

**HZ.MUHAMMED,
“EHL-i BEYT” VE ONİKİ İMÂM,
HACI BEKTAŞ VELÎ**

Ziya Baba Karaşar

İnanç Eğitim Hayır Vakfı

<http://www.ziyababa.org.tr>
ziyababa@ziyababa.org.tr

Hz.MUHAMMED, “EHL-İ BEYT” VE ONİKİ İMÂM, HACI BEKTAŞ VELÎ

I. İslamiyet.....	4
II. Hz Muhammed (as).....	8
A. Hz.Muhammed’in Hayatı	8
1. Hz.Muhammed’in Dünyaya Gelişi	8
2. Hz.Muhammed ile Hz.Hatice’nin Evlenmesi.....	8
3. Hz.Muhammed’e İlk Vahy’in Gelişi	8
4. Hz.Muhammed’in Peygamber Oluşu	9
5. Hz.Muhammed’in Kardeşi, Veziri, Vasîysi, Halîfesi	9
B. Medine’ye Hicret ve Hz.Ali.....	10
C. Kuvvete Kuvvetle Duruş	12
1. Bedir Savaşı.....	12
2. Uhud Savaşı	12
3. Hendek Savaşı	14
D. Mekke’nin Fethi ve Yapılan Savaşlar	15
E. Hz.Muhammed’in Vedâ Haccı, Hastalığı, Yazılmayan Vasiyetnâmesi ve Ebediyyet Âlemine Göçüşleri.....	16
1. Vedâ Haccı ve Hz.Ali’nin Velâyeti	16
2. Hz.Muhammed’in Hastalığı, Yazılmayan Vasiyetnâmesi ve Ebediyyet Âlemine Göçüşü.....	18
F. Hz.Muhammed, Vasıfları, Huyları, Özellikleri	19
G. Hz.Muhammed, Ehl-i Beyt ve Kur’ân-ı Kerim	20
1. Kur’ân-ı Kerim’de “Ehl-i Beyt” İle İlgili Bazı Ayetler	20
2. Hz.Muhammed’in “Ehl-i Beyt” Hakkındaki Bazı Hadis-i Şerifleri	23
3. Hz.Muhammed’in Bazı Hadis-i Şerifleri	24
III. Hz. Hatice’tül Kübra (a.s).....	26
IV. Hz Oniki Imamlar (a.s).....	31
A. Hz Imam Ali	31
1. Birinci İmâm Hz.İmâm Ali’nin Hayatı.....	31
a) Hz.Ali’nin Dünyaya Gelişi, Lâkabı ve Künyeleri.....	31
b) İlk İman Eden Hz.Ali	31
c) Hz.Ali ve Hicret Gecesi.....	31
d) Hz.Ali’nin, Hz.Muhammed ile Kardeş Olmaları	31
e) Bedir Savaşında Hz.Ali	32
f) Hz.Ali ile Hz.Fâtma’nın Evlenmesi.....	32
g) Uhud Savaşında Hz.Ali.....	32
h) Mekke’nin Fethinde Hz.Ali.....	32
2. Hz.Ali’nin Halifelik Dönemi.....	33
a) Hz.Ali’nin Halifeliği.....	33
b) Hz.Ali’ye Karşı ilk Fitne Başlıyor	33
3. Hz.Ali’nin Halifeliği Döneminde Yapılan savaşlar	34
a) Cemel Savaşı.....	34
b) Sıffiyin Savaşı.....	34
c) Üveys’ül-Karani’nin, Hz.Ali’ye Bey’atı ve Şehit Oluşu	35
d) Kur’ân-ı Kerim’in Yaprakları Mızraklara Takılıyor	36
e) Hakemler Olayı.....	37
f) Hâriciler Olayı.....	38
4. Hz.Ali’nin Şehadeti	39
5. Hz.Ali’nin Vasıfları, Özellikleri, Faziletleri	42
a) Hz.Ali’nin Şecâatı	43
b) Hz.Ali’nin Sabrı ve Hilmi	43

c)	Hz.Ali'nin Sahâveti (Cömertliği).....	44
d)	Hz.Ali'nin Yiyeceği ve Giyeceği.....	44
e)	Hz.Ali'nin Bilgi ve Hikmeti.....	45
f)	Hz.Ali'nin İmanı ve İbâdeti.....	45
g)	Hz.Ali'nin Fasâhât ve Belâgatı.....	46
h)	Hz.Ali'nin Adâleti ve Gerçeği İsteyişi.....	46
i)	Hz.Ali'nin Affı ve Acımaları.....	47
6.	Hz.Muhammed'in, Hz.Ali Hakkında Söylediği Bazı Hadis-i Şerifler	47
7.	Hz.Ali'nin Çeşitli Konulara Ait Vecizelerinden Bazıları	48
8.	Hz.Ali'nin Divânındaki Sözlerinden Bazıları.....	51
B.	İkinci İmâm Hz.İmâm Hasan'ül Müctebâ'nın Hayatı.....	53
C.	Üçüncü İmâm Hz.İmâm Hüseyin'in Hayatı ve Kerbelâ Olayları	57
D.	Dördüncü İmâm Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in Hayatı	64
E.	Beşinci İmâm Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın Hayatı.....	69
F.	Altıncı İmâm Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'ın Hayatı.....	74
G.	Yedinci İmâm Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın Hayatı	81
H.	Sekinci İmâm Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'nın Hayatı.....	85
I.	Dokuzuncu İmâm Hz.İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd'ın Hayatı	90
J.	Onuncu İmâm Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'nin Hayatı.....	95
K.	Onbirinci İmâm Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin Hayatı.....	101
L.	Onikinci İmâm Hz.İmâm Muhammed Mehdî'nin Hayatı.....	107
V.	Hacı Bektaş Velî.....	113
A.	Hacı Bektaş Velî'nin Hayatı.....	113
1.	Menkıbevi Hayatı.....	113
2.	Tarihi Hayatı.....	113
3.	Hacı Bektaş Velî'nin Soyu Şeceresi ve Eğitimi.....	113
4.	Hacı Bektaş Velî'nin Lâkabı ve Ünvanları	114
a)	"Hacı" Ünvanını Alması.....	114
b)	"Hünkâr" Lâkabını Alması.....	114
5.	Hacı Bektaş Velî'nin Anadolu'ya Gelişi	115
a)	Hacı Bektaş Velî Rûm Ülkesinde.....	116
b)	Hacı Bektaş Velî Sulucakarahöyük'te.....	117
c)	Hacı Bektaş Velî'nin Evli Olup Olmadığı	117
d)	Hacı Bektaş Velî'nin Halifeleri.....	117
e)	Hacı Bektaş Velî'nin Sarı İsmail'e Vasiyeti ve Hak'ka Yürümesi.....	117
B.	Hacı Bektaş Velî'nin Kişiliği	120
C.	Hacı Bektaş Velî'nin İnanç Sistemi.....	122
D.	Hacı Bektaş Velî'nin Türk Tasavvuf Hayatındaki Yeri ve Tesirleri	124
E.	Hacı Bektaş Velî'nin Eserleri	125
F.	Hacı Bektaş Velî'nin Vecizelerinden Bir Kısım	128
G.	Hacı Bektaş Velî'nin Kıt'a ve Beyitlerinden Bir Kısım	130
VI.	Makaleler	132
A.	Hz.Ali'nin Hâris'ül-Eşteroğlu Mâlik'i Mısır'a vali tayin ettiği zaman ona verdiği emir-namedir	132
B.	Ankara, Atatürk ve Aleviler (CAN DÜNDAR, Sabah Gazetesi)	137

I. İSLAMİYET

Tarih; insanlığın yaşayış, düşünüş, inanış, buluş ve oluş bakımından bir hâl tercümesidir.

Allah, Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerde; Hz.Muhammed'e ve bizlere, geçmiş Peygamberlerin, onların ümmetlerinin (toplumlarının) kıssalarında, bizler için öğüt ve ibret verici olaylar bulunduğunu bildirmekte ve bu konuda şöyle buyurmaktadır:

"Peygamberlere ait haberlerin hepsinden, gönlünü yatıştıracak olanları hikâye ediyoruz ve bu kıssalarda sana gerçek haberler, inananlara da öğüt ve ibret var." (Hûd 120. âyet)

Diğer bir âyette de şöyle buyurulmaktadır:

"Düşünceye, tedbîre sâhib olan akıl, duyup anlayacak kulak elde etmek için hiç mi yer yüzünde gezip dolaşmazlar? Gerçekten de gözler kör olmaz amma gönüllerdeki can gözleri körleşir." (Hac 46. âyet)

Bu âyet-i kerîmede de Allah, bizlerin gezip dolaştıkça, önceki milletlerin, toplumların eserlerini gördükçe, hâllerini anladıkça; anlayışa, görgüye, duyguya sâhib olacağımızı beyân buyurmaktadır.

Bugün geçmişteki olayları anlatan bir kitabı okumak, mânevî bir geziş ve görüştür. Bu kitapların içinde; Hz.Muhammed'in, "Ehl-i Beyt'in", Oniki İmâm'ın ve Hz.Pir Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin hayatlarını, hayatlarındaki olayları, düşünce ve fikirlerini gerçek olarak anlatan bildiren bir kitap ise; "Ben bu Peygamberin ümmeti miyim?" diye bizleri düşünceye sevkettirmesi gereken bir kitaptır.

Böyle bir kitapta ilk kaynak, elbette ki Kur'ân-ı Kerîm'dir. Kur'ân-ı Kerîm; Hz.Muhammed'in ahlâkını, zamanındaki yaşanan olayları ve ondan sonra yaşanan olayları gerçek olarak bizlere bildirmektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'den sonra insanlara yol gösterecek, irşâd edecek diğer kaynaklar ise; Hz.Peygamberimizin hayatı, yaşadığı olaylar ve bizlere buyurmuş oldukları sözleri ile gerçek hadîs-i şerifleridir. Bundan sonra da Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerin tefsîri, Kur'ân-ı Kerîm'deki "Ehl-i Beyt" ile ilgili âyetler, "Ehl-i Beyt'in" ve Oniki İmâm'ın hayatları, yaşadıkları olaylar ve yazmış oldukları eserleri, hutbeleri, sözleri bizlere dâimâ ışıık tutacak, aydınlatacak öz kaynaklardır.

Hazret İmâm Ali, Kur'ân-ı Kerîm'in tefsîri (yorumu) hakkında şöyle buyurmuşlardır:

"Sorun bana beni yitirmeden; çünkü andolsun Allah'a, Kur'ân'da hiçbir âyet yoktur ki niçin ve kimin hakkında indi, nerde indi, düzlükte mi, dağlıkta mı, hepsini de en iyi bilenim ben. Gerçekten de Rabbim bana, anlayan bir akıl, söyleyen bir dil ihsân etmiştir."

Elbette ki; Kur'ân-ı Kerîm'e ve aklı selime uymayan, Hz.Peygamberimizin nezâhetine (inceliğine) yakışmayan sözleri de hadîs diye kabul edemeyiz.

Tarihlerin yazdığına göre Emeviler, Hz.İmâm Hüseyin'i şehit ettikten sonra 80 yıl iktidarda kalmışlardır. Emeviler bu 80 yıllık iktidarları süresince; "Ehl- Beyt'e" ve "Ehl-i Beyt'in" yolundan gidenlere, onları sevenlere çok zulümler, haksızlıklar yapmışlar ve bir çoğunu da şehit ettirmişlerdir. Emevi halifelerinin bir çoğu; fâsık, fâcir, münâfık ve İslâmîyet'e hiç de inanmayan, ahlâkları hiç uymayan, halifeden daha ziyade, rezilce bir saltanat süren zorba kişilerdi.

Emevi halifeleri kendi zamanlarında yapmış oldukları zulümleri ve haksız işlerini haklı gösterebilmek için akla, mantığa uymayan düzmece hadîsler uydurmuşlar ve birçok da sayısız kitaplar, eserler yayınlamışlardır. İslâm tarihine hiç uymayan yalanlar, daha ziyade Emeviler zamanında, bir kısmı da Abbâsîler zamanında kitaplara geçmiştir. Bu hadîslerden ve bu kitaplardan bir kısmı hâlâ zamanımıza kadar süre gelmiş ve böylece devam etmektedir.

Emevilerden sonra iktidara gelen Abbâsîler, Emevilerden "Ehl-i Beyt'e" yaptıkları zulümlerinin intikamlarını almışlar; fakat Abbâsîler'de daha sonradan "Ehl-i Beyt'e" ezalar, cefalar etmişler ve Oniki İmâm'dan bazılarını şehit ettirmişlerdir.

İslâm Dîni'nin temeli akıldır, muhakemedir. İnsan için gerçek nimet; "Kendini anlamak, dünyaya neden geldiğini araştırmak, ne için yaşadığını bilmek, gerçekleri öğrenmeye çalışmak, şeref ve namusunu muhafaza etmek, gaflet gözünü açarak dalâletlerden kurtulmak değil midir?" Elbette ki amacımız bu olmalıdır.

Gerçeği arayan ve okumayı seven gençler ile her yaştaki insanlar okudukça ve okuduklarını hayata geçirip tatbik ettikçe; daha olgun bir seviyeye gelirler ve uygun olan kitapları okuyarak bu kitaplardan hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu ölçebilecek bir seviyeye yükselirler. Bu bakımdan her aydın Müslümanın da İslâm tarihini okuması ve dînini bilmesi kadar tabii bir şey olamaz. Bu konuda Hz.Peygamberimiz bir hadîslerinde şöyle buyurmaktadırlar:

"Ya öğretene ol, ya öğrenene ol, ya dinleyen ol. Sakın dördüncü olma."

Çevremize ve etrafımıza baktığımız zaman genellikle görüyoruz ki; bugünün insanları - gençleri-, nesilleri gerçek İslâmî bilgiden yoksun ve habersizdirler. Bunun tek ve en önemli nedeni ise din ile gereği kadar ilgilenmeyişi ve bu konuya da gereken önemi vermeyişimizdir. Din konusuna gereken önemi vermeyince de; "Bu konu ile ilgili ne bir kitap okuyoruz, ne bir karşılaştırmalı kitap ve dergi araştırması yapıyoruz, ne bir din konusunda yapılan konferanslara gidiyoruz ve ne de basında, televizyon kanallarında dîni konularda zaman zaman yapılan açık oturumları, sohbetleri, tartışmaları farklı görüş ve yorumları izliyoruz." Hâl böyle olunca da; ne İslâm tarihimizi, ne dînimizi ve ne de Allah'ın biz kullardan neler istediğini, yaratılışımızın sebebini elbette ki bilemiyoruz.

İslâmiyet'i ve dînimizi gerçekten öğrenmek istiyorsak; tarih sayfalarında yazılı olan zulümleri, haksızlıkları, kavga ve mücadeleleri, bunların nedenlerini okuyup ibret almamız gerekir. Kendi düşüncelerimize aykırı fikirleri okuyup araştırmadan ve tarafsızca incelemeyen, o konu hakkında hüküm vermemeliyiz. Bu bakımdan Hak ile bâtıl, doğru ile eğriyi, mert ile nâmerdi ayırt edebilmemiz açısından; hem kendimiz için, hem çevremiz için, hem de yetiştireceğimiz ve eğiteceğimiz evlâtlarımız için okumalıyız, araştırmalıyız ve incelemeliyiz.

Bu konuda İstiklâl Marşı yazarımız Mehmet Âkif Ersoy'un bir sözünü sizlere aktarmak istiyoruz:

"Tarihi anlatırlar, ibret alınsın tarih tekerrür etmesin diye,

İbret alınsaydı, hiç tarih tekerrür eder miydi?"

Vicdanı ve irfânı hür olan kimseler, geçmişte yaşanan olaylardan ibret ve ders alarak gerçekleri bulurlar. Çünkü bu konularda gerçekleri anlatan yazılı kaynaklarımız pek çoktur. Önemli olan bu okuyacağımız kaynakları iyi seçebilmektir.

Allah, insanlara doğru yolu göstermek ve onları hidâyete erdirmek için; toplumlara önce Peygamberler göndermiş, Peygamberlik dönemi tamamlandıktan sonra da, Evliyalar ve Velîler göndererek, toplumları irşâd etmek için onları vazifeli kılmıştır. Bu konuda, Allah tarafından kullarını irşâd etmesi için vazifeli gönderilen Evliyalarından, Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin bir sözünü size aktarmak istiyoruz:

"Nebîler ve Velîler Allah'ın insanlara hediyesidir."

Yine bu konuda, Kaygusuz Abdal Erenlerden de birkaç beyiti bilgilerinize sunmak istiyoruz.

-1-

Evliyâdan gelen kelâm,
Okunan Kur'ân değil mi?

Gerçek Veli'nin sözleri,
Sûre-i Rahmân değil mi?
Hak haberin dinleyene,
Candan kabul eyleyene.
Hak'kı bilip anlayana,
Sözümüz bürhân değil mi?
Ey KAYGUSUZ hâlin n'ola,
Gitmez isen doğru yola,
Hak kerem etse bir kula,
Hakikat ayan değil mi?

-2-

Evliyâya eğri bakma,
Kevn-ü mekân elindedir.
Mülke hüküm süren oldur,
İki cihân elindedir.
Hak ânı bunda gönderdi,
Kullarını irşâd için.
Kime diler îman verir,
Kahr-u ihsân elindedir.
KAYGUSUZ ABDAL bu ilmi,
Okudum, anladım, bildim.
Bütün âlemlerin hükmü,
Kâmil insan elindedir.

Evliyâların bu sözlerini okuduktan sonra Allah'a yakın olmak ve hidâyete ermek istiyorsak, amacımız; Nebîlerin, Evliyâların bu sözlerinden faydalanmak ve bu sözlerdeki derin manâları anlamaya gayret etmek olmalıdır. Ancak bu sözleri nefsimizde tatbik edersek, Allah'ın bizden istediği güzel ahlâklı bir insan olabiliriz.

Binlerce yıldan beri; gerçekler karşısında, riyâ; sadakat karşısında, aldâtma ve hile; açıklık karşısında, yalan-dolan; insaf karşısında, garezkârlık çarpışıyor. Mert, nâmert ile; şahsi çıkarını düşünmeyenler, egoistler ile; civanmertler, kalles ve kaypaklarla; merhametliler, zalimlerle binlerce yıldan beri uğraşıyorlar. Bunların da elbette bir çok nedenleri vardır. Hak yoluna giden ile, bâtlı yoluna giden bir olur mu? Mert ile nâmert bir olur mu?

Nedenlerini düşünecek olursak; İnsanlar kendi amellerinden, ahlâklarından dolayı Hak yoluna veya bâtlı yoluna giderler. Allah'a ve Peygamberine inanan, dîninin gereklerini gerçekten yapan bir kişi; Hiçbir zaman Hak yolundan ayrılmaz ve bâtlı yoluna gitmez. Allah'a ve Peygamberine inanmayan, din ile hiç ilgilenmeyen ve güzel ahlâklı insan olmak için gayret etmeyen bir kişi de; Elbette bâtlı yolundan ayrılmaz ve Hak yoluna gelemes.

Bu konuda Kur'ân-ı Kerîm'in bir âyetinde yüce Allah, Hz.Peygamber'e şöyle buyurmaktadır: "Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütlerle davette bulun, onlarla güzel bir sûrette karşılıklı konuş. Çünkü Rabbin yoldan sapanları bilir. Doğru yolda olanları da bilir." (Nahl 125. âyet)

Bir memleketin, bir devletin bekâsı, varlığı adâletle ayakta durur. Adâletsiz bir devlet; İlelebet yaşayamaz, huzûr bulamaz, mamûr olamaz, müyesser olamaz, payidar kalamaz ve refâh da bulamaz. Zalim bir padişah veya zalim bir idare, şevket sahibi olamaz.

Bir ülkede gerçek adâlet; ancak o ülkedeki fertlerin, toplumların gerçek bir din anlayışı ile sağlanır. Gerçek bir din anlayışı demek; dînin yüzeysel dışı ile değil, dînin özü ile içiyle ilgilenmek demektir. Bu anlayışa da ancak; Kur'ân-ı Kerîm'in, gerçek hadîs-i şeriflerin, "Ehl-i Beyt" ve Oniki İmâmın sözlerini, nefsimizde tatbik ederek ulaşılır.

Bu konuda Hz.Peygamberimiz son vedâ haccı dönüşünde Gadîru-Humm'da yüz yirmi bin kişinin huzûrunda şu hadîsi buyurmuşlardır:

"Ben sizin aranızda iki paha biçilmez şey bırakıyorum. İkisi de birbirinden büyüktür. Bunlardan birisi Allah'ın kelâmı "Kur'ân-ı Kerîm" diğeri ise "Ehl-i Beyt'im"dir. Bu ikisi Kevser havuzunun kıyısında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmaz; bunu Rabbim'den ben diledim. Bu ikisine yapışır, sarılırsanız benden sonra ebedî olarak sapmazsınız, yol yitirmezsiniz."

Din, tarihin her döneminde kişilerin ve toplumların ilgilendiği, vazgeçemediği tek kurumdur. Tarihte din gerçeğinden etkilenmeyen, dine ilgisiz kalan bir toplum yoktur. Bu gerçek, insanlık var olduğu müddetçe de devam edecektir. Din, bugün hâlâ çok büyük toplumları etkileme özelliğine sahiptir. Din istismarı yoluyla ülkenin başına büyük gâileler açılabileceği gibi dinimizin engin hoşgörüsü ve birleştiriciliğinde de insanlarımızı kaynaştırmak ve toplumumuza dinamizm kazandırmak mümkündür.

Günümüzde insanların, din hakkında az bilgileri olduğu halde, en çok konuştukları konu yine şüphesiz dindir. Çünkü din hepimize lâzımdır, hepimizin dine ihtiyacı vardır. Dinsiz toplumlar huzûr içinde yaşayamazlar.

Dinin amacı; İnsanları iyiye, güzele, hayra sevk ederek onları hem dünyada, hem de âhirette mutlu kılmaktır.

Din; Kişileri başka insanlara karşı kin ve nefrete, intikam ve kan dökmeye sevk etmez ve sevketmemelidir.

Din; İnsanı, hayatın esasını, kökünü anlamaya ve geleceği gibi var oluşun en temel sorunları üzerinde düşünmeye çağırır. İnsanları, yaratılıştaki sebep ve amaçtan haberdar eder.

Yaratılıştaki amaç konusunda ise yüce Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır: "(56) Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler (ibadet etsinler) diye yarattım. (57) Onlardan ne bir rızık istiyorum ve ne beni doyurmalarını istiyorum." (Zâriyat 56-57. âyetler)

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

İnsanoğlu, bugünkü yaşadığımız asırda, günden güne bilim ve teknik alanında çok çalışmalar yaparak, büyük ilerlemeler kaydetmiş ve maddeyi hâkimiyeti altına almaya başlamıştır. Elbette ki bu yapılan çalışmalarda; insanlığın hizmetine, hayrına sunulan güzel çalışmalar olduğu gibi, insanlığın zararına ve insanlığı yok edecek zararlı çalışmalar da vardır.

Fakat maddenin yanında insanın bir de rûh ve mâneviyât âlemi vardır ki; insanlar o konularda gereği kadar çalışmamış ve bu konulara gereken önemi vermemiştir. Bu bakımdan rûh ve mâneviyât hakkındaki bilgilerimiz pek ileri gidememiştir. İnsanoğlu, bilim ve teknikte çok ileri gitmesine karşı, insanlık vasıflarını lâıkiyla kazanamamıştır. Çünkü rûh ve mâneviyât zayıf kalmıştır.

İnsanı insan yapan rûh ve mâneviyâttır. Tarihte yaşanan olaylar araştırılacak olursa görülür ki; insanlar mâneviyâtlarına bağlı kaldıkları zaman medenî olmuşlar, mâneviyâtlarından uzak kaldıkları müddetçe de vahşileşmişlerdir. Halbuki insan, her şeyden evvel insan olma özelliğini kazanmalıdır. İnsanlara insanlığı öğretecek, insan terbiyesinde insan ahlâkının kemâl bulmasında güvenilecek yegane müracaat edilecek kaynak da din ve mâneviyâttır.

Bu açıdan bakacak olursak; İnsanın dînini ve mâneviyâtını hiç ihmal etmemesi lâzımdır diyoruz. Aksi halde; özü-sözü doğru, sözüne itimat edilir bir insan olamayız, hayatımızın manâ ve önemini hiç anlayamayız, memnun ve bahtiyar kişiler olamayız.

II. HZ MUHAMMED (AS)

A. Hz.Muhammed’in Hayatı

1. Hz.Muhammed’in Dünyaya Gelişi

Hz.Muhammed Hicret’ten 52 yıl önce (Milâdi 570), Rebiülevvel ayının 17. gününde Mekke şehrinde dünyaya gelmişlerdir. Babası, Hz.Abdullah daha Hz.Muhammed dünyaya gelmeden, 25 yaşlarında vefât etmiştir. Annesi, Hz.Âmine’yi ise 6 yaşında iken kaybetmiştir. Küçük yaşta babasını ve annesini kaybeden Hz.Muhammed’i, dedesi Abdülmuttâlîb himayesine aldı ve o zamana kadar kimseye verilmemiş olan Muhammed adını kendisine verdi. O da bir yıl sonra vefât edince, Hz.Muhammed’i amcalarından, Hz.Ali’nin babası Hz.Ebû Tâlîb yanına alıp büyüttü. Hz.Muhammed Mekke’nin en büyük ailesi olan Hâşimiler’dendi.

Peygamberler, Peygamber olarak dünyaya gelirler ve o vazife için yaratılmışlardır. Peygamberlik gibi ağır bir emaneti yüklenmek için bir hazırlık devresi geçirirler, sonunda ilâhi vahye mazhar olurlar ve insanlara ilâhi emirleri tebliğe başlarlar.

Hz.Muhammed’in hayatı, Peygamberliğini açıklamaya emir alıncaya kadar; sade, temiz, çok dürüst ve yaşayışı da insanlığa örnek bir yaşayış idi.

Hz.Muhammed genç yaşlarında iken bütün Hicâz’da, daha Peygamberlik gelmeden önce, huylarının güzelliği ve her hususta emin oluşları dolayısıyla, Araplar tarafından “Muhammed’ül Emin” diye anılmaya başlanmıştı. Babasından mal, mülk, bir şey kalmadığı için bir hayli fakirdi; yalnız çok soylu bir aileden olduğu için çok itibar görürdü.

2. Hz.Muhammed ile Hz.Hatice’nin Evlenmesi

Kureyş hanımlarından olan Hz.Hatice ticaretle uğraşmakta idi. Çok zengin ve dul olduğundan, mallarını idare etmesi, ticaretini sürdürmesi için emin bir kişi olarak gördüğü Hz.Muhammed’i kendisine yardımcı seçti. Daha sonra Hz.Muhammed ile Hz.Hatice evlendiler. Evlendiklerinde Hz.Muhammed 25, Hz.Hatice ise 38 veya 40 yaşlarında idi. Hz.Muhammed’in, Hz.Hatice’den iki erkek, dört kız çocuğu olmuştur.Bütün evlâtları kendi zamanında âhiret dünyasına göç etti. Hayatta kalan tek evlâtları Hz.Fâtıma ise Hz.Muhammed’in, Peygamberlikleri zamanında Hicret’ten 11 yıl önce dünyaya gelmiştir.

Hz.Muhammed’in soyu çok sevdiği kızı “Ehl-i Beyt”ten olan Hz.Fâtıma’dan yürümüştür. Hz.Fâtıma’dan da, Hz.Peygamber’in çok sevdikleri “Ehl-i Beyt”ten olan torunları Hz.Hasan ile Hz.Hüseyn dünyaya gelmişlerdir.

3. Hz.Muhammed’e İlk Vahy’in Gelişi

Hz.Muhammed ilk vahy’in gelişini şöyle anlatıyorlardı:

“Hirâ dağında, adımın çağrıldığını duyardım; fakat çağıranı göremezdim. Derken bir gün melek göründü bana; kucakladı beni, göğsüne bastırdı, sıktı ve «Oku» dedi. Ben okumak bilmem dedim. Tekrar sıktı «Oku» dedi. Aynı sözü söyledim. Yine sıktı «Oku» dedi. Ve Kur’ân-ı Kerîm’in şu âyetlerini okudu:

“(1) Oku Rabbinin adıyla ki bütün mahlûkatı yarattı, (2) İnsanı da bir parça kan pıhtısından var etti; (3) Oku ve Rabbin, pek büyük bir kerem sâhibidir, (4) Öyle bir Rab ki kalemle öğretmiştir, (5) İnsana bilmediğini belletmiştir (öğretmiştir).” (Alâk 1-5. âyetler)

Bu âyetler Hz.Muhammed’e ilk inen sûrenin ilk beş âyetidir.Hz.Muhammed’e, Allah tarafından ilk vahiy Ramazan ayında nâzil olmuştur.

“Ramazan ayı ki onda Kur’ân inzal olunmuştur. Kur’ân nas için aynı hidâyetdir; doğru yola götüren, hak ile bâtil arasını ayıran açık delillerdir.” (Bakara 185. âyet)

Kur’ân-ı Kerîm, Hz.Peygamber ebedî âleme göçene kadar 23 yılda tamamlanmıştır. Nâzil olan bütün âyetler, Allah tarafından zaman zaman vahiy edilmiştir.

Kur’ân-ı Kerîm’de; kulun, yani Peygamber’in Allah ile ancak vahiy yoluyla konuşabileceği anlatılmaktadır. Bu konudaki âyetler de şunlardır:

“Vahiyle veya perde ardından olması veya bir elçi gönderip ona kendi izniyle dilediği şeyi vahiy etmesi suretlerinden başka hiçbir suretle Allah’ın konuşması hiçbir insana müyesser olmaz. Çünkü O yücedir, işinde hakimdir.” (Şûra 51. âyet)

“(192) Kur’ân şüphesiz Rabbelâleminin indirmesidir. (193-194-195) Sen Tanrı azâbıyla korkutanlardan olasin diye onu «ruh-i emin» açık olan Arap diliyle indirmiştir.” (Şuarâ 192-195. âyetler)

“(16) (Ey Muhammed)! Vahiy bitmesin diye acele almak için dilini kımıldatma. (17) Çünkü onu kalbinde toplamak ve lisanında kıraatini sabit kılmak bize aittir. (18) Sana Kur’ân-ı Kerîm’i kıraat eylediğimizde sen onun kıraatine tâbi ol. (19) Onu izah ve beyân yine bize düşer.” (Kıyâmet 16-19. âyetler)

4. Hz.Muhammed’in Peygamber Oluşu

Hz.Muhammed 40 yaşlarında iken (Milâdi 610), yine Hirâ dağındaki mağarada halvette bulunuyordu. Bu sefer Allah tarafından, kendisini doğrudan doğruya Peygamberlik görevine çağıran, Kur’ân-ı Kerîm’in Müddesir Sûresi’nin 1-7. âyetleri nâzil oldu.

“(1) Ey örtüsüne bürünmüş Peygamber! (2) Kalk azapla korkut. (3) Rabbini büyüklükle an, (4) Elbiseni temiz tut. (5) Azâba bais olan şeyleri bırak. (6) Çok istemek üzere bir şey verme. (7) Rabbin için her şeye katlan.”

Gelen bu “vahiy”den sonra artık “vahiy”lerin arkası kesilmedi. Sürekli ve zamana bağlı olarak “vahiy” gelmeye başladı. Hz.Muhammed’in, Peygamberlik hayatı iki devreye ayrılır. Birinci devre Peygamberliğinin başlangıcından Medine’ye Hicret’ine kadar geçen 13 yıllık dönemdir (Milâdi 610-622). İkinci devre ise Hz.Peygamber’in Hicret’ten, Hak’ka vuslat edinceye kadar geçen 10 yıllık dönemdir (Milâdi 622-632).

Hz.Muhammed halkı İslâmiyete davete başladığında, erkeklerden ilk olarak Hz.Ali, kadınlardan da Hz.Muhammed’in eşi Hz.Hatice Müslüman olmuş; ona inanmışlar, uymuşlar ve ezeli îmanlarını izhâr etmişlerdir. Belli bir süre sonra da Hz.Muhammed; önce akrabalarını, ardından Safa Tepesine çıkarak tüm Mekke halkını, Allah’tan gelen emir gereğince açıktan açığa, Müslüman olmaya çağırmaya başladı.

5. Hz.Muhammed’in Kardeşi, Veziri, Vasîysi, Halîfesi

Kur’ân-ı Kerim’in Şuarâ Sûresi’nin 214-216. âyetleri:

“(214) Pek yakın kavim ve kabileni (akrabalarını) Allah azâbıyla korkut. (215) Sana tâbi olan mü’minlere kanadını alçak tut. (Onlara karşı yumuşak davran, lûtufla muamele et) (216) Kavim ve kabilen sana karşı gelirlirse «-Ben sizin işlediklerinizden vâresteyim» dersin.”

Bu âyetler nâzil olunca Hz.Muhammed, Hz.Hatice’ye yemek hazırlatmış ve Hz.Ali’ye de; “Hâşim oğulları soyundan olanları çağırmasını” emir buyurmuşlardı.

Yemekten sonra Hz.Muhammed:

“Ben bütün insanlara, Tanrı elçisi olarak gönderildim. Ulu ve yüce Allah, mensub olduğum boydan, bana en yakın olanları korkutmamı buyurdu. Allah’tan başka yoktur tapacak demezseniz,

sizi azâbından kurtaramam" buyurdular. Amcası Ebû Leheb; "Bizi bunun için mi çağırдың" dedi ve yakışmayacak sözler söyledi. Gelenler de dağılıp gittiler.

Hazretti Muhammed, Hâşim oğullarını bir kere daha çağırđı. Yedirdi, içirdi. Sonra; "Ey Hâşim oğulları" dedi. "Bana itâat edin, yeryüzüne hâkim olun. İcinizden kim bana yardım eder, bu işte beni kuvvetlendirirse kardeşim, vasiyim, vezirim, vârisim ve benden sonra halîfem olur" buyurdu. İçlerinden hiçbirisi cevap vermedi. Genç yaşta olan Hazretti Ali ayağa kalkıp; "Ey Tanrı elçisi! Bu işte ben sana yardım edeceğim" dedi. Hazretti Muhammed; "Otur" buyurdu ve sözünü bir kere daha tekrarladı. Yine Hazretti Ali'den başka cevap veren çıkmadı. Üçüncü defasında Hazretti Peygamber, Hazretti Ali'ye; "Otur" buyurdular ve Hazretti Ali'ye hitaben; "Artık kardeşim, vasiyim, vezirim, vârisim ve benden sonra halîfem sensin" demişler ve toplantıda bulunan Hâşim oğullarına "Ali'ye itâat edin" buyurmuşlardır.

Hazretti Muhammed'in getirmiş olduğu yeni din, Mekke'de büyük muhalefetle karşılaştı. Bilhassa Kureys'in ileri gelenleri, Hazretti Peygamber'in halkı İslâm'a davetine, şiddetle karşı çıktılar. Çünkü İslâmiyet puta taparlığı kaldırıyor, insan hakları üzerine birçok yenilikler getiriyordu. Bu durumda, Hazretti Muhammed davetlerini bir müddet gizli tutmak zorunda kalmıştır.

Bu dönemde İslâm dînini kabul edenlerin büyük bir çoğunluğu, üst düzeyden mal ve canlarını vermekten çekinmeyen kişiler oldukları halde, onlarda bir müddet dinlerini gizlemek zorunda kalmışlardır.

Az zamanda yeni dinin müminleri çoğaldı. Bunlara "Tanrı'ya teslim olan" anlamına gelen "İslâm" denildi. İlk Müslümanlar çok ağır hakaretler, işkenceler gördükleri halde, imanlarından, inançlarından asla dönmediler, kendilerine ve yakınlarına yapılan işkencelere tahammül ettiler.

Hazretti Muhammed'in halkı Müslüman olmaya çağırışı, bulundukları mevki ve ellerindeki güçleri yitirebilecekleri kaygısıyla, Mekke'li müşrikleri (inkârcıları-inanmayanları) tedirgin etti. Kâ'be'den putlarının kaldırılmasının, ticaretlerini engelleyeceği ve bir takım alışkanlıklarına son verileceği için büyük bir tepki gösterdiler.

Bu ortamda Arabistan diyarı görülmemiş bir ahlâksızlık ve cehâlet içindeydi. Onun için Hazretti Muhammed'den önceki Arap tarihine "Cahiliye devri" denir. Hazretti Muhammed'e kadar Hak dîni Hristiyanlıktı. Ancak Hristiyanlık dîni, Tanrı görüşüyle de, hukuk sistemiyle de, artık insanlığın ihtiyacını gerektiği gibi karşılayamıyordu. Müslümanlık, bütün Peygamberleri Allah tarafından gönderilmiş elçiler olarak kabul ediyordu.

Bu yıllarda İslâmiyet'i kabul eden, kimsesiz ve yoksul olan Müslümanlara; müşriklerin, inkârcıların yaptıkları cefâlar, eziyetler gittikçe artmaktaydı. Hazretti Muhammed'in, İslâmiyet'e davete başladıklarının 10. yılında (Milâdi 620) o yılın Ramazan ayında, üç gün arayla amcası Hazretti Ebû Tâlib ile vefâlı eşi Hazretti Hatice vefât ettiler. Müslümanlar o yıla "Hüzün Yılı" adını verdiler.

B. Medine'ye Hicret ve Hazretti Ali

Hazretti Muhammed'in, Hazretti Ebû Tâlib gibi bir amcadan ve Hazretti Hatice gibi bir eşten ayrılmasını fırsat bilen ve onu hiçbir surette yola getiremeyeceklerini anlayan soylu-boylu Mekke'li müşrikler, bu sefer kesin bir karara vardılar.

Her boydan seçilmiş kişiler, geceleyin Hazretti Peygamber'in evini basacaklar ve canına kıyacaklardı. Böylece Hâşim oğulları, kan davasına girişemeyecekler ve diyete boyun eğeceklerdi. Mekke'li müşrikler tarafından alınan bu karar, Allah tarafından kendilerine bildirilince, Hazretti Peygamber bu işi Hazretti Ali'ye anlatıp, Allah'tan gelen buyruk gereğince Mekke'den, Medine'ye Hicret (göç) etmeye karar verdiler. Bu olay Milâdi 622. yılında gerçekleşiyordu. Bu tarih, sonradan Müslümanlar tarafından, Hicri takvimin başlangıcı olarak kabul edildi.

Bu Hicret'ten önce Hz.Peygamber Mekke'de iken, Medine'den hac mevsiminde Mekke'ye gelen, Medineliler ile anlaşmış ve şehirlerine geldikleri takdirde, kendilerine yardım edeceklerine dair onlardan söz almışlardı.

Hz.Muhammed'in, Peygamberliğinin 12. yılında Medine'ye gitmeden bir süre önce Mirâc olayı meydana geldi. Kur'ân-ı Kerîm ve Hadîslerde verilen bilgilere göre, o gece Hz.Muhammed Allah'ın bir mucizesi olarak Mekke'den Kudüs'e götürüldü, oradan göklere yükseldi. Göklere diğer Peygamberler ile görüştü, cennet ve cehennemi gördü, aynı gece evine döndü ve yatağını sıcaık buldu. Mirâc'ta Hz.Peygamber'e birçok âyetler nâzil oldu.

Mirâc olayı Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle anlatılır:

"Kendisine kudretimize ait bazı âyetlerimizi göstermek için, kulunu bir gece vakti Mescid-i Harâm'dan (Mekke'den), etrafına bereket verdiğimiz Mescid-i Aksâ'ya (Kudüs'e) götüren Zat, noksan sıfatlardan münezzehtir. Semî (işiten) O'dur, basîr (gören) O'dur." (İsrâ 1. âyet)

"(1) Gurup vaktindeki yıldız hakkı için, (2) Sizinki ne yolunu şaşırdı! Ne Hak'tan ayrıldı! (3) O, arzusuna göre söz söylemez, (4) O'nun sözü kendine vahiy olunan bir vahiyden başka bir şey değildir. (5-6-7) Ona pek kuvvetli, pek heybetli biri öğretti de göğün en yüksek bir kenarında olduğu halde doğruldu. (8) Sonra Peygamber'e yaklaşıp aşağı sarktı, (9) Araları iki yay kadar veya daha az kaldı. (10) Allah'ın vahiy ettiğini kuluna vahiy etti. (11) Peygamber'in gördüğünü kalbi yalan çıkarmadı. (12) Hâlâ onun görüp bildiği şeyde ona karşı yaygara mı ediyorsunuz? (13) Peygamber O'nu bir kere daha (14) Sidre-i muntaha yanında görmüştü. (15) Sakınanların barındıkları uçmak O'nun yanındadır. (16) Sidre'yi neler kaplamıştı!-Neler. (17) Peygamber'in gözü bir tarafa kaymadı, sağa ve sola dönmedi. (18) O Rabbinin pek büyük nişanlarını görmüştü." (Necm 1-18. âyetler)

Hz.Muhammed Hicret edeceği zaman, Hz.Ali'yi yanına çağırdı ve "Hicret'e izin verildiğini kendisinin Mekke'de kalması gerektiğini, borçlarını ödemesini, kendisinde bulunan ve sahiplerine verilmesi icap eden emanetleri vermesini, sonra Mekke'de kalanlarla beraber kendisine ulaşmasını" söyledi ve "Bu gece benim hırkama bürüneceksin, benim yatağıma yatacaksın" dedi. Hz.Ali bir an bile tereddüt etmeden, Hz.Peygamber'in sözlerini hemen kabul etti ve gözyaşlarıyla şükür secdesine kapandı. Ümmet içinde ilk defa şükür secdesine kapanan Hz.Ali olmuştur. Bu Hz.Ali'nin kendisini, Hz.Peygamber'e daha doğrusu dîne, topluma, insanlığa ve insanlığın yarınına fedâ etmeseydi. Hz.Ali'nin, Hz.Muhammed'in yatağına yattığı gece; Kur'ân-ı Kerîm'in Bakara Sûresi'nin 207. âyeti nâzil olmuştur:

"İnsanlardan öylesi de vardır ki; Allah rızâsına nâil olmak için varlığını, canını satar da, Allah rızâsını alır; Allah, kullarını pek esirger." Bu âyet ile Hz.Ali övülmüştür.

Hz.Muhammed, Hicret'in 2. yılında hayatta kalan tek kızı Hz. Fâtıma'yı, Hz.Ali ile evlendirdi. Hz.Resûl, Hz.Fâtıma'yı çok severlerdi ve "Fâtıma, benim bir parçamdır; onu sevindiren beni sevindirir, ona kötülük eden, bana kötülük eder" buyurmuşlardı.

Medine halkı; dinleri, inançları uğruna Mekke'deki evini-barkını, her şeyini bırakıp göç eden "Muhâcirûn" ve bunlara yardımcı olduklarından dolayı "Ansâr" adını alan yerli halk ile Yahudiler'den oluşuyordu. Bunlar arasında birliği sağlamak oldukça güçtü.

Hz.Peygamber bu ortamda Medine'de ilk olarak; Mekke'den göç eden Müslümanlar ile, Medineli Müslümanları kardeş ilan ederek, yerli halkın onlara yardım etmelerini sağladı. Medineliler bu kardeşlik ile birlikte Mekkelileri evlerine yerleştirdiler. Bu arada Hz.Peygamber de, kendisine Hz.Ali'yi kardeş seçti.

Hz.Peygamber Medine'de bütün toplumların bir arada birlikte yaşayabilmesi için, Medine kent devletini kurdu. Hz.Peygamber Medine kent devletini kurduktan sonra, bu toplumların hak ve yükümlülüklerini kapsayan 47 maddelik bir tür anayasa hazırladı.

Hazret Peygamber'in bu dönemdeki bütün amacı, İbrahim Peygamber'in saf dinini diriltmek ve Mekke'deki müşrikler tarafından kirletilen kutsal Kâ'be'yi, putlardan temizleyip eski durumuna getirmektir. Bu dönemde, Medine'deki Müslümanlara eziyet eden kafirlere karşı koymak için, savaşmak ile ilgili izin veren âyetler nâzil oldu ve savaşlar başladı.

C. Kuvvete Kuvvetle Duruş

1. Bedir Savaşı

Hicret'in 2. yılında Hazret Muhammed'in yönettiği Müslüman kuvvetler, Ebû Süfyan'ın başında bulunduğu bir ticaret kervanına, Suriye dönüşünde Bedir'de bir baskın düzenlediler. Müslüman kuvvetler, karşı tarafı yenilgiye uğrattılar ve büyük ganimet elde ettiler. Bedir savaşı denilen bu ilk savaşta Müslümanların, Mekkeli müşriklere karşı kazandıkları zafer, Müslümanlara önemli bir moral kaynağı oldu.

Bedir savaşı; İslâmın-küfre, hakkın-bâtıla, adlin-zulüme, imanın-imansızlığa vurduğu ilk darbedir. Bedir savaşı, Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde anlatılır:

"Karşı karşıya gelen iki cemaatte sizin için bir ibret vardı. Onlardan biri Allah yolunda vuruşanlar, diğeri ise kâfirlerdi. Onlar bunları gözleriyle kendilerinin iki misli kadar görüyorlardı. Allah dilediğini yardımı ile teyit eder (kuvvetlendirir). Bunda erbab-ı basiret (görenler) için bir ibret vardır." (Âli İmrân 13. âyet)

Bedir savaşı ile ilgili olarak, Kur'an-ı Kerim'de ki diğer âyetler de şunlardır: Âli İmrân 123-128. âyetler, Enfal 5-19. ve 41-44. âyetler, Hacc 19. ve Ahzâb 23. âyetlerdir.

2. Uhud Savaşı

Bedir savaşından sonra Kureyşliler, bu yenilginin intikamını alma yollarını aramaya başladılar. Hicret'in 3. yılında, Ebû Süfyan komutasındaki üçbin kişilik bir kuvvetle, Müslümanlarla savaşmak için harekete geçtiler. Hazret Muhammed, düşmanı Uhud dağında karşıladı ve savaş başlamadan önce İslâm ordusuna bir tertip verdi. O sırada Kureyş ordusu da, İslâm ordusunun karşısında saf almıştı. Sonra şiddetli bir savaş başladı.

Müslümanlar, Hazret Peygamber'in emriyle taarruza geçmişlerdi. Hazret Ali'nin ve Hazret Hamza'nın hücumları karşısında, Kureyş ordusu tam bir bozguna uğramış ve Uhud dağına doğru kaçmaya başlamışlar, Müslümanlar da savaş ganimeti olarak yağmaya koyulmuşlardı. Bu sırada Hazret Peygamber'in tepeye yerleştirdiği ve kesin olarak bulundukları yerlerini terk etmemelerini, sıkı sıkı tembih ettiği okçular da, savaş kazanıldı diye yerlerini terk edip yağmaya koştular. Bu durumu gözetleyen ve uzaktan pusu kurup burayı ele geçirmeyi bekleyen Kureyş başkanlarından Halid bin Velid, okçuların azaldığını görünce derhal buraya hücumla geçti ve hepsini şehit ettikten sonra, Müslüman ordusuna arkadan saldırdı. Müslümanlar ansızın neye uğradıklarını şaşırarak, ön saflarda bulunanlar geri döndüler ve arka saflarda duran kendi kardeşleri Müslümanları düşman sanarak, üzerlerine yürüdüler ve büyük bir bozguna uğradılar.

Bu arada Kureyşliler'den dört kişi Hazret Peygamber'i öldürmeye yemin etmişti ve bunlarda Hazret Peygamber'in bulunduğu yere saldırdılar. Hazret Peygamber'in çukura düştüğünü gören ve onun öldüğünü sanan müşrikler; "Abdullah oğlu Muhammed öldürüldü" diye bağışmaya başladılar. Bu korkunç haberi duyar duymaz, Müslümanların şaşkınlıkları bir kat daha arttı. Bu sırada İslâm ordusunda tam bir bozgun başlamıştı. Müslümanlar taraf taraf kaçıyorlardı.

O sırada savaş meydanında savaşmakta olan Hazret Ali, kulağına "Muhammed öldü" sesi gelince, hemen Hazret Muhammed'in olduğu yere yöneldi, çukur yeri gördü ve üzerindeki Ebû Deccâne'nin delik deşik olan cansız vücudunu, Hazret Muhammed'in üzerinden kaldırdı. Hazret Muhammed yorgun ve mecalsizdi. Hazret Ali, Hazret Peygamber'i çukurdan çıkardı. Bütün sahâbelerin darmadağan oluşu, Hazret Peygamber üzerinde büyük bir etki bırakmıştı.

Hazretti Ali'ye:

"Ya Ali!.. Ne oldu ki, sen ötekiler gibi kaçmadın" diye buyurdu.

Hazretti Ali:

"Ey Tanrı'nın elçisi, ben dâimâ seninle birliğim" diye cevap verdi.

Hazretti Ali'nin o gün göstermiş olduğu kahramanlık olağanüstü idi. Hazretti Ali, Hazretti Peygamber'i muhakkak bir ölümden kurtarmıştı. Kendisi de 16 yara almıştı. Bu sebeple Hazretti Peygamber o gün Hazretti Ali için şu meşhur hadîsi söylemiştir:

"Lâ feta illâ Ali, Lâ seyfe illâ Zülfekâr"

(Anlamı: Ali'den başka kahraman yoktur, Zülfekâr'dan üstün kılıç yoktur.)

Uhud savaşı'da Kur'ân-ı Kerîm'de şu şekilde anlatılır:

"(121) Hani sen kâtıl (savaş) için mü'minlere bir mahal tertip etmek üzere bir sabah ailenin arasından ayrılmış idin. Allah sözlerinizi işitir, niyetlerinizi hakkıyla bilir. (122) Hani sizlerden iki fırka korkup kaçmak istedilerdi. Allah onların yârlarıdır, neye kaçınsınlar. Mü'minler Allah'a mütevekkil olsunlar." (Âli İmran 121-122. âyetler)

"(139) Gevşeklik göstermeyin, endişe de etmeyin. Allah'ın vaadine inanıyorsanız mutlaka üstsünüz. (140) Eğer Uhut'ta canınız yandı ise müşrik cemaatinin de Bedir'de öylece canı yandı. Allah'ın mü'minleri ayırt etmesi, sizden de doğru bir şahit edinmesi için biz bugünleri insanlar arasında dolaştırırız. (Bâzı kere siz galip olursunuz. Bâzı kere de düşmanlarınız galip olurlar.) Yoksa Allah zalimleri sevmez. (141) Bir de Allah îman edenleri günâhtan pâk, kâfirleri birer birer helâk etmesi için de galibiyeti dolaştırır. (142) Yoksa içinizden cihat edenler ile harb esnasında katlananları Allah görüp ayırt etmedikçe cennete gireriz mi sandınız? (143) Ölümle karşılaşmadan evvel ölmeyi temenni ediyordunuz. Haydi bakalım onu gözünüzle gördünüz. (Yani Bedir'de şehit olmayı istiyordunuz. Uhut'ta şehit olanları görünce neye kaçtınız.) (144) Muhammed, Peygamberden başka bir şey değildir. Ondandır evvel bir takım Peygamberler gelip geçmiştir. Eğer O, ölse veya öldürülse idi siz gerisin geriye mi dönecekdiniz. Her kim gerisin geriye dönerse Allah'a hiçbir zararı dokunmaz. Allah şükredenlerin mükâfatını verecektir. (145) Allah'ın izni bulunmadıkça hiçbir kimse için ölmek yoktur. Bu da vakt-i muayyen ile mukayyet bir yazı ile yazılıdır. Kim ki dünya sevabını dilerse onu dileyene dünyalıktan veririz, kim ki âhiret sevabını dilerse ona da onu veririz. Şükredenlere mükâfat vereceğiz. (146) Nice Peygamberler vardır ki kendileriyle beraber birçok Allah adamları vuruştular; fakat Allah yolunda kendilerine erişen musibetten dolayı gevşeklik etmediler, zaaf göstermediler, boyun da eğmediler. Allah katlananları sever. (147) Onların sözleri «Ey Rabbimiz! Günahlarımızı, işlerimizdeki taşkınlıklarımızı yarlığa (bağışla), bizi sabit kadem et, kâfir cemaata karşı bize yardım et!» demelerinden başka bir şey değildi. (148) Bunun üzerine Allah onlara dünya sevabını da âhiretin güzel sevabını da verdi. Allah iyi işler yapanları sever. (149) Ey îman edenler! Kâfir olanlara itâat ederseniz onlar sizi gerisin geriye döndürürler de ziyankâr olursunuz. (150) Hayır, Allah sizin mevlânızdır, O yardımcılarının hayırlısıdır. Allah'a şerik koşmaları hususunda Allah hiçbir hüccet indirmemiş iken (151) Allah'a şerik koştuklarından nâşi, onların kalplerine dehşet ilka edeceğiz. Onların yurtları ateştir. Zalimlerin barındıkları yer ne kötüdür! (152) Allah, izin ve emriyle onları cansız kıldığınız zaman size olan vaadinde sadık kalmıştır; nihayet sevdiğiniz zafer ve ganimeti size gösterdikten sonra siz zaaf gösterip o işde çekıştiniz, Peygambere karşı geldiniz de ikiye bölündünüz. Bir bölümünüz dünyayı, diğer bölümünüz ise âhireti istiyordu. Sonra sınamak için sizi hezimetle geri çevirdi. Allah suçunuzu bağışlamıştır. Allah mü'minler hakkında büyük bir inayet sahibidir. (153) Hani siz uzaklaşıyor, hiçbir kimseye yüz çevirip bakmıyordunuz. Peygamber arkanızdaki cemaat arasından sizi çağırıyordu. Allah elinizden giden zafer ve ganimete duçar olduğunuz hezimete karşı endişe etmemeniz için gam üstüne gam ile ceza verdi. Allah yaptıklarınızdan haberdardır. (154) Bu gamdan sonra size içinizde bir takımını bürüyüp emniyete sebep olan bir uyuklama indirdi. Diğer

takım ise can kaygusuna düştü, Allah hakkında nahak yere cahileyete mahsus zanlar ile zanda bulundu, «Bundan bize ne oldu?» diyorlardı. Onlara de ki işin hepsi Allah'ındır. Onlar sana âşıkâr kılmadıkları şeyi kalplerinde gizlerler. Derler ki, «Elimizde bir şey olsaydı burada maktul düşmezdik.» De ki evlerinizde bile olsaydınız yine katli yazılmış olan (Levh-i Mahfûz'da) kimse çıkar, makteline giderdi. Allah sinelerinizdeki ihlâs ve nifakı meydana koymak, kalplerinizdeki vesveseyi temizlemek için böyle yaptı. Allah sinelerinizdekini hakkıyla bilir. (155) Uhut'ta iki ordunun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirenler yok mu. Onların kazandıkları bâzı amellerinden nâşi, Şeytan ayaklarını kaydırmak istedi. Allah onların suçunu bağışlamıştır. Çünkü gafurdur, halimdir. (156) Ey îman edenler! Seferde ölen veya gazalarda şehit düşen kardeşleri hakkında «Yanımızda olsalardı ölmezler, öldürölmezlerdi» diyen kafirler gibi olmayın ki Allah bunu onlara dağ-ı derun kılacaktır. Allah hem diriltir, hem öldürür. Allah işlediklerinizi görür. (157) Allah yolunda öldürölürseniz de, ölmeniz de Allah'tan gelen yarlıganma (bağışlanma), esirgenme elbet onların topladıkları nimetten daha iyidir. (158) Ölseniz de, öldürölürseniz de nihayet Allah huzurunda toplanacaksınız. (159) Ancak Allah'ın esirgemesiyle Uhut'tan kaçanlar hakkında yumuşaklık gösterdin: Kaba, katı yürekli olsaydın onlar etrafından dağılıp giderlerdi. Onların suçunu bağışla, onlar için yarlıganmak (bağışlanmak) dile. İşlerde (Danışılacak işlerde veya savaş işlerinde) onlara danış. Bir kere azmettin mi artık Allah'a mütevekkil ol (işini Allah'a bırak); çünkü Allah mütevekkil olanları sever. (160) Allah size yardım ederse sizi yenecek yoktur. Şayet sizden yardımını dirğ ederse (yardımsız bırakırsa) ondan başka size kim yardım edebilir? Artık mü'minler Allah'a mütevekkil olsunlar.» (Âli İmrân 139-160. âyetler)

“ (165) Siz Bedir günü onları iki kat musîbete uğratmış iken, size bir musîbet erişince mi «Bu, neden böyle oldu?» dediniz? Onlara de ki: «Bu hezimet kendinizden oldu.» Çünkü Allah her şeye tamamiyle kadirdir. (166) Uhut'ta iki ordunun kavuştukları gün uğradığınız musîbet de Allah'ın izniyledir. Bu da mü'minleri ayırdetmesi içindir. (167) Bir de münâfık olanları ayırdetmek içindir. Onlara «Gelin, Allah yolunda kıtalda (savaşta) bulunun veya düşmanınızı defedin» denildiğinde, onlar «Kıtalı bilse idik size tâbi olurduk» dediler. O gün mü'minlikten ziyade kâfirliğe daha yakın idiler. Ağızlarıyla kalplerinde olmayanı söylüyorlar. Allah gizlediklerini daha iyi bilir.» (Âli İmrân 165-167. âyetler)

3. Hendek Savaşı

Bu savaştan sonra Hicret'in 5. yılında, kervanlarının Müslümanlar tarafından rahatsız edilmesi ve Hayber'deki Müsevî'lerin kışkırtmasıyla, Mekke'li müşrikler on bin kişilik bir orduyla Medine üzerine yürüdüler. Medine'nin kuşatılmasından öteye geçmeyen bu savaş, Selman-ı Farisi'nin önerisiyle savaş alanına kazılan hendekler sayesinde, Mekkeliler'in başarısızlığıyla sonuçlandı ve bu savaşa Hendek savaşı adı verildi.

Hendek savaşı, Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerde şu şekilde anlatılır:

“Yoksa sizden evvel geçenlerin çektikleri sıkıntıyı çekmeksizin Cennete gireceğiz mi sandınız? Onlar âfete, öyle mihnete uğradılar, belâların şiddetinden öyle sarsıldılar ki dayanamayarak; Peygamber ve onunla beraber mü'min olanlar: “Allah'ın yardımı ne zaman olacak?” derlerdi. Haberinizi olsun ki Allah'ın yardımı yakındır.” (Bakara 214.âyet)

“De ki: «Mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsın, dilediğinden de çekip alırsın; dilediğini aziz kılarırsın (yüceltirsın), dilediğini de zelîl edersin (alçaltırsın). Hayır senin elindedir, sen her şeye tamamiyle kadirsın.»” (Âli İmrân 26.âyet)

Bu savaşlardaki başarıyı gören birçok Arap kabilesi Müslüman oldu ve yeni din Hicaz ülkesinin birçok yerinde yayılmaya başladı.

Bu başarılardan sonra büyük bir güç oluşturan Hz.Muhammed'in, Mekke'deki durumu daha da güçlendi ve Mekkeliler arasında Hz.Muhammed lehine bir hava esmeye başladı.

Hudeybiyye denilen yerde Hz.Muhammed ile müşrikler arasında; Hac töreninin gelecek yıla bırakılmasını, Müslümanlardan dönüp Kureys'e sığınacaklara engel olunmamasını, Kureys'ten biri Müslüman olursa kabul edilmemesini şart koştular. Hz.Muhammed, Ashâb'tan bazılarının itirazına rağmen, bu şartları kabul etti.

Bu antlaşma ile Mekkeliler; Hz.Muhammed'i yeni bir dînin, aynı zamanda bir devletin başı olarak tanımış oluyordular.

Hicret'in 6. yılında Hz.Peygamber; bütün insanlığı aydınlatmak, bütün dünyadakileri hidâyete erdirmek için ve İslâm dînini âleme yaymak üzere, çevredeki hükümdarlara (Bizans, İran, Habeşistan) mektuplar göndererek onları îmana davet etti.

Hz.Muhammed, Habeş hükümdarı Necâşi'ye de mektup yazmış ve gelen cevapta; "Şehâdet ederim ki sen Allah'ın Resûl'üsün; sana ve amcanın oğluna bey'at ettim; ne dediysen gerçektir oğlumu sana gönderiyorum. Esenlik, Allah'ın rahmeti ve bereketleri sana olsun" demiş ve Müslüman olmuştur.

Hicret'in 7. yılında Müslümanlar için tehlike oluşturan ve içlerinde Hayber kalesinin de bulunduğu, Yahudilerin elindeki yedi kale fethedilmiştir. Ardından Fedek alınmıştır. Böylece Medine Müslüman devleti fetihlerle genişlemeye başladı.

D. Mekke'nin Fethi ve Yapılan Savaşlar

Kazanılan bu başarılar, Mekke puta taparlığının sonuna yaklaşıldığına işaretti. Hz.Peygamber Milâdi 630. yılının sonunda Ramazan ayında on bin kişilik bir ordu ile Mekke üzerine yürüdü. Yolda Müslüman olmuş kabilelerden iki bin asker daha kendilerine katıldı. Mekkeliler şehri korkularından savunamadılar ve hemen hemen hiç kan dökülmeden Müslümanlar, Arabistan'ın en büyük, en kutsal şehrine savaşız girdiler. Bundan sonra Mekke halkının tamamı Müslüman oldu ve İslâm dînini kabul ettiler. Hz.Peygamber Mekke'deki eski düşmanlarına karşı çok iyi davrandı.

Mekke'nin fethi de Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerde şu şekilde anlatılır:

"(80) Ve de ki: Yâ Rabbî! Beni gireceğim yere gerçek olarak sok; çıkacağım yerden gerçek olarak çıkar ve katından, bana yardım eden bir kudret, kuvvet ver. (81) Ve de ki: Gerçek geldi, bâtlı yok olup gitti; şüphe yok ki bâtlı zâten yok olup gider." (İsra 80-81. âyetler) "Şüphe yok ki sana Kur'ân'ın hükümlerini farz eden elbette döneceğin yere döndürecek seni. De ki: Rabbim daha iyi bilir, kimdir doğru yola gelen ve kimdir apaçık sapıklıkta kalan." (Kasas 85. âyet)

Mekke alındıktan sonra bütün Arap kabileleri İslâm dînine katıldı. Hz.Peygamber Mekke'deki işleri düzene koyduktan sonra Medine'ye döndü. Artık getirdiği din başarıya ulaşmış, her gün katılanlarla İslâmiyet büyük bir güç kazanmıştı.

Tebük Savaşı

Bizans ordusu Mu'te savaşından beri Arabistan'ı elde etmeyi kurmuştu. Bunu, Hristiyanlığı kabul etmiş olan Gassaniler'in yapacağı hakkında da Medine'ye haberler geliyordu. Hatta Medine'ye gelen tâcirler, Bizans ordusunun yakınlara kadar geldiğini söylemişlerdi.

Bu haberler üzerine Hz.Muhammed, Hicret'in 9. yılında Tebük'e gitmek üzere hazırlandı. Sefer uzundu, düşman kuvvetliydi. Bu yüzden ashâba; "Orduya mal, silah ve hayvan bakımından yardımda bulunulmasını" buyurdu.

Tebük savaşı da Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerde şu şekilde anlatılır:

"Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve âhiret gününe inanmayanlarla, Allah'la Peygamber'inin harâm ettiğini, harâm saymayanlarla ve hak dinini kabul etmeyenlerle savaşın,

cizye vermeye râzı olup bizzât kendi elleriyle ve alçarak gelip verinceyedek onlar." (Tevbe 29. âyet)

"(38) Ey inananlar, size ne oldu da Allah yolunda savaşa çıkın dendiği zaman olduğunuz yerde mihlanıp kaldınız? Âhireti bıraktınız da dünya yaşayışına mı râzı oldunuz? Fakat dünya yaşayışının faydası, âhirete nispetle pek azdır. (39) Hep birden savaşa çıkmazsanız sizi acıklı bir azapla azaplandırırız ve yerinize, sizden başka bir topluluk getirir ve siz, ona hiçbir zarar veremezsiniz ve Allah'ın herşeye gücü yeter." (Tevbe 38-39. âyetler)

Meâllerini yazdığımız Bu âyet-i kerîmelerde, münâfıkların Tebük savaşına gidilirken takındıkları tavır ve ondan önceki halleri, bütün açıklığıyla anlatılmaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm'de Tebük savaşı ile ilgili diğer âyetler de şunlardır:

Tevbe 41-57. âyetler, 61-70. âyetler, 73-97. âyetler, 101-103. âyetler, 106-110. âyetler, 117 ve 118. âyetler.

Tebük savaşına gidilirken, gizliden gizliye İslâm'ın aleyhinde bulunan münâfıklar, düşmanın çok kuvvetli olduğunu, gidilecek yerin çok uzak olduğunu bahane etmekte, Müslümanların bu sefere katılmamalarını sağlamaya çalışmaktaydılar.

Hazretti Muhammed içlerinde on bin atlı bulunan, otuz bin kişilik bir orduyla Medine'den hareket etmişler ve Medine'den çıktıktan sonra da orduya bir hutbe okumuşlardı. Hazretti Muhammed Tebük savaşına giderken, ayrıca yolda birçok mucizeler de göstermişlerdir. Sonunda Tebük'e vardılar ve orada 20 gün kaldılar.

İslâm ordusunun gücünü ve Hazretti Muhammed'e bağlılığını gören Bizans ordusu komutanı, İslâm ordusuna saldırmaya cesaret edemedi. Bizans ordusu saldırmayınca, İslâm ordusu da onlara saldırmadı. Bu müddet zarfında Şam civarındaki yerli halk vergiye bağlandı ve bunlara amân-nâmeler yazdırılıp verildi. Bizans Valisi de amân diledi ve o da vergiye bağlandı. Sonunda İslâm ordusu savaşmadan Medine'ye geri döndü.

E. Hazretti Muhammed'in Vedâ Haccı, Hastalığı, Yazılmayan Vasiyetnâmesi ve Ebediyyet Âlemine Göçüşleri

1. Vedâ Haccı ve Hazretti Ali'nin Velâyeti

Hicret'in 10. yılında Hazretti Muhammed bütün ashâbı ile haccetmek üzere Medine'den hareket ettiler. Bu son vedâ haccı olayı, Kur'ân-ı Kerîm'in Hacc Sûresi'nin 27-29. âyetlerinde şu şekilde anlatılır:

"(27) Ve insanları hacca davet et, uzak-uzak bütün yerlerden yaya olarak yahut hayvana binerek gelsinler sana. (28) Gelsinler de kendilerine ait olan menfaatleri elde etsinler ve kendilerine rızık olarak verilen dört ayaklı hayvanları, muayyen günlerde Allah'ın adını anarak kessinler. Yeyin artık onlardan ve yok-yoksul fakiri de doyurun. (29) Sonra ihramdayken yapılmayan şeyleri yapıp temizlensinler ve tavaf etsinler Beyt'ül-Mükerrrem'i"

Hazretti Muhammed bütün civardaki boylara haber vermiş, hepsi de haccetmek üzere gelmişlerdi. Hazretti Resûl-ü Ekrem'in Medine'den hareketleri Zilkade ayının sonlarıydı. Hazretti Ali Yemen'de idi. Hazretti Peygamber, Hazretti Ali'ye gelip kendilerine kavuşmasını yazmışlardı. Hazretti Ali bu haberi alınca yanındaki askerlerle yola çıkarak Mekke'ye gelmiş ve Hazretti Peygamber ile buluşmuşlardır.

Hazretti Muhammed bütün ashâbına:

"Bu hacc, son haccımdır sanıyorum; hac törenini benden iyice belleyin" buyurmuşlardır. Her gelenin sorusuna yüksek sesle cevap vermede sözlerini; başkalarına da duyurmada, "yavaş yavaş huzûr ile" buyurarak halkın, kalabalıkta birbirine eziyet vermesini önlemektedirler.

Hazret Muhammed, Arefe günü özet olarak şu hutbeyi okumuşlardır:

"Ey insanlar, câhiliyye devrinde dökülmüş olan bütün kanlar geçmiş, gitmiş unutulmuştur. Câhiliyye devrindeki faiz geleneği, geçmiş gitmiştir. Gerçekten de Allah'ın kitabında aylar oniki dir; bunların dördü; Recep, Zilkade, Zilhicce, Muharrem aylarıdır ve bu aylar hürmet edilmesi gerekli aylardır. Bu aylarda nefislerinize zulmetmeyin. Ey insanlar, kimde bir emanet varsa, emin olduğuna versin onu, Allah'ın emirlerini yerine getirsin.

Ey insanlar, kadınlar da size Allah emanetidir; onlar Allah'ın adıyla helâl olmuştur size. Sizin onlar üzerinde hakkınız olduğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakkı vardır.

Ne bir kimse oğlunun suçundan, ne bir kimse babasının suçundan sorumlu sayılır.

Benden sonra yolunuzu sapıtıp da birbirinizin boyunlarını vurmayın; Rabbinize ulaşacaksınız, yaptıklarınızdan sorguya çekileceksiniz.

Allah câhiliyyet geleneklerini, o kötü adetleri, atayla, babayla övünmeyi sizden giderdi. Bütün insanlar Âdem'den dir; O da topraktan yaratılmıştır. Ne Arab'ın, Arap olmayana, ne Arap olmayanın Arab'a, ne beyazın siyaha, ne siyahın beyaza üstünlüğü var; üstünlük, ancak Allah'tan çekinmekleedir."

Bu hutbeden sonra, Hazret Muhammed:

"Ey insanlar, bugün hangi gün?" diye sordular. Ashâb; "Hürmeti gereken gün" dedi. "Ey insanlar" buyurdu. "Bu ay hangi ay?" Ashâb; "Hürmeti gereken ay" diye cevap verdi. "Ey insanlar, bu şehir hangi şehir?" diye sordular. Ashâb; "Hürmeti gereken şehir" dedi.

Buyurdular ki:

"Üstün ve ulular ulusu Allah, bu günün, bu ayın, bu şehrin hürmeti gibi kıyamete kadar kanlarınızı, mallarınızı, ırzlarınızı birbirinize haram etmiştir."

Hazret Muhammed, bu hutbeden sonra Mekke'de Hacc ve Umre törenini tamamlayıp, Medine'ye doğru yola çıktılar. Zilhicce ayının 18. Perşembe günü, Mekke ile Medine arasında Cuhfe denilen yerdeki Gadîru-Humm mahalline geldiler.

Bu sırada Cebrâil Aleyhisselâm nâzil olmuş ve Kur'ân-ı Kerîm'in Maide Sûresi'nin 67. âyeti kerimesini getirmiştir:

"Ey Peygamber! Rabbin tarafından sana indirilen emri tebliğ et, eğer bu tebliği yerine getirmezsen, onun elçiliğini yapmamış olursun ve Allah seni, insanlardan korur; şüphe yok ki Allah, kâfir olan kavme doğru yola gitmek hususunda başarı vermez."

Hazret Peygamber, bu âyet-i kerîmenin nâzil olmasından sonra Gadîru-Humm'a indiler, oradaki ağaçların altına gittiler ve sahâbenin ileri gidenlerinin dönüp gelmelerini, geride kalanlarının yetişmelerini emrettiler. Herkes toplanınca, öğle namazı seferi olarak kılındı. Hazret Peygamber'e deve hamutlarından üç kademe bir minber yapılmıştı.

Namazdan sonra Hazret Muhammed minbere çıktı. Yaklaşık yüz veya yüz yirmi bin kişi toplanmıştı. Hazret Ali'yi yanlarına çağırdılar ve gelince Hazret Ali'yi de minbere çıkardılar; sağ yanına aldılar.

Sonra şu hutbeyi okudular:

"Hamd Allah'a; ondan yardım dileriz; ona inanmışız, ona dayanmışız, kötülüklerden, yaraşmayan işlerden ona sığınmışız; yol yitirenlere ondan başka yol gösteren yoktur. O kime yol

gösterdiyse, o kişi sapmaz, sapıtmaz. Şehâdet ederim ki; ondan başka yoktur tapacak; Muhammed onun Peygamber'idir ancak.

Ona hamdü senâdan, birliğine şehâdetten sonra ey insanlar, acıyan ve her şeyi bilen Allah, bildirdi bana, davet edildim katına; yakında davetine icabet edeceğim, ebedî yurda gideceğim. Bende uhdemdeki vazifeden sorumluyum, siz de uhdenizdeki vazifeden sorumlusunuz. Bu hususta ne dersiniz, nedir düşünceniz?"

Ashâb bağrışarak;

"Şehâdet ederiz ki tebliğ ettin, öğüt verdin, vazifeni ifâ ettin; Allah sana ecirler versin" dediler.

Hz.Resûl-ü Ekrem sordu:

"Allah'ın birliğine, Muhammed'in onun kulu ve Peygamber'i olduğuna şehâdet ediyor musunuz? Cennet, cehennem ve mutlaka kopacak olan kıyâmet hakkındaki inancınız nedir?"

"Hepsine inanıyoruz" dediler. Hz.Resûl; "Allah'ım şahid ol" buyurdular.

Sizin aranızda iki paha biçilmez şey bırakıyorum. İkisi de birbirinden büyüktür. Bunlardan birisi Allah'ın kelâmı «Kur'ân-ı Kerîm» diğeri ise «Ehl-i Beyt'im»dir. Bu ikisi Kevser havuzunun kıyısında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmaz; bunu Rabbim'den ben diledim. Bu ikisine yapışır, sarılırsanız benden sonra ebedî olarak sapmazsınız, yol yitirmezsiniz."

Ondan sonra sordular:

"Ey insanlar, bilmez misiniz ki ben, inananlar üzerinde kendilerinden ziyâde tasarruf ve velâyet sahibiyim ve bilmez misiniz ki her erkek mü'min ve her kadın mü'min üzerinde, kendisinden ziyâde tasarruf ve velâyet hakkım var?"

Ashâb hep birden; "Evet, yâ Resûlullah" diye bağrışıp tasdik ettiler.

Hz.Resûl-ü Ekrem bunun üzerine, sağ yanlarında duran Hz.Ali'nin elini tutup kaldırdılar ve yüksek sesle: "Ben her kimin Mevlâsı isem (kimin üzerinde tasarruf ve velâyetim varsa) Ali'de, onun Mevlâsıdır. (Onun üzerinde tasarrufu ve velâyeti vardır.)"

Ondan sonra minbere oturup, mübarek ellerini açtılar ve şu duâyı okudular:

"Allah'ım, onu seveni (velâyetini kabul eden) sev; ona düşman olana düşman ol, ona yardım edene yardım et, onu hor tutanı hor-hakir eyle, nereye döner yönelirse Hak'kı onunla beraber et."

Hz.Resûl'ün bu beyânından sonra, sahâbe Hz.Ali'yi tebrike koştu. İlk olarak Ömer bin Hattab; "Ne mutlu sana ki ey Ebû Talib'in oğlu" dedi. "Bugün benim ve kadın, erkek bütün inananların Mevlâsı oldun" diyerek, Hz.Ali'yi tebrik etti.

Hz.Peygamber, Medine'ye hareket edince; Kur'ân-ı Kerîm'in Maide Sûresi'nin 3. âyet-i kerîmesi nâzil olmuştur:

"Bugün dininizi ikmâl ettim; size nimetimi tamamladım, size din olarak İslâmiyet'i verdim de râzı hoşnud oldum."

2. Hz.Muhammed'in Hastalığı, Yazılamayan Vasiyyetnâmesi ve Ebediyet Âlemine Göçüşü

Hz.Muhammed Medine'ye geldikten sonra, kendilerinin bu ağır yükü taşıma müddetinin sona ermek üzere olduğunu da biliyorlardı; onun için son vedâ haccında kendilerine halef ve halîfe olan iki değer biçilmez emaneti, ümmetine vasiyyet etmişlerdi.

Hz.Muhammed bu sıralarda rahatsızlandı. Rahatsızlığı müddetince Hz.Ali, Hz.Resûl-ü Ekrem'e son derece fedakârane hizmet etmişler ve yanlarından ayrılmamışlardı. Bu arada Hz.Peygamber'in hastalığı ağırlaştı.

Hz.Muhammed, hastalığında bir gün yanında bulunanlara:

"Bana bir kağıt, bir kâlem getirin. Size bir vasiyyetnâme yazdırayım ki, benden sonra delâlete düşüp doğru yolu kaybetmeyesiniz."

Sahâbeden bir kısmı, Hz.Peygamber'in bir vasiyyetnâme yazdırmasına muhalefet ettiler. Ömer bin Hattab muhaliflerin başında bulunuyor, itirazda herkesten daha ileri giderek:

"Hararet galebesinden ne dediğini bilmiyor, hezeyan ediyor ve Kur'ân yanımızda, o bize yeter" diyordu.

Hz.Peygamber elbette hasta idi; fakat hezeyan derecesinde değildi. Bunun üzerine yanında bulunan sahâbelerin bazıları; "Kağıt, kâlem verin" dediler. Bu arada söz uzadı, yüksek sesle münakaşaya başladılar.

Hz.Muhammed'in huzûrunda münakaşa yapmak doğru değildi. Hezeyan derecesinde olan bir hasta katiyyen konuşamazdı. Bu olay üzerine Hz.Muhammed, gürültüden rahatsız olarak muhalifleri yanından kovdu ve vasiyyetnâme de bu yüzden yazılamadı. Bu hadise, muteber kitaplarda da aynı şekilde anlatılmaktadır.

Hz.Muhammed hastalığında son defa, başları bir bezle sarılmış olarak, sağında Hz.Ali, solunda Fazl bulunduğu halde mescide gitmişler, minbere oturarak ashâbına şu sözleri buyurmuşlardır:

"Ey insanlar, bende haklarınız olabilir; kimin hakkı varsa söylesin; kimin bende bir şeyi varsa gelsin alsın; kime borcum varsa haber versin. Ey insanlar Allah'la birinin arasında ona verilen en hayırlı şey de ameldir, en kötü şeyde amel; beni gerçek olarak gönderene andolsun, insanı ancak amelle rahmet kurtarır, isyân helâk eder adamı, tebliğ ettim mi?"

Hz.Muhammed vefâtlarına yakın Hz.Ali'yi çağırmışlar; "Na's-ı mübareklerini yıkayıp tekfîn ve techîzini ifâ etmesini, defneylemesini" vasiyyet buyurmuşlardı. Sonra mübârek başları Hz.Ali'nin göğsünde iken bu fânî âlemden, bekâ âlemine göç etmişlerdi.

Hz.Muhammed, Medine'de Hicret'in 11. yılında (Milâdi 632) Safer (Sefer) ayının 25. veya 28. günü, Hak'ka vuslat etmişlerdir. Hz.Peygamber, Hak'ka kavuştuğunda 63 yaşında idi. Türbesi Medine (Suudi Arabistan) şehrinde.

En doğrusunu Allah bilir.

F. Hz.Muhammed, Vasıfları, Huyları, Özellikleri

Hz.Muhammed'in duyguları pek kuvvetliydi, hareketleri aşırı değildi. Yürürlerken acele etmezler; fakat hızlı yürürlerdi. Bir tarafa dönerlerken bütün vücutları ile dönerlerdi. Sözleri kesin, fakat mülayimdi. Anlaşılması için sözlerini üç kere tekrarladıkları olurdu. Kimseye kötü söz söylemezler, sert muamele etmezlerdi. Bir yere izin almadan girmez, girerken de önce selâm verirlerdi. Çocukları çok severler, yetimleri okşardı. Birisiyle musâfaha ettikleri zaman, karşısındaki kişi elini çekmedikçe ellerini çekmezler; birisi gelince namaz kılıyorsa namazlarını uzatmazlar, çabuk bitirirler, gelene ihtiyacını sorarlardı.

Kölelere "kardeşlerimiz", câriyelere de "kızlarımız" diye hitâb edilmesini emretmişlerdi.

Hz.Muhammed'in kadınlara karşı da şefkati ve saygısı vardı. Evlilik müessesini en kutsi bir müessese sayan Hz.Resûl-ü Ekrem:

"Cennet anaların ayakları altındadır" hadîsi ile de ana hakkının ne büyük bir hak olduğunu bizlere bildirmişlerdir.

Hz.Muhammed'in hayvanlara karşıda büyük bir merhameti vardı. Bu kadar rahim ve kerim olan Hz.Resûl-ü Ekrem, bütün "Ehl-i Beyt"ın ve sahâbenin ittifakıyla yâğıt bir er idi.

Hz.Ali:

"Bedir savaşında müşriklere en yakın yerde, Hz.Muhammed durmadı" buyurur.

Uhud ve Huneyn savaşlarındaki sebatları, o savaşların seyrini değiştirmiştir. Hz.Peygamber'in kendisi bizzat 26 savaşa iştirak etmişlerdir. Zamanlarında kendilerinin bulunmadıkları savaş sayısı da 36 dır.

Hz.Muhammed'in meclisi; ilim, hayâ, hayır ve emanet meclisiydi; orada sesler yükseltilmezdi; oturanlar adeta başlarına kuş konmuş gibi sessiz, hareketsiz onu dinlerler ve meclis sonuna kadar böyle sürer giderdi. O mecliste, kimsenin kötülüğü konuşulmazdı.

Kendileri de; "Meclislerin hakkını verin" buyururlardı. "Hakkı nedir?" diye sorulunca; "Şuraya-buraya bakmayın, gözlerinizi koruyun; selâm verilince alın, âma'ya yol gösterin, bilmeyene öğretin, doğru yola sevk edin; iyiliği buyurun, kötülüğü nehyedin" buyururlardı.

Sözleri fasih ve belîğ idi; herkese anlayacağı gibi hitap ederler ve;

"Biz Peygamberler'e, insanlarla, akılları miktarınca konuşmak emredildi" buyururlardı.

Kızıları da, râzı olsalar da, ancak doğruyu söylerlerdi. Sözleri özlüydü, herkes anlayışı miktarı anlardı, kötü bir söz söyledikleri hiç duyulmamıştı.

Hz.Peygamber yoksulca yaşar, yoksullara yardımda bulunurlar, yoklukla-yoksullukla övünürler, kendilerine bir varlık vermezlerdi.

Hz.Peygamber Hak'ka vuslat ettiğinde, evlerinde biraz arpa ekmeğinden başka bir şey yoktu.

Sözü, çocukluğundan beri hayatını Hz.Muhammed'in yanında geçiren ve onun bütün hususiyetlerini bilen, onun terbiyesiyle yetişen ve onu canından fazla seven Hz.Ali'nin, Hz.Peygamberimiz için söylediği şu sözlerle tamamlayalım:

"İnsanların en eli açığı, en cömerdi, en yiğidi, en korkmayanıydı; en doğru söyleyeni, verdiği sözde en vefakârlı olanı, en yumuşak muamele eden, en güzel uzlaşanıydı.

Onu birden gören heybetinden ürkerdi; tanıyıp onunla görüşen onu severdi, ona gönül verirdi.

Gözler onun eşidini ne ondan önce görmüştü, ne ondan sonra görür."

G. Hz.Muhammed, Ehl-i Beyt ve Kur'ân-ı Kerim

1. Kur'ân-ı Kerîm'de "Ehl-i Beyt" İle İlgili Bazı Âyetler

» Ahzâb Sûresi'nin 33. âyeti:

"İnnemâ yüriyullahü liyühzibe ankümürricse ehlelbeyti ve yütahhireküm tathiyâ"

Meâli: "Ey «Ehl-i Beyt», Allah sizden günahı, her türlü fenalıkları ve kötülükleri giderip sizi kemâl üzre tertemiz tathir etmek ve pâk kılmak murad eder."

Açıklama: Bu âyet-i kerîme nâzil olduğunda, Hz.Peygamber zevcelerinden Ümmü Seleme'nin evinde idi. Hz.Muhammed; Hz.Ali, Hz.Fâtıma, Hz.Hasan ile Hz.Hüseyin'i çağırdı, onları örtündüğü abasının altına aldı ve "Allah'ım, işte bunlar benim «Ehl-i Beyt'im» dir" buyurmuşlardır.

» Ahzâb Sûresi'nin 56. âyeti:

"İnnallâhe ve melâiketühü yusallûne alennebiyy, yâ eyyühelleziyne âmenû sallû aleyhi ve sellimû tesliymâ"

Meâli: "Şüphe yok ki Allah ve melâikesi Peygamber'e selâvat getirirler. Ey iman edenler! Siz de O'na selâvat getirin; selâm getirin."

Açıklama: Kendilerinden; "Sana nasıl selâvat edelim" diye sorduklarında Hz.Peygamber; "Allahümme salli Alâ Muhammedin ve Alâ Âl-i Muhammed" deyin buyurmuşlardır.

Şu halde, Allah ve Peygamber'in emriyle Peygamber'e selât ve selâm verilirken Âl-i'ne; Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'e de selât ve selâm veriliyor.

» Âl-i İmran Sûresi'nin 61. âyeti:

"Femen hacceke fihî min ba'di mâ câke minel'ilmî fekul te'âlev,ned'u ebnâenâ ve ebnâeküm ve nisâena ve nisâeküm ve enfusenâ ve enfuseküm sümme nebtchil fenec'al la'netallahi alelkâzibiyin"

Meâli: "Sana ilim vâsıl olduktan sonra Âsâ hakkında her kim sana karşı çene çalarsa onlara dersin: Gelin oğullarımızı, oğullarınızı;kadınlarımızı, kadınlarınızı çağıralım siz de gelin biz de gelelim sonra lânetleşelim, Allah'ın lâneti yalancılara olsun, diye niyaz edelim."

Açıklama: Bu âyet "Ehl-i Beyt" hakkında nâzil olmuştur. Kitap ehlinin vergi vererek dinlerinde kalabilecekleri teşri edilmiş ve İslâm iktidarı altındaki kitap ehlinin hepsi de buna râzı olmuştur. Ancak Necran Hristiyanları, buna râzı olmamışlardır.

Bunların içlerinde Ebû Hârîse adlı bilgili bir keşiş de vardı. Hz.Peygamber'e; Hz.Âsâ Peygamber ile ilgili sorular sordular ve "Biz senin Peygamberliğine inanmıyoruz bize bunu ispat et" dediklerinde, yukarıdaki âyet-i kerîme nâzil olmuştur.

Bunun üzerine Hz.Muhammed, Necran Hristiyanlarına hitaben:

"Her ne kadar size hüccet(delil) getirdim ise siz inat ettiniz ve nizâyı artırdınız" diyerek onları mübâheleye, yani bir araya gelip Allah'ın lânetini yalancıya havale etmeye çağırdı. O gün mühlet istediler, ertesi güne bırakalım bu işi dediler. İçlerinden, Ebû Harise adlı keşiş onlara; "Muhammed yarın «Ehl-i Beyt'i» ile gelirse, sakın onunla mübâheleye girişmeyin; ashâbıyla gelirse mübâheleye girişin" dedi.

Ertesi günü, mübâhele yerine geldiler. Hz.Muhammed; Hz.Hasan ile Hz.Hüseyin önlerinde, Hz.Fâtıma arkalarında olduğu ve Hz.Ali'nin elini tuttuğu halde teşrif buyurdular. Necranlılar da aralarında oğullarının ve kadınlarının da bulunduğu, yetmiş kişiyle gelmişlerdi.

Ebû Hârîse, tercümanlarına;

"Muhammed'le beraber gelenlerin kimler olduklarını" sordu. Kızı Fâtıma, dâmâdı Ali, onların iki oğlu Hasan ve Hüseyin olduğunu anlayınca, taifesine dönüp; "Bakın görün dedi, nasıl kendisinden emin; bir şüphesi, bir tereddüdü olsaydı bunlarla gelmez, mübâheleye cesaret edemezdi. Kayser'den korkmasaydık iman ederdik; mübâheleye kalkışmayalım; yoksa yeryüzünde su içer bir tek Hristiyan kalmaz" demiş ve "Mübâheleye girişmeyeceklerini" söyleyip, vergi vermeye râzı olmuşlardır.

» Bakara Sûresi'nin 274. âyeti:

"Elleziyne yünfikuüne emvâlehüm billeyli venneharî sırren ve alâniyeten felehüm ecrühüm inde rabbihim, ve lâ havfun aleyhim ve lâ hüm yahzenûn."

Meâli: "Gece, gündüz, gizli, âşikâr olarak mallarını harceden kimselerin Rableri yanında mükâfatları vardır; onlar için korku yoktur, onlar mahzûn da olmazlar."

Açıklama: Bu âyet-i kerîme Hz.Ali hakkında nâzil olmuştur. Dört dirhemi varsa birini sırren, birini alenen, birini gece karanlıkta ve birini de gündüz aydınlıkta verirdi.

Hz.Muhammed:

"Niçin böyle verirdin?" diye sorduklarında:

Hz.Ali:

"Şâyet, biri kabul olur ümidiyle..." diye cevap verdi.

» Maide Sûresi'nin 55. âyeti:

"İnnemâ veliyyikûmullâhü ve resûlühü velleziyne âmenülleziyne yukıymûnessalâte ve yü'tûnezzekâte ve hüm râkî'ün"

Meâli: "Sizin yârinız, işinizi gören ancak Allah'tır, Peygamberidir, namazı dosdoğru kılan, zekât veren, rûkûda bulunan mü'minlerdir."

Açıklama: Bu âyet-i kerîmenin Hz.Ali hakkında nâzil olduğunu, tefsirciler hem de Hz.Resûlullah'ın duâsı ile beraber aynen yazmışlardır. Bu âyetin nâzil olmasına sebep olan olayı Ebû Zer-Gaffari Hazretleri şöyle anlatır:

"Bir gün, mescide giren bir muhtaç kişi, Yâ Rabbî şâhid ol! Resûlullah'ın mescidine geldim, şey'en lill'âh(yardım) istedim kimse bana bir şey vermedi" diye yakındı.

Hz.Ali namaz kılıyordu ve rûkû da idi. Yoksula serçe parmağındaki yüzüğünü alması için işaret etti ve elini uzattı o da sevinerek yüzüğü çıkarıp aldı. Bu durumu Resûlullah bakışlarıyla izliyordu. Bakışlarındaki hâli, orada bulunan sahâbelere bir heyecan vermişti.

Bundan duyulanan Hz.Muhammed mübarek ellerini kaldırarak:

"Allah'ım! Kardeşim Mûsâ, birlik makamından; «Yâ Rabb! Meşakkete tahammül için göğsümü aç, Firavun'a karşı işimi kolaylaştır. Dilimden düğümü çöz ki, sözümü anlasınlar. Bana ailemden birini, kardeşim Harun'u vezir yap da onunla arkamı kavi kıl. Onu işimde bana ortak yap. Şunun için ki seni çok tesbih edelim, seni çok analım»" diye yalvardı. (Tâ-Hâ 25-34. âyetler)

Ve "Allah'ım! Ben de Peygamberin Muhammedim. Benimde göğsümde genişlik ver, işimi kolaylaştır, bana da ehlimden Ali'yi vezir yap ve bununla güçlendir beni" diye duâ etti.

Henüz sözlerini bitirmeden Cebrâil nâzil oldu:

"Yâ Muhammed! İnnemâ veliyyikûmullâhü ve resûlühü" âyetini oku dedi. Maide Sûresi'nin 55. âyeti bunun için nâzil olmuştur.

Allah'ın emirlerine uyarak Hz.Ali'nin halife tayin edilmesi Kur'an buyruğudur.

» İnsan (Dehr) Sûresi'nin 8 ve 9. âyetleri :

"(8) Ve yut'imûnettâ'âme alâ hubbihi miskiynen ve yetiymen ve esiyra. (9) İnnemâ nut'imüküm livechillâhi lâ nuriydü minküm cezâen ve lâ şükûrâ."

Meâli: "(8) Onlarda taamin azlığı ve ihtiyaçları varken, Allahü Taâlâyâ muhabbetlerinden dolayı fakiri, yetimi ve esiri it'am ederler. (9) Bu it'amımız size ancak livechillâhtır. Sizden onun için mükâfat ve teşekkür murat etmeyiz."

Açıklama : Bu âyet-i kerîmeler; Hz.Ali, Hz.Fatma, Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin hakkında nâzil olmuştur. İmâm-ı Hasan ve İmâm-ı Hüseyin bir gün hastalandıklarında, Hz.Peygamber ve ashâbın ileri gelenleri onları ziyaret etmeye geldiler. Hz.Resûlullah, iki hazretin iyileşmeleri için İmâm-ı Ali'ye nezir tutmalarını önerir. İmâm-ı Ali, bunun üzerine üç gün nezir olarak oruç tutmaya karar verir.

Orucun birinci gününde, arpadan yapılmış ekmekler akşam namazından sonra sofraya konulduğunda, yoksul biri kapıya gelip; "Aç olduğunu söyleyerek bir şeyler ister". Bunun üzerine hazırlamış oldukları ekmekleri o yoksula verip, su ile iftar ederler.

İkinci oruç gününün sonunda, iftar vaktinde kapıya bir yetim gelip; "Yiyecek bir şeyler ister." Hazırlamış oldukları ekmekleri yetime verip, o gün de su ile iftar ederler.

Üçüncü günün sonunda da aynı hazırlık yapıldıktan sonra, kapıya bir esir gelip; "Yiyecek bir şeyler ister." Ona da hazırlamış oldukları ekmekleri verip, su ile iftar ederler.

Dördüncü gün olduğunda İmâm-ı Ali; İmâm Hasan ve İmâm Hüseyin'in ellerini tutarak Hz.Resûlullah'ın huzûruna gider. Hz.Resûlullah, onların bu durumlarını gördüğünde ağladı ve o anda Cebrâil Aleyhisselâm'da, Kur'ân-ı Kerîm'in şu âyetini getirdi:

"İnne hâzâ kâne leküm cezâen ve kâne sa'yüküm meşkûrâ" (İnsan 22. âyet)

Meâli: Bütün bunlar mükâfat olarak size verilecek. Sa'yiniz hoşla gidecek, makbul olacak.

» Şûra Sûresi'nin 23. âyeti:

"Kul lâ es'eleküm aleyhi ecren illelmeveddet fiylkurbâ"

Meâli: "De ki; Risaletimin (Peygamberliğimin) tebliği hususunda, akrabamı (Ehl-i Beyt'im) sevmenizden başka hiçbir ücret istemiyorum."

Açıklama: Bu âyet-i kerîme nâzîl olduğunda, sahâbe suâl ettiler ki; "Yâ Resûlullah, meveddet buyurulmuş bu kurbâ kimlerdir?"

Hazretti Muhammed cevâben; "Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin" demişlerdir.

2. Hazretti Muhammed'in "Ehl-i Beyt" Hakkındaki Bazı Hadîs-i Şerifleri

... Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'e karşı savaş içinde olanlara karşı, ben de savaş içindeyim.

... Allah'a and olsun ki bizi sevmeyenleri, şanı yüce Allah cehenneme dökcektir.

... Benim "Ehl-i Beyt'im", kendinize ehlinizden daha sevgili olmadıkça, kesin îman sahibi olamazsınız.

... Ben sizin aranızda iki paha biçilmez şey bırakıyorum. İkisi de birbirinden büyüktür. Bunlardan birisi Allah'ın kelâmı «Kur'ân-ı Kerîm» diğeri ise «Ehl-i Beyt'im»dir. Bu ikisi Kevser havuzunun kıyısında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmaz; bunu Rabbim'den ben diledim. Bu ikisine yapışır, sarılırsanız benden sonra ebedî olarak sapmazsınız, yol yitirmezsiniz.

... "Ehl-i Beyt'im"e buğz eden münâfıktır.

... "Ehl-i Beyt'im"e eziyet eden, Allah'a eziyet eder.

... "Ehl-i Beyt'im"e karşı davranışlarınızdan dolayı, Allah'ın azâbını sizlere şimdiden hatırlatmak istiyorum.

... "Ehl-i Beyt'im"ın peşinden gidiniz, sakın onların önüne geçmeyiniz, aksi taktirde helâk olursunuz. Onlara bir şey öğretmeye de kalkışmayınız, çünkü onlar sizlerden daha bilgililerdir.

... Ey Fâtıma! Kıyamet gününde; Ben, sen, oğulların Hasan ve Hüseyin ile eşin Ali aynı makamda olacağız.

... İçinizde "Ehl-i Beyt'im"ın misali, Nûh Aleyhisselâmın gemisi gibidir. Her kim gemiye binirse kurtulur ve her kim muhalefet ederse boğulup helâk olur.

... İslâm'ın esası beni ve "Ehl-i Beyt'im"i sevmektir.

... Kıyamet gününde; her kul iki şey hakkında sorulmadan Sırat köprüsünden geçemeyecek;

Birincisi: «Ben sizinle idim, siz kiminle oldunuz?»

İkincisi : «"Ehl-i Beyt'e" kurbiyyetiniz (sevginiz, yakınlığınız) ne derece?»

... Sizleri nimetleri ile beslediğinden Allah'ı seviniz, Allah'ı sevdiğinizden beni seviniz ve beni sevdiğinizden de "Ehl-i Beyt'im"i seviniz.

... Şefâatım, "Ehl-i Beyt'im"i sevenedir.

3. Hz.Muhammed'in Bazı Hadîs-i Şerifleri

- ... Allah bir kavmi severse; kendilerine belâ gönderir, kendilerini sıkıntıya sokar.
- ... Allah insanlara acımayana, merhamet etmez.
- ... Allah'ı görüyormuş gibi ibâdet et. Zira, sen onu görmüyorsun ama, o seni görüyor.
- ... Allah'tan utanmayan, insanlardan da utanmaz.
- ... Allah-ü Taâlâ, muhakkak sûretlerinize ve mallarınıza bakmaz; fakat kalplerinize ve amellerinize nazar buyurur.
- ... Amellerin kıymeti niyetlere bağlıdır. Herkesin niyeti ne ise eline o geçer.
- ... Asıl zenginlik, mal-mülk çokluğundan değildir. Gerçek zenginlik ancak gönül zenginliğidir.
- ... Bana çektirilen eziyet, hiç bir Peygamber'e çektirilmedi.
- ... Ben, ancak ahlâkın en güzellerini tamamlamak için gönderildim.
- ... Bildiğinizi herkese öğretiniz, bilginizi yayın, kolaylaştırın, zorlamayın, müjdeleyin, nefret ettirmeyin.
- ... Birbirinizden nefret etmeyin, birbirinize düşman olmayın, birbirinizden yüz çevirmeyin, birbirinize hased etmeyin, kin gütmeyin, ey Allah kulları kardeş olun.
- ... Bir kulun îmanı, gönlü doğru olmadıkça doğru olmaz; gönlü de, dili doğru olmadıkça doğrulmaz.
- ... Bize kılıç çeken, bize karşı silah taşıyan bizden değildir.
- ... Çin'de bile olsa ilmi alınız.
- ... Dünya lezzetlerini yıkan ölümü çokça anınız. Çünkü; o geçim darlığı çekenleri feraha kavuşturur, avutur, zenginlerin de ihtiraslarını frenler.
- ... Emanete riâyet etmeyenin, îmanı yoktur; ahdine vefâ etmeyenin, dîni yoktur.
- ... Hased, ateşin odunu yemesi gibi iyilikleri yer.
- ... İçinizden hiç biriniz; kendi nefsi için sevdiğini, mü'min kardeşi için de sevmedikçe hakiki mü'min olamaz.
- ... İlmi öğrenip de başkalarına dağıtıp nakil etmeyen insan, altınları gömüp onu sarf etmeyen, ondan yedirip içirmeyen kimseye benzer.
- ... İmanın en üstünü, yükseği; iyi ahlâk, sabır ve cömertliktir.
- ... İnananın anlayışından sakının; çünkü o, Allah nûru ile bakar, görür.
- ... İnsanlara karışıp eziyetlerine katlanan mü'min, insanlara karışmayıp eziyetlerine katlanmayan mü'minden üstündür.
- ... İnsanların en çetin belâya uğrayanları Peygamberlerdir; onlardan sonra temiz ve özü doğru kişilerdir; onlardan sonrada onlara benzeyenler ve benzeyenlere benzeyenlerdir.
- ... İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olanıdır.
- ... İşler, o işlere ehil olmayanlara verilirse, kıyamet yaklaşmış demektir.
- ... Kanâat tükenmez bir hazinedir.
- ... Kızgınlık anında; hiç kimse, iki kişi arasında hakemlik yapmamalıdır.
- ... Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz; sevindiriniz, nefret ettirmeyiniz.

- ... Komşusu aç iken, kendisi tok yatan bizden değildir.
- ... Müslüman, diğer Müslümanların; elinden ve dilinden sâlim olduğu kimsedir.
- ... Müslümanlık, güzel ahlâktan ibarettir.
- ... Mütevâzı olanı Allah yüceltir, kibirli olanı Allah alçaltır.
- ... Ne mutlu o kimseye ki; ayıbı başkasının ayıplarıyla uğraşmaktan, kendisini alıkoyar.
- ... Ölüme, ölüm gelmeden hazırlanınız.
- ... Sözünde durmak, ahdini yerine getirmek îmandandır.
- ... Ya öğretici ol, ya öğrenen ol, ya dinleyen ol. Sakın dördüncü olma.
- ... Zulümle bir şey elde eden bizden değildir

III. HZ. HATİCE'TÜL KÜBRA (A.S)

Hz. Hatice'tül Kübra, Hz. Muhammed'in temiz, iffetli ve yüce ahlâk sahibi olan ilk hanımıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, Milâdi 555. yılında olabileceği söylenmektedir.

O, Arapların Kureyş kavminin Hâşimiler boyundan ve Hâşimler boyununda, en asîl, pak ailelerinden idi. Babası Huveylid, annesi Fâtîma'dır.

Hâşimi hanımlarından olan Hz.Hatice, çok zengin ve ticaretle uğraşmaktaydı. Ücretle tuttuğu adamlarla Şam'a ticaret kervanları düzenlerdi. Hz. Muhammed'in doğru sözlü, güzel ahlâklı ve son derece kendisine güvenilen bir insan olduğunu öğrenince, ona ticaret ortaklığı önerdi. Hz.Muhammed, Hz.Hatice'nin bu teklifini kabul etti. Hz. Hatice onun başkanlığında bir ticaret kervanını Şam'a gönderdi. Aynı zamanda hizmetkârı Meysere'yi de onunla beraber gönderdi. Meysere, yolculuk sırasında Hz. Muhammed'de harikulâde hallere şahit oldu. Gittikleri yerde, Hz.Muhammed satacaklarını sattı ve alacaklarını da aldı. Ondan sonra geri döndüler. Hz. Hatice bu ticaret kervanından çok memnun oldu. Daha önce gönderdiği ticaret kervanlarına nazaran, bu sefer daha fazla kâr elde etti.

Hz.Hatice, Hz.Muhammed hakkında Meysere'yi de dinleyince, ona olan itimadı ve sevgisi daha da arttı. Ona anlaştıkları ücretten fazlasını verdi ve Hz. Muhammed 'e evlenme teklifinde bulundu.

Hz.Muhammed, bu durumu amcası Hz.Ebû Tâlib'e anlattı. Hz.Ebû Tâlib, Hz. Hatice'yi, Hz.Muhammed için istedi. İki aile anlaştı. Düğünleri o zamanın örf ve âdetlerine göre, Hz. Hatice'nin evinde yapıldı. Düğünde, Hz.Ebû Tâlib ve Hz. Hatice'nin amcası Amr bin Esed birer konuşma yaptılar. İkisi de konuşmalarında hikmetli ifadelerde bulundular ve evlenecekler hakkında güzel şeyler söylediler. Ondan sonra misafirlere ikram yapıldı, yemekler yenildi. Daha sonra, Hz.Ebû Tâlib nikâhlarını kıydı, mehir olarak 500 dirhem altın tesbit edildi.

Hz.Hatice'tül Kübra, Hz.Muhammed ile evlendiğinde 38 veya 40 yaşlarında, Hz.Muhammed ise 25 yaşlarında idi. Hz.Hatice, Hz.Muhammed ile evlenmeden önce iki evlilik yapmıştır. İlk eşinin ölümünden sonra, tekrar bir evlilik daha yapmış ve ikinci eşinin de ölümünden sonra, bir müddet dul olarak yaşamıştır. Hz.Muhammed'in evlendiği ilk eşi ise Hz.Hatice'tül Kübra'dır. Hz.Hatice'nin, Hz.Muhammed ile evlenmesinde; onun güvenilir, dürüst ve güzel ahlâklı olmasının büyük rolü olmuştur.

Hz.Hatice'nin, Hz.Muhammed ile evliliklerinden iki erkek, dört kız olmak üzere altı evlâtları olmuştur. İlk erkek çocuklarının adı Kâsım'dır. İkinci erkek çocukları Abdullah'tır. Kâsım ile Abdullah arasında Zeyneb, Rûkiye, Fâtıma ve Ümmü Gülsüm adlı kızları dünyaya gelmişlerdir.

Hz. Hatice, Hz.Muhammed'e, Peygamberliğinden evvel son derece saygı gösterip onu mutlu ettiği gibi, Peygamberliği döneminde de, kadınlardan ona ilk inanan kişi olmuştur.

Hz.Muhammed'e ilk vahiy geldiğinde; tarife sığmaz bir heyecan içinde evine ulaştığında, bütün vücuduna bir titreme gelmişti. Hz.Hatice'ye; "Beni örtün" dedi ve yattı. Önemli bir şey olduğunu anlayan Hz.Hatice hiçbir şey sormadan, evde bulunan örtülerle üzerini örttü. Bir müddet sonra kendilerine gelen Hz.Muhammed, olayı ilk olarak Hz.Hatice'ye anlattılar.

Hz.Hatice:

"Allah" dedi; "Sana kötülük vermez; sen yakınlarını unutmazsın, emanete hıyânet etmezsin, yoksulları gözetirsin, konukları ağırlarsın. Allah sana hayır ihsân eder."

Hz.Hatice, Hz.Peygamber'e dâimâ destek oldu, ona moral verdi, son derece güzel davranış ve sözleri ile, onun başarılarına katkıda bulunmaya çalıştı.

Hz. Hatice'tül Kübra, Allah'ın selâmına ve Hz.Peygamber'in övgüsüne nâil olacak derecede fazîletli ve şerefli bir kadındı. Hz.Hatice îmanda, sabırda, iffette, güzel ahlâkta, kısacası her yönü ile örnek olan bir anneydi.

Hz.Muhammed:

"Hristiyan kadınlarının en hayırlısı İmrân'ın kızı Meryem, Müslüman kadınlarının en hayırlısı ise, Hüveylid'in kızı Hatice'dir" buyurdu.

Bu konudaki diğer bir hadîsinin meâli de şöyledir:

"Dünya ve âhirette değerli dört kadın vardır. İmran'ın kızı Meryem; Firavun'un karısı Asiye, Hüveylid'in kızı Hatice ve Muhammed'in kızı Fâtıma."

Bir gün Cebrâil Aleyhisselâm, Hz.Peygamber'e gelerek şöyle buyurdu:

"Hatice'ye Allah'ın selâmlarını söyle."

Hz.Peygamber:

"Yâ Hatice, bu Cebrâil'dir, sana Allah'tan selâm getirdi" deyince, Hz. Hatice, Allah'ın selâmını büyük bir memnuniyetle kabul etti ve Cebrâil Aleyhisselâm'a iadei selâmda bulundu.

Allah'ın rızâsını, yuvasının mutluluğunu, dünya ve âhiretin huzûr ve saadetini düşünen bütün anneler için, en güzel örneği teşkil eden Hz. Hatice'tül Kübra, Hz.Muhammed'in, Peygamberliğinin 10. yılında (Milâdi 620), Ramazan ayında vefât etmiş ve Mekke'deki Hacun kabristanına defnedilmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Haz. Fâtıma

Haz. Fâtıma, Hicret'ten 11 yıl önce, Cemaziyelahir'in 20. gününde, Mekke'de dünyaya gelmişlerdir.

Haz. Fâtıma; Haz. Peygamber'in, Haz. Hatice'tül Kübra'dan doğan ikisi erkek, dördü kız olan çocuklarından, hayatta kalan tek kızlarıdır. Diğer evlâtları, kendi zamanlarında genç yaşlarda âhiret âlemine göç etmişlerdir. Bu nedenle Haz. Peygamber'in nesli, Haz. Fâtıma'tüz Zehrâ'dan yürümüştür. Haz. Peygamber'de bu konu da şöyle buyurmuşlardır:

"Gerçekten de Allah her Peygamber'in soyunu o Peygamber'den yürüttü; benim soyumu ise Ebû Tâlib oğlu Ali'den izhâr etti"

Haz. Fâtıma'nın künyeleri; Ümm'ül Hasan, Ümm'ül Hüseyin ve Ümm'ül Muhsin'dir.

Mübârek lâkabları ise; Sıddıka (Gerçekleyen, özü-sözü tam gerçek olan), Mübâreke (Kutlanmış, kutlu olmuş), Tâhire (Tertemiz), Zekiyye (Arınmış), Râdıyye (Allah'tan râzı olmuş), Mardıyye (Allah râzılığını kazanmış), Muhaddise (Allah ilhâmı ile söz söyleyen), Betül (Arınmış), Zehrâ (Parıl parıl parlayan), Seyyide (Kadri yüce ve ulu) ve Meryem'ül Kübra'dır (Ulu Meryem).

Haz. Fâtıma söz ve söyleyiş bakımından, Haz. Resûl-ü Ekrem'e pek benzerlerdi.

Hadîs kitapları, Haz. Peygamber'in; "Fâtıma bendendir, onu kızdıran, beni kızdırmıştır.", "O, benim kızımdır; vücudumdan bir parçadır; onu inciten beni incitmiştir." buyurdıklarını yazarlar.

Haz. Resûlullah'a, en çok kimi severlerdi diye sorduklarında; "Fâtıma'yı" derdi. Erkeklerden kimi severlerdi sorusuna da; "Ali'yi" diye cevap verirdi.

Haz. Hatice'tül Kübra, Haz. Muhammed'in Peygamberliğinin 10. yılında, Hicretten 2 yıl önce (Milâdi 620) Mekke-i Mukerreme'de Hak'ka kavuşmuştur. Esasen büyük ruhlu yaratılmış olan Haz. Fâtıma'tüz Zehrâ, Haz. Peygamber'e, âdeta koruyucu bir melek kesilmişti. Bu yüzden de Haz. Muhammed, Haz. Fâtıma'ya; "Ümmi Ebîhâ" (Babasının anası) lâkabını vermişlerdi.

Haz. Peygamber'in sevgili kızları Haz. Fâtıma'yı almak, bu şerefe ulaşmak isteyenler çoktu; fakat Haz. Resûl-ü Ekrem, her isteyene, Allah'ın emrini beklediklerini söylüyorlardı. Haz. Ali'de Haz. Fâtıma'yı istemeyi kurmakta; fakat bunu, bir türlü açamamaktaydı. Nihayet sahâbenin teşvikiyle durumu Haz. Resûlullah'a arzetti. Haz. Resûl, bu isteği ilâhi emre uygun bulup Haz. Fâtıma'ya konuyu açtılar. Haz. Fâtıma, utançlarından hiçbir söz söylemediler. Haz. Fâtıma'nın sükûtunu ikrâr sayan Haz. Resûl-ü Ekrem, bu durum üzerine nikâh hutbesini ve akid sigasını, ashâbın topluluğunda okudular, evlilik hazırlıklarına başladılar. Haz. Muhammed daha sonra sevgili kızı Haz. Fâtıma'tüz Zehrâ'yı, Haz. Ali'nin evlerine, gösterişsiz bir düğün alayıyla, fakat ilâhi bir sevinçle gönderdiler. Kendileri de gidip her ikisine hayır duâ da bulundular; böylece nûr nûra kavuştu.

Haz. Fâtıma'nın, Haz. Ali ile Hicret'in 2. yılının son ayı olan Zilhicce ayında olan bu evliliklerinden; Haz. İmâm Hasan, Haz. İmâm Hüseyin ile doğmadan düşen ve adı Haz. Peygamber tarafından konulan Muhsin ile Zeyneb ve Ümmü Gülsüm dünyaya gelmişlerdir.

Bu evlilik için Haz. Peygamber şöyle demiştir:

"Ey Fâtıma, seni ilim bakımından en yüksek, ahlâk bakımından en ileri, Müslümanlığı kabul bakımından en önde gelen biriyle evlendirdim."

Haz. Fâtıma'nın tüm yaşamı zorluklarla, güçlüklerle doludur. Çocukluğu İslâmiyetin ilk yıllarına rastlar.

Haz. Fâtıma'nın İslâm Peygamberi'nin kızı oluşu ve Haz. Ali gibi yüksek erdemlerle dolu bir insanın eşi oluşu, gerekse İslâmiyetin doğuşu ve gelişmesine en yakından şahit oluşu, kendisine

derin bir kavrama ve sezme yeteneği ile anlayış kazandırmıştır. Hz.Fâtıma da, güçlüklerle dolu zor bir yaşam sürdüren insanlara özge, bir zeka ve kavrayış vardı.

Hz.Muhammed; "Ali olmasaydı" buyurmuşlardı; "Fatıma'ya lâayık bir eş bulunamazdı."

Hz.Peygamber, Hz.Fâtıma hakkında:

"Hz.Fâtıma'nın cennet kadınlarının, inanan kadınların, Muhammed ümmetinden olan kadınların, yani bütün kadınların en üstünü ve ulusu olduğunu" bildirmişlerdir ki; bu husustaki hadisleri, bütün hadis, ricâl sahipleri tarafından tefsir edilmiş ve tarih kitaplarında yazılmıştır.

Hz.Fâtıma'tüz Zehrâ, anneleri Hz.Hatice'tül Kübra'dan kalan mirası, tamamıyla İslâm uğruna Hz.Peygamber'e vermişler ve bu uğurda harcamışlardır. Kendileri de bütün hayatı boyunca geçim sıkıntılarına tahammül etmişlerdir.

Hz.Muhammed'in Hak'ka kavuşmasından sonra, Hz.Fâtıma'nın hiçbir zaman gülmediği ve gönlünden hiçbir sûretle üzüntüsünün gitmediği bir gerçektir. O kadar ki, bir gün Medine halkı ağlayıp inlemelerinden teessür duyarak dediler ki;

-Ey Resûlullah'ın kızı, ya gündüz ağla gece dinlen, ya gece ağla gündüz acıya dayan. Böylece halk biraz rahat yüzü görsün.

Hz.Fâtıma, halkın ricâsını kabul etti. Geceleri ağladı, gündüzleri sabır dağı ile yüreğini dağılayıp tahammül gösterdi.

Hz.Peygamber'in, Hak'ka kavuşmasından hemen sonra yaşanan ve gelişen olaylar Hz.Ali ve Hz.Fâtıma için bir o kadar da üzüntü kaynağı olmuştur. Daha Hz.Peygamber'in naaşı yıkanmadan halîfelik kavgalarının başlaması, Hz.Ali'ye vasiyyet edilmiş olan halîfeliğin, çeşitli hile ve aldatmalarla nasıl alınacağını hesaplarının yapılmış olması, yüreklerinden hiçbir zaman dünyevi ihtirâslarını çıkartmayan insanların, bu kadar çabuk arsızlaşmaları, her ikisini de derin bir üzüntüye boğmuştu.

Nitekim kendi aralarında toplanıp, halîfe seçtikleri Ebû Bekir; halîfeliğini kuvvetlendirdikten hemen sonra, Hz.Peygamber'in sağlığında iken kızı Hz.Fâtıma'ya ve "Ehl-i Beyt"e vermiş olduğu Fedek hurmalığından, Hz.Fâtıma'nın adamlarını çıkartmış ve araziye beyt'ül-mâl (devlet malı) adına zabdetmişti.

Hz.Peygamber Fedek Hurmalığını; Kur'ân-ı Kerîm'deki âyetlerde belirtilen emir üzerine, en yakını olan kızı Hz.Fâtıma'tüz Zehrâ'ya vermişlerdi. Burası Hayber fethinde, kendi hisselerine düşmüştü. Bu konudaki âyetler de şunlardır:

"Hısımlara (akrabalara), yoksullara, yolda kalmışlara, haklarını ver, malını ulu orta saçıp dağıtma." (İsrâ 26. âyet)

"Hısıma (akrabaya), yoksula, yolcuya haklarını ver, bu hâl Allah'ı hoşnut etmek isteyenler için daha iyidir, umduklarına erenler de onlardır." (Rûm 38. âyet)

Hz.Fâtıma, Fedek hurmalığının hasılatını yoksullara verirdi. Hz.Fâtıma'nın Ebû Bekir'e mürâacatları; Hz.Ali, Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin ile Ümmü Eymen'in şahitliklerinin kabul edilmeyişi, hadis ve tarih kitaplarının yazdıklarından anlaşılmaktadır.

Hz.Fâtıma, Fedek hurmalığının zabtı dolayısıyla Mescid-i Nebevî'ye gelmişler, orada pek dokunaklı, pek beliğ bir hutbe îrâd buyurmuşlardı:

"Önce Allah'a hamd-ü senâ, Resûl'üne ve «Ehl-i Beyt»ine salât-ü selâmdan, Allah'ın lûtuflarını, nimetlerini bildirip, Resûl'ünün ve «Ehl-i Beyt»inin fazîletlerini beyân buyurduktan sonra İslâmın esaslarını, imânın, namazın, zekâtın, orucun, ihlâsın, haccın, adâletin, imâmetin, cihâdın, sabrın, ma'rufu buyurmanın, münkeri nehyetmenin , anaya-babaya itâatta bulunup onları gözetmenin,

yakınlarla buluşup onları korumanın, kıssâsın, nezre ve vefâda bulunmanın, ölçeği, teraziyi doğru tartmanın, farzların ve haramların teşri'i hikmetlerini açıkladıktan sonra" şöyle devam etmişlerdi:

"Bilin ki ben Fâtıma'yım; babam Muhammed. Ne söylüyorsam yanlış değil; ne yapıyorsam yersiz değil. Muhammed'i üstün tutuyorsanız, onu tanıyorsanız, bilmeniz gerek ki; O sizin kadınlarınızın babası değil, benim babamdır; sizin erkeklerinizin değil, benim amcamın oğlunun kardeşidir. Putları o kırdı; küfrün, şirkin sergerdelerini o yüz üstü serdi. Sonunda toplum bozguna uğradı; ardını dönüp kaçtı. Gece, sabahdan sıyrılıp gizlendi, âlem aydınlandı; Hak ve hidâyet, zulmetten kurtuldu, ışıyıp göründü; âlemi ısıttı. Din önderi söze geldi; yol kesenlerin dilleri kesildi; sustular; şeytanlar lâl oldular, sözden kaldılar; nifaka uyanlar, helâk olup gittiler; küfrün, azgınlığın düğümleri çözüldü; siz de ibâdetten, oruçtan karınları aç, yüzleri ak olanlarla beraber ihlâs sözünü söyler oldunuz."

Hastalıklarında, kendilerini ziyarete gelen kadınlara hitabeleri de belâgate bir numunedir. Onun da bir kısım çevirisini sunuyoruz:

"Dünyadan usanarak sabahı ettim; adamlarınızdan, erkeklerinizden ikrâh ederek bugüne yettim. Sınadım da attım, uzaklaştırdım kendimden onları; denedim de vazgeçtim onlardan, kötü buldum onları. Ne de çirkin şeydir kılıcın keskin yüzünün gedilmesi; gerçekten sonra olmayacak oyuna gidilmesi; mızrakların kırılması; yanlış düşüncelere sapılması; insanın, hevâ ve hevese kapılması.

Gel de kulak ver, dinle: Yaşadıkça zaman, sana ne şaşılacak şeyler gösterecek; şaşmak istersen, onların sözleridir ancak seni şaşırtacak, ömrüme yemin ederim ki bu yaptığınız işler gebedir; bekleyin bırakacağı anı; sonra da tutun tâze kanla, zehirle, öldüren sitemle dopdolu kâseyi, o kâsedeki kanı.

«Allah'ın azap hakkındaki fermanı gelince işler doğrulukla biter (doğrular kurtulur, doğru olmayanlar azâba duçar olurlar), bâtıla sülûk edenler (bâtıl yolunu tutanlar), işte o zaman ziyana uğrayacaklar.» (Mü'min 78. âyet)

Sonra gelenler ise, işi önce kurup düzenlerin ne yaptıklarını, sonunda anlarlar, bilirler.

Bundan böyle rahatça oturun, tam inançla fitneyi bekleyin durun. Müjde olsun size; kesip biçen kılıç geliyor; zâlimlerin her yanı kaplayan hükümleri yürüyor. Hakkınızı çarpıp almadalar; toplumunuzu darma-dağan etmedeler. Size son pişmanlık gelip çatar; nice olur hâliniz o zaman ki şimdi görmedikleriniz meydana çıkar.

«Nûh dedi ki: Ey kavmim! Ne dersiniz? Rabbim tarafından açık bir mucizem olsa, tarafından bana bir de nübüvvet ihsân etse, bu husus ise size kapalı kalsa siz onu istemediğiniz halde ben sizi ona zorlayabilir miyim? » (Hûd 28. âyet)

Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a, onun salâvatı, Peygamberlerin sonuncusu, gönderilenlerin ulusu Muhammed'e."

Hazretti Fâtıma'tüz Zehrâ, "Ehl-i Beyt"ten gelen rivâyetlere göre; Hz.Peygamber'in Hak'ka kavuşmalarından 6 ay sonra, Hicret'in 11.yılı (Milâdi 632) Cemaziyelahir ayının 13. gününde Hak'ka kavuşmuş ve bu fânî dünyadan ebedî âlem olan âhiret yurduna göç etmişlerdir. Hz.Fâtıma, Hak'ka vuslat ettiklerinde 22 yaşında idi.

Hastalıklarında kendilerini ziyarete gelen, Ebû Bekir ve Ömer'e dargınlıklarını bildirmişler ve Hz.Ali'ye, cenazelerini gizlice defnetmelerini vasiyyet buyurmuşlardır. Hz.Ali de, kendilerini geceleyin defnederek vasiyyetlerini yerine getirmişlerdir. Defnedildikleri yer Medine'deki Baki Mezarlığı'dır.

En doğrusunu Allah bilir.

IV. HZ ONİKİ İMAMLAR (A.S)

A. Hz Imam Ali

1. Birinci İmâm Hz.İmâm Ali'nin Hayatı

a) Hz.Ali'nin Dünyaya Gelişi, Lâkabı ve Künyeleri

Hz.Ali Oniki İmâmın ilkidir, aynı zamanda Hz.Muhammed'in dâmâdı ve amcasının oğludur. Hz.Ali Hicret'ten 23 yıl önce (Milâdi 598) Recep ayının 13. gününde Mekke'de, Kâ'be-i Muazzama'nın içinde dünyaya gelmişlerdir ve Kâ'be'nin içinde doğan tek kişidir. Baba ve anne tarafından Hâşimi soyundan gelmiştir.

Hz.Peygamber, Hz.Ali'nin doğumunu duyunca amcası Hz.Ebû Tâlib'in evine geldi. Hz.Ali'yi kucığına aldı, dilini ağzına verip emzirdi. Adını sordu, Fâtıma; "Esed koymak istiyorum" deyince Hz.Muhammed; "Hayır" buyurdu. "Onun adı Ali'dir" dedi ve adını "Ali" koydular.

Künyeleri ise "Ebû'l Hasan" ve "Ebû Tûrâb"dır. Hz.Muhammed kendilerine, toprağın babası anlamına gelen "Ebû Tûrâb" künyesini vermişlerdi. Bu yüzden, bu küneyi çok severlerdi.

b) İlk İman Eden Hz.Ali

Hz.Muhammed'e ilk vahiy geldikten sonra; erkeklerden İslâmlığını ilk izhâr eden Hz.Ali'dir ve ondan sonra kadınlardan da ilk olarak eşi Hz.Hatice'tül Kübrâ, İslâmiyet'i kabul etmişlerdir.

Hz.Ali, bütün ömrü boyunca Hz.Muhammed'in en yakınlarından ve yardımcılarında biri olmuş, bütün savaşlarda Hz.Peygamber'in yanında savaşmış, bu savaşlarda çok büyük yararlıklar ve kahramanlıklar göstermiş, canını Hz.Peygamber'in uğruna vermekten hiçbir zaman kaçınmamıştır.

c) Hz.Ali ve Hicret Gecesi

Hz.Muhammed hicret edeceği o gece, Hz.Ali'yi çağırdı ve "Bu gece Rabbimin emriyle Mekke'den göç edeceğim ve Sevr mağarasında gizleneceğim; sende benim yatağıma yatacaksın, ne dersin?" buyurmuşlardı. Hz.Ali bu haberi canına minnet bilmiş, şükür secdesine kapanarak kabul etmiştir.

Bu olay münâsebetiyle, Kur'ân-ı Kerîm'in Bakara Sûresi'nin:

"İnsanlardan öylesi de vardır ki Allah rızâsına nâil olmak için canını satar ve Allah, kullarını pek esirgeyendir." meâlindeki 207. âyet-i kerîmesi nâzil olmuştur.

d) Hz.Ali'nin, Hz.Muhammed ile Kardeş Olmaları

Hz.Peygamber, Medine-i Münevvere'ye Hicret'lerinden sonra; "Ansar (Yardım edenler)" denilen Medinelî Müslümanlarla, "Muhacirun (Göçmenler)" diye anılan ve Mekke'den göç eden Müslümanları, birbirleriyle daha da kaynaştırmak için kardeş ettiler. Kardeşlik töreni bitince, tek kalan yalnız Hz.Peygamber ile Hz.Ali idiler.

Hz.Ali:

"Yâ Resûlullah! Ashâbını birbirine kardeş ettin; beni ise yalnız bıraktın" dedi.

Hz.Resûl:

"Yâ Ali! Sen; Mûsâ'ya Hârûn ne menziledeyse, bana o menziledesin. Ancak benden sonra Peygamber yok, sen dünyada da benim kardeşimsin, âhirette de" buyurmuşlardır.

e) Bedir Savaşında Hz.Ali

Medine'ye Hicret'in 2. yılında, Ramazan ayında vuku bulan ve Ebû Cehil ile diğer müşriklerin önde gelenlerinin ölümleriyle sonuçlanan Bedir savaşında, Hz.Ali 25 yaşlarında idi ve İslâmiyet'i koruyanların başındaydı.

Bu savaşta vadideki su kuyuları, daha önce gelen müşrikler tarafından zapt edilmişti. Ashâb da geceleyin susuzluk baş gösterince Hz.Peygamber; "Bize kim su getirir." buyurdular. Hz.Ali, eline bir kırba alıp hayli uzakta olan su dolu kuyuya vardılar; suyla doldurup sahâbeye ulaştırdılar. Böylece Hz.Ali, Bedir savaşında Kevser sâkiliğinin bir örneğini göstermiş oldu.

f) Hz.Ali ile Hz.Fâtıma'nın Evlenmesi

Hicret'in 2. yılının son ayı olan Zilhicce'de Hz.Muhammed, sevgili tek kızı Hz.Fâtıma'tüz Zehrâ'yı, Hz.Ali'ye vererek onu kendisine dâmâd etmiştir.

Hz.Ali'nin, Hz.Fâtıma ile olan evliliklerinden; Hz.İmâm Hasan, Hz.İmâm Hüseyin ve doğmadan düşen, adı Hz.Peygamber tarafından konulan Muhsin ile Zeyneb ve Ümmü Gülsüm dünyaya gelmişlerdir.

Hz.Peygamber'in nesl-i pâk olan soyları "Ehl-i Beyt'i", Hz.İmâm Hasan ve Hz.İmâm Hüseyin'den devam etmiştir.

g) Uhud Savaşında Hz.Ali

Uhud savaşında, müşriklerden sancağı her kim eline aldı ise o kişiler, Hz.Ali tarafından birer birer katledildiler.

Tarih kitaplarında ve Kur'ân âyetlerinde tafsîlâtıyla bildirildiği gibi Uhud savaşında müşrikler bozguna uğrayınca; Hz.Peygamber'in bu savaşta, Abdullah bin Zübeyr'in kumandası altına verilen ve bir gediği korumaya memur edilip;

"Her hâlde, yerlerinden ayrılmamaları emredilen okçuların" bozgunu görünce, gânimet hırsına düşmeleri ve yerlerinden ayrılmaları yüzünden, çetin bir bozguna uğrayan İslâm ordusu, Halid bin Velid'in bu gedikten hücumuyla bozulup dağıldı. Abdullah şehit düştü. Hz.Peygamber'in yanlarında, Hz.Ali ile bir kaç kişi kaldı. Ancak Hz.Ali, Hz.Muhammed'e saldıranlarla savaşmadaydı; o gün on altı yara almışlardı. Sonra, ashâbın tekrar Hz.Peygamber'in yanında toplanmaları, Hz.Ali'nin sebâtı sayesinde olmuştur.

Bu savaşta Hz.Ali müşriklerle savaşırken ve Hz.Peygamber'i korurken elindeki kılıcı kırılmış, bunun üzerine Hz.Muhammed kendi kılıcı olan elindeki meşhur "Zülfekâr" adlı kılıcı vermişlerdir. O gün Hz.Muhammed, Hz.Ali için şu meşhur hadîsi buyurmuşlardır:

"Lâ fetâ illâ Ali, Lâ seyfe illâ Zülfekâr"

Anlamı: "Ali'den kahraman yiğit yoktur, Zülfekâr'dan üstün kılıç yoktur."

h) Mekke'nin Fethinde Hz.Ali

Hicret'in 8. yılı, Ramazan ayında Mekke-i Mükerrreme fethedildi. Hz.Muhammed, Ka'be-i Muazzama'nın çevresindeki putları kırdılar; içerisine girip oradaki putları da yerlerinden sökerek dışarıya attılar.

Yüksekteki putların kırılması için Hz.Muhammed, Hz.Ali'ye "Yâ Ali! Omuzlarıma bas çık, şunları indir, kır" diye buyurdular. Hz.Ali, Hz.Muhammed'in omuzlarına basıp putları indirdi. O vakitteki hallerini anlatırken;

"Bana öyle geldi ki, dileyeydim göğe ulaşabilirdim" buyurmuşlardır.

2. Hz.Ali'nin Halifelik Dönemi

a) Hz.Ali'nin Halifeliği

Hazret Ali, Hazret Muhammed'in ebedî âleme göçüşünden 25 yıl sonra, halifelik makamının başına geçmiştir. Hazret Ali'nin halifelik dönemi 5 yıldır. (Hicret'in 35-40. yılı)

Üçüncü halife Osman'ın katledilmesinden sonra, halifelik makamı yedi gün boş kaldı. Bunun üzerine Hazret Ali'ye başvuruldu; herkes Hazret Ali'ye bey'at etmek istiyordu; çünkü Hazret Ali, Muhammedî ahlâkın, doğruluğun, adâletin bir mümessiliydi. Din ve adâlet; artık bir örtü, bir sığınak olmuştu. Boy gayreti, dünya serveti, yürekleri artıran gözleri ışıktandıran iki mihraktı. Dünya değişmemişti, fakat dünyadakiler değişmişti.

Hazret Ali:

"Size emir olmaya ihtiyacım yok, kimi isterseniz ona bey'at edin, ben de râzı olurum" ve "Bırakın beni, benden başka birini arayın, bulun; çünkü görüyorum ben; bu işin sonunda çok işler var; çok renklere boyanacak bu iş, öyle bir hale gelecek ki yürekler dayanamayacak, akıllar almayacak. Çevre süslendi, delil inkâr edilir oldu. Davetinize uyarsam, biliyorum neye uğrayacağım. Beni bırakırsanız, ben de içinizden biri gibi olurum; kimi emir yaparsanız onu dinlerim, ona itâat ederim; benim size vezir olmam, emir olmamdan daha hayırlıdır sizin için" diyordu.

Sahâbe, Hazret Ali'ye bey'at etmekte ısrar ediyordu. Talha ile Zübeyr de aralarındaydı, diyorlardı ki;

"İnsanlara mutlaka bir imâm lâzım; senden başkasına râzı değiliz biz; İslâm'da en öndesin; Resûlullah'a yakınlıkta senden ileri yok; bu işte senden başka kimsenin hakkı olamaz."

Evet, hak sahibine gelmişti; Hakkı kabûl edenler vardı; nitekim sonra, Hazret Ali'nin yolunda, Hak yolunda canlarını fedâ ettiler. Fakat Hazret Ali ileriyi görüyordu; ona çekilmek üzere bilenmiş kılıçlar, ona atılmak için hazırlanmış oklar, kınlarından çekilmek, yaylarında gerilmek üzereydi. Ancak başka çare yoktu; Müslümanları da dağınık bırakamazdı.

Hazret Ali'ye bey'at edildikten sonra, Mâlik'ül-Eşter ayağa kalkmış yüksek bir sesle;

"Ey insanlar" demişti; "Bu vasîlerin vasîsi, Peygamberlere ait bilgilerin vârisi, pek büyük şeylerle sınanmış, zahmet ve meşakketlere katlanmış bir zâttır. Tanrı kitabı, îmanına şehâdet eder, Tanrı elçisi, râzılık cennetiyle onu müjdeler. Üstünlükler, onda olgunlaşmış, toplanmıştır. İlk Müslüman oluşunda ve bilgisinde, sonra gelenlerin de bir şüphesi yoktur, evvel gelenlerin de."

Bey'at tamam olduktan sonra Hazret Ali, kalkıp Tanrı'yı övmüş ve şu hutbeyi okumuştur:

"Gerçekten ulu ve üstün Allah, doğru yolu gösteren bir kitap indirmiştir; o kitapta hayrı, şerri apaçık bildirmiştir. Hayrı yapan şerri bıraksın. Noksan sıfatlardan arı olan Allah'ın farzlarını yerine getirin de, cennete müstahak olun. Şüphe yok ki Allah, haram olan şeyleri, kötü olduğundan haram etmiş, bu sûretle bütün Müslümanlara, bir üstünlük vermiş, Müslümanların haklarını; doğru özlü, doğru sözlü olmak ve Allah'ı bir bilmekle kuvvetlendirmiştir. Bil ki Müslüman; elinden, dilinden diğer Müslümanların emin oldukları kişidir."

b) Hz.Ali'ye Karşı ilk Fitne Başlıyor

Hazret Ali, halife olur olmaz Muâviye'yi Şam Vâliliğinden azletti. Sonra da diğer şehirlerin Vâlilerini değiştirdi. Hazret Ali'nin devlet hazinesini halka eşit olarak dağıttırması, bazılarında en ağır gelen bir işti.

Bunlardan birisi; "Ey mü'minler emîri" dedi. "Bu, dün benim kölemdi, bugün onu âzâd ettim; ona ne verdiysen bana da onu verdin" demişti.

Hazret Ali; "Evet" buyurdu; "Sana ne kadar verdim, ona da o kadar verdim."

Talha, Zübeyr, Abdullah ve Mervan'la Kureys'ten bazı kimseler de buna râzı olmadılar. Bunlardan birisi; "Önceki halifenin verdiği gibi vermezsen, seni bırakır, Şam'a gider, Muâviye'ye katılırız" dedi.

Talha, Zübeyr ve Abdullah da memurlara; "Bunu siz mi yapıyorsunuz, mü'minler emîri mi?" diye sordular. Memurlar; "Biz" dediler; "Onun emri olmadan bir şey yapamayız ki" cevâbını aldılar. Bunun üzerine Hz.Ali'yi aradılar ve aralarında şu konuşma geçti.

Talha, Zübeyr, Abdullah üçü birlikte:

"Bizim, Hz.Resûlullah'a yakınlığımız var; İslâm'ı ilk kabul edenlerdeniz; savaşlarda bulunduk. Senden önceki iki halîfe böyle vermezdi, bizleri üstün tutardı; sen ise bizi herkesle bir tutuyorsun."

Hz.Ali:

"Benden önce mi Müslüman oldunuz?"

"Hayır; sen ilk Müslümansın; ancak Resûlullah'ın boyundanız, ona yakınlığımız var."

"Benden daha mı yakınsınız?"

"Hâşâ, Onun senden daha yakını yok. Fakat ona uyduk, müşriklerle savaştık."

"Benim kadar mı savaştınız?"

"Hâşâ, senin gibi savaşan yoktur."

"Andolsun Allah'a, benimle işçimin arasında bile bir fark gözetmem ben" buyurdular.

Ertesi gün üçü birlikte, paylarına düşen parayı almadılar. Hz.Ali'yi kınamaya koyuldular.

Bu sırada Şam'da Vâli olarak bulunan Muâviye, üçüncü halîfenin kanlı gömleğini mihrâba astırmış onun altında oturuyor ve eşinin kesilmiş parmaklarını Şamlılara gösteriyor; gözlerinden yaş çıkmadan hıçkırıyor, işin aslını bilmeyen Şamlıları ağlatıyor, Hz.Ali'den öc almaya yeminler ettiriyordu. Böylece yeni bir "Devr-i cehâlet" başlıyordu.

3. Hz.Ali'nin Halifeliği Döneminde Yapılan savaşlar

a) Cemel Savaşı

Hicret'in 36. yılında Cemel savaşı yapıldı. Hz.Ali, bu savaşta bizzat savaşa girmiş, saflar yarmış, erler öldürmüştü. Savaştan sonra tellâllar çıkarmış;

"Kaçanların ardına düşülmemesini, evlere girilmemesini, kimsenin silahına, elbisesine, malına dokunulmamasını, silahını bırakanın, evine kapananın amânda olduğunu" bildirmişti.

Bu savaşta onbin kişi ölmüştü. Hz.Ali savaştan sonra genel af ilân etti. Bu savaştan sonra Basra'lılar, kendisine bey'at ettiler.

b) Sıffiyin Savaşı

Cemel savaşından sonra Hz.Ali, Hicret'in 36. yılında Kûfe'ye hareket ettiler. Oraya varınca bir eve konuk oldular. Biraz dinlendikten sonra mescide varıp, orada toplanan Kûfe halkına minberde; "Allah'a hamd-ü senâ, Resûlullah'a ve soyuna salât-ü selâmdan" sonra şu hutbeyi okudular:

"Ey Kûfeliler, gerçekten de Müslümanlıkta üstünlüğünüz var; onu değiştirmediniz, bozmadınız. Sizi gerçeğe çağırdım, geldiniz; kötü işleri bırakıp iyiliğe koştunuz. Ancak hevâ ve hevesinize kapılmanızdan, elde edilmesi güç isteklere kapılmanızdan korkuyorum. Hevâ ve hevese kapılmak, insanı gerçekten saptırır, olmayacak isteklere kapılmak adama âhireti unutturur. Bilin ki

dünya, gittikçe elden çıkmaktadır; âhiret geldikçe yaklaşıp çatmaktadır. Her ikisinin de evlâdı var; siz âhiret evlâdı olun.

Bugün iyi işlerde bulunmaya fırsat var; sorgu-suâl yok. Yarın ise sorgu-suâl var; iyi işlerde bulunmaya fırsat yok. Hamdolsun Allah'a ki dostuna yardım etti; düşmanını alt etti. Gerçeğe yardım edenleri yüceltti, sözünden dönenleri alçalttı.

Allah'tan çekinin; Peygamberinizin «Ehl-i Beyt'in»den olup, Allah'a itaât edenlere itaât edin. Onlar Allah'a itaât ettikçe, itaât edilmeye herkesten fazla lâyıktır. Oysa ki halkın bir kısmı, şerefimizle şeref bulduğu halde emrimize karşı durdular, cezalarını da gördüler; daha da görecekler. İçinizden bana yardımdan çekinenlerin, sözlerini tutmayın; onlarla görüşmeyin, görüşürseniz gerçeğe çağırın onları da, Allah bölüğüne uysunlar.”

Hız.Ali, Kûfe'ye yerleşince Muâviye'ye mektuplar yazdı; elçiler gönderdi, bey'at etmesini, Müslümanlar arasına nifak sokmamasını istedi, elinden geleni yaptı.

Fakat Arap İmparatorluğu sevdasına düşmüş olan, gözünü saltanat hırsı bürümüş, gönlünü Hâşimilere düşmanlık kını kaplamış bulunan Muâviye'ye hiçbir tesiri olmadı

c) Üveys'ül-Karanî'nin, Hız.Ali'ye Bey'atı ve Şehit Oluşu

İbn-i Abbâs diyor ki:

Hız.Ali, Sıffıyn savaşında;“Bana bugün, ölüm üzerine bey'at etmek üzere Kûfe tarafından şu kadar kişi gelecek” buyurdular. Onlar gelmeye, ben de saymaya başladım. Buyurdıkları sayıdan bir kişi eksik çıktı. Ben düşünceye dalmıştım ki; aba giymiş, uzun boylu, güler yüzlü, elinde bir kılıç, başında keçeden bir külâh bulunan heybetli biri geldi.

Hız.Ali'ye selâm verip, “Elini uzat, bey'at edeyim” dedi. Hız.Ali; “Ne üzerine bey'at edeceksin” diye sordular. “Emrini dinlemek, sana itaât etmek, şehit oluncaya, yahut Allah seni üst edinceye kadar savaşmak üzere” dedi.

“Adın ne?” dediler; “Üveys” dedi. “Üveys'ül-Karanî sen misin?” diye sordular.

“Evet”dedi.

Hız.Ali; “Allahu Ekber” buyurdular:

“Habibim Resûlullah'tan işittim; Ümmetinden Üveys'ül-Karanî adlı birine ulaşacağımı, onun Allah'ın ve Resûl'ünün bölüğünden olduğunu, benim önümde şehit olacağını, Rabîa Mudar boylarına mensûb olanlar kadar çok kişinin, onun şefâatıyla cennete gireceğini bana bildirdiler.”

Bu sıradaydı ki, Muâviye ordusundan deveye binmiş biri, Hız.Ali'nin ordusuna yaklaşıp; “Üveys sizin aranızda mı?” diye bağırdı. “Evet” dediler. “Resûlullah'tan duydum; «Üveys'ül-Karanî, tâbilerin en hayırlısıdır» buyurmuştu” deyip geldi ve Hız.Ali'ye tâbi oldu.

Sonra Üveys'ül-Karanî bir ip istedi, verdiler; o iple sıkıca belini bağladı; meydana çıktı, savaştı, şehit olup Rabbine ulaştı...

Ondan sonra meydana çıkan Ammâr, doksan yaşını aşmış bir ihtiyardı. Ammâr, Hız.Peygamber'in vefâtından sonra, Hız.Ali'ye uyan dört kişiden biriydi. Ammâr, Bedir savaşında da bulunmuş ve sahâbedendi.

Ammâr; “Bugün, bu savaştan üstün bir ibâdet bulsaydım onunla meşgul olurum” diyordu.

Ammâr bu arada hem düşmana hücum etmekte, hem de;

“Rabbim uludur, gerçektir, gerçeği söylemiştir. Rabbim sen benim şehit olmamı yakınlaştı; şehit olarak ölmeyi çok isterim ben, çok severim ben” demek ve “Nerde Rabbinin râzılığını dileyen? Nerde malından oğlundan geçip, Allah râzılığını isteyen? Cennete, cennete” diye halkı savaşa teşvik ediyordu.

Savaşırken Utbe oğlu Hâşim'e rastladı; "Hadî Hâşim, anam babam fedâ olsun sana; hadî, hücum et düşmana" dedi.

Sonunda Ammâr savaş meydanında savaşırken bir fırsatını bulup onu yaraladılar, yere düşü. İbn-i Cevn, mübarek başını kesip Muâviye'ye götürdü. Amr oradaydı, o bile dayanamadı, çünkü Hz.Peygamber'den; "Ammâr'ı öldüreni cehennemle müjdelerim" hadîsini duymuştu ve "Öldürenlere cehennemle müjde olsun" dedi.

Muâviye:

"Onu biz öldürmedik ki" dedi; "Onu buraya getiren Ali öldürdü."

Bu sözü duyan Hz.Ali;

"O halde" buyurmuştu; "Hz.Hamza'yı da Uhud savaşına götüren Hz.Muhammed, hâşâ öldürdü."

Ammâr'ın şehâdeti gerçeği meydana çıkarmıştı; Muâviye ve kendisine uyanlar isyâncılardı. Bu yaşanan olaylar üzerine Hz.Ali taraftarlarının mânevî kuvveti arttı, karşısındakiler de şaşkına döndüler.

d) Kur'ân-ı Kerîm'in Yaprakları Mızraklara Takılıyor

Savaş tam kazanılmak üzere idi. Bu sırada Muâviye şaşkın bir halde Amr'a:

"Ne yapacağız?" dedi.

Amr:

"Senin adamların, onun adamlarına dayanamaz; sen de ona denk değilsin. O Allah için savaşıyor sen ise bambaşka bir maksatla dövüşüyorsun. Onları Allah kitabına çağır; bu kitap aramızda hükmetsin de; Kur'ân'ları mızraklara bağlat. Ali ordusuna uzatsınlar; ey Iraklılar, Allah için dullara, yetimlere acıyın; bu aramızdaki Allah kitabı diye bağırınsınlar; umarım ki ordusunda fikir ayrılığı çıkar" dedi.

Muâviye hemen emretti, denileni yaptılar. Hz.Ali'nin ordusunda bir gürültüdür koptu. "Allah'ın kitabına kılıç çekemeyiz" diyenlerin sesleri yükselmişti. Hatta ilerde savaşan Mâlik'ül-Eşter'i çağırmasında Hz.Ali'ye ısrar edenler; "Çağırmasan seni düşmanına teslim ederiz" diyenler oldu.

Hz.Ali, Mâlik'ül-Eşter'e haber gönderdi. Mâlik'ül-Eşter gelince; onlara acı sözler söyledi. Fakat iş işten geçmişti artık; kara taassup haksızlığa, zulme eş olmuştu; iki kara kuvvet el ele vermişti.

Bu sırada Muâviye'den, Hz.Ali'ye bir mektup geldi.

Muâviye diyordu ki:

"Bu iş sürdü gitti, bunca kan döküldü, bundan sonra olacaklar, olanlardan da korkunç görünmede. Sen de kendini haklı görüyorsun, ben de kendimi haklı görüyorum. Bu işi Allah'ın hükmüne bırakalım. Sen bir hakem tayin et, ben de bir hakem tayin edeyim; bunlar Allah kitabına göre aramızda hükmetsinler."

Hz.Ali, bu mektuba verdiği cevapta:

"Ben, senin ne olduğunu bilirim, maksadın Allah kitabına uymak değildir; fakat sana değil, Allah'ın kitabına onun hükmüne uyuyorum" diyordu.

Bu sıralarda sonradan Hâricî olan Kays oğlu Eş'as, Muâviye'nin yanına gitti, onunla görüştü; maksadını anladı. Eş'as ve sonradan Hz.Ali aleyhine dönenler; "Ebû Mûsâ'l-Eş'ari'yi hakem yaptık" dediler. Hz.Ali ise, Abbâsoğlu Abdullah'ın hakemliğini istiyordu; bunu kabul etmediler. Bunun üzerine Hz.Ali; "Eşter'i gönderelim" buyurdu. Eş'as, "Zaten bizi o ateşe attı" dedi ve Hz.Ali ne dediyse kabul etmediler.

Bunun üzerine Hz.Ali;

"Benim, beni dinlemeyenlere hükmüm yok" buyurdu.

Bütün bu olaylardan da anlaşılacağı gibi, Hz.Ali'nin yanında savaşta bulunan topluluktaki insanlar, dört bölüktü.

Birinci bölüm: Can gözleri açık, ihlâsları tam, inançları sarsılmaz, sözleri özleriyle bir, onun derecesini ve hakkını adam akıllı bilen ve onun için can vermeyi canlarına minnet sayan kişilerdi. Fakat bunlar azdı. Eşter bunların başındaydı.

İkinci bölüm: Yürekten ona bağlı olan, fakat hileye kanan, yaşayışa bağlanan, ölümden korkan bölüktü.

Üçüncü bölüm: Yüreklerinde ona karşı ihlâs ve sevgi taşımayan, yalnız kalabalığa katılan, hileye kapılan kısımdı. Hâfızlar bu kısımdandı. Onlar Kur'ân okuyorlar, fakat hükmünü tutmuyorlar, bilmiyorlardı. İbâdet ediyorlardı, fakat yürekleri kararmıştı, maksatları göstermişti. Bu bölükteki insanlar, yalnız Hz.Ali'nin zamanında değil, her zamanda Müslümanlığa ve insanlığa en büyük kötülükleri yapan tayfa olmuşlardır.

Dördüncü bölüm: Eş'as ve onun gibi olanlar, yani münâfıklardı. Bunlar Hz.Ali'ye zorla uymuşlardı. İçlerinde ise Hz.Ali'ye karşı büyük bir kinleri vardı.

Sıffiyın savaşı yedi-sekiz gün, gece-gündüz sürmüştü. Bu savaşa katılan Hz.Ali'nin ordusu doksan bin, Muâviye'nin ordusu ise seksenbeş bin kişiydi. Savaş sonucunda Hz.Ali'nin ordusundan yirmibeş bin er şehit olmuştu. Muâviye'nin ordusundan ise kırkbeş bin kişi öldürülmüştü. Bu savaşta Hz.Ali'nin bayrağı kırmızı, Muâviye'nin bayrağı siyah renkteydi.

e) Hakemler Olayı

Hakemler Hicret'in 37. yılı Şaban ayında, Dûmet'ül-Cündül'de bir araya geldiler. Hz.Ali tarafının hakemi olan Ebû Mûsâ, oraya dört yüz kişiyle gelmişti. Muâviye tarafının hakemi olan Amr'da dört yüz kişiyle gelmişti. Ve görüşmeye başladılar.

Ebû Mûsâ, Amr'a:

"Bu ümmetin arasını bulmak istiyorsak" dedi. "Ömer'in oğlu Abdullah'ı halife yapalım; o hiçbir fitneye karışmadı."

Amr:

"Sende biliyorsun" dedi. "Osman zulümle öldürüldü; onun velisi olan Muâviye kanını istemekte; bu bakımdan hilâfete en lâyık olan o."

Ebû Mûsâ, Abdullah'ın halife olmasında ısrar etti.

Amr:

"Öyleyse benim oğlum Abdullah'ı halife yapalım" dedi.

Ebû Mûsâ:

"Oğlun gerçekten de dürüst bir adam; fakat sen tuttun onu, fitnenin ta içine attın. Bu işin çıkar yolu Ali'yi de, Muâviye'yi de halîfelikten azledelim. Müslümanlar danışsınlar, görüşsünler, kimi isterlerse tayin etsinler" dedi.

Amr:

"Tamam" dedi. "Re'y dediğin de budur işte."

Mescide gittiler. Amr:

"Sen Müslümanlıkta benden üstünsün; önce sen minbere çık" dedi.

Ebû Mûsâ, minbere çıktı. Halka:

"Biz" dedi. "Bu işe çıkar yol olarak Ali'yi de, Muâviye'yi de halîfelikten azletmeyi uygun bulduk. Ben Ali'yi de, Muâviye'yi de azlettim. Siz kimi isterseniz halîfe yapın."

Ebû Mûsâ minberden inince, Amr çıktı ve halka dedi ki:

"Ebû Mûsâ'nın sözlerini duydunuz; O, kendisini hakem tayin eden Ali'yi halîfelikten azletti, ben de Ali'yi azlettim. Beni hakemliğe tayin eden Muâviye, Osman'ın velisidir; onun kanını istemektedir. Halk içinde onun yerine geçmeye en lâıyk olan kişi Muâviye'dir. Muâviye'yi halîfelîğe tayin ettim."

Ebû Mûsâ, bu sözleri duyunca:

"Ne yaptın sen" dedi. "Allah sana başarı vermesin, beni aldattın; sen bir köpek gibisin."

Amr, bu sözlere şöyle karşılık verdi:

"Sen de kitaplar yüklenmiş bir eşek gibisin."

Bu olay karşısında halk birbirine karıştı; Ebû Mûsâ'ya lânet edenler oldu.

İbn-i Abbas:

"Ona değil" dedi. "Onun hakem olmasında ısrar edenlere lânet etmek gerek."

f) Hâricîler Olayı

"Hüküm ancak Allah'ın" diyorlardı.

Hazretti Ali, bu sözü duyunca;

"Doğru söz, ama o sözle bâtil murâd edilmede" buyurmuştu.

Hâricîler, Kûfe civarında toplanmışlardı. Hazretti Ali, Hâricîlere nasihat etmesi için önce Abbasoğlu Abdullah'ı göndermişler ve sonra da kendisi de giderek onlara öğütler vermişlerdi. Bunun üzerine bir kısmı hatasını anladı ve Hazretti Ali'ye katıldı. Bir kısmı ise; "Hakemi kabul etmekte biz yanlış hareket ettik; suç işledik, tövbe ettik; sen de tövbe edersen ne âlâ; etmezsen seninle savaşıyoruz" diyordu. Diğer bir kısmı ise "Müslümanlara da insanlara da ancak Allah hükmeder" diyor, başka bir emirin bulunmasını istemiyordu.

Hâricîler, Kûfe'ye yakın Nehrevan'da toplanmışlardı. Oradan bir Müslüman geçerse öldürüyorlar, bir Mûsevî yahut Hristiyan geçerse dokunmuyorlardı. Çünkü onlarca; "Müslüman olmayanlar, vergi vermekle amân altına girmişlerdi; Müslümanlar ise Müslümanlıktan çıkmışlardı."

Hâricîler, kendilerinden başkalarını Müslüman saymıyorlardı. Ebû Bekir'le Ömer'i seviyorlar, Osman'ı son olaylara, Hazretti Ali'yi de hakemi kabûlüne kadar tanıyorlardı. Oysa ki Sıffiynde; Hazretti Ali'yi hakem tayinine, Muâviye'nin isteğini kabule, zorlayanlar bunlardı.

Bütün bu olaylar olurken Muâviye, Osman'ın kanını bahane ederek, Hazretti Ali aleyhine her türlü fitne ateşini alevlendiriyordu. Dahlâk adlı biri Kûfe civarına kadar geldi; Muâviye'nin emriyle oraları yağma etti, yolda hacıların neleri varsa zaptetti, bazılarını öldürdü.

Bu olaylar üzerine Hazretti Ali, tekrar Muâviye'nin üstüne gitmeden Hâricîleri tenkil etmek lüzumunu duydu. Onlara adam gönderdi, öğütler verdi ve gönderdiği adamlarından biri Nehrevan'da bir yere Hazretti Ali'nin vermiş olduğu bayrağı dikti. "Bu amân bayrağıdır; altına gelen, Medine'ye giden, Kûfe'ye dönen amândadır" diye bağırttı. Bayrak, Hâricîlerin mânevî kuvvetlerinin kırılmasına sebep oldu. Dağılan dağıldı; dört bin kişiydiler, iki bin sekiz yüz kişiye indiler. Ve sonunda; "Gericiliğin, bilgisizliğin mücesssem örnekleri olan bu Hâricîler grubu", Hazretti Ali'nin kılıçları altında kaldılar. Yapılan bu savaşta Hazretti Ali tarafından da 9 kişi şehit olmuştu. Savaş ikindiden gün batıncaya kadar sürmüştü. Hazretti Ali, Hâricîlerden dört yüz yaralıyı Kûfe'ye gönderip, bunlara yaraları iyileşinceye kadar bakmalarını, sonra bırakmalarını emretti.

Bu sırada Muâviye'nin emriyle gönderdiği adamlar, zulümlerini her tarafta gösteriyorlar ve geçtikleri köyleri, kasabaları yakıp yıkıyorlar, mallarını yağma ediyorlar, nerede Ali taraftarı bulursa öldürüyorlardı. Bunlardan birisi de Muâviye'nin emriyle gönderdiği Büsra bin Ertat tarafından, Yemen'e yapılmıştır. Bu adam gönlünde acımak duygusunu taşımayan birisiydi. Bu kişi Yemen'de, Medine'de, Mekke'de çok ev yıkıp yakıp, nerede Ali taraftarı bulursa, Muâviye'nin emriyle öldürmüştü.

"Ehl-i Beyt" ve Hz.Ali düşmanı olan Muâviye; Hicaz'da, Yemen'de tam otuz bin kişiyi "Ali dostu", "Muhammed-i Âl-i'nin, «Ehl-i Beyt»nin dostu" diye öldürtmüştü.

Hazretti Ali ile "Ehl-i Beyt'e", bu kadar düşman olan Muâviye hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse:

"Muâviye'nin yaptıkları olayları tarih kitaplarından okuyup görüyoruz ki, sonradan halîfelîğini ilan eden Şam Vâlisi Muâviye; akıllı, zeki, ama hilekâr, düzenbaz ve kurnaz bir adamdı.

Muâviye, düşmanlarını elde etmek için her türlü araca baş vuruyor ve tatlı dili, para siyâseti, memuriyet vaadi ile düşmanlarını elde etmeyi başaramayınca; onları öldürtmekten, hatta zehirletmekten hiç kaçınmaz biriydi. Diri diri toprağa gömdürmekten hiç çekinmezdi. Onun devrinde ve ondan sonra özellikle 80 yılı aşkın zaman içinde, Emevi halîfelerinin saltanatlarında hep böyle olmuştur.

Yalnız özel meclislerde değil; camilerde, mescidlerde bile özellikle Cuma namazlarından önce hutbelerde, cemâati müslimin karşısında; başta Hz.Ali olmak üzere Hz.Peygamber'in bütün sülâlesi aleyhinde küfürler ediyor ve ettiriyordu. İtiraz edenleri kılıçtan geçiriyordu. Hz.Ali'yi sevenlerin büyük bir kısmı camilerden bu yüzden uzaklaşmak zorunda kaldılar."

Halbuki Hz.Peygamber efendimiz:

"Her kim Ali'ye küfrederse bana küfretmiş olur, bana küfreden Allah'a küfretmiş olur" buyurmuşlar, "Bu işi yapanın şirk ehli olacağını" bildirmişlerdi.

Muâviye'nin yaptıkları; küfür, zındıklık, dinsizlikten başka bir şey değildi. Ne yazık ki bazı kişiler Muâviye'ye; "Müctehid süsü vermişler ve cinayetlerine ictihâd etti" demişlerdir. Hiç şüphe yok ki bunları yazanlar tarafsız değillerdi. Bugün akli başında, okumuş ve tarihi anlamış bir Türk, bir Müslüman hiç şüphesiz ki, onun "Ehl-i Beyt'e" yaptıkları zülümlelerinden dolayı lânet eder.

Çünkü Allah, zalime lânet hakkında Kur'ân-ı Kerîm'deki bazı âyetler de şöyle buyuruyor:

"Allah'a kendiliğinden yalan uydurandan daha zalim kim olabilir? Bunlar Rablerinin huzûruna getirilirler, şahitler «Rableri namına yalan söyleyenler işte bunlardır» derler. Haberinizi olsun ki Allah'ın lâneti zalimlerin üzerindedir." (Hûd 18. âyet)

"İnandıktan, Peygamber'in gerçek olduğuna şehâdet ettikten, kendilerine de açık hüccet geldikten sonra kâfir olanları Allah nasıl hidâyete erdirir? Allah zalim ve kâfirleri hidâyete erdirmez." (Âli İmrân 86.âyet)

"İşte onların cezaları, Allah'ın, meleklerin, bütün insanların lânetleri üzerlerine olmaktadır." (Âli İmrân 87.âyet)

Ne yazık ki, rakibini ezmek için; yazılı fikirlerini, yalan düşüncelerini öne sürerek milleti aldatanlar her zaman olmuştur.

4. Hz.Ali'nin Şehadeti

Hicret'in 40. yılı Ramazan ayı gelmişti. Hz.Ali, Muâviye'nin üzerine yürümek için hazırlık yapmakla meşguldü.

Taberi ve İbn'ül-Esir, Hz.Ali'nin şehâdet sebebini şöyle anlatır:

Mülcemoğlu, Haccâc ve Temim boyundan Amr;

"Halkın kurtulması için, Hz.Ali'nin, Muâviye'nin ve Âsoğlu Amr'ın ortadan kaldırılması" gerekli olduğu kanâatine vardılar. Bu işi yapacak kişilerin üçüde Hâricîlerdendi.

Mülcemoğlu Hz.Ali'yi, Haccâc Muâviye'yi, Amr da Âsoğlu Amr'ı, öldürmeye karar verdiler. Ramazan ayının 18. günü sabah namazında işlerini başaracaklardı.

İbn-i Mülcem Kûfe'ye geldi, mezhepdaşlarıyla buluştu; fakat yapacağı işi kimseye açmadı. Mülcemoğlu bir gün, mezhepdaşlarından birinin evinde pek güzel bir kadın gördü, vuruldu adeta. Kadına evlenme teklifinde bulundu.

Kuttame adındaki kadın:

"Benim mehrim pek ağır" dedi. "Üçbin dirhem vermedikçe bir köle ve halayık satın alıp bağışlamadıkça ve Ali'yi öldürmedikçe sana varmam ben" demişti.

Mülcemoğlu:

"İlk iki şartı kabul ederim" dedi; "Fakat Ali'yi öldürmek elimden gelmez benim."

Kadının; babası ve kardeşi, Nehrevan da öldürülen Hâricîlerdendi. "İmkânı yok" dedi. "Ali öldürülmedikçe yüreğim soğumaz benim. Ben sana yardımcı bulurum." dedi. Mülcemoğluna, Şebib ve Verdan'ı tanıştırdı; bunlar da Mülcemoğluna yardım edeceklerdi.

Mülcemoğlu, daha önce Hz.Ali'ye bey'at edilirken, bey'at etmek istemiş, Hz.Ali onu iki kere reddetmişti. Hz.Ali, üçüncüsünde mübarek elleriyle başlarına ve sakallarına işaret buyurarak; "Buradan akacak kanla şunu boyayacak kişiyle ne işim var benim" demiş ve şu iki beyiti okumuşlardı:

"Ölüm gelip çatınca kuşan kemerini sen; seninle buluşunca telâşa düşme, dayan.

Ölüm, mahallene kondu mu, acıklanma, sızlanma dayan."

Hz.Ali, zaten yaşamaktan bıkmıştı. "Allah'ım, sen beni bunlardan hayırlısıyla buluştur, bunlara da kötü birini musallat et" diye duâ etmişti.

Hz.Ali, bir gece Hz.İmâm Hüseyin'in, bir gece Cafer-i Tayyâr oğlunun evinde kalıyor, üç lokmadan fazla bir şey yemiyor; "Allah'ıma boş karınla temiz olarak kavuşmam daha sevimlidir bence" diyordu.

Ramazan ayının 18. günü, Hz.Ali evden çıkarken Hz.İmâm Hasan ve Hz.İmâm Hüseyin'e hediye olarak getirilmiş olan ördekler gagalarıyla eteğini tutmuşlardı.

Hz.Ali, onları kovalayanlara; "Bırakın" buyurmuştu; "Onlar ağlayanlardır; seher çağında da kader, yerini bulur."

Hz.Ali; "O gece Hz.Resûlullah'ı rûyada gördüğünü" de bildirmiş, şehâdete tam hazırlanmıştı.

Mescide giren Hz.Ali:

"Namaz, namaz" diye uyuyanları uyandırmağa başlamıştı ki; Şebib bir kılıç salladı; fakat kılıç mescidin kapısına geldi. Bunun üzerine önceden gelip mescide gizlenen Mülcemoğlu:

"Yâ Ali! Hüküm ancak Allah'ındır" diye bağırarak Hz.Ali'nin mübarek başlarına bir kılıç vurdu. Kılıç, Hendek savaşında Amr'ın yaraladığı yere geldi; imâme yarılmış, kılıç mübarek başlarına gömülmüştü.

Yere düşmüştü Hz.Ali; "Andolsun Kâ'be'nin Rabbine" buyurmuştu. "Kurtuldum" dedi.

Suikastçılar kaçıyorlardı; kaçarken de bağırıyorlardı:

"Emîr'ül-mü'minin şehit edildi!..."

Şebib'i birisi yakaladı, kılıcını elinden aldı; fakat o, atik davrandı, kurtulup evine sığındı. Sesi duyan halk birbirine karışmıştı. Şebib'in amcasının oğlu, o gece Şebib'de konuktu. "Hâricî" değildi bu zât. Şebib'in telaşını görünce; "Yoksa" dedi, "Mü'minler emîrini sen mi öldürdün?"

Şebib:

"Hayır" diyecekken "Evet" dedi; o da kılıcını çekip Şebib'i öldürdü.

Mülcemoğlu'nu da birisi yakaladı, sürüyerek mescide götürdü. Hz.İmâm Hasan ve Hz.İmâm Hüseyin ile yakınları mescide girdikleri zaman, Hz.Ali'yi mihrabın önünde yerden toprak alıp; "Ondan yarattık sizi, yine oraya iâde edeceğiz; ordan çıkaracağız bir kere daha sizi" meâlindeki âyeti okuyup, yarasına basıyor buldular. (Tâhâ 55. âyet)

Hz.Ali'yi yaralı halde eve götürdüler. Yaranın şiddetinden, evdekilerin kimi kendinden geçiyor, kimi kendine geliyordu. Hz.Ali bir aralık mübarek gözlerini açıp başucundakilere bakarak şöyle buyurdu:

"En güzel, en yüce arkadaş, en hayırlı konağa, en güzel huzûr ve istirahat yerine gidiyorum."

Sonra Mülcemoğlu'nu, elleri bağlı olarak Hz.Ali'nin yanına getirdiler.

Hz.Ali:

"Ey Allah'ın düşmanı" dedi, "Ben sana iyilik etmedim mi?"

Mülcemoğlu:

"Evet" dedi, "İyilik ettin."

Hz.Ali:

"Peki" dedi, "Bu yaptığın ne?"

Mülcemoğlu:

"Kılıcımı kırk sabah bile dim, Allah'tan, onunla halkın en kötüsünü öldürmesini diledim." dedi.

Hz.Ali:

"Sende onunla öldürüleceksin; halkın en kötüsü, görüyorsun ki sensin" buyurdu ve yanındakilere dedi ki:

"Bunu götürün, hapsedin, eziyet etmeyin, aç bırakmayın; siz ne yiyor, içiyorsanız buna da onu verin. Ben sağ kalırsam ne yapacağımı bilirim; ölürsem, o bana bir kılıç vurdu; siz de onu bir vuruşta öldürün; ama Allah'ın sizi bağışlamasını da istemez misiniz?"

Hak'ka kavuştuğu gece Hz.Ali'ye bir bardak süt sunmuşlardı. Yarısını içtikten sonra bardağı verdi; "Bunu" dedi; "O esirinize götürün, onu sakın aç bırakmayın."

Sütü Mülcemoğlu'na götürdüler; "Zehirlidir" diye içmedi. Bu olayda, adâletle-zulüm, îmanla-îmansızlık, yücelikle-alçaklık, fazîletle-hıyânet; bir bardak sütle tarihe, insanlık tarihine geçti.

Hz.Ali Emîr'ül-mü'minîn, Ramazan ayının 21. gecesine kadar yaşadılar. Hz.Ali bu fânî dünyadan göçmeden önce, oğlu Hz.İmâm Hasan ve Hz.İmâm Hüseyin'i yanına çağırdı; onlara vasiyetini yazdırdı ve imâmlık emanetlerini Hz.Hasan'a teslim etti.

Hz.İmâm Ali, Hicret'in 40. yılı (Milâdî 661) Ramazan ayının 21. gecesine, Hak'ka vuslat etmiştir. Hz.Ali Hak'ka kavuştuğunda 63 yaşında idi. Türbesi Necef şehri-IRAK'tadır.

En doğrusunu Allah bilir.

5. Hz.Ali'nin Vasıfları, Özellikleri, Faziletleri

Hz.Peygamber buyuruyor :

"Tamam insanlar ve cinler, senin faziletlerini tamamlayamazlar, öyle ise biz nasıl onun faziletlerini tamamlayabiliriz."

Tarihler boyunca yazan, ünlü müfessirler naklediyorlar ki:

"Eğer denizler mürekkep, bütün ağaçlar kâlem olsa, Âdem oğulları yazıcı olsalar, cin tayfası da hesap tutsalar; Yâ Ali, senin faziletlerini tamamlayamazlar."

Yine müfessirler diyor ki:

"İmâm-ı Ali'yi seven saadete erişmiştir, ona düşman bulunan şakî'dir, her türlü günahı işleyen hayduttur. İmâm-ı Ali'yi sevmek imandan gelir, ona düşmanlık küfür ve nifâktandır."

Hz.Ali; Kerem sahibi, cömert, âlî-cenâb, âdil, ziyadesiyle merhametli, re'yy ve tedbir sahibi, asla doğruluktan ayrılmaz; hıyânet, kin, garez, gizli husûmet bilmez, gıll ü gışstan âzâde, güler yüzlü, mizah ve lâtifeyi sever, cesur, şecâat sahibi, fevkalâde fasâhât ve belâgata ve telâkat-i lisana mâlik; edib, şair ve zamanın bütün ilmine vakıf bir zât olup, batını ilimle de mücehhez idi.

İslâm olarak doğan, dâvete ilk uyan ve erkeklerden ilk Müslüman olan, Hicret'ten önce ve Hicret gecesi, canını Hz.Resûlullah'a fedâ etmeyi, şükür secdesine kapanarak kabûl eden; Bedir'de, Uhud'da, Hendek'te ve yapılan bütün savaşlarda, İslâm'ı yücelten, Hayber'i alan Hz.Ali'dir.

Hz.Peygamber'i yıkayan, defneden ve ancak İslâm'ın bölünmemesi için sabreden, Hz.Ali'dir.

Kendisinden önceki o makama geçenlerin sayısız mal varlıklarına karşı, halîfeliğinde; Şam ülkesinden başka, bütün İslâm diyarına hüküm yürüten, fakat Hak'ka kavuştuğunda ancak dört yüz dirhemi olan Hz.Ali'dir.

Geçiminde kendini taklide kalkışana; "Ben mü'minlerin emîriyim; onların en yoksulunun geçindiği gibi geçinmek zorundayım" buyuran, kışın ısınmak için sırtına attığı köhne kadife parçasını bile, "Beyt'ül-mâl"den almayıp, Medine'den getirten Hz.Ali'dir.

Kuru ekmeği yemeye çalıştığını görüp şaşıranlara; "Hz.Resûlullah bundan daha katısını yedi" diyen Hz.Ali'dir.

Hz.Ali ancak ulvî fikir, prensip ve kutsal dava için, doğruluk uğruna cenk ederdi. Hatta icap ettikçe İslâmiyet için, Hz.Peygamber için, canını fedâ etmekten katiyyen çekinmezdi.

Hz.Ali, binlerce insan kendisine tâbi olduğu halde, hilâfet makamına geçmek için kılıç çekmedi, yani Zülfekâr'ını kullanmadı. Zira o sabırlı bir kahraman, fedakâr bir cengaverdi ve feragat sahibi idi.

Hz.Ali, tek İslâmiyet sarsılmasında, varsın kendi sarîh hakkı çiğnensin diye düşünüyordu.

Hz.Ali ne mala, ne mevkiye, ne makama ve ne de dünyaya önem vermezdi. Katiyyen ihtirâs sahibi değildi.

Hz.Peygamber; "Ben Kur'ân'ın inişi üzerinde, onu kabul ettirmek için savaşmadım; Ali ise onun te'vili için, hükmünün gereğini bildirmek için savaşır" buyurmuşlar; "O'nun, bey'atinden dönenlerle, gerçekten sapıp zulmedenlerle ve ok yaydan çıkar gibi dinden çıkanlarla savaşacağını" söylemişlerdir. Hz.Ali de bunu, Hz.Resûl'den rivâyet etmiştir.

Hz.Ali; Cemel savaşında bey'atinden dönenlerle, Sıffiyin savaşında gerçekten sapıp zulmedenlerle, Nehrevan savaşında da dinden dönenlerle savaşmıştı.

Hz.Ali en yüce makam olan şehâdet makamına ermiş, canından fazla sevdiği Hz.Resûlullah'a kavuşmuştu.

"Ehl-i Beyt" ve Hz.Ali düşmanı olan Muâviye bir gün; Hz.Ali'yi sevenlerden Dırâr'a ısrarla; "Ali'yi bana anlat" demişti.

Dırâr söze başladı:

"Onun yüceliğine bir son, ululuğuna bir sınır yoktu. Gücü kuvveti çetindi; sözü kesindi. Adâletle hükmederdi. Her yanından bilgi fışkırırdı. Sözünden hikmet dile gelir, coşardı.

Dünyadan, dünya lezzetlerinden çekinirdi. Gece garibliğiyle esenleşirdi. Çok ağlardı, uzun düşünürdü. En değersiz elbise giyer, en değersiz şeyleri yedi. İçimizden birisi gibiydi; o kadar yakındık ona; yine de heybetinden söz söyleyemezdik. Din ehlini ağırlar, yoksullarla düşer kalkardı. Kuvvetli, o varken kötülük edemez, zayıf adâletinden me'yus olmazdı. Bazı vakitler gördüm, yasa batanlar gibi ağlar; «Ey dünya» derdi; «Benden başkasını aldat; ömrün kısadır senin, değer az. Âh âh, azığın azlığından, yolun uzunluğundan, yatılacak yerin katılığından , varılacak yerin ululuğundan»"

Bu sözleri duyan, ne düşündü acaba? Kendisini, yaptıklarını, yaşayışını, gözünün önüne getirebildi mi?

Hazret Ali'nin vasıflarını yazmaya, seciyyelerini sayıp dökmeye kalkışsak, sonu gelmez bir kitap olur; yine de Hz.Ali'nin övgüsü olmaz bu kitap. Hz.Ali'yi öven, Hz.Ali'nin kadrince değil, ancak kendi kadrince över.

Biz de burada Hz.Ali'nin yüce kişiliği ve faziletleri hakkında yazılanlardan bir kısmını, kısa bölümler halinde aktarmak istiyoruz.

a) Hz.Ali'nin Şecâati

Hazret İmâm-ı Ali savaş meydanına ayak attı mı, karşısındaki babayığitlerin göğüsleri daralır, renkleri sararırdı. Hz.Ali'nin darbeleri kendisine mahsustu. Büyük kahramanlardan bir kısmı, onun bir darbesiyle can vermişlerdi.

İbn-i Hadit, Sait'ten naklen diyor ki;

"Ali Aleyhisselâm demirden dağdır, kâfir ve münâfıklar için tehlikeli idi. Müslümanların izzetini, müşriklerin zilletini Cenâb-ı Hak, İmâm-ı Ali'nin eline bırakmıştı. Ali Aleyhisselâm'ın şecâati, putperestliğin ortadan kalkmasına sebep oldu."

Bu sebepten Hz.Peygamber buyuruyor:

-Eğer Ali'nin Zülfekâr'ının darbesi olmasaydı, İslâm ayakta kalamazdı.

Zübeyr bin Avm diyor ki:

"Hiçbir savaşta kimseden korkmadım ve çekinmedim. Ancak Ali'nin karşısına çıkınca onun şiddet ve vahşetinden kendimi kaybeder gibi oluyordum. Onun reşâdeti ve savaşlardaki babayığitliği herkesi hayret ve taaccüpte bırakıyordu."

Uhud Savaşında, Hendek Savaşında ve Hayber'de; babayığitlerin, kahramanların öldürülmesi, Hz.Ali'nin şecâatini herkese tanıttı. Hicret gecesi, Hz.Peygamber'in yatağında korkmadan tek başına yatması, onun şecâatini göstermez mi?

Hazret Ali, savaş meydanlarında düşmanına ancak bir darbe vururdu. İkinciye lüzum görmezdi. Bir darbesi ile karşısındaki pehlivanların pek çoğu yıkılmıştır. Ölse de, ölmese de ikinci defa kılıç vurmazdı.

b) Hz.Ali'nin Sabrı ve Hilmi

Hazret Ali'nin sabrı ve hilmi nefsinin üstün sıfatlarından. Bütün dertlerin teskini sabır ile biter. Sabır hakkında Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerim'de; "Muhakkak Allah sabredenleri sever" buyurmuşlardır.

Hz.Ali, her yönü ile hilim sahibi ve sabırlı idi. Onun hareketleri âdilane idi. Sabretmesi ile dâimâ zaferi elde ederdi. Her kaza ve her savaşta sabrederdi. "Her kim sabrederse zafer bulur" sözü gereği; doğru işlerde dâimâ sabrederdi, fakat gerçek karşısında hiçbir hadisede, hiçbir kimseden korkusu yoktu. Cenâb-ı Hak'ın sabredenlerle beraber olduğunu bilirdi.

Hz.Ali'nin hilmî; Hak'ın ihyası, din ve mezhebin ileri gitmesi içindi. Hz.Ali, kendi vasiyyetinde de çocuklarını sabre davet etmişti. Halkı da sabre davet ederdi. Hatta savaşlarda da evvela sabreder, düşman tecavüzünü aleni olarak meydana vuruncaya kadar beklerdi.

Bütün savaşlarda açlığa ve susuzluğa sabrederdi. Meşakkatli işlerde de, tahammül ederdi. Hilâfet fitnesinde Hz.Resûl, ona sabır tavsiye etmişti. İslâmiyetin muhafazası için tam 25 yıl sabretmişlerdi.

c) Hz.Ali'nin Sahâveti (Cömertliği)

Sahâvet, bahşış ve muhabbet, fertler arasında cazibeli bir duygu uyandırır. Hz.Ali bütün hayatı boyunca, gençlik ve ihtiyarlığında bahşış ve sahâveti son hadde getirmişti.

Bir gün mübaşirlerden biri mülkünün aidatını Hz.İmâm-ı Ali'ye getirmişti. Hz.İmâm-ı Ali hemen bu paranın hepsini fukaraya taksim etti. Aynı adam, aynı günde Hz.İmâm-ı Ali'yi çarşıda gördü. Ailesinin akşam yemeğini tedarik için, kılıçlarından birisini çarşıda satılığa çıkarmıştı.

Hz.Ali, asla kimseyi geri çevirmezdi: "Bir kimsenin, benden bir şey isteyeceğini hissettiğim anda, o izhâr etmeden ben elimi ona uzatırdım" demiştir.

Hz.Ali'nin bir zamanlar cebinde ancak dört dinarı vardı; birini gece, birini gündüz, birini aleni, birini de gizli olarak fakirlere vermişti.

Hz.Ali, rûkû halinde iken parmağındaki kıymetli yüzüğü aç bir fakire bağışlamıştı. Bu olaylardan dolayı âyetler nâzil olmuştur.

Bir gün, kendi hizmetkârı Kamber ile çarşıya gitti. İki gömlek satın aldı. İyisini ve yenisini Kamber'e verdi, eskisini de kendisi giydi.

Hz.Ali'nin sahâvetleri pek çoktur. Yukarıda anlatılanlar, bunlardan sadece bir kısmıdır.

d) Hz.Ali'nin Yiyeceği ve Giyeceği

Hz.İmâm-ı Ali'nin yiyeceği oldukça sade ve az miktarda idi. Ekseriye yediği arpa ekmeği idi ki, kabuğunu ayırmazdı. Hz.Ali ilk üç halife döneminde gündüzleri ve hatta geceleri çalışırdı. Tarlalarda, bağlarda ve hurma bahçelerinde; ağaçlara su verir ve bahçeleri bellerdi. Bir gün Adîy bin Hatem, Hz.İmâm-ı Ali'nin yanına geldi. O Hazretin yemekle meşgul olduğunu gördü. Hz.İmâm'ın yiyeceğine dikkat edince; bir kâse su, bir miktar kuru arpa ekmeği parçaları, azıcık da tuzdan ibaret idi.

Arzetti ki:

-Yâ Emîr'ül-mü'minîn, siz gündüzleri bu kadar zahmet çekiyorsunuz. Geceleri de Tanrı'ya ibâdet ile vakit geçiriyorsunuz, yiyeceğinizde bunlar. Bu size kâfi gelebilir mi?

Hz.İmâm-ı Ali buyurdu:

-Lâzımdır ki serkeş nefsi mümkün mertebe riyâzete alıştırayım, tuğyân (azgınlık) etmesin, diyerek bir şiir okudu.

Şiir'in meâli şöyle idi:

"Nefsini kanâata alıştır ve illâ kendi istihkakından fazlasını senden ister."

Hz.İmâm-ı Ali bu sade yemeği yer, ekseri günlerde de oruç tutardı. Hz.Ali'nin giyeceği de yiyeceği gibi sadeydi.

İbn-i Cevzi anlatıyor:

"Hz.Ali'nin şalvarı sert idi, gömleği de kıldan idi. Halbuki Şam'dan gayri bütün Müslüman toprakları onun elindeydi."

Hz.İmâm-ı Ali elbise ve ayakkabısını kendi yamardı. Diğer işlerini de ekseriya kendisi görürdü.

Hz.Ali buyururdu ki:

"Ben sizin imâmınız ve halîfeniz olduğuma göre, fukaranın perişanlığına ortak olmuş olmalıyım. Öyle yemek yiyeyim, öyle elbise giyeyim ki en fakir kimse beni görünce kendi fukaralığına sabretsin. Ben biliyorum, benim gibi kimse yapamaz. Fakat imâmlıkta memurum, siz de benim gittiğim yoldan gidiniz."

e) Hz.Ali'nin Bilgi ve Hikmeti

Dünyada ,dost ve düşmanlar arasında bilgisinin üstüne kimse yoktu. Zebûr'u, Tevrât'ı, İncîl'i ve Kur'ân-ı Kerîm'i ezbere bilir, birkaç lisan konuşurdu.

Tarihçiler diyorlar ki:

Hz.Resûl, bir gün Hz.İmâm-ı Ali'nin pazusunu tuttu. Yüksek sesle buyurdu:

"Ben ilmin şehriyim, Ali'de onun kapısıdır. Kim ilim arıyorsa onun kapısına uğrasın, o kapıdan bana gelsin."

Hz.Ali'ye suâl sordukları zaman, her suâlin cevâbını derhal verirdi. Zira ilhâm vesilesi ile hulûlîyetle irtibatı vardı.

İbn-i Ebîl Hadîd ve İbn-i Meysem diyorlar ki:

"Bütün İslâm ilimleri Ali'den çıkıyor."

Hz.Ali, ilim ve bilgiyi her sınıftan üstün tutardı. Buyururdu ki:

"Fazîletlerin başı ilimdir" der ve halkı bilgiye teşvik ederdi.

Yine buyururdu ki:

"İlim maldan hayırlıdır."

Dâimâ isterdi ki karşısına bir kemâl sahibi çıksın. Onunla derdi dil etsin. Bilginin müşkül taraflarını onunla paylaşsın.

Bu kadar alîm olan Hz.İmâm-ı Ali diyor ki:

"Her kim, bana bir harf öğretse, ben ona kul, köle olurum."

f) Hz.Ali'nin İmanı ve İbâdeti

Nefsin en büyük fazîleti, ulûhiyyet makamına tâzim ve sitayişdir. Nefsi ıslah etmek lâzımdır. İbâdetin neticesi, nefsi kötü alışkanlıklardan çeker. En iyi ibâdet sırf Allah'ın rızâsı için yapılan ibâdetdir. Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'de; «Mertlerin en iyisi takvâ sahibi olandır» diyor. Takvâ ile süslenen imâm, hakiki imâmdır.

Hz.İmâm-ı Ali'de; iman, takvâ, ibâdet eksiksiz vardı. Hz.İmâm-ı Ali tam bir aşk ile ibâdet ederdi. O hakiki aşıktı. Münacaat ettiği zamanlar ve namaz ile meşgul olunca; ekseriya kulakları işitmez, gözleri de görmezdi, çünkü fikren başka şeyle meşgul olmazdı. Her şey onun nazarında unutulur, gerçeği gören gözleri ancak Allah'a müteveccih olurdu.

Meşhurdur ki; bir savaşta, bir ok ayağına batmıştı, çok eziyet ediyordu. Oka el sürülünce çok acı veriyordu, bu sebepten çıkaramıyorlardı.

Cerraha dedi ki:

-Ben namazda iken oku çekiniz.

Namaza durdu, secdeye vardığı zaman oku birden çektiler ve çıkardılar Hz.Ali de ağrı duymadı.

Secdeleri uzun sürerdi, secdede iken bazen gözünden yaş dökülürdü. Savaş esnasında bile namazdan gaflet etmezdi.

Bir çok kimseler, cennet için Allah'a ibâdet ederler. Bu konu da Hz.Ali diyor ki:

"Yâ Rabbî! Ben sana cennet için değil, cehennem korkusu için de ibâdet etmiyorum. Belki seni tapınmağa lâîk olarak tanıdığım için ibâdetimi yapıyorum."

Hazretti İmâm-ı Ali'nin fikri, zikri ve hareketleri, gerçek yol içindir. Her ne tarafa baksa Allah'ı görürdü ve buyurdu ki:

"Hiçbir şey görmedim meğer ondan evvel ve onunla, ondan sonra gördüğüm hep Cenâb-ı Hak'tır."

Hazretti İmâm-ı Ali diyor ki:

"Görmediğim Allah'a ibâdet etmedim, tapmam."

Hazretti İmâm-ı Ali'nin ibâdeti, yalnız oruç ve sair farzlar değildi. Belki bütün hareketleri ibâdet idi.

g) Hazretti Ali'nin Fasâhât ve Belâgatı

Bir mert; söz söylemedikçe, konuşmadıkça, onun yapı ve hüneri gizli kalır. Hazretti İmâm-ı Ali'nin fasâhâtı, bütün Arap fasîhlerini hayrete düşürmüş, ona "Sözün emîri" adını vermişlerdir.

Ferman yazmak, Arap ediplerinin ikrârınca onun hutbelerinden elde edilmiştir. Hazretti İmâm-ı Ali'nin sözleri öyledir ki, cümleler arasında mantıki bir irtibat mevcuttur. Hazretti İmâm-ı Ali'nin hatırına gelen matlablar, dilinden tatlı bir şekilde dökülür akardı.

Hazretti İmâm-ı Ali'nin fasâhât ve belâgatini tam olarak anlayabilmek için, eşsiz söz ve hutbelerinin kâleme döküldüğü; "Nehc'ül-Belâga" eserinin tamamını okumak gerekir.

h) Hazretti Ali'nin Adâleti ve Gerçeği İsteyişi

Hazretti İmâm-ı Ali hak ve hakikatı isteyen bir kişi idi. O dâimâ hak ve adâleti nazara alırdı. Kendi çocuğunu, siyah bir habesi ile bir tutardı. Günah sahibine ve sitem yapanlara şiddetli ceza verirdi. Mazlûmların hakkını alarak kendilerini memnun ederdi. "Zayıflar ve bî-çareler benim gözümde azizdirler. Baş kaldıran sitem sahipleri ve kuvvetliler, benim yanımda zayıftırlar" derdi.

Hazretti İmâm-ı Ali'nin, hükümetinin esası; adâlet ve takvâ payesine dayanmıştır. Talha ve Zübeyr, Hazretti İmâm-ı Ali'nin hilâfeti zamanında servet sahibi idiler.

Hazretti İmâm-ı Ali onlara sordu:

-Sair halktan kendinizi üstün görmenizin delili nedir?

-Ömer İbn-i Hattab, hilâfeti zamanında bize diğer halktan daha fazla para verirdi.

-Peki Peygamber zamanında size verilen para ne kadardı?

-Sair halk gibi idi.

-Bugün de alacağınız sair halk gibi olacak.

-Fakat biz hizmetler ettik.

-Benim hizmetlerim, sizin tasdikiniz ile herkesten daha fazladır, ayrıca bugün halîfeyim, fakat kendim ile en fakir adam arasında bir imtiyazım olacağına râzı değilim.

Hazretti Ali, halîfeliği döneminde; Abdullah bin Abbas'a hitaben yazıyor:

"Ey Basra fermandarı, seni kökten ve necattan doğru bir insan biliyordum. Bununla beraber işittim, memleket dahilinde ben cengi cidal ile meşgul iken, sen de fırsatı gânimet bilerek Müslümanların mallarını yağmaya kalkmışsın. «Beyt'ül-mâl»dan, altın ve gümüş sikkeler ele geçirmişsin. İhtiyarlık için Hicaz'a göndermişsin. Yazıklar olsun sana ey Abbas'ın oğlu. Kocasız kadınların ve yetimlerin, fakirlerin hakkı olan bu parayı kendine nasıl sarf edeceksin? Mahşer gününün hesabından, Allah'ın azâbından korkmadın mı?"

Hz.İmâm-ı Ali adâleti ile meşhur idi. Bütün hayatı boyunca kimseye zulüm yapmamıştı. Hatta kendi kardeşinin, akrabalarının tarafını tutmamış, bütün Müslümanları bir seviyede tutmuştur.

Bir gün mahkemeye düştüğünde Hakime:

"Adâletle hüküm ver, benimle davacım arasında hiçbir fark koyma" demiştir.

Hz.Ali insanlara adâlet ile muamele yapmış, devlet hazinesinin bir kuruşunu kendisine veya yakın uzak akrabasına sarf etmemiştir.

Hz.İmâm-ı Ali'nin, adâleti bu şekilde idi.

i) Hz.Ali'nin Affı ve Acımaları

Hz.İmâm-ı Ali şefkat ve merhamet sahibi, büyük bir âtûfaya mazhar idi. O; çalışır, iş görür, zahmet çeker, sonunda kazandığı paranın cüz'î bir kısmını evine harcar, geriye kalan büyük kısmını da kimsesizlere, çaresizlere sarf ederdi.

Hz.İmâm-ı Ali, yetimlerin babası idi. Dul kalmış bî-çare kadınların ve ihtiyarların yardımına koşar, sanki sahipleriymiş gibi onlar için çalışırdı. Takattan düşenlerin ellerinden tutar, zayıfların yardımlarına koşardı.

Hilâfeti zamanında, geceleri karanlıkta dışarı çıkar; hurma, ekmek, unu fakirlere, dullara, yetimlere götürür ve dağıtırdı. Fakat kendisini asla kimseye tanıtmazdı. Yiyecekleri alanlar onun kim olduğunu bilmezlerdi. Ekseriya bunları çuvala doldurup sırtına alır götürürdü. Namazda şehit edildiği gece yüzlerce ev, erzaksız kalmıştı. O vakit, o tanımadıkları yiyecek getirip dağıtanın, Hz.İmâm-ı Ali olduğunu anladılar.

Hz.İmâm-ı Ali; kerim, necîb, asîl ve merhametli idi. Onun affı, göz yumması ve merhameti sonsuzdu.

Hz.Ali, dâimâ askerlerine derdi ki:

-Düşmanı kovalamayınız, onların yaralananlarının yarasını sarınız, esirlerini tedavi ediniz.

Cemel savaşında, düşmandan ölenlerin de cenaze namazını kıldı. Kendi katili için şöyle buyurdu:

-Onu idare ediniz. Aç ve susuz bırakmayınız, eğer ben sağ kalırsam, ondan sarfınazar ederim. Ölürsen, bir kılıçtan fazla ona vurmayınız.

6. Hz.Muhammed'in, Hz.Ali Hakkında Söylediği Bazı Hadis-i Şerifler

... Ali bendendir, ben de ondanım.

... Ali, Hak ile beraberdir. Hak da Ali ile beraberdir.

... Ali, her hususta Kur'ân ile beraberdir. O Kur'ân dışı bir şey söylemez ve bir iş işlemez. Kur'ân da, Ali'den asla ayrılmaz.

... Ali'nin dostu, benim dostumdur; Ali'nin düşmanı benim düşmanımdır.

... Ali'yi seven şüphe yok ki beni sevmiş olur. Beni seven Allah'ı sevmiş olur. Ali'ye düşman olan, bana düşman olur. Bana düşman olan ise, hiç şüphesiz Allah'a düşman olur.

... Ben ilmin şehriyim, Ali kapısıdır. Bilgi isteyen, Ali'nin kapısına gelsin.

... Ben ve Ali insanların yükselebilmesi için, Allah'ın gönderdiği kılavuzlarız.

... Ey Ali! Dünya ve âhirette sen benim kardeşimsin, vasiyimsin, vârisimsin, halîfemsin.

... İlminden dolayı Hz.Âdem'e bakmak isteyen, Ali'nin ilmine baksın, Nûh'un takvâsını isteyen, İbrahim'in hilmini isteyen, Mûsâ'nın heybetini isteyen, İsâ'nın ibâdetini görmek isteyen, Ali İbn-i Ebû Tâlib'e baksın.

... Yâ Ali! Gerçek Müslüman seni sever. Senin için fena söyleyenler, ara bozuculardır.

... Yâ Ali! Yakında hak sende olduğu halde, sana karşı gelenlerle savaşacaksın. O gün sana yardım etmeyen, benden değildir.

... Zikri Ali ibâdetün

7. Hz.Ali'nin Çeşitli Konulara Ait Vecizelerinden Bazıları

... Akil kişi, kemâl taleb eder.

... Akıllı insanlar az konuşur. Çok söyleyenler, yalnız ahmaktırlar.

... Allah dostları o kişilerdir ki, insanlar dünyanın görünüşüne baktıkları zaman, onlar dünyanın iç yüzünü görürler.

... Allah'ın hışmından kurtulmuş olan, bir tek zâlim yoktur.

... Amelsiz sevâb dileyen, yaysız ok atmaya kalkan kişiye benzer.

... Az ibâdet edip çok çalışmak, çok ibâdet edip az çalışmaktan efdâldir.

... Azim ve sebat, insanların en büyük yardımcısıdır.

... Başkalarının felaketinden hisse kapanlar, geçmiş musîbetlerden ders alanlar, cidden bahtiyar insanlardır.

... Bâtıla yardım eden, Hak'ka zûlmeder.

... Bedenin orucu, irâde ve ihtiyarla azaptan korkup sevâba girmeyi, ecre nâil olmayı dileyerek yemekten kesilmektir. Nefsin orucu, beş duyuyu öbür suçlardan çekmek, kalbi de bütün şer sebeplerinden ayırmaktır. Kalbin orucu, dil orucundan; dilin orucu, karnın orucundan hayırlıdır.

... Bir hakikatı müdafaa ederken, ona evvelâ kendimiz inanmalıyız. Sonra da, başkalarını inandırmaya çalışmalıyız.

... Bir hata işlediğiniz vakit, onu itiraftan çekinmeyiniz. Eğer böyle yaparsanız, o hatayı görmüş olanların, aleyhinize verecekleri hükmün önüne geçersiniz.

... Bir kişiyi lâıyğından fazla övmek riyâdır, dalkavukluktur; lâıyğından az övmek ise ya dilsizlikten ileri gelir, ya hasedden.

... Birinin aleyhinde söylenen sözü dinleyen, o sözü söyleyen gibidir.

... Bu ümmetin en hayırlıları hakkında bile Allah'ın azâbından emin olmamalıyız; çünkü yüce Allah; «Allah azâbından emin olanlar ancak zarara uğramış topluluklardır» buyurmuştur. (A'raf 99. âyet)

Bu ümmetin en kötüsü hakkında bile Allah'ın rahmetinden ümit kesmemelisin; çünkü yüce Allah; «Allah'ın rahmetinden kâfir olan topluluktan başka kimsecikler ümit kesmez» buyurmuştur. (Yûsuf 87. âyet)

- ... Can gözü kör olunca gözle görüşün faydası yoktur.
- ... Cömertlik, istemeden vermektir. İstendikten sonra vermekse utançtandır ve kötüdür.
- ... Dil yırtıcıdır; yuları bırakıldı mı salar, parçalar.
- ... Dilinizi dâimâ iyi kullanınız. O sizi saadete götürdüğü gibi, felâkete de götürebilir.
- ... Dost, kardeşini üç hâlde korumadıkça tam dost olamaz. Düşkünlüğünde, kendisi bulunmadığı vakit, ölümünden sonra.
- ... Dostunu ihtiyâtle sev, olabilir ki bir gün sana düşman olur; düşmanınla da ihtiyâta riâyet ederek düşmanlıkta bulun, olabilir ki bir gün sana dost kesilir.
- ... Dünyada açları doyumak kadar büyük iyilik yoktur. Bunu yapanlar, âhirette mutlaka mükafatını bulur.
- ... Eğer giriştiğin herhangi bir davada haklı isen korkma. Hakkı müdafaa edenin yardımcısı Allah'tır.
- ... Eğer hayırlı bir iş görmek istersen, bugünün işini yarına koyma. Çünkü, yarına kadar ne olacağı belli değildir. Fena bir işe başlayacağın zaman da acele etme. Belki hayırlı bir düşünce, sana o fenalıktan gelecek olan tehlikeye mani olur.
- ... En kuvvetli kişi, kendi nefsine galip olan kişidir.
- ... Evlâtlarınızı yaşayacakları zamana göre, terbiye ediniz.
- ... Ey Âdemoğlu, ihtiyacından fazla kazandığın şeyi, başkası için biriktirmedesin.
- ... Fazilet sahibinin kıymetini, ancak fazilet sahibi bilir.
- ... Hain kişilere vefâda bulunmak, Allah'a hıyânette bulunmaktır; hainlere gadretmekse, Allah'a vefâ etmek demektir.
- ... Hakiki dost; sıkıntılı zamanlarda, senin gurur ve izzet-i nefsini kırmadan, sana yardım edenlerdir.
- ... Haksızlık önünde eğilmeyiniz. Çünkü, haksızlıkla beraber, şerefınızı de kaybedersiniz.
- ... Hayatın, karşısına çıkardığı müşkül hadiselerle sabır ve tahammül et. Onları, hiç kimseden bilme ve hiç kimseye karşı kalbinde bir buğz ve adâvet besleme; hiç kimseye hiddet ve şiddet gösterme. Bu suretle hareket edersen, en büyük müşkülleri bile yenersin ve sen de "İnsân-ı kâmil" mertebesine erersin.
- ... Her şeye ibretle bakınız ve gördüklerinizden ibret alınız.
- ... Her şeyin sonunu uzun uzun düşünen ve bir türlü karar veremeyenlerden, şecâat ve cesaret namına, hiçbir şey beklenemez.
- ... Herkes için tatlı, acı bir son vardır.
- ... Hiç kimsenin hatasını yüzüne vurmayınız. O hatayı işleyene hatasını, başka birini misal göstererek anlatınız.
- ... Hiçbir işte lüzumundan fazla aceleci olma. Teenni (dikkatli davranma) sahibi olanlar, kendilerini bir çıkmaza girmekten muhafaza etmiş olurlar.
- ... İhtirâs; feyiz ve kemâlin en büyük düşmanıdır.
- ... İlim, hiçbir servet ile satın alınamaz. Onun içindir ki, bir cahil ne derece zengin olursa olsun, en fakir bir âlim ile mukayese olunamaz.

... İnananın yüzünde güleçlik vardır, kalbindeyse hüzn. Gönlü her şeyden geniştir, nefsi her şeyden alçak. Yücelikten nefret eder, şöhrete düşmandır, gamı gussası uzundur, düşünmesi derin, susması fazladır. Vakti yoktur, çok şükreder, çok sabreder, düşünceye dalmıştır. İhtiyacı olanları görünce, kendi ihtiyacını hatırlamaz bile. Hûyu güzeldir, geçinmesi hoş ve yumuşak. Şeref ve din bakımından serttir, hûy bakımından alçak.

... İnsanların en acizi insanlardan kardeş edinemeyendir; ondan daha acizi ise kardeş edindikten sonra onu yitirendir.

... İnsanların kıymeti, yaptıkları iyilikler ile ölçülür.

... İnsanlarla öyle geçinin ki öldünüz mü ağlasınlar size; sağ kaldınız mı sevgiyle çağırınsınlar sizi.

... İyilik ediniz, onun mukabilinde fenalık göreceğinizi, katiyyen aklınıza getirmeyin.

... Kardeşi için kuyu kazan, o kuyuya akibet kendisi düşer.

... Kendi aybına bakan kimse ve onu ıslaha çalışan kişi, halkın ayıbına bakmaz.

... Kendisini tanıyan kişi, Allah'ını da tanır.

... Kim bir işte halka öncü olursa, başkasını terbiyeye kalkmadan kendisini terbiye etmeli. Bu terbiye de diliyle öğüt vermeden önce, hûyuyla öğüt vermek suretiyle olmalı. Nefsine muallim olup kendini terbiye eden kişi, insanlara muallimlik edip onları terbiye edenden daha fazla ululanmaya değer.

... Kim; halkın ayıplarını görür, onları kınar, fakat kendisi de o işleri yaparsa, ahmağın ta kendisidir.

... Merhamet ve ibâdetlerin en hayırlısı, gizli sadaka vermek ve inzivâ köşesinde ibâdet etmektir.

... Mü'min, insanların ezâsına tahammül eden, fakat hiç kimsenin ondan incinmediği kişidir.

... Mü'min, kardeşlerine karşı ululanmaya, ona güler yüz göstermemeye başladı mı ondan ayrıldı demektir.

... Ne kadar تنها bir yerde olursa olsun bir fenalık yaparken, seni hiç kimsenin görmediğine hükmetme. Seni, mutlaka bir gören vardır. O da Allah'tır.

... Nefsine hâkim olman, en üstün güç, kudrettir. Ona buyruk yürütmen en hayırlı emârettir.

... Öyle bir kimseyi dost tut ki, aranızda kardeşlik husule gelsin ve senin bulunmadığın yerlerde, seni müdafaa etmek için, düşmanlarıyla pençeleşsin.

... Sabır ikidir; istemediğin, hoşlanmadığın şeye sabretmek; sevdiğin dilediğin şeye sabretmek.

... Size beş şey vasiyyet ediyorum ki, develere binip seferlere düşseniz de onları elde etseniz değer mi değer; Hiç biriniz Rabbinizden başkasından bir şey ummasın; günahından başka bir şeyden korkmasın; hiç biriniz kendisinden bilmediği bir şey sorulunca bilmiyorum demekten utanmasın; hiç bir kimse bilmediği bir şeyi öğrenmekten çekinmesin; sabredin, çünkü sabır îmana nispetle cesetteki baş gibidir. Baş olmanın bedenden hayır, sabır olmadıkça da îmandan hayır gelmez.

... Sorun bana beni yitirmeden; çünkü andolsun Allah'a, Kur'ân'da hiçbir âyet yoktur ki niçin ve kimin hakkında indi, nerde indi, düzlükte mi, dağlıkta mı, hepsini de en iyi bilenim ben. Gerçekten de Rabbim bana, anlayan bir akıl, söyleyen bir dil ihsân etmiştir.

... Sükût, yalan söylemekten ve başkalarını çekiştirmekten herhâlde evlâdır.

... Şahsınıza fenalık eden bir düşmanı affediniz. Lâkin vatanınıza ve milletinize fenalık eden bir kimseyi, asla affetmeyiniz.

- ... Şer'den çekinen kişi, hayır yapana benzer; suçtan sakınan kişi, iyilikte bulunana döner.
- ... Şeref ve namus, en büyük hazinedir. Onlara mâlik olanlar, hayatlarını dâimâ memnun ve mesut geçirir.
- ... Tevâzu gösteriniz ki, halkın hürmet ve tekrimini (saygısını) kazanasınız.
- ... Tövbe etmek elinde iken, ümidini kesene şaşarım.
- ... Yalancılardan uzak bulununuz. Çünkü onlarla ülfet ve ünsiyet ederseniz, sizde yalancı olursunuz

8. Hz.Ali'nin Divânındaki Sözlerinden Bazıları

Hazret Ali'nin bütün insanlığa ışık tutan bu fikir ve şiirlerini olduğu gibi yazmak, ciltler doldurur bir hazinedir. Biz burada bunlardan ancak bir demet sunacağız. Bunları okuyacak olanlar, biraz düşünecek olurlarsa, bu sözlerin ne büyük mânâlar taşıdığını iyice anlarlar.

«Senin hayatın, günün birinde sona erecek bu fanî dünyada bir müddet bulunuşun sayılı bir kaç dakikadan ibarettir.»

«Her nefes alışında ömründen bir parça eksilir. Demek oluyor ki seni ifnâ eden, seni ölüme yaklaştıran her nefes, aynı zamanda seni yaşıyor da.»

«Seni bir kuvvet bu âlemden sürüp bir başka âleme doğru götürüyor.»

«Bu gün başka bir belde sabahlarsın. Ve onsuz akşamlarsın. Bununla beraber bedenini devamlı olarak değiştirmekte olduğundan haberin bile yoktur. »

«Her şey Allah'ın azametine boyun eğer. Ve her şey onun kudreti ile vücut bulur ve onun kudreti ile devam eder.»

«Yüz ve ahlâk güzelliği her fakirin zenginliğidir. Allah'a sığınarlara, Allah en hakikî ve en güzel zenginlikleri hazinesinden verir.»

«Zelil ve hakîr olan, ancak Allah'a sığınmakla onun yolunda yürümekle bu hâlden kurtulabilir.»

«Allah, her zayıf ve zavallının kuvvetidir. Onlar ancak Allah'ın inâyeti ve kudreti ile bu zayıf ve zavallı duygulardan kurtulabilirler.»

«Allah, her ıstırap çekenin sığınacağı tek varlıktır. İstırap çekenler, ancak varlıklarını kalp hulusluğu ile ona adamakla ıstıraptan kurtulabilirler.»

«Allah, ondan yardım isteyen kullarının seslerini mutlaka işitir. Ve feryat edemiyenin derdini dökemiyenlerin de içindekileri okur, bilir.»

«Ölüm şerbetini içenler hakikatte ona rücû ederler. Allah'a dönerler.»

«Yâ Rabbî! Seni gözler görmez ki senin şanından, kudretinden haber verebilsin.»

«Sen öyle bir varlıksın ki, senin vasıflarını tarif etmeğe çalışanlardan çok daha önce vardın.»

«Yâ Rabbî! Sen yarattığın mahlûkları vahşet içinde halketmedin.»

«Ve bir menfaat için onlardan kendi hesabına hiç bir amel istemedin.»

«Sen kimi talep edecek olsan o senden kaçamaz.»

«Ve sen her kimi muâheze eyler isen o kimse senin gazabından kurtulamaz.»

«Ve sana karşı isyân eden kimse, senin kudretine bir zarar getiremez.»

«Ve sana itâat eden, senin varlığını yüceltmez.»

«Seni inkâr eden kimse de ne yapsa senden müstagnî kalamaz.»

«Yâ Rabbî! Sen yarattığın şeylerden, her şeyden ne kadar büyüksün!»

«Ve onların büyüklüğü, senin kudretinin, azametinin yanında ne kadar küçüktür.»

«Yâ Rabbî! Dünyanın nimetleri ne kadar büyük ve zengindir.»

«Ve bu nimetler, âhirettekilere nisbetle ne kadar küçük ve ehemmiyetsizdir.»

«Bir felâkete uğradığın bazı musîbetlerle karşılaştığın zaman, sabır ölçüsünü üstüne al. En iyisi budur. Sabırdan, güzel neticeler elde edersin.»

«Dostun ahd ve peymânını sakla ve ona riâyet et, bunu saklamakla iyi içkilerden duyulan lezzetin alâsını duyarsın.»

«Ve her nimetten sonra Allah'a hamd-ü sena ve şükret ki, o sana daha büyüğünü ihsân eylesin.»

«Halk içinde derecelerin en yükseğine talib olma. Çünkü insan istediği değil, lâıık olduğu dereceye nâil olur.»

«Rızkı da her zaman helâl kapısından iste. Her zaman helâl kazanmağa çalış ki; sana her taraftan kat kat rızk gelsin.»

«Dostun hakkını üzerinde vâcib bil. Bir gün olur. Ondan da karşılık gelir.»

«Anana, babana, takva sâhibi olan komşuna, akraba ve taallukatına, ehil ve ayaline her zaman iyi muamele et ve onlara yardımda bulun.»

Haz. Ali'nin vasıflarını yazmaya, ağaclar kâlem, denizler mürekkep olsa, yine de güç yetmez. Deryadan bir damla.

Hata ve noksanlarımızı affetsinler.

B. İkinci İmâm Hz.İmâm Hasan'ül Müctebâ'nın Hayatı

Hazretleri, Hz.Ali ile Hz.Fâtıma'tüz Zehra'nın evliliklerinden dünyaya gelen ilk oğullarıdır. Hazretleri, Hz.Muhammed'in sevgili torunu olan Hz.İmâm Hasan, Hicret'in 3.yılı Ramazan ayının 15. gününde Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir.

Hazretleri, 5 kız 11 erkek olmak üzere, 16 evlâtları olmuştur. Hazretleri, Hz.İmâm Hasan'ın künyeleri; "Ebû Muhammed", lâkapları "Müctebâ", "Zeki", "Sıbt"tır; en meşhur lâkapları ise "Seçilmiş" anlamına gelen "Müctebâ"dır.

Hazretleri, sevgili torunları Hz.İmâm Hasan ve Hz.İmâm Hüseyin'i pek çok severler ve onlar hakkında; "Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir, ulularındır", "Onlar dünyada benim iki demet çiçeğimdir" der ve onlara; "Oğullarım" diye hitab ederlerdi.

Hazretleri, Hz.İmâm Hasan ve Hz.İmâm Hüseyin hakkında;

"Allah'ım" buyurmuşlar; "Ben bu ikisini severim, sen de bunları ve bunları sevenleri sev; bunlar benim ve kızımın oğullarıdır."

Yine bir hadîs-i şeriflerinde de şöyle buyurmuşlardı:

"Onları seven beni sever, beni seven ise Allah'ı sever; Allah'ı seveni Allah cennete koyar; onlara buğzeden bana buğzeder; bana buğzeden Allah'a buğzeder; kendisine buğzedeni ise Allah cehenneme atar."

Hazretleri, Hz.İmâm Hasan, göğüslerinden başlarına dek, Hz.Resûl-ü Ekrem'e benzerlerdi. Billhassa yüzleri Cenâb-ı Peygamber'e çok benzerdi. Hazretleri, Hz.İmâm Hasan, ahlâk bakımından insanlara bir örnekti ve cömertliği de çok fazlaydı. Hazretleri, Hz.Muhammed'in bir hadîslerinde, Hz.İmâm Hasan hakkında:

"Bu benim oğlum seyyid'dir. Allah, onun vasıtasıyla Müslümanlardan iki büyük bölüğün arasını uzlaştıracaktır" buyurdıkları da zikredilmektedir.

Hazretleri, Hz.Ali, Hak'ka kavuştuktan sonra Hz.İmâm Hasan, kendilerini gasledip kefenlemişler, namazını kılmışlar, aynı gece sabaha karşı şimdiki türbelerinin bulunduğu yere, Necef (Irak) şehrine yerleştirmişlerdir.

Hazretleri, Hz.İmâm Hasan, babaları Hz.Ali'yi türbelerine yerleştirdikten sonra zengin, fakir bütün halkı topladı. Taziye şartları yerine getirildikten sonra, Ramazan ayının 21.günü Kûfe mescidinde halka buyurdu ki;

"Bu gece, öyle bir zât vefât etti ki; Resûlullah'tan başka, ne evvel gelenler içinde onun derecesini aşan vardır; ne sonra gelecekler arasında bulunur. O, Resûlullah'ın mâhiyyetinde savaşıyor, canıyla onu korurdu. Cebrâîl sağında giderdi onun, Mikâîl solunda. Allah'ın izniyle, gittiği yeri fethetmeden dönmezdi. Meryemoğlu İsâ'nın göğsüne ağdığı, Mûsâ'nın vasisi Yûşâ'nın vefât ettiği, Muhammed'e Kur'ân'ın indiği gece vefât etti. Altın ve gümüş olarak ancak yediyüz dirhem bıraktı."

Söz buraya gelince Hz.İmâm Hasan dayanamayıp ağlamaya başladı; halk da ona uydu. Sonra buyurdu ki;

"Ey insanlar, beni bilen bilir, bilmeyen bilsin ki benim Ali'nin oğlu Hasan. Benim insanlara müjde verenin, benim insanları korkutanın, benim Muhammed'in oğlu. Benim Allah izniyle insanları Allah'a çağırmanın oğlu. Benim o «Ehl-i Beyt»ten ki; Allah, her türlü kötülüğü giderdi onlardan; tertemiz etti onları. Benim o «Ehl-i Beyt»ten ki; Cebrâîl, evimize inirdi bizim; evimizden ağardı göğsüne. Benim o «Ehl-i Beyt»ten ki; onları sevmeyi her Müslümana fârz etmiş ve Allah buyurmuştur ki; «De ki; Risâletimin (Peygamberliğimin) tebliği hususunda, akrabamı (Ehl-i Beyt'im) sevmenizden başka hiçbir ücret istemiyorum. Her kim iyilik kazanmışsa onun

mükâfatını arttırırız...»" (Şûrâ 23.âyet) âyeti kerimesini okuduktan sonra; "Yapılan güzel ve iyi iş, bizi «Ehl-i Beyt'i» sevmektir."

Hazretti İmâm Hasan vaazdan sonra buyurdular ki;

"Peygamberlik tahtının sultanlık vârisi, velilik mülkü hakiminin yerine geçen benim ki, atam sizi dinine davet etti. Babam da size hidâyet saadetini erîştirdi. Bende şimdi sizi onların yoluna davet etmekteyim. Ve gerçek biliniz ki; bana uymak onlara uymaktır, bana karşı koymak onlara karşı koymaktır."

Söz buraya gelince Abbas oğlu Abdullah ayağa kalktı:

"Ey insanlar" dedi; "Bu şehzade, Allah'ın Resûlü'nün oğludur. Bizden, imâmetine râzı olduğunuzun sözünü ve bey'atı kabul ettiğinizin gösterilmesini istiyor. Ne dersiniz?"

Orada bulunanların hepsi bağrıştılar:

"Canla, başla kabul ediyoruz" dediler ve Hazretti İmâm Hasan'a bey'at ettiler.

Hazretti İmâm Hasan'a, kısa zamanda otuz bin mücahit bey'at etti. Bunları duyan Şam Hâkimi Muâviye, sarsıldı. Altmışbin kişilik bir askerle Irak'ı zaptetmek için yürüdü. Hazretti İmâm Hasan'da kırk bin mücahidi ile onu karşılamak üzere Kûfe şehrinde dışarı çıktı. Hazretti İmâm Hasan, çok vakitte şöyle düşünürdü:

"Ben kendi isteğimle düşmanlığı ortaya koymam. Ve kimse ile dünya saltanatı için kavga etmem."

Şam'da Vâli olarak bulunan Muâviye ise Basra ve Kûfe'ye birer adam göndermiş, halkı Hazretti İmâm Hasan'ın aleyhinde kışkırtmaya başlamıştı. Sonra bu adamlar tutulup öldürüldüler.

Hazretti İmâm Hasan'ın ordusunda, kendilerine ve "Ehl-i Beyt'e" candan bağlı olanlar pek azdı. Bu topluluğun içerisinde olanlardan; kimisi dünyalık elde etmek için uğraşmıyordu; kimisi şüphe içindeydi, kime kul olacağını bilemiyordu; kimisi yel ne yandan eser, öte yana eğiliyordu; kimisi de Hâricîlerin inançlarına kapılmıştı. Çünkü; İslâm'ın düştüğü ayrılık, aykırılık, görüşlerin birbirine zıt oluşu, vahdetin kalmayışı, paranın ve servetin hâkimiyeti iman kudretini zayıflatmıştı.

Muâviye ise bu ortamda; Hazretti İmâm Hasan'ın taraftarları arasına nifâk sokmak için bir an bile boş durmuyor ve devamlı adamlar göndererek; bu ayrılığı, bu aykırılığı; re'yle, kıyasla daha da derinleştiriyor, daha da genişletiyor ve daha da körüklüyordu. Muâviye'nin gönderdiği bu adamlar; vaatle, parayla, tehditle adam avlıyorlar ve belli başlı kişileri Hazretti İmâm Hasan'dan ayırmaya çalışıyorlardı.

Bu yaşanan olaylardan sonra Hazretti İmâm Hasan:

"Ey Iraklılar! Bize yaptıklarınızdan dolayı Allah'tan korkun; biz, sizin hem emiriniziz, hem konuşunuz. Hakkımızda, Allah'ın «Ey "Ehl-i Beyt", Allah sizden günahı, her türlü fenalıkları ve kötülükleri giderip sizi kemâl üze tertemiz tathir etmek ve pâk kılmak murad eder.» (Ahzâb 33.âyet) âyet-i kerîmesinde buyurduğu; «Ehl-i Beyt» biziz." dediğinde mescidde ağlamadık kimse kalmamıştı; fakat ne çâre ki gözyaşı, düşmanı ne mağlup ediyor, ne de yok ediyordu.

Şam Vâlisi Muâviye, bu ortamda Hazretti İmâm Hasan'a uzlaşma teklifinde bulunmuştu. Hazretti İmâm Hasan'da bunun üzerine adamlarına şöyle hitâb etmişlerdi:

"Biz Şamlılarla, bir şüphe üzerine savaşmadığımız gibi, savaştığımızdan dolayı da bir nedâmet duymamaktayız. Onlarla, esenlikle, sabırla savaştık. Ama şimdi esenlik, düşmanlığa dönüştü; sabır ise telâşa, kargaşaya. Siz Sıffiy'n'e giderken dininiz, dünyanızın önündeydi; (Dininize uymuştunuz, dünyanızı ardınıza atmıştınız.) bugün ise öyle bir hâldesiniz ki; dünyanız, dininizin önünde. Duyun, bilin ki; size karşı biz, evvelce nasılsak yine öyleyiz; ama siz, bize karşı eskisi gibi değilsiniz. Duyun, bilin ki; siz, öldürülenlerden iki bölümün ortasındasınız; Sıffiy'n'de öldürülenlere

ağlıyorsunuz. Nehrevan'da öldürülenlerin öclerini almak istiyorsunuz. Kalan yenilgiye uğramış, yapa-yalnız, hor-hakir; ağlayan, öc alma sevdasında. Muâviye, bizi öyle bir işe çağırıyor ki; onda ne bir yücelme var, ne bir adâlet. Ölümü göze alıyorsanız, teklifini reddedelim; yaşamayı istiyorsanız, kâbul edelim; hangisine râzıysanız bildirin."

Hazretti İmâm Hasan'ın bu hitâbesinden sonra, karşısındaki topluluk her yandan bağrıışarak; "yaşamayı, uzlaşmayı" istediklerini bildirdiler. Hazretti İmâm Hasan, bunun üzerine; "Vallâhi" buyurmuşlardı; "Ben bu işi, Muâviye'ye teslim etmezdim; fakat yardımcı bulamadım. Yardımcı bulsaydım, gecemde de onunla savaşırdım, gündüzümde de; sonunda ise Allah, benimle onun arasında hükmederdi."

Yaşanılan bu olaylardan sonra Hazretti İmâm Hasan, Kûfe halkından vefâ görmeyerek; "Barış, her şeyden hayırlıdır" diyerek, Şam Vâlisi Muâviye tarafından, kendisine teklif edilen uzlaşma şartlarını kabul etmiş ve Muâviye ile bazı şartlarla antlaşma yapmak zorunda kalmıştı.

Hazretti İmâm Hasan ile Şam Vâlisi Muâviye arasında Hicretin 41.yılında yapılan antlaşma şartları şunlardı:

1. Halkın; Allah'ın kitabına, Resûl'ünün sünnetine uygun olarak idare edilmesi.
2. Hazretti Ali Şîa'sından olanlara, hiçbir sûretle kötülükte bulunulmaması.
3. Hazretti Ali'ye kötü söz söylenmemesi.
4. Hak sâhiplerine, Cemel ve Sıffıyn savaşlarında şehit olanların evlâtlarına, haraç mallarından pay verilmesi.
5. Muâviye'nin, kendisinden sonra, yerine birisini halîfe yapmaması.

Muâviye, uzlaşma yazılıp taraflar ve tanıklar imzaladıktan sonra Nuhayle'ye gitti; orada okuduğu hutbede;

"Ben" dedi, "Hasan ile bazı şartlara uyacağımı vaad ederek uzlaştım; ama o şartların hepsi de ayağımın altında; onların hiçbirini yerine getirmeyeceğim" dedi. Ve dediğini de yaptı. Muâviye uzlaşma şartlarının hiçbirisine riâyet etmedi. Daha Kûfe'deyken okuduğu hûtbede; "Yapı yapıldıktan sonra iskele nasıl yıkılırsa, bende barış şartlarını yıktım" dedi.

Muâviye, mescidlerde bile Hazretti Ali'ye kötü sözler söyledi. Hatta Medine'de, Mescid-i Nebevî'de (Hazretti Peygamber'in mescidinde), ashâbın itirazlarına ve mü'minler anası Ümmü Seleme'nin bizzât meclise gelip; Muâviye'nin yüzüne karşı; "Hazretti Ali'ye sövenin, Hazretti Resûl-ü Ekrem'e sövmüş olacağına, Hazretti Resûl-ü Ekrem'e sövenin ise, Allah'a sövmüş bulunacağına" dâir hadîs-i şerifi söylemelerine rağmen, inadında ısrâr etti. Bu kötü âdet de, Emevilerin hüküm sürmüş olduğu 80 yıl boyunca devam etmiş ve Emevilerden Ömer bin Abdül'aziz'in hükümdarlığında son bulmuştur.

Hazretti İmâm Hasan, Muâviye ile barış yaptıktan sonra "Ehl-i Beyt'i" ile Medine'ye geri döndüğü zaman, düşmanlık yapanlar fitnenin tahrik edileceği zannına düşerek, Hazretti İmâm'ın ortadan kaldırılması için bazı fesâdçılar kışkırttılar ve Hazretti İmâm'ın Basra'da olan yakınlarından otuz sekiz mü'mini, bir bahane ile öldürtüp türlü suçlar işlediler.

Sonunda Muâviye, Mervan aracılığı ile Hazretti İmâm Hasan'ın zevcesi olan Cade'ye bir haber göndererek, Hazretti İmâm'ı zehirleyip şehit ettiği takdirde, kendisini oğlu Yezid'e alacağını ve bin dirhem para vereceğini vaat etti.

Vefâsız Cade; bu sözler üzerine Hazretti İmâm Hasan'a kastetmek için, Mervan tarafından gönderilen zehirli balı karıştırarak, o gün Hazretti İmâm'a sundu. Hazretti İmâm o zehirli balı yedikten sonra rahatsızlandı ve Hazretti Resûlullah'ın türbesine gidip duâ ederek şifâ buldu. Cade, sonra yine bir fırsatını bulup Hazretti İmâm'a, bu defa da zehirli hurmalar sundu. Hazretti İmâm Hasan, hiçbir şey düşünmeyip zehirli hurmalardan yemiş ve yine mizâcı bozulmuştu.

Bunun üzerine Hz.İmâm Hasan, Cade'ye sordu:

"Ey Cade, bu hurmayla halim değişti. Sebebi ne acaba?"

Cade, türlü özürler dileyerek Hz.İmâm'ın şüphesini giderdi. Hz.İmâm Hasan, dertlilere şifâhane olan Hz.Resûlullah'ın türbesine giderek tekrar şifâ buldu. Cade, en sonunda yine bir fırsatını bularak, Sefer ayının 28. Cuma gecesi Hz.İmâm Hasan'ın kaldığı eve gizlice giderek; Hz.İmâm'ın, su içtiği testinin içine zehirli elmas zerrecelerini dökerek su ile karıştırdı. Ve yine evine gizlice geri döndü.

Hazret İmâm Hasan, bu testiden içtiği su ile zehirlenip, Hicret'in 49. yılı (Milâdi 669) Safer ayının 28. günü gecesi Medine'de Hak'ka kavuşmuştur. Hz.İmâm Hasan, Hak'ka kavuştuğlarında 47 yaşlarında idi.

Hazret İmâm Hasan Hak'ka kavuşmadan önce, Hz.İmâm Hüseyin, kendilerine bu işi kimin yaptığını sormuşlardı. Hz.İmâm Hasan:

"Ey sevgili kardeşim. Benim bildiğimi sende bilirsin; fakat onu Allah'a havale ettim" buyurup bir şey söylememişler ve çocukları ile ashâbına ibâdetten geri kalmamalarını vasiyyet etmişlerdir.

Hazret İmâm Hasan daha sonra kardeşi Hz.İmâm Hüseyin'e vasiyyet ederek; imâmlik emanetlerini teslim etti ve "Ataları Hz.Resûlullah'ın yanına defnedilmelerini, fakat buna engel olanlar bulunursa, savaşa, kan dökülmesine girişilmemesini, Bakî mezarlığına götürülmelerini" buyurmuşlardır.

Hazret İmâm Hasan'dan sonra sonra imâmet, kardeşi Hz.İmâm Hüseyin'e intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazret İmâm Hasan'ın Vecîzelerinden Bir Kısım

... Barış herşeyden hayırlıdır.

... Ben kendi isteğimle düşmanlığı ortaya koymam ve kimse ile dünya saltanatı için kavga etmem.

... Bizler, hikmet hazinesinin muhafızları ve velilik meydanının şehsüvarlarıyız. Bizce bilinenler sizce bilinmez. Ve bizim idrâk ettiğimiz sırlar, sizin idrâkınızdan uzaktır.

... Ey şariat hükümlerinin eşliğinde oturanlar, ey ibâdet ve gönül temizliği meydanında hazır bulunanlar: Hz.Mustafa'nın o din müjdecisinin oğluyum ben. Allah korkusunu ümmete bildiren Muhammed'in oğlu benim. Peygamberlik tahtının sultanlık varisi, velilik mülkü hakiminin yerine geçen benim ki, atam sizi dine davet etti. Babam da size hidâyet saadetini erıştirdi. Ben de sizi şimdi onların yoluna davet etmekteyim ve gerçek biliniz ki, bana uymak onlara uymaktır. Bana karşı koymak onlara karşı koymaktır.

C. Üçüncü İmâm Hz. İmâm Hüseyin'in Hayatı ve Kerbelâ Olayları

Hazret İmâm Hüseyin, Hicret'in 4. yılında Şaban ayının 3. gününde Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Hazret İmâm-ı Ali ile Hazret Fâtıma'tüz-Zehrâ'nın ikinci oğullarıdır.

Hazret İmâm Hüseyin'in künyeleri; "Ebû Abdullah", lâkapları; "Sıbt, Şehit, Tâbi'li emr'illah (Allah'ın emrine uyan), Zeki ve Mübârek" tir. Hazret İmâm'ın 5 erkek, 3 kız olmak üzere 8 evlâtları olmuştur. Erkek evlâdının üçünün adı Ali'dir; içlerinden sadece Ali Zeynel Âbidin kendilerinden sonra hayatta kalmış ve soyları Hazret İmâm Zeynel Âbidin Âli'den yürümüştür. Ali Ekber ile süt emer bir çağda bulunan Ali Asgar ise Kerbelâ'da şehit olmuşlardır.

Hazret Peygamber bir hadîslerinde; "Hüseyin bendendir, ben Hüseyin'denim; Hüseyin'i seveni Allah sever" buyurmuşlardır. Bu sözü söyleyenin kendi dileğine uyup söz söylemediği, sözünün vahye uygun olduğu Kurân-ı Kerîm'de; "(3) O, arzusuna göre söz söylemez. (4) O'nun sözü kendisine vahiy olunan bir vahiyden başka bir şey değildir" (Necm 3-4. âyetler) âyetleri ile bildirilen ve yine; "Elbette Rabbin sana ihsân edecek, sen de hoşnut olacaksın" (Duhâ 5.âyet) âyeti ile müjdelenen iki cihân serveri, Peygamberlerin sonuncusu ve adı Allah adından sonra anılan, âlemlere rahmet olarak gönderilen Hazret Muhammed'dir.

Hazret Resûl-ü Ekrem'in, Hazret Fâtıma'nın evlerinin önünden geçerlerken, Hazret İmâm Hüseyin'in ağladıklarını duyup, Hazret Fâtıma'ya; "Bilmez misin ki onun ağlayışı beni incitir" buyurdıkları da bildirilmektedir.

Hazret Resûlullah yine bir hadîslerinde;

"Hasan ve Hüseyin, cennet gençlerinin iki ulusudur" demiş; "Babalarının, onlardan da hayırlı" olduğunu buyurmuş ve onların; "Arşın iki küpesi" mesâbesinde olduklarını söylemiştir. Hazret Muhammed'in, bu iki göz nûru hakkındaki hadîslerini yazmaya kalksak ayrı ve büyük bir kitap olur.

Hazret İmâm Hüseyin, babası Hazret Ali'nin yanından hiç ayrılmadı. Babası ile birlikte Cemel ve Sıffiyin savaşlarına katıldı. Bu savaşlarda yiğitliğini fazlası ile gösterdi ve kendisine herkesi hayran bıraktı.

Hazret İmâm Hüseyin dünyaya geldiğinde, Hazret Resûl-ü Ekrem'in; "Cebrâil'in onun şehâdetini kendilerine haber verdiğini" bildirdikleri rivâyet edilmiştir. Hazret Peygamber, Cebrâil Aleyhisselâm'dan bu haberi aldıklarında, İmâm Hüseyin'i kucaklarına alıp ağlamışlardı. Ümeys kızı Esmâ, ağlayışlarının sebebini sorunca, Hazret Peygamber; "Azgın bir tâife, onu öldürecek; onlar şefâatime nâil olamazlar" buyurmuşlar ve bunu Fâtıma'ya haber vermemesini söylemişlerdi. Hazret İmâm Hüseyin'in doğumlarından bir yıl sonra Hazret Peygamber'e, Hazret İmâm Hüseyin'in şehâdeti yine haber verilmişti. Mü'minler anası Ümmü Seleme'de kendi evinde, Hazret Resûl-ü Ekrem'in; "İmâm Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edileceğini" haber verdiklerini bildirmişlerdir.

Hazret İmâm Hüseyin, kardeşleri Hazret İmâm Hasan'ın, Muâviye ile uzlaştıklarını duyunca, huzûrlarına varıp sebebini sormuşlardı; aynı zamanda da ağlamaktaydılar. Hazret İmâm Hasan'ın kardeşine cevapları şu olmuştu; "Bundan önce babam Hazret Ali'nin uzlaşmasına sebep olan şey, bana da sebep oldu."

Hiç şüphe yok ki bu soru, Hazret İmâm Hasan'a itiraz yollu sorulmamıştı; böyle bir şey olamazdı da. Ancak Hazret İmâm Hüseyin'in, bu sorusu ilerideki kıyâmlarına aykırı gibi görülen bu uzlaşmanın sebebini daha da açıklamak içindi.

Hazret İmâm Hasan'ın vefâtlarından sonra Iraklılar, Muâviye aleyhine hareket tasarlamışlar, Hazret İmâm Hüseyin'e bey'at etmek istemişlerdi. Hazret İmâm Hüseyin'den; "Muâviye ile aramızda

uzlaşma var; onu bozmak olmaz; Muâviye ölünce bu iş için gereken şeyi yapacağım" cevabını almışlardı.

Hz. İmâm Hüseyin, kardeşleri Hz. İmâm Hasan'ın vefâtlarından 9 yıl sonra ve Muâviye'nin ölümünden 2 yıl önce Mekke'ye gitmişlerdir. Burada Hâşim oğullarıyla, "Ehl-i Beyt" dostlarını toplayıp onlara bir hutbe îrâd buyurmuşlar; "Ehl-i Beyt'e" ve "Ehl-i Beyt" Şîa'sına yapılan zulümlerden bahsedip demişlerdir ki;

"Bugün ben size bâzı şeyler sormak istiyorum; sözlerim doğruysa gerçekleyin; değilse yalanlayın; sözlerimi duyun, yazın, yayın; sonra şehirlerinize boylarınıza dönünce emin olduğunuz, inandığınız kişilere sözlerimi duyurun, onları çağırın; çünkü ben, bu gerçeğin sörpüp yıpranmasından, yitip gitmesinden korkuyorum; ama; «Allah, kâfirler hoşlanmasa da nûrunu parlattı»" (Saf 8. âyet)

Hz. İmâm bu hutbelerinde;

"Zâlimlerin her tarafı tuttuğunu, Müslümanların onlara âdetâ kul-köle kesildiklerini, îmansız kişilerin iş başına geçtiklerini, inananlara acımadıklarını, zayıflara şiddetli davrandıklarını, bütün bunlara karşı da Allah'ın kendilerine ululuk ihsân ettiği kişilerin sustuklarını, bu yüzden gazaba uğramaları ihtimâlinin pek kuvvetli olduğunu anlatmışlar" ve hutbenin sonunda;

"Allahım" buyurmuşlardı; "Sen bilirsin ki bu sözlerim, hükmetmeye râğbetimden, mal-mülk elde etmeyi dilediğimden değil; ancak senin dînin yollarını göstermek, şehirlerini mâmur bir hâle getirmek istediğimden. Böylece de mazlûm ve çâresiz kullarının esenliğe ulaşmalarını, emirlerini, hükümlerini yerine getirebilmelerini sağlamak istiyorum." Ve sözlerini şöyle bitirmişlerdi;

"Ey halk, bize yardım etmezseniz, hakkımızda insâfa gelmezseniz, zâlimler size musallat olurlar; Peygamberimizin dînin nûrunu söndürürler. «Allah bize yeter ve ona dayandık, ona yöneldik ve varıp gideceğimiz onun kapısıdır.» (Âli İmran 173. âyet)"

Görülüyor ki Hz. İmâm Hüseyin kıyâma hazırlanmaktadır.

Muâviye, Hicret'in 54. yılının sonlarında oğlu Yezîd'i, halîfe olmak üzere yerine seçmişti. O yıl Şam halkı, Yezîd'e bey'at etmişler; Muâviye, Medine'ye gitmiş orada halka bu bey'at işini açmış, oğlunu övmüş, halkı bey'ate hazırlamaya çalışmıştı.

Hz. İmâm Hüseyin ve Hâşim oğulları bey'at etmemişlerdi; esâsen Hz. İmâm Hüseyin, Muâviye'ye de bey'at etmemiş ve Hz. İmâm Hasan bu hususta ısrar etmemesini Muâviye'ye söylemiş, o da kabûl etmişti.

Muâviye, Hicret'in 60. yılında, 83 yaşında iken öldü ve yerine oğlu Yezîd geçti. Yezîd'in o makama geçmesi ile Müslümanlık; Saltanatı sarayıyla-debdebesiyle, vezirleriyle- nedimleriyle, ordusuyla-kumandanlarıyla, zindanı- cellâdıyla, ihsânıyla-in'âmıyla, zulmüyle-kahrıyla ve saltanat hânedanı- keyfî idâresiyle, hazînesiyle ve yoksul sürünen halkıyla kurulmuştu.

Ahlâk selâmeti, bencillikten, benlikten çekinmek esası, insan birliği ve eşitliği üzerine kurulmuş olan İslâm dîni; Câhiliyye devrindeki soy-boy rekabetinin yeniden canlanması, halka emredip dünyayı sömürme gayreti, zenginliğin gözleri kamaştırması, gönülleri avuç içine alması, meşrû mülkiyetin, gayri meşrû mâlikânecilik şekline girmesi, yüzünden bu hâle gelmişti.

Bu dönemde Hz. Resûlullah'ın bıraktığı iki emânetten biri olan Kur'ân'ı Kerîm'in hükmü isteğe uyduruluyordu; "Ehl-i Beyt'i" ise her yerde kahrediliyordu artık. Bu zulme karşı çıkanlar; İslâm'ın esasını korumak için canlarını fedâ edenler ise İslâm arasına ayrılık sokanlar diye tanıtılıyordu.

Hz. İmâm Hüseyin, Yezîd'in yaptığı bu hareketlerden dolayı, Medine'de kendilerine rastlayan ve Yezîd'e bey'at etmesini öğütleyen Mervan'ın sözlerine karşı;

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn" (Biz, Allah'ın kullarıyız, ancak O'na döneriz, musibetlerine râzıyız.) (Bakara 156.âyet) âyetini okuduktan sonra; "Esenlik İslâm'a" buyurmuş ve "Başımız sağ olsun; çünkü ümmet, Yezîd gibi birinin hükmü altına girmekle büyük bir belâyâ uğradı" demiştir.

Yezîd, Medine Vâlisi Utbe oğlu Velîd'e; "Hz.İmam Hüseyin'den hemen bey'at almasını, bu hususta hiçbir geciktirmeye meydan vermemesini emreden" bir mektup gönderdi. Bunun üzerine Medine Vâlisi Velîd tarafından, Hz.İmam Hüseyin'e derhal haber gönderildi ve çağrıldı.

Hz.İmam Hüseyin, böyle mühim bir işin, husûsî bir mecliste, âdetâ gizlice olup bitmesinin doğru olmadığını, halk toplanınca o vakit ne yapılması gerekse yapılacağını bildirdiler.

Hz.İmam Hüseyin kendisine yapılan bu resmi bey'ate dâvetten bir gün sonra, Hicri 60.yılı Recep ayının 29. günü; Hz.Resûlullah'ın, Hz.Fâtıma'tüz Zehrâ'nın ve "Ehl-i Beyt'in" kabirlerini ziyaret edip, Medine-i Münevvere'den çıktılar ve Mekke-i Mükerrreme'nin yolunu tuttular. Hz.İmam Hüseyin Mekke'ye hareketlerinden önce, Hâşim oğullarına;

"Kendileriyle gelenlerin şehit olacaklarını, fakat kendilerine uymayıp kalanların da bir fethi, bir huzûra erişemeyeceklerini bildiren muhtasar bir mektup yazdılar. Ayrıca kardeşleri Muhammed Hanefiyye'ye yazılı bir vasiyyetnâme verdiler. Bu vasiyyetnâmede Allah'ın birliğine, Hz.Muhammed'in risâletine, şehâdetle başlıyor; âhiretin, cennetin, cehennemin gerçek olduğunu bildiriyor, sonra kıyâmlarının hedefini anlatıyordu; serkeşlik, fesat koparmak, zulmetmek için kıyâm etmediklerini, cedlerinin ümmetini düzene sokmak, ma'rufu buyurmak, münkeri nehyetmek, cedlerinin ve babalarının yolunda yürümek için bu işe giriştiklerini, amaçlarını kabûl edip dâvetlerine uyanlardan memnun olacaklarını, kabûl etmeyip kendilerine yardımda bulunmayanlara, hatta kendileriyle savaşa kalkışanlara, sabırla karşı duracaklarını, bir tek kişi kalsalar da yine bu yolu bırakmayacaklarını" ifade ediyorlar; "Ancak Allah'a dayandıklarını" bildiriyorlardı.

Mü'minler anası Ümmü Seleme;

"Oğulcağtım, Irak'a gitmekle beni hüzlünlere boğma; çünkü ben ceddinden; «Oğlum Hüseyin Irak'ta, Kerbelâ denilen yerde şehit edilecek» sözünü duydum" demişti.

Hz.İmam Hüseyin:

"Ana" buyurmuşlardı; "Vallâhi ben bunu daha iyi biliyorum, çâre yok, öldürüleceğim ben; öldürüleceğim günü, beni kimin şehit edeceğini, nereye defnedileceğimi, «Ehl-i Beyt'im»den kimlerin şehit edileceklerini, hepsini biliyorum; istersen şehit edileceğim ve defnolunacağım yeri sana da göstereyim" buyurmuşlar ve Kerbelâ yönünü işaret eylemişlerdi.

Hz.İmam Hüseyin, Hicret'in 60.yılı Şaban ayının 4.günü Mekke'ye vardı. Bunun üzerine Kûfe'liler, Hz.İmam Hüseyin'e yardım edeceklerine söz vermişler, kendilerine Irak'a gelmeleri için mektuplar yollamaya başlamışlardı.

Hz.İmam Hüseyin, kendilerinden önce Kûfe'ye amcaları Akiyl'in oğlu Müslim'i, ahvâli anlamaya, halktan kendilerine bey'at almaya ve sonucu kendilerine bildirmeye memûr ederek göndermişlerdi.

Müslim Akiyl, Medine'de Hz.Peygamber'in kabrini ziyaret ettikten sonra Kûfe'ye yöneldi ve oraya ulaştı. Kûfeliler Muhtar'ın evinde, Hz.İmam Hüseyin adına Müslim Akiyl'e gelip bey'at etmeye başladılar. Çeşitli rivâyetlere göre; Müslim'e onsekiz veya yirmisekiz bin kişi bey'at etmişti.

Kûfelilerden Ümeyye oğulları tarafını güdenler, Kûfe Vâlisi Numân'ın bu hâle bir çare bulamayacağını, çetin birinin Kûfe'ye Vâli olarak gönderilmesini Yezîd'e bildirdiler. Yezîd bunun üzerine Ubeydullah İbn-i Ziyad'ı Kûfe'ye Vâli tâyin etmişti. Ubeydullah Kûfe'ye vardığının ertesi günü, halkı mescide toplayıp; "Kimin evinde Yezîd'e isyân eden biri bulunursa onu, evinin kapısında astıracağını" söyledi; onları korkuttu. "Kendisine yardım edenlere para-pul vereceğini" söylemeyi de ihmal etmedi.

Kûfe’de bulunan Müslim Akiyl, bunu duyunca Muhtar’ın evinden çıkıp, Urve oğlu Hânî’nin evine gitti. Hânî, Ali dostlarındandı. Ubeydullah’ın adamları ise her yerde Müslim’i arıyorlardı. Sonunda Müslim’i “Ehl-i Beyt” dostlarından bir kadın evine aldı. Kadının oğlu ise gizlice bu haberi Ubeydullah’a ulaştırdı. Ubeydullah, hemen Eş’asoğlu’nu yetmiş kişiyle gönderdi, evi kuşattılar. Müslim Akiyl kaldığı evden çıkıp tek başına onlarla savaşa başladı, karşısına çıkanlardan vurduğunu düşürüyordu. Bu savaşta Müslim Akiyl’in yardımcısı da yoktu. Bu arada Müslim Akiyl yaralar almış, kan içindeydi, yine de savaşıyordu. “Ehl-i Beyt” düşmanları damlara çıkmışlardı; Müslim Akiyl’e taş yağdırıyorlardı. Sonunda Müslim Akiyl’i tuttular ve Ubeydullah’ın yanına götürdüler. Ubeydullah’ın adamları Müslim Akiyl’i Hükümet konağının damına çıkardılar.

Müslim Akiyl; “Allahım” buyurdu; “Bizi aldatan, bize yalan söyleyen bu toplumla aramızda sen hükümcü ol.” Sonra Hicâz’a döndü; “Selâm sana yâ Hüseyin” dedi. Bu sözlerden sonra Müslim Akiyl Hazretlerini orada şehit ettiler. Müslim Akiyl Hicretin 60.yılı Zilhicce ayının 8. günü şehit edildi.

Hz.İmâm Hüseyin’de o gün “Ehl-i Beyt’i” ile Irak’a doğru yola çıkmışlardı. Hz.İmâm Mekke’de kan dökülmemesini istiyordu. Biliyordu ki; Yezîd kan dökmekten çekinmeyecekti. Bunu kardeşi Muhammed’e de anlatmıştı.

Kardeşi Muhammed; “Peki” dedi; “Bari bu çoluğu-çocuğu götürme.”

Hz.İmâm Hüseyin, kardeşine:

“Rüyada Hz.Peygamber’i gördüğünü, Irak’a gitmesini emrettiğini, Allah’ın kendisini kana bulanmış, çoluğunun çocuğunun esir edilmiş olarak görmek istediğini” bildirdiğini söyledi. Hz.İmâm bu konuda diğer yakınlarının ricâlarına da aynı cevabı verdi.

Hz.İmâm Hüseyin, Yezîd’e bey’at etmemeyi ve bu zâlim iktidara karşı gelmeyi, îmanı ve İslâm’ı korumayı kendisine farz bilmişti.

Hz.İmâm Hüseyin; Cuma hutbelerinde, Hz.Ali’ye ve “Ehl-i Beyt’e” hâşâ sövmeyi ve zulmü âdet edinen bu toplumun haksızlığını; kendine, evlâdına ve ayâline yapılan bu zulümleri; Müslümanlara yaymak, gerçeği-hakikatı gözü açık olanlara, gönüllerinde îman bulunanlara bildirmek; izzetle ölmenin, zilletle yaşamaktan çok üstün olduğunu İslâm ve insanlık tarihine kaniyla yazmak istiyordu.

Hz.İmâm Hüseyin, Kûfe’ye hareketlerinden önce topluluğa şu kısa hutbeyi beyân buyurmuşlardı:

“Hamd Allah’a, Allah neyi dilerse o olur; güç kuvvet, ancak onunla elde edilir. Salât-ü selâm Resûl’üne.

Ölüm, genç kızın boynuna takılan gerdanlık gibi Âdem oğullarının boyunlarına takılmıştır; onlara ezelden yazılmıştır. Yâkub, nasıl Yûsuf’u özlediye ben de geçmişlerimi öylesine özlemişimdir ve ulaşacağım şehâdet yerini Allah benim için hazırlamıştır. Allah’ın kudret kalemiyle yazılmış olan ölümden kurtuluş yoktur. Biz «Ehl-i Beyt», Allah’ın rızâsına uymuşuz; ondan râzıyım; belâsına sabrederiz; sabredenlerin ecirlerine ereriz. Hz.Resûlullah’ın bedeninden bir parçanın ondan ayrılmasına imkân yoktur; o kutluluk yerinde cennette onunla beraberdir; onun gözü, bizimle aydınlanacaktır; vaadine, bizimle vefâ edecektir. Bize canını fedâ etmeye, bizimle can vermeye hazır olanlar, Allah’a kavuşacaklarına tam inançla inanmış bulunanlar, bizimle gelirler; ben Allah dilerse sabahleyin hareket ediyorum.”

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki; Hz.İmâm Hüseyin bu kıyâmın –karşı duruşun- sonunda, kendilerinin de, kendilerine uyanların da şehit olacaklarını kesin olarak biliyorlardı.

Burada özetle şunu arz edelim ki; Hz.İmâm Hüseyin bu kıyâmıyla –karşı duruşuyla-; dîni ihyâ etmiş –yeniden diriltmiş- ve “Ehl-i Beyt’e” karşı yapılan zulümleri, dîne karşı olanların zâlimliklerini gözler önüne sermiştir.

Hazret İmâm'a, Kûfe'den gelen birisi Müslim Akiyl'in şehâdet haberini verdi. Hazret İmâm Hüseyin bu şehâdet haberini alınca;

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn!" (Biz Allah'ın kullarıyız, ancak O'na döneriz, musîbetlerine râzıyız.) (Bakara 156.âyet) dedi ve pek kederlendi, ağladı.

Bu gelen haber üzerine Hazret İmâm Hüseyin'e, Kûfe'ye gitmeyelim diyenler oldu. Bu arada Müslim Akiyl'in çocukları;

"Yâ İmâm" dediler; "Kûfelilerden Müslim'in kanını almayınca bizim dönmemiz mümkün değildir! Hiç kimse gitmese bile bari biz gidelim, ya intikam alalım, ya şehâdete erişiriz."

Hazret İmâm:

"Bunlardan sonra, yaşayışta hayır yok" dedi. Sonunda hepsi Kûfe'ye gitmeye azmettiler.

Yine rivâyet ederler ki; Hazret İmâm Hüseyin yolda giderlerken bir yerde konaklamış, Zeyneb'in dizine mübarek başını koyup uykuya dalmıştı. Birdenbire sıkıntı ile uyandı. Nemli gözlerinden yaş dökülüyordu.

Ümmü Gülsüm dedi ki:

"Yâ Hüseyin niçin ağlıyorsun!"

Hazret İmâm cevap verdi:

"Şimdi düşümde dedem Hz. Peygamber'i gördüm. Ağlayarak bana dedi ki; «Ey Hüseyin! Birbirimize kavuşmamız yaklaştı!»"

Ümmü Gülsüm ağladı. Oğlu Ali Ekber babasına sordu:

"Ey İmâm, düşmanlarımızla çarpıştığımızda Hak bizim tarafımızda mıdır, yoksa onların tarafında mı?"

Hazret İmâm:

"Kulların dönüp mânevi huzûruna varacağı Allah'a andolsun" buyurdu; "Hak bizdedir, biz Hak ile beraberiz" dedi.

Ali Ekber:

"Babacığım" dedi; "Hak bizde olduktan sonra ölümden ne pervâmız olabilir. Her ne cefa düşünölmüş olsa da gam değil!"

Hazret İmâm bu sözler üzerine oğluna hayır duâda bulundu. Hazret İmâm buradan da yola devam ederek "Katkatane" denilen bir yere indiler. Hazret İmâm burada bütün askerlerini topladı. Onlara Müslim Akiyl'in şehit olduğunu ve Kûfelilerin ihânet ettiklerini açıkladıktan sonra şöyle buyurdu:

"Ey kavmim! Kûfelilerin ahidlerini bozarak Müslim Akiyl'i şehit ettikleri kesin suretle anlaşıldı. Yezîd'in askeri vuruşmak ve öldürmek için etrafımızı çepeçevre sarmıştır. Biliyorum ki, şehit olmak gerçeği bana zafer ve nusret vermez, şecâat gayreti de geri dönmeyi câiz görmez. Herhâlde bu belâ denizine dalmak lâzım geliyor. Sizin hepinize ruhsat ve izin veriyorum. Kurtuluş kapıları kapanmadan kendinizi selâmete doğru çekip bu tefrikadan emin olunuz."

Rivâyet olunur ki; Hazret İmâm Hüseyin'in bu sözlerinden sonra o topluluktan o vakte kadar hatırlarında henüz dünyadan faydalanmak şüphesi kalanlar, Hazret İmâm'la alâkayı kestiler. Sevgi davasında sabit kalanlar ise Allah'ın yazdığı kazâ ve kadere râzı olup şöyle figân ettiler:

"Ey doğru yolu gösteren! Ey sırât-ı müstakimin yol göstericisi! Biz senin yanında hidâyet yolunun yolcusu iken, bize imtihanla tasalanma çölünün yolunu gösterme." Gerçekten de bu zamanda saâdetle şakavet birbirinden ayrıldı. Saîd ile şakî imtihanla belli oldu.

Hz.İmâm Hüseyin yola devam ederken sahrada, Riyâhi oğlu Hur'un askerleri ile karşı karşıya geldi. Hz.İmâm bunların hallerini tahkik etmek için o askerlerin başbuğlarının çağrılmasını buyurdu. Riyâhi oğlu Hur, hiç çekinmeden Hz.İmâm'ın karşına geldi.

Hz.İmâm onun ismini, hûviyyetini sordu ve;

"Ey Hur, bizim lehimiz için mi, aleyhimiz için mi geldin? Yâni bana yardıma mı, yoksa benimle cenge mi geldin?"

Hur cevap verdi:

"Yâ İmâm! Ubeydullah İbn-i Ziyad tarafından senin yanında bulunmaya ve senin Kûfe'den başka bir yere gitmene müsâade etmemeğe memurum!"

Hz.İmâm:

"Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh (Allah'tan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur)" dedi ve ilâve etti; "Ey Hur. Şimdi namaz kılalım, sonra nereye gideceksek oraya gidelim!"

Hur cevap verdi:

"Ey Resûl'ün oğlu! Sen zamanın imâmısın, imâmlık et sana uyalım."

Hz.İmâm, Hur'a:

"Allah sana iyilik versin!" dedi.

Hep beraber namaz kılındıktan sonra Hz.İmâm Hüseyin Allah'a hamd-ü senâ, Resûl'üne salât-ü selâmdan sonra belîğ bir hutbe beyân buyurdu ve Kûfe ahalisini kendisine muhatap tutarak vaazını şöyle sürdürdü:

"Ey Muhammed ümmeti! Benim, Yezîd'in boyunduruğu altına girmem münasip görülmeyip, onun makbûl sayılmayan itâatinin altına geçmediğim apâşikâr anlaşılmıştı. Mekke'de karar kılıp oturuyordum. Siz ey Kûfeliler, bana tevâtürlü mektuplar gönderdiniz. Sevgi ve saygı arzettiniz. «İmâmımız, uyacak kimsemiz yok!» diyerek benim buraya gelmeme lüzûm gösterdiniz. Eğer hâlâ o kararda iseniz ben bana lâzım olanı yaptım. Siz de kendinize düşeni yapınız. Eğer saâdet mülküne gitmekte dünya sevgisi çölünün dikenini eteğinize yapışmış ise ve yaptığınız işe pişman iseniz yolumun dikenini olmayın! Geldiğim gibi dönüp gideyim. Çünkü ben bu diyâra gelmeyi savaşmak ve öldürmek için kendi re'yimle, arzumu istemiş değilim. Kan dökülmesine de râzı değilim."

Hur:

"Ey Ali oğlu Hüseyin, benim bu mektuplardan haberim yoktur" dedi.

Hz.İmâm:

"Senin haberin yoksa askerinin arasında haberleri olanlar çoktur" dedi. Sonra o mektupları orada hazır bulunanlara gösterdi, onları utandırdı.

Bu sırada Kûfe tarafından altı kişi acele ile gelerek, Ubeydullah İbn-i Ziyad'dan Hur'a bir mektup getirdiler. Gelen mektupta; "Hz.İmâm Hüseyin'in hemen hücum edilip yakalanarak Kûfe'ye getirilmesi" isteniyordu. Hur o mektubu okuduktan sonra mektubu Hz.İmâm Hüseyin'e göstererek dedi ki;

"Ey Haşîmi Peygamberinin kıymetlisi! Ubeydullah İbn-i Ziyad senin hususunda ne kadar ihtimâm ediyor. Ben senin hakkında ne tedbir alayım diye hayretteyim ve eğer seni affedip bıraksam Ubeydullah İbn-i Ziyad'dan korkarım. Eğer sana kıyarsam Allah'ımdan korkarım. Ama Allah korkusu, Ubeydullah İbn-i Ziyad korkusuna galiptir. Fakat vuruşma ve öldürüşmenin anlaşmaya, arkadaşlığa döneceğini ve Hak'kın bana size tâbi olmanın devleti içinde saâdeti

müyesser edeceğini umarım. En iyisi şudur ki, gece karanlığı bastığı zaman göçüp ne tarafa murad ederseniz giderseniz.”

Hazretti İmâm Hüseyin, Hur'un bu teklifini uygun gördü ve o gece yanındaki ordusuyla yola düzüldü. Bütün gece yol aldılar, sonra bir durakta durdular. Daha ileri gidemediler. Hazretti İmâm Hüseyin bindiğı atı kamçıladi ve atı hareket ettirmek istedi ise de at hareket etmedi.

D. Dördüncü İmâm Hz. İmâm Zeynel Âbidin'in Hayatı

Hazretleri Zeynel Âbidin, Hicret'in 38. yılında Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Künyeleri "Ebû Muhammed", lâkapları "Zeynel Âbidin (İbâdet edenlerin bezentisi), Seyyid'üs Sâcidin (Secde edenlerin ulusu)" ve "Zü's-Sefenât"tır. Fazla secde etmeleri dolayısıyla mübarek alınlarında, dizlerinde meydana gelen sertlik yüzünden bu lâkapla anılmışlardır. "Seccâd" yani çok secde eden sözü de lâkaplarındandır. Hazretleri Zeynel Âbidin'in 11 erkek, 4 kız olmak üzere, 15 evlâtları olduğu rivâyet edilmiştir. Soyuları oğlu Hazretleri Muhammed'ül Bâkır'dan yürümüştür.

Hazretleri Zeynel Âbidin'in oğlu Hazretleri Muhammed Bâkır, babası hakkında naklettiği bir rivâyette şöyle buyurmuştur:

"Babam İmâm Zeynel Âbidin hep iyilik yapmaktan zevk alırdı. Allah'a karşı şükranını ifade etmek için; bir iyilik gördüğü zaman, Kur'ân-ı Kerîm okurken «Secde» âyeti gelince, bir kötülükten kurtulunca, iki kişinin arasını bulunca, bir zorluğu atlatınca, mutlaka şükran secdesine kapanırdı. Bunun için kendisine «Seccad» adı verilmiştir."

Hazretleri Zeynel Âbidin, babası Hazretleri Hüseyin'in Kerbelâ'da şehâdetlerinde çocuk yaşta ve hasta olduklarından dolayı, Hazretleri Hüseyin onun savaşa girmelerine müsâade buyurmamışlardı, çünkü nesilleri oradan devam edecekti.

Hazretleri Zeynel Âbidin son derece iyi yürekli, sakın yaratılışlı idi. İlim sahasında ise, erişilmez bir derecesi vardı. Hayatını iyilikler yapmak, okumak ve ibâdetle geçirmiştir.

Hazretleri Zeynel Âbidin, sık sık Kerbelâ hadisesini hatırlar ve kendini tutamaz uzun uzun ağlardı. Böyle kendisini harap edercesine ağlamamasını söyleyenlere şu cevâbı verirdi:

"Hz.Yakup, oniki oğlundan birini kaybedince ağlamaktan gözlerine ak düştü. Görmez oldu. Halbuki kaybolan oğlu Yusuf sağ idi. Ben ise «Ehl-i Beyt»ten bütün yakınlarımla şehit düştüklerini gördüm. Bunların acısını yüreğimden nasıl çıkarabilirim?"

Hazretleri Zeynel Âbidin de, ataları Emîr'ül-mü'minîn gibi, geceleri taşıyabildikleri kadar yiyecek, odun v.s. yüklenirler, kapı kapı dolaşıp yoksulların evlerine giderler, onların ihtiyaçlarını gidermeye çalışırlardı. Bu arada yüzlerine nikab vurunurlar, kendilerini tanıtmazlardı. Yoksullar kendilerine yardım edenin Hazretleri Zeynel Âbidin olduğunu, ancak onun Hak'ka yürümesinden sonra anlamışlardı.

Hazretleri Zeynel Âbidin ailesine; "Kendilerine başvuran herkese mutlak suretle yardım etmelerini" emretmişti. Halbuki kapıya gelerek sadaka isteyenler arasında, böyle bir yardıma hakikaten müstehak olanlar olduğu gibi, pek tabii olarak müstehak olmayanlar da vardı. Fakat Hazretleri böyle bir ayırım yapılmasına râzı olmuyordu; "Kapıya gelerek el açan herkese mutlak suretle yardım yapılmasını" istiyordu.

Birgün ailesinden biri; Hazretleri Zeynel Âbidin'e;

"Belki de bu gelenler arasında yardım görmeğe hiçbir şekilde hak kazanmamış kimseler de vardır. Bunlara yardım etmekle, asıl yardıma muhtaç kimselere yardım yapmamak veya daha az yardım yapabilmek zorunda kalıyoruz. Acaba her başvurana mutlaka yardım etmemiz yolundaki emrinizi geri alamaz mısınız?" dediler.

Hazretleri Zeynel Âbidin şu cevâbı verdi:

"Kapımıza gelerek el açan herkese mutlaka elimizde olanı vermeliyiz. Müstehak olmadığını sandığımız kişilere de bir şeyler vermek lâzım gelir. Onun sadakaya muhtaç olup olmadığını siz nereden bileceksiniz? Olabilir ki; boş çevireceğiniz bir kimse, hakikaten sadakaya muhtaçtır."

Bir çok kimseler halledemedikleri meseleleri halledebilmek için Hz.İmâm'a gelirler, çeşitli sorular sorarlardı. Hz.İmâm Zeynel Âbidin, bunların hiçbirini tatmin olmamış bir halde geri göndermezdi. Sorularına mutlaka tatmin edici cevaplar verir, onları aydınlatırdı.

Hazretti İmâm Zeynel Âbidin "Edeb"e fevkalâde riâyet ederlerdi; yemeklerini yetimlerle yoksullarla yerler, çocuklara kendi elleriyle lokma sunarlar, yoksullara bir şey vermeden, onları doyurmadan yemek yemezlerdi. Halk, kendilerine büyük bir saygı gösterirdi; düşmanları, "Ehl-i Beyt'e" muhalif olanlar bile, karşılarında saygı göstermek zorunda kalırlardı.

Kerbelâ faciasından sonra "Ehl-i Beyt" ile Şam'a götürülen Hz.İmâm Zeynel Âbidin; mescidde, hatibin Ebû Sufyan soyunu övüp Hz.Âli ve Hz.İmâm Hüseyin hakkında kötü sözler söylemesi üzerine Yezîd'e; "Benim de minberde Allah'ın rızâsını elde edecek, meclis ehline ecir vermesine sebep olacak, birkaç söz söylememe müsâade eder misin?" buyurmuşlardı.

Yezîd, müsâade etmek istememiş, fakat meclistekiler Hicaz ehlinin fesâhatini duymak istediklerini söyleyip ısrar edince, müsâade etmek zorunda kalmıştı. Bunun üzerine Hz.İmâm Zeynel Âbidin, minberi teşrif buyurup Allah'a hamd-ü senâdan, Hz.Resûlullah'a ve "Ehl-i Beyt'i"ne salat-ü selâmdan sonra şu hutbeyi beyân buyurmuşlardır:

"Ey insanlar, bize altı şey verildi ve yedi şeyle üstün edildik: İlim, hilim, cömertlik, fesâhat, yiğitlik verildi ve mü'minlerin gönüllerine sevgimiz ihsân edildi. Seçilmiş Peygamber Muhammed bizdendir; onu ilk gerçekleyen, imânını ilk izhâr eden Âli, Cafer Tayyâr, Allah'ın ve Resûl'ünün Arslanı Hamza ve bu ümmetin, iki torunu (Resûlullah'ın iki torunu soyunu sürdüren iki hayırlı ümmet mesâbesinde olan oğulları) ve Deccal'ı öldürecek Mehdi bizdendir; bunlarla da herkesten üstün bir makam ihsân edildi bize.

Beni tanıyan tanır; tanımayan da soyumu-sopumu haber vereyim:

Ey insanlar! Benim, Mekke'yle Medine'nin oğlu. Benim, Zemzem'le Safâ'nın oğlu. Benim, abâsının eteğinde Hacer'ül-Esved'i taşıyanın oğlu. Benim, herkesten daha iyi, daha güzel bir tarzda Hac törenini edâ edenin oğlu. Benim, en hayırlı ve gerçek tavâf edip sa'yi ifâ edenin oğlu. Benim, en hayırlı ve gerçek Haccedip «Lebbeyk» diyenin oğlu. Benim, burâka binip göğ'e ağanın oğlu. Benim, geceleyin Mescid'ül-Harâm'dan Mescid'ül-Aksa'ya varanın oğlu. Benim, Cebrâil'le Sidret'ül-Müntehâ'ya varan zâtın oğlu. Benim, hakkında, «Yaklaştı, yaklaştı; iki yay kadar kaldı, yâhut daha da yakın» denen zâtın oğlu. Benim, gökte meleklerle namaz kılanın oğlu. Benim, Allah'ın dilediği, kendisine vahyedilenin oğlu. Benim, Muhammed Mustafa'nın oğlu. Benim, Aliyy'ül Mürteza'nın oğlu. Benim, Allah'tan başka yoktur tapacak deyinceye kadar halkla savaşanının oğlu. Benim, Resûlullah'ın huzûrunda iki kılıçla savaşanının, düşmana iki mızrakla vuranın, iki kere göçenin, iki bey'atte de bey'at edenin, Bedir'de, Huneyn'de dövüşenin, göz ucuyla bakıncaya kadar bile Allah'a şîrk koşmayanının, Mü'minlerin Sâlihi, Peygamberlerin vârisi olanın, dîne bid'at katanların köklerini kazıyanın, Müslümanların sevgilisi kesilenin, savaşların nûrunun, ibâdet edenlerin zînetinin, ağlayanlara baştacısı olanın sabırlıların en sabırlısının, Âlemler Rabbinin Resûlü Yâsîn'in (Muhammed'in) soyundan olan, gecelerini ibâdetle geçirenlerin en üstünü bulunanın, Cebrâil'le güçlendirilen, Mikâil'le yardım görenin oğluyum. Müslümanların haremîni koruyanların oğluyum; dinden çıkanları gerçekten sapıp zulmedenleri, bey'atten dönüp ahdını bozanları öldürenin oğlu. Benim, Fatımâ'tüz Zehrâ'nın oğlu; Benim, kadınların ulusunun oğlu...."

Bu hutbe; hem Yezîd'in yaptığı, hem Hz.Hüseyin'in kıyâmını, hem dînin esasını, hem de imânın kudretini gerçeğin azametini göstermiş ve Yezîd'e uyanları hayrete düşürmüş, çoğunu ağlatmış, mescidde bir isyân havası estirmişti.

Hazretti İmâm Zeynel Âbidin yalnız dostlarına değil, düşmanlarına da vakti gelince iyilik yapmaktan çekinmezdi. Emevi hükümdarları ve bunların Vâlileri, kendisine zaman zaman çok kötülükler yapmış oldukları halde, birinden bile şikâyet etmiş değildi.

Medine emiri Hişam bin İsmail, dâima Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in aleyhinde bulunduğu, rastladıkça sözleriyle Hz.İmâm'ı incittiği hâlde, emirlikten azledilince herkes ona hakaret ederken, Hz.İmâm kendilerine uyanlara; "Ona bir şey söylememelerini, incitmemelerini" emir buyurmuş ve ona rastlayınca da kendisine selâm verip gönlünü almıştı.

Emevi hükümdarları, casusları vasıtasıyla Hz.İmâm Zeynel Âbidin'i adım adım takip ettiriyorlar, yaptığı her şeyi öğreniyorlardı. Bunun sebebi korkuları idi. Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in bir işaret verdiği anda bütün Hicâz ile Irak'ın ayaklanabileceğini biliyorlardı. Halbuki Hz.İmâm, kendisini her çeşit dünya işlerinden çoktan çekmiş bulunuyordu. O kendisini olduğu gibi ilim ve ibâdete vermişti. Yapılan aksi telkin ve teklifleri kabul etmiyordu.

Hz.İmâm Zeynel Âbidin, kendilerine söven birisine;

"Eğer ben" buyurmuşlardı; "Dediğin gibiysem Allah'ın beni yargılamasını dilerim; ama dediğin gibi değilsem, dilerim Allah seni bağışlasın."

Hz.İmâm Cafer-i Sâdık zamanında bir gün, Hz.İmâm Zeynel Âbidin'den bahsedildi. O zaman Hz.İmâm Cafer-i Sâdık:

"Yemin ederim ki o, hayatı boyunca aslâ haram bir şey yemiş değildir" dedi; "Ömrü boyunca hak yolunda, hak için çalışıp çabalamıştır. Karşısına çıkan güçlüklerden hiçbir kendisini yıldırmamıştır."

Yine tanınmış Arap ülemâsından Tavus Yemâmî şu olayı anlatmıştır:

"Bir yıl hac mevsiminde Mekke'ye gitmiştim. Herkes ibâdetle meşguldü. Baktım Kâbe'nin yanında Hz.İmâm Zeynel Âbidin namaz kılıyor. Hemen ona yaklaştım ve kendisini seyre başladım. Kendisinden tamamiyle geçmiş, bütün varlığını ibâdete vermişti.

Namazdan sonra da niyâza başladı. O zaman ben, Peygamber soyundan gelen bu zatın duâ ve niyâz ederken neler söylediğini merak ederek kendisine iyice yaklaştım. Hz.İmâm'dan kulağıma şu sözler geldi; «Yâ Rabbî! Ufak bir kulun kapına geldi. Bir zavallı kul sana sığındı. Muhtaç bir kulun kapındadır. Senden lûtf ve inâyet dileniyor.»

Bu sözler bana öylesine dokundu ki; ömrüm boyunca bu sözler, hiçbir vakit hatırımdan çıkmadı. Ne zaman bir zorlukla karşılaşsam ben de aynen bu şekilde duâ ve niyâza başladım. Ve hemen her seferinde Cenâb-ı Hak'ka, Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in dili ile yaptığım bu duâ, nezdi ilâhi de makbul olmuş ve beni de sıkıntıdan kurtarmıştır."

Bu sözler de; Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in, ne mertebelere kadar yükselmiş bulunduğunu açıkça gösterir.

Hz.İmâm Zeynel Âbidin, babaları Hz.İmâm Hüseyin'in şehâdetinin, şehâmetinin bir timsali, lûtf ve ihsânın bir mümessili olmak, Peygamber-i Ekrem'in bir yadigârı bulunmak ve aynı zamanda bilgide de eşi bulunmamak dolayısıyla herkesin saygısına mazhar olmuşlar, çevrelerini ilim ve edeb âşıklarıyla doldurmuşlardı.

Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in ibâdetinde bulundukları Mescid-i Nebî, âdeta bir medrese hâlini almıştı. Hicaz'daki bilginler, kendilerine mürâaatla bilgilerini ilettiler, hac mevsimlerinde uzak illerden gelenler de kendilerinden faydalanıyorlardı.

Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in tedvin edilmiş eserlerinden biri "E's-Sahifet'ül-Kâmile"dir. "Sahife-i Seccâdiyye" de denilen bu kitapta, ellidört duâ mevcuttur. Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in bir de "Risâlet'ül-Hukuk"u vardır. Bu risâlede; İslâmî hukuk esaslarının insanî vecheleri, bütün incelikleriyle izâh edilmektedir.

Hz.İmâm Zeynel Âbidin, Hicret'in 75. yılı (Milâdi 693) Muharrem ayınının 12. günü Ümeyye oğullarından Abdülmelik oğlu Velid'in saltanatı zamanında, Hişam bin Abdülmelik'in iğvasıyla zehirletilerek, şehâdet mertebesine ermişlerdir.

Ömürlerinin müddeti, 37 yıldır. Kabri, Medine-i Tayyibe'deki Baki mezarlığında, Hz.İmâm Hasan'ın medfun bulundukları yerdedir.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'a intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazretti İmâm Zeynel Abîdin'in Vecîzelerinden Bir Kısmı

... Hayrın hepsi de, insanın kendisini koruması içindir.

... Her isteyene hayırla muamelede ihsânda bulun. O buna lââyıkse yaptığın yerini bulmuştur. Değilse sen bunu yapmağa lââyıksın ya!

... İman sahibinin, iman sahibinin yüzüne sevgi ile bakması ibâdettir.

... Ne Kureyş için asâlet, ne Arap için asâlet vardır. Asâlet ancak gönül alçaklığı iledir. Kerem de ancak Allah'tan çekinmekledir.

... Sana ilim ve nasihat vereni sen de yüceltmeli, ağırlamalısın. Sözüünü iyi dinlemelisin. Kendisini dinlerken ona doğru dönmeli, aklından başka şeyleri çıkarmalı, bütün anlayışını ona hasretmelisin. Kalbini ona karşı temiz tutmalı, gözünü dört açmalısın. O sana nasıl bilmediğin şeyleri öğretiyorsa, senin de ondan öğrendiklerini bilmeyenlere öğretmen, onun hakkını en iyi şekilde ödemen demektir. Onun yanında, onunla konuşurken sesini yükseltme! Ondan birisi bir şey sordu mu sen cevap vermeğe kalkışma! Mecliste kimse ile konuşma! Kimsenin aleyhinde bulunma ve biri onun aleyhinde bulunacak olursa reddet! Ayıbı varsa ört, iyiliklerini herkese duyur. Düşmanları ile düşüp kalkma, görüşme! Dostlarından biri ile düşman olma! Böyle davranacak olursan, Allah'ın melekleri de, senin ilmi kullar için değil de, Allah için tahsil ettiğine şehâdet ederler.

... Şükür de, aczini itiraf da, şükürdür.

... Yalandan sakının! Ne olursa olsun, şaka için bile yalan söylemeyin! Az yalan söyleyen cesaretlenir de yalanın çoğunu da söyler.

Sahife-i Seccadiye'den Hz.İmâm Zeynel Abîdin'in bir duâsı

Yâ Rabbî! Muhammed'e ve soyuna rahmet eyle! İmanımı en yüce iman eyle! Niyetimi, niyetlerin en güzeline ulaştır. Amelimi, amellerin en güzeline vardır. Yâ Rabbî! Lûtfunla niyetimi tam bir hâle ilet! Mertebende olan şeylere karşı imanımı düzelt! Bende bir kötülük, bir yanlışlık olursa bunu kudretinle ıslâh et!

Yâ Rabbî! Giriştiğim işde de bana yardım et de başarıya ulaşayım. Dileğimi yapmada sen yardım et! Beni niçin yarattınsa o işde kullan! Beni zenginleştir! Rızkımı artır! Sana kulluk ettir! Kulluğumu benlik ile bozma! İnsanlara elimden hayır gelsin, fakat hayrımı hiç etme! Bana iyi hûylar ver; fakat beni öğrenmekten koru!

Yâ Rabbî! İçimde bir gönül alçaklığı ver ve sonra insanlar arasında derecemi yükselt!

Yâ Rabbî! Benliğimde bir gönül alçaklığı meydana getir de sonra görünüşte bir üstünlük ver! Hem bu gönül alçaklığım, yüksekliğim, üstünlüğüm kadar olsun!

Yâ Rabbî! Bana asla değiştirmeyeceğim tertemiz bir hidâyet ver! Beni, ayağımın kaymayacağı bir doğru yola götür. Dosdoğru bir niyet ver bana! Ömrümü itâatine sarfet! Eğer ömrüm şeytana oyuncak olacaksa, azâbın gelmeden, gazabın beni bulmadan beni al!

Yâ Rabbî! Bende ayıplanacak hûy bırakma! Varsa ıslâh et! Güzelleştir! Bir iyiliğim varsa, bunu tamamla, olgunlaştır.

Yâ Rabbî! Kötülere düşmanlık etmek yerine sevgi ver! Doğru yoldan sapanlardan, nefret yerine güzellik ver! İyi kişilere karşı muhabbet ver!

Yakınlarına isyân yerine, görüp gözetme ver! Yakınlarını kötü ve aşağı görmek yerine, onlara yardım etmeyi nasîb et! Sevilenlere karşı güzel bir sevgi ver! Şüphe edenlere karşı iyi niyet ver! Zalimlerden korku acısı yerine, emniyet tatlılığı ver!

Yâ Rabbî! Bana zulûm edenlere karşı kuvvet ver! Benimle düşmanlığa kalkışanlar karşısında, kendimi korumam için bana söz kudreti ver! Bana inâd gösterenlere karşı, bana zafer ihsân et! Aleyhimde tertipler hazırlayanlara karşı, bana bir tertip ilham et! Beni kahretmek isteyenlere karşı, bana kuvvet ve kudret ver! Bana iftira edenleri, yalanlayacak bir kudret ver bana! Benden ayrılana selâmet nasîb et! Beni doğrulukla destekleyenlere itâat etmemi nasîb eyle!

Yâ Rabbî! Bana o kudreti ver ki; Beni aldatana, öğüt verebileyim! Beni terk edene, iyilik edebileyim! Bana vermeyene, ben ihsânda bulunabileyim. Beni tavaf etmeyeni, ben tavaf edeyim. Aleyhimde bulunan kişiyi, ben iyilikle anayım. Bana biri bir iyilik edince ona şükredeyim de, bana kötülük edene karşı da, kendimi koruyabileyim!

Yâ Rabbî! Muhammed'e ve onun soyuna rahmet et! Ondan önce yarattıklarından birine, ondan sonra yarattıklarından birine ettiğin, edeceğin rahmetten üstün bir rahmet eyle! Dünyada da, âhirette de, iyilik ve güzellik ver bize! Cehennem azâbından da koru bizi!

E. Beşinci İmâm Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın Hayatı

Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır, Hicret'in 57. yılında, Safer ayının 3. günü Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Babaları Hz.İmâm Zeynel Âbidin Ali'dir, anneleri Hz.İmâm Hasan'ın kızları Fâtıma'dır. Böylece hem baba, hem ana tarafından soyları Hz.Ali'ye ulaşmaktadır.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın künyeleri "Ebû Cafer"dir. Lâkapları "Bâkır"tır. Bâkır; "Yaran, açan" anlamlarına gelmektedir. İlmi, hikmeti yarıp açtıkları, bilgi de kendilerine bir engel, bir sınır tasavvur edilemediği, ilmi tamamıyla kavradıkları cihetle bu lâkapla anılmışlardır. Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın 4 erkek, 3 kız olmak üzere 7 evlâtları olmuştur. Soyları, Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'tan yürümüştür.

Babası Hz.İmâm Zeynel Âbidin'in Hak'ka kavuşmasından sonra imâmeti devr alan Hz.İmâm Muhammed Bâkır, babasının yolundan hiçbir zaman ve hiçbir şekilde ayrılmamıştır. Hz.İmâm kendisine başvuran ihtiyaç sahiplerini her zaman dikkatle dinlerdi ve onları hoşnut edebilmek için elinden gelen gayreti sarfederdi. Onlar da Hz.İmâm Muhammed Bâkır'dan râzı olurlardı.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır, gayet doğru sözlü, halûk, iyilik sever bir zattı. Onunla bir defa konuşan hemen tesirinde kalırdı. Aynı zamanda ihsân bakımından, dünyanın eli en açık kimsesiydi. Vaktini ya ibâdetle, ya ilim tahsil etmekle, ya bildiği şeyleri başkalarına öğretmekle, ya kendisine başvuranlara doğru yolu göstermekle, ya da muhtaçlara ihsânda bulunmakla geçirirlerdi. Hayatı da hep bu çalışmalar içinde geçmiştir.

Zamanında yaşamış olduğu bütün âlimler, Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın ilim bakımından yüksekliğini kabul etmekte ittifak etmişlerdir.

Bir seferinde Kur'ân-ı Kerîm'de geçen; «Bilmiyorsanız, bilmediklerinizi zikir ehline sorunuz» şeklindeki âyetin manâsı kendisine sorulmuş, Hz.İmâm da şu cevâbı vermiştir: "Zikîr ehl-i biziz." Bu söze yanındaki âlimlerden hiçbiri itiraz etmemiştir. En tanınmış din âlimleri, zaman zaman halledemedikleri meselelerle karşılaştıkları zaman, mutlaka gelir, Hz.İmâm Muhammed Bâkır'a başvururlardı. Hz.İmâm da hiçbirini yanından tatmin edilmemiş olarak göndermezdi. Hepsinin de takıldıkları noktaları aydınlatmanın yolunu bulurdu ve onları kelimenin tam manâsıyla tatmin ederdi.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır son derece güzel konuşurdu. Hemen hemen her sözünde derin hikmetler mevcuttu. Hz.İmâm'ı dinleyen, huzûrundan ayrıldıktan sonra da uzun müddet kendisini bu sözlerin tesirinden kurtaramazdı.

Mekkeli bilgin Abdullah bin Atâ;

"Bilginlerin, Muhammed Bâkır'ın huzûrunda küçüldükleri gibi, hiçbir kimsenin huzûrunda küçüldüklerini görmedim Hatem bin Uteybe'nin, toplumu içinde o kadar büyük, kadri o kadar yüceyken, onun huzûrunda, mualliminin huzûrundaki küçük çocuğa döndüğünü gördüm" demiştir.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın ilmi, sadece din işlerine inhisar etmiş değildi. Hz.İmâm, ilmin, bilginin her cephesiyle meşgul olurdu. Kendisine hangi konudan bir şey sorulacak olursa, cevâbını mutlaka doğru olarak verirdi.

Hz.İmâm Muhammed Bâkır, kendisinden yardım isteyen her fakire mutlaka yardımda bulunurdu. Açları doyurur, çıplakları giydirdi. Kendisini ziyaret eden dost ve ahbablarının bu ziyaretlerini, mutlaka iade ederdi. Hz.İmâm Muhammed Bâkır'ın meclisleri, bir çeşit ilim meclisleri olurdu. Burada bulunmak ve kendisinden feyiz almak, her kula nasip olmaz saadetlerdendi. Irak'ta olsun, Hicaz'da olsun, başka yerlerde olsun, yetişen din bilginlerinin çoğu kendisinden feyiz almışlardır.

Hazretti İmâm Muhammed'ül Bâkır, babalarının kurduğu gerçek ve ilâhi medreseyi devam ettirmişlerdir. Hazretti İmâm Muhammed Bâkır, kendisi senet göstermeden, yani rivâyet edicisinin adını zikretmeden bir hadîs-i şerifi okuduğu zaman, bunun sahih bir hadîs olduğundan kimse şüpheye düşmezdi. Çünkü şöyle söylerdi; "Ben bir hadîs okudum, rivâyet edenini anmadım mı bilin ki onu mutlaka babamdan duymuşumdur. Babam da babasından, babası da ceddin Resûlullah'tan duymuştur."

Bu şekilde rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bir tanesi şudur:

"İşlerin zoru üçtür; Kardeşlerle mal hususunda iyi geçinmek, menfaat söz konusu olunca insanlara karşı insafla muamelede bulunmak, her durumda Allah'ı anmak."

Tasavvuf inancını benimseyen ve kendini ibâdete vermiş olan Muhammed bin Münkedir; "Muhammed bin Ali'yi görünceye dek Ali bin Hüseyin'in, fazîlet yönünden kendi gibi bir halef bıraktığını ummazdım; ben ona öğüt vermek isterken o bana öğüt verdi" der ve şu olayı anlatır:

"Hararetim bastığı bir saatte Medine dolaylarında gezerken, Muhammed bin Ali'ye rastladım. Pek yorulmuştu, yanındaki iki kişiye dayanarak yürüyebiliyordu; adam akıllıda terlemişti. Ona, «Hâşimi ulularından olan senin gibi bir kişinin, bu saatte dünya için bu derece yorulmasını, hiç de doğru bulmuyorum» dedim. Hazretti İmâm bu söz üzerine dayandığı kişileri itti, doğruldu da bana dedi ki:

«Vallâhi bu halde ölüm gelip çatsa, beni Allah'a edilen ibâdetlerden biriyle meşgul olarak bulur; çünkü bu halimle ben, kendimi senden de, bütün halktan da çekmişim, ehlimin-ayâlimin rızkı için çalışmaktayım; Ben, Allah'a karşı irtikâb edilen bir suçu işlerken, ölümün gelip çatmasından korkarım» Bu sözü duyunca; «Allah sana rahmet etsin» dedim; «Sana öğüt vermeyi isterken, sen bana öğüt verdin.»"

Hazretti İmâm Muhammed Bâkır'ın zamanları, Ümeyye oğullarından Mervan oğlu Abdülmelik ile oğulları Velid ve Süleyman'ın, Abdülaziz oğlu Ömer'in ve yine Abdülmelik'in oğullarından Yezîd'le, Hişâm'ın saltanatlarına rastlar. Abdülmelik öyle bir kişiydi ki, kendisine saltanat müjdelendiği zaman, okumakta olduğu Kur'ân'ı Kerîm'i; "Bu seninle son görüşmemiz" deyip elinden bırakmıştı. Abdülmelik saltanata oturunca, amcasının oğlunu saltanatta kendisine rakip gördüğü için sarayına konuk çağırmış ve onu kendi eliyle öldürmüş sonra da Şam mescidinde minbere çıkıp; "Bundan böyle, kim benim yaptığım işe dâir bir soru sorar veya îtirâz ederse cevâbını ancak kılıçla alır" demişti.

Şimdi bu devirde bir de Şam'da olup bitenlere bakalım. Muâviye'nin kurduğu saltanat ne âlemde idi? Onun halefleri ne ile meşgul idiler? Ne yapıyorlardı?

Bütün bunları bilmek, akıl ve izân sahipleri için pek güzel bir mukayese imkânı hazırlar. Biz Hazretti Ali'nin torunlarının nasıl yaşadıklarını birer birer anlatırken, Şam'da yaşanan olayları anlatmak ve unutmak insafsızlık olurdu.

Hazretti İmâm Muhammed Bâkır'ın imâmlik makamına oturduğu zamanda, Şam saraylarında fesat ve ahlâksızlık son haddini bulmuştu. Hazretti İmâm Muhammed Bâkır çekilmiş olduğu ilim ve fâzilet dolu köşesinden bu manzarayı hayret ve hatta dehşet içinde seyrediyordu. Muâviye'nin soyundan, Mervan'ın soyuna geçen bu sahte Emîr'ül-mü'minlik, halka zorla kabul ettirilmek isteniyordu. Bunlar; Şam saraylarında hükümdarlar gibi yaşıyorlardı ve her çeşit sefâhat hayatının içine adetâ gömülmüşler, boğulmuşlardı.

Bunlar; emirlerini ancak kılıç kuvveti ile gördürebildikleri için sadece buna tapıyorlar, bütün varlıkları ile sadece bunu benimsiyorlardı. Bunlarda; fâzilet, doğruluk, adâlet gibi kelimeler çoktan unutulmuş, iş düpedüz bir rezâlet, ahlâksızlık ve zulme dökülmüştü. Şam saraylarında, Ümeyye oğulları rezâlet ve sefâhat içinde hayat sürerlerken, Hazretti Ali'nin torunları ise Medine'de büyük bir fâzilet içinde hayatlarını devam ettiriyorlardı.

Bu halifelerin içinde yalnız Mervan oğlu Abdülaziz'in oğlu Ömer, bir istisna teşkil ediyordu. Bu zât Hicret'in 99. yılında saltanata gelir gelmez ilk iş olarak; Muâviye'nin koyduğu pis ve kötü bid'atı, Cuma günleri hutbelerde Hz. Ali'ye hâşâ, zem edilmesini kaldırdı ve yerine; Kur'ân-ı Kerîm'deki şu âyetin okunmasını emretti:

"Gerçekten de Allah adâlet ve ihsânla muameleyi buyurur ve yakınları görüp gözetmeyi emreder; kötü olan, yapılmaması buyrulan şeylerden ve azgınlıktan isyândan nehyeyler; düşünüp anlamanız içinde size öğüt verir." (Nahl 90. âyet)

Abdülaziz'in oğlu Ömer, daha sonra Hz. Muhammed'in Hak'ka kavuşmalarından sonra Hz. Fâtıma'nın elinden alınan Fedek hurmalığını, Hz. Fâtıma'nın soyuna geri verdi. Sonra Ümeyye oğullarının gasbettikleri şeyleri tekrar onlardan aldı, Beyt'ül-mâl'e (Devlet Hazinesi) iade etti ve hak sahiplerine de devlet hazinesinden verilen payda, eşitliğe riâyeti şart koştu.

Ümeyye oğulları, Abdülaziz oğlu Ömer'in yapmış olduğu bu hareketlerini hoş görmediler ve onu zehirlettiler. Abdülaziz oğlu Ömer, bu zehirlenme sonucunda Hicret'in 101. yılında vefât etmiştir.

Arap milliyetçiliği, Arap olmayan Müslümanların aşağı görülmesi, gayr-i Arap olanları büsbütün incitmedeydi. Halifelerin sorumsuzluğu, yahût adâlet sâhibi olsun, olmasın, onlara itâatin lüzumu hakkındaki rivâyetler, artık söyleyenlerin dillerinde ve yazılmış sahifelerde kalıyordu.

Hazretti İmâm Hüseyin'in, mazlûm olarak din, îman adına, ümmetin selâmeti ve İslâm'ın, insanlığın özgürlüğü uğruna şehâdeti unutulmuyor, yer yer ayaklanmalarla, intikam almaya kalkışmalarla yeniden yeniye canlanıyordu.

Hicret'in 120. yılında, Hz. İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın tasvib etmemesine rağmen, Hz. İmâm Zeynel Âbidin'in oğlu Zeyd, zamanın yönetimine karşı ayaklanmış; fakat onu şehit etmişlerdir. Hicret'in 125. yılında da Zeyd'in oğlu Yahyâ ayaklanmış; fakat o da şehit edilmiştir.

Bütün bu olaylar halka bir ibret olmuyordu. Kerbelâ fâciasını, Resûlullah'ın oğlunun şehâdetini, "Ehl-i Beyt'in" esaretini, Muhammed evlâdına revâ görülen zulümleri unutmayanlar için bir hatırlatma oluyordu. Kendilerine, Resûlullah'ın halifesi ve mü'minler emîri lâkaplarını takanların sefâhatları, zulümleri, bu hatırlatmayı, en azından hoşnutsuzluk hâline getiriyordu. Ümeyye oğullarının kendi aralarında da hoşnutsuzluklar, hattâ ayaklanmalar başlamıştı; zulüm temelinin üstüne kurulan bu saltanat, artık çöküyordu.

Hazretti İmâm Muhammed Bâkır, Ümeyye oğulları saltanatının son zamanlarında yaşamışlardır. Hz. İmâm; hükümetin bir yandan dıştaki, bir yandan içteki muhaliflerle uğraşmasından faydalanmışlar ve İslâm'ın gerçek esaslarını, ilmi, hikmeti yaymışlardır. Sahâbeden olup Hz. İmâm'ın zamanına ulaşanlardan ve tâbiinden birçok kişi, kendilerinden faydalanmışlar, rivâyetlerde bulunmuşlardır. Hz. İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın bir de tefsirleri vardır.

Hazretti İmâm Muhammed'ül Bâkır, Hicret'in 114. yılı (Milâdi 733) Zilhicce ayının 7. günü Hak'ka kavuşmuştur. Hz. İmâm Muhammed'ül Bâkır, Ümeyye oğulları tarafından zehirlettirilerek şehâdet makamına ermişlerdir. Ömürleri 57 yıl, 5 ay, 7 gün'dür.

Hazretti İmâm Muhammed Bâkır vasiyetleri mucibince, Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık tarafından yıkanıp techîz ve tekfîn edilmişler, namazları da Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık tarafından kılınmıştır. Hz. İmâm Muhammed Bâkır, Medine-i Münevvere'deki Baki mezarlığında, babaları Hz. İmâm Zeynel Âbidin'in yanına defnedilmişlerdir.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık'a intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazretti İmâm Muhammed Bâkır'ın Vecîzelerinden Bir Kısmı

... Allah o mümine rahmet etsin ki; dilini tutar da kötü söz söylemez. Çünkü bu, Cenâb-ı Hak'ın kendisine verdiği sadakadır. Dilini tutmadıkça hiç kimse, günahlardan kurtulamaz.

... Amel ancak bilgi ile beraber olursa makbuldür. Bilgi de amelle olur. Bilgi sahibine bu bilgisi, ameline kılavuzluk eder. Bilgisiz kişinin ameli ise beyhudedir.

... Aşağılık ruhtaki bir kimsenin silâhı; kötü sözdür, iftiradır.

... Bilgisinden faydalanılan bir bilgin, ibâdetle meşgul olan bin kişiden daha yararlıdır. Bir bilginin ölümü, şeytanı yetmiş ibâdet edicinin ölümünden daha çok sevindirir.

... Bu dünyada bir büyük belâya çatmış bulunuyoruz. Zira bu halk, bizim göstereceğimiz yoldan başka Hak'ka giden bir yol bulamaz. Buna karşılık ne yazık ki; bunlar çok defa bizim sözümüzü dinlemezler.

... Cenâb-ı Hak'kı her zaman aklınızda bulundurun; tâ ki sizleri görünmez kaza ve belâlardan korusun!

... Doğru ve güzel sözü kim söylerse söylesin; bunu kabul ediniz. Varsın isterse bu sözü söyleyen sözünü tutmasın. Çünkü Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı Kerîm'de; "Onlar ki doğru sözü dinlerler ve sözün güzeline uyarlar; Allah'ın doğru yola götürdükleri kişiler kendileridir." buyurmuştur.

... Doğruluk ve hidâyet kapısını bilene, onunla amel edenin eciri kadar ecir verilir. Onunla amel edenle, ecirlerinden de bir şey eksilmez. Buna karşılık sapıklık yoluna giden, bir sapıklık icat eden kimseye de, o sapıklıkla amel edenlerin işledikleri günah kadar günah yazılır. O sapık yolda gidenlerin günahlarından da bir şey eksilmez.

... Eline fırsat geçer geçmez bundan âzâmi istifadeye sakın kalkışma! Fırsatçılık meydanı öyle bir meydana ki, bu meydana düşenleri sonunda mahrumiyete götürür.

... Gönül zenginliği gibi zenginlik yoktur. Gönül fukaralığı kadar da, fukaralık yoktur ve olamaz. En yüksek irfân, kendi kendini tanımaktır. İyi sıhhat kadar büyük bir nimet bulunamaz. Başarı kazanmak kadar âfiyet yoktur. Gayreti ve azmi uzattıkça uzatmak gibi yücelik olamaz. Dünya mallarına karşı isteği azaltmak kadar zahitlik yoktur. İnsaf kadar adâlet olamaz. Hevâ ve hevese uymak kadar günah işlenemez. Allah'ın farzlarını yerine getirmek gibi itâat yoktur. Akılsızlık kadar musîbet düşünülemez. İşlenen bir suçu küçümsemek kadar fena şey olamaz. Haksızlığa ve kötülere karşı savaşmak gibi üstünlük yoktur. Gönül isteği ile savaşmak kadar da savaş olamaz. Öfkeyi yenmek kadar kuvvet yoktur. Tamah etmek derecesinde alçalış da olamaz.

... Gönülleri aydın olanlar, ka'tiyyen dünya işleri peşlerinde koşmazlar. Her zaman öteki dünyayı düşünürler. Onların kulakları, gökten gelen seslere açık, gözleri ilâhi nur ile doludur. Gökten gelen sesleri gönül kulağı ile dinlerler ve bunları sanki öz kulakları ile dinliyormuş gibi olurlar. Onların gönül gözleri ile gördüklerini, bayağı gözlerle görmek mümkün değildir. Ve neticede en temiz olanların makamlarına erişirler. Bunlar pak ve olgun dostlardır. Seni her zaman saâdet yoluna yolcu ederler. Sana her zaman fazîlet ve kemâl yolunu gösterirler.

... Güler yüz ile tatlı söz; insana sevgi ve saygı kazandırır. Asık surat ile kötü söz ise, ancak nefret uyandırır. Böyleleri, insanları Allah'tan uzaklaştırır.

... Günah işlemekten, sapık yollara düşmekten çekinin! İbâdetde kusur etmeyin! Yalandan sakınıp ancak doğru söyleyin! Emanete ihânet etmeyin! İyi kimse olsun, kötü kimse olsun; size biri bir şey emanet etti mi, onu istediği vakit bunu kendisine geri verin! Bana Ali bin Ebû Tâlib'i öldüren bile bir şey emanet etseydi, bunu kendisine geri verirdim.

... Her işinde doğru ol! Boş ve beyhude işlerle uğraşmaktan sakın! Düşmanından her zaman çekin ve dostunu da çekindir!

... Her üstün ve iyi şeyden daha üstünü ve daha iyisi; adâlet ve ihsândır. Onun için Cenâb-ı Hak; adâlet ve ihsânı emreder.

... İnsanın ilmi ile beraber hilmi de olması ne kadar güzel olur. Sabırlı ve bilgili olmak, fazîletlerin en üstünüdür.

... İnsanın yüreğine az olsun, çok olsun bir defa kibir girecek olursa, bu kibir ne miktar girerse, akı da o miktar da azalır.

... İnsanoğlu için şu noksanlık yeter ki; Başkalarının kabahatlerini sayıp döktüğü halde, kendi kabahatini ve ayıbını görmez. Başkalarını kötü yola gitmekten men eder de, kendisi o kötü yolun yolcusudur. Ve hiçbir menfaati olmadığı halde, halka zulüm ve eziyet edilmesinden sevinç duyar.

... Kardeşinde bile bulunsa, onda gördüğün fakat Allah'ın örttüğü bir kusuru söylemen fena bir şeydir. Onda olmayan kusuru söylemen ise iftiradır.

... Kibirli ve gururlu olanlar ahmak bir cemâattir. Onların ahmaklıklarının ölçüsü, kibirleri ile mütenâsibtir. Yani ne kadar kibirli olursa o kadar ahmaktırlar.

... Kullar, Cenâb-ı Hak'kın dergâhında duâ ettikleri zaman, bunu içten gelen huzûr ile yapmalıdırlar. Makbul olanı budur. İlâhî kaza ve belâyı, içten gelen duâdan başka hiçbir şey geri çeviremez.

... Pişmanlık gözyaşları ile ıslanan yüzü cehennem ateşi yakmaz.

... Şeref ve servet insanın vücudunda dolaşır. Nihayet sonunda tevekkül evine yerleşir. Orada karar kılar.

... Şiâmız, yani "Ehl-i Beyt'i" sevenler üç kısımdır. Bir kısmı bizlerle geçinenlerdir. Bir kısmı sırça gibi çabucak kırılıp gidenlerdir. Bir kısmı ise kırmızı altın gibidir. Ateşe girdikçe, zahmet ile karşılaştıkça değeri artar.

... Şu zât gözümde çok büyüktür. Çünkü dünya onun gözünde küçülmüştür.

... Temizlik ve iffet kadar bir şey, Cenâb-ı Hak'kın indinde makbul değildir. Karnı haram lokma ile doldurmaktan ise aç bırakmak ve nefsi körleterek, başkalarının iffet ve namusuna tecavüz etmemek evlâdır.

F. Altıncı İmâm Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'ın Hayatı

Hazret İmâm Cafer'üs Sâdık, Hicret'in 83. yılında Rebûlevvel ayının 17. gününde Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Babaları Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır, anneleri Ümmü Ferve'dir.

Künyeleri "Ebû Abdullah, Ebû İsmail" ve "Ebû Mûsâ"dır. Lâkapları "Sâdık"tır.

Hazret İmâm Cafer'üs Sâdık'ın 7 erkek, 3 kız olmak üzere 10 evlâtları olmuştur. Kendileri, Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın Hak'ka kavuşmalarından önce oğullarını ve "Ehl-i Beyt'i" seven seçkin kişileri huzûrlarına davet ettiklerini, onlara Kur'ân-ı Kerîm'in;

"Oğullarım, Allah size bu dini seçti; artık siz de ancak Müslümanlar olarak ölü" meâlindeki Bakara 132. âyet-i kerîmesini okuduklarını, sonra yüzlerini kendilerine döndürüp;

"Ben vefât edince na'şımı yere koy, beni yıka, Cuma günleri giyindiğim elbisemle kefenle, kabrime indirince kefenimin bağlarını çöz, defnimden sonra mezarımı dört parmak miktarı yükselt" buyurdıklarını, sonra huzûrunkilere dışarı çıkmalarına izin verdiklerini rivâyet etmişlerdir.

Hazret İmâm Cafer'üs Sâdık buyururlar ki:

"Baba, vasiyyetlerini yalnızca bana da söyleyebilirdin" dedim.

Babaları Hz.İmâm Muhammed Bâkır buyurdular ki:

"Benden sonra işler kimin elinde, hepsinin bunu bilmesini; dost-düşman, hiç kimsenin senin imâmetinde bir şüpheye düşmemesini istedim."

Hazret İmâm Cafer'üs Sâdık, babaları Hz.İmâm Muhammed'ül Bâkır'ın vefâtlarında 34 veya 35 yaşlarında idi. Saltanat makamında Ümeyye oğullarından Abdülmelik oğlu Hişâm oturuyordu. Hişâm'dan sonra saltanat tahtına geçen, Abdülmelik oğlu Yezîd'in oğlu Velid'in hareketleriyse, yalnız Ümeyye oğullarının aleyhinde bulunanları değil, Ümeyye oğullarını da aleyhine kışkırtmış, nihayet öldürülmüştü. Velid'in öldürülmesi, gerçekte Emevilerin saltanatlarının da sonuydu.

Emeviler, Hz.Ali evlâdına şiddetle karşı durmakla kalmamışlar, aynı zamanda kudretlerini Arap milliyetine dayamışlardı. Emeviler, Arap olmayan Müslümanlara; "Mevâli-Köleler" adını takmışlar, onları her hususta aşağı görmüşler ve aşağılatmaya, hatta yok etmeye çalışmışlardı. Irk üstünlüğüne dayanan bu siyâset; Arap olmayanların, bilhassa İranlıların, "Ehl-i Beyt" tarafını tutmalarına sebep olmuştu.

Hazret İmâm Cafer'üs Sâdık, Ümeyye oğullarının yıkım devresiyle Abbas oğullarının kuruluş devresinde, ümmetin imâmetini uhdelere almışlardı. Emevi saltanatı bir yandan çeşitli isyânları yatıştırmaya, bir yandan yer yer aleyhlerine alevlenen ve Âl-i Muhammed'in öcünü almayı amaç edinmiş görünen kıyâm yangınlarını söndürmeye, ayrıca da halkın iktidara karşı hoşnutsuzluğunu gidermeye uğraşıyordu.

Fakat artık ne iktisadi durumu düzene sokmaya imkân vardı, ne ırk ayırımını, hatta sathi olarak telif mümkündü. Zengin zümre asâlet iddiasına sığınan servet sahipleri, daha da muktedir bir hâle gelmek için bölünenleri kışkırtıyorlar; horlanan zümre ise aldanmaya devam edip duruyordu.

Her yanda kan kokmada, öc alma hırsı canlanmakdaydı. Aynı zamanda düşünce ve inanç bölünmeleri, ayrılanları büsbütün ayırmakdaydı.

Bu zıt inançlara, bu inançları benimseyen zıt zümrelere karşılık; tefsir, fıkıh, hadîs, kelâm, aynı zamanda ricâlî mantık ve cedel, lûgat, şiir ve edebiyat, tarih, hatta tıp ve astronomi bilginleri inkişaf etmiş, bu bilginler de rûsûh sahipleri yetişmişti.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık, iktidarın zaafı karşısında gerçek İslâm'ı yaymak için bir zemin bulmuştu. Fakat aynı zamanda Mürcie, Kaderiyye, Sûfiyye inançları karşısında durmak ve bütün bu sınıflara karşı koymak bu inançlara karşı "Ehl-i Beyt" mezhebini korumak, gerçek inancı müdâfaa etmek zorundaydı.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık, imâmetleri dolayısıyla bu vazifeyi gerçekten de ifâ ettiler ve zamanlarındaki çeşitli inançları temsil eden mezheplere karşı; "Ehl-i Beyt" mezhebine uyanlara "Caferi" ve bu mezhebe "Caferiyye" denilmesini sağladılar.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık; bilgileriyle, üstünlükleriyle pek büyük bir ün sahibi olmuşlardı. Mâlikî mezhebinin kurucusu sayılan Mâlik bin Enes;

"Üstünlük, bilgi, ibâdet ve takvâ bakımından, Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık'tan ileri birisini ne bir göz görmüştür, ne bir kulak duymuştur, ne de öyle bir kişi, birinin gönlüne, aklına gelebilir" demiştir.

Ebû Hanife'ye;

"Fıkıhta en ileri kimi gördün?" diye sorulmuş.

Ebû Hanife'de;

"Cafer bin Muhammed'i gördüm" diye cevap vermiştir.

Zamanındaki ünlü bilgin ve fıkıh âlimleri Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık'tan faydalanmışlardır. İnançlarında, hükümlerinde ayrılık olmakla beraber, tutarları dört bini bulan bilgin, Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık'tan rivâyette bulunmuş, hadîs ashâbı çevrelerinde toplanmışlar ve kendilerinden hadîs rivâyet etmişler, faydalanmışlardır.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık; tefsire, kelâma, fıkıha, fıkıh usûlüne v.s 'ye dair birçok sorulara cevap vermişlerdir. Hazretti İmâm, tefsire ayrıca büyük bir ehemmiyet vermişler, kendilerine sorulan sorulara verdikleri cevaplarla da bu bilginin tedvîninde âmil olmuşlardır. Aynı zamanda sahâbe ve tâbiinden kendilerine müracaat edenlere verdikleri cevaplarla da hadîs ve fıkıh bilgilerinin esaslarını vaaz etmişlerdir.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık; filozoflara, maddecilere, sertlikle değil; akli delillerle ve hoş bir sûretle karşı durmuşlar, akli delilleri nakli delillerle telif etmişler, böylece de dini gerçekleri izhâr eylemişlerdir.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık'ın bu konularda yazmış oldukları 15 adet çok değerli eserleri, kitapları vardır. Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık, bu sorulara verdikleri cevaplarla, telifleriyle çevrelerinde toplananlarla ve kendilerinden faydalananlarla gerçekten de bir medrese kurmuşlardı. Bu medrese; babalarının, atalarının ve Hazretti Resûl-ü Ekrem'in medresesidir ve Hicret yurdu olan Medine-i Münevvere'de, Mescid-i Nebevî'de kurulmuştur.

Burada Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık'tan; tefsire, hadîs'e, fıkıha, bunların usulüne, cedele, mantıka, kelâma, ricâle, felsefeye ait bilgileri tahsil ve tahlil edenler, İslâm ülkesinin her yanına dağılmışlar, bilgilerini İslâm âlemine yaymışlardır.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık aynı zamanda bilginin yazılmasına, telifin çoğalmasına da ehemmiyet vermişler, ashâbını da bu yola sevk etmişlerdi. Onlara; "Yazın, yazmadıkça aklınızda kalmaz" derlerdi.

Hazretti İmâm Cafer'üs Sâdık, Mufaddal bin Ömer'e;

"Yaz ve ilmini din kardeşlerine yay; ölünce oğullarına kitaplarını miras bırak" buyurmuşlardı.

Bu medresenin en bariz vasfı, bilhassa bağımsız oluşuydu. Bu medrese de; inançları, dîni hükümleri, iktidarda bulunanların dileklerine göre yorumlayan, onlara yamanan, onları koruyan,

yaptıklarını meşru göstermeye uğraşan kişilerin temayülleri yer bulamamaktaydı; bu çeşit yorumlar, bu medresede kabul edilmiyordu.

Bu medresede; İslâm, bütün insanları bir görmekteydi ve herkes sorumluydu, kendisini bir sınıfın imtiyazına satanların, bu çeşit bilginlerin yeri değildi.

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık, Emevilerin yıkıntı devresiyle Abbas oğullarının henüz kuvvetlenmediği zamanlarda, imâmette bulundukları halde; devlete karşı kıyâm etmekle, hatta iktidarı ele geçirmekle bir şey yapılamayacağını görüyor ve biliyordu. Bu durumda İslâm'ı, kendilerine uyanlar arasında inanç ve ahkâm cihetinden, atalarının; Hz.Resûl-ü Ekrem'in tebliğ buyurdıkları hâle, ircâ'ı hedef edinmişler, İslâm dînini ve Müslümanları bölüntülere uğratan bütün fırkalara karşı durmuşlar, kendilerine uyanlara; "Özleriyle, sözleriyle, hareketleriyle İslâm'ı temsil etmelerini" öğütlemişlerdir.

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık;

"Halkı, bize yalnız dillerinizle çağırmayın" buyurarak, kendisine uyanlardan ahlâk bakımından dürüst olmalarını istemişler;

"Size Allah'tan korkmanızı O'na isyândan çekinmenizi, size verilen emanete riâyet etmenizi, bu sûretle de halkı bize sessizce, susarak davet eylemenizi tavsiye ederim" buyurmuşlardır.

"Sessiz olarak nasıl davet ederiz?" sorusuna da;

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık;

"Allah'a itâat hususunda size emrettiklerimizi tutarak, insanlara gerçek ve adâletle muamelede bulunarak, emanetlere riâyet ederek, ma'rûfu buyurup münkerden nehyeyerek. İnsanlar sizden ancak hayır görmeli; sizde bu güzel sıfatları, bunlara riâyeti, bu üstünlüğü görünce, bizim üstünlüğümüzü anlarlar, bilirler ve bize koşarlar" demişlerdir.

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık, oldukça uzun bir fetret devresinden sonra İslâm'ın kurduğu; iktisadi, ictimai ve siyasi düzenin, savaşıla iktidar sahiplerine karşı durmakla sağlanamayacağını anlamışlar; siyâsete karışmamışlar, buna karşılık Müslümanları inanç, ahlâk ve ahkâm yönünden uyarmaya koyulmuşlardı.

Böyle olmakla beraber, Abbas oğulları devletinin ikinci hükümdarı Mansur (Saltanatı Hicri 136-158 yılları), zahiren Haz.İmâm'a büyük bir hürmet göstermekte, fakat her an ondan, onun Haz.Resûlullah'a yakınlığından, halk tarafından sevilip sayılmasından, tek sözle nüfuzundan şüphelenmekteydi.

Abbas oğulları devletinin ikinci hükümdarı Mansur, bir kere;

"Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık'ın, Medine'deki evlerinin yakılmasını" emretmiş, bu emri yerine getirilmişti. Birkaç kere de Haz.İmâm'ı Irak'a getirtmiş, kendisine yazılan yazılara dayanarak şehit ettirmeyi kurmuştu.

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık, Hicret'in 148. yılında (Milâdi 765) Recep ayının 15. günü, Medine'de Mansur tarafından zehirlettirilerek şehit edilmiştir.

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık, Hak'ka vuslat etmeden önce, yakınlarından kendilerine uyanların, ileri gelenlerini hepsini huzûrlarına çağırılmışlar, onlara;

"Namazı küçümseyenler, «kılmayanlar değil, mühimsemeyerek kılanlar, küçük bir iş sayanlar» gerçekten de bizim şefâatimize nâil olamazlar" buyurmuşlardır.

Haz.İmâm Cafer'üs Sâdık'ın ömürleri 65 yıl sürmüştür. Kabirleri, Medine'deki Baki mezarlığındadır. Haz.İmâm; babalarının, atalarının yanına defnedilmiştir.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Haz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'a intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazretti İmâm Cafer-i Sâdık'ın Vecîzelerinden Bir Kısmı

Hazretti İmâm Cafer-i Sâdık'ın en büyük hususiyetlerinden biri de, herkesle anladığı dil ile konuşabilmesidir. Onun derslerinde ve sohbetlerinde bulunanlar, bilgi bakımından birbirlerinden çok farklı derecelerde olsalar bile, onun sözlerinden hepsi de kendilerine göre birşeyler öğrenebiliyorlardı.

... Hazretti İmâm Cafer-i Sâdık; Hak'kın, hakkıyla tanınması için şu dört şeyin bilinmesi gerektiğini ileri sürerdi:

1. Cenâb-ı Hak'kı tanımak.
2. Seni nasıl yarattığını, sana ne yaptığını, sana neler ihsân ettiğini bilmek.
3. Sana verdiği bütün bu paha biçilmez nimetlere karşı senden neler istediğini bilmek.
4. Varlık nurunu söndürecek, davranışların neler olduğunu bilmek.

Bu dört şeyin aynı zamanda ilmin esasını teşkil ettiğini söyler, şöyle derdi:

"Sadece Cenâb-ı Hak'kın varlığına inanmak yetmez. Allah'ı tanıdıktan sonra, onun varlığına inandıktan sonra, onun bizlere verdiği nimetleri de hakkıyla bilmemiz lâzım gelir.

Bunu bilmek, o varlığın bize verdiği nimetlere şükretmenin başlangıcıdır. Şükretmek kulluk vazifesini yerine getirmek demektir. Ancak bunu idrâk eden bir varlık, insan olmak sıfatına lâyık olur. Her çeşit ilim, bilgi falan da ancak bundan sonra gelir.

Ne olduğunu bilmeyen, bunu düşünmeyen, hiçbir şeye inanmayan, inanmak veya inanmamak için delili de olmayan bir insana ancak acımak lâzım gelir. O, Allah'ın kendisine verdiği aklı kullanamıyor demektir."

... Tövbe ederek halinizi ıslâh ediniz. Vakit varken tövbe edip ıslâh eylememekte direnenler, kendilerini beğenmiş zümreden sayılırlar. Tövbe ve istiğfar etmeyi, bugünden yarına bırakanlar ise ancak serserilerdir.

... Günah işlemeyi âdet edinenler ve günah işlemekte devam edenler günün birinde düşeceklerini bilmez ve gaflet ederler. Günün birinde de bundan ancak zarar görürler. O gün büyük pişmanlık duyarlar ama, bu pişmanlık kendilerine hiçbir fayda vermez.

... Bir gün Hak yolunun aşıklarından birisi Hazretti İmâm Cafer-i Sâdık'a; "Yâ İmâm bana öğüt ver" diye yalvardı.

Hazretti İmâm buyurdu ki:

Hak yolunun yolcularına şu dokuz öğüdü verebilirim. Sana da aynı öğütleri vereceğim. Eğer onun yolunda yürümeye azimli isen, bu dokuz öğüdü tutabilmek için Cenâb-ı Hak'kın sana yardımcı olmasını dilerim.

Bu dokuz öğütten üçü nefsin riyâzeti, üçü hilim ve üçü ilim hakkındadır. Bunları aklında tut ve ona göre davranmayı ihmal etme!

Hazretti İmâm konuşmaya devam etti:

Nefsin riyâzeti için vereceğim üç öğüt şudur:

1. Karnının iyice acıktığını, iştahının iyice açıldığını hissetmeden, buna kanâat getirmeden hiç bir şey yemeyeceksin. İştahın olmadan yenilen yemek, insanı aptallaştırır. İnsan, ancak aç olduğu ve aç olduğunu hissettiği zaman yemek yemelidir.

2. Yiyeceğin yemeğin ancak helâl olduğuna kanâat getirdiğin takdirde, bunu yemen câizdir. Helâl olmayan yiyeceğe, karnın ne kadar açılmış olursa olsun, hiçbir şekilde el sürmeyeceksin. Sofraya oturduğun zaman da yemeğe başlamadan önce Allah'ın adını anacaksın! Bu yemeğin sana Allah tarafından verildiğini unutmayacaksın!

3. Hz. Resûlullah bir hadîs-i şerifinde şöyle buyuruyor:

«İnsanoğlu karnından daha temiz olmayan bir kabı tıka basa doldurmamalı. Karnını üçe ayırmalı. Birini yiyecekler, birini içeceklerle tahsis edip, üçüncü kısmını kendi nefesine ayırıp bunu boş tutmalı.»

İşte en doğru hareket tarzı da budur. Yani insan oğlu ne kadar aç olursa olsun, midesini yiyecek ve içecek ile midesinin ancak üçte iki kısmını doldurup bir kısmını boş bırakmalıdır. İnsan sofradan her zaman bir miktar daha yemek yiyecek halde iken kalkmalıdır.

İnsanlara çok lüzumlu olan hilm için vereceğim üç öğüde gelince, bunlara da çok dikkat etmek gerekir.

Hilm, insanla hayvanı ayıran başlıca unsurdur. Bir hayvana şiddetle muamele edilecek olursa, ondan da ancak şiddetle karşılık görülür. Şiddete karşı hilm ile karşılık verebilmek kudreti ancak insanlara mahsus bir şeydir. Hilmin sırrına ermiş olan kimse kemâl mertebesine yükselmiş olur.

Nefsin terbiyesi hilm ile belli olur. Kötülüğe karşı iyilik ile, hıyânete karşı sadâkatle, şiddete hilm ile karşılık verebilecek ve bunu seve seve yapabilecek kimseye ne mutludur. Böylelerinin hem diğer insanlar arasında itibarı çok artar; hem de dereceleri yükselir.

Kemâl yolunda, Hak yolunda yücelmek isteyenler mutlaka daha önce hilm yolundan geçmek zorundadırlar.

Hilm için vereceğim üç öğüt şudur:

1. Eğer biri haklı haksız yakana sarılıp sana hakaret savurur, küfür ederse; «Bana bir küfür edecek olursan on misli karşılık görürsün» bile dese, ona aslâ bir kötü söz söylemeyeceksin. Kendisine; «Bana yüz kötü söz söyleyen bile, sana bir tek kötü söz söylemeyeceğim» diyeceksin. Kötü söz söylenecek kadar insanları aşağılatıcı bir şey olamaz.

2. Eğer sana biri kötü bir şey isnat edecek olursa, vereceğin karşılık şu olacaktır; «Eğer bana isnat ettiğin kötülükler bende mevcutsa, Cenâb-ı Hak'tan beni ıslâh etmesini niyâz ederim. Eğer bende, bana isnat ettiğin kötülükler yoksa, bana sadece iftira ediyorsan, o zaman da Cenâb-ı Hak'ka, bu kusurundan dolayı kazanacağın günahları affetmesi için yalvarırım. »

3. Sana karşı kötülük yapanlara sen iyilikle karşılık ver.

İşte insanı insan yapacak olan üç nasihat. İnsanlar bu yolu tutacak olurlarsa çok kazanırlar. Haksız yere işiteceğin kötü bir söze, uğrayacağın bir hakarete, hakkında yapılan bir iftiraya, eğer hilmin bu üç düsturu ile karşılık verecek olursan; sana bu kötülükleri yapmış olan kişiler, sonunda ne olsa utanacaklardır. Yürekları ne kadar karanlık olursa olsun, yine de bir pişmanlık duyacaklardır. Yüreğinde duyulacak bu pişmanlık kadar insanlara iyi tesir eden, onları doğru yola sevk eden bir şey olamaz.

Sen böyle davranmakla, hem de başka insanları doğru yola sevk edeceksin! Böylelikle de sevâb kazanmış olacaksın. Derin bir ruh huzûru hissedeceksin. Bunlar insanları saâdete çıkaracak kapıların anahtarlarıdır.

Şimdi de ilme ait üç öğüt veriyorum. Bu üç öğüt de şunlardır:

1. İlmi, hakiki âlimlerden öğrenmeğe bak. İlmi bilgisi hakkında, mutlak kanâatin olmayan kimselerden, bilgi öğrenemezsin. Bu gibiler belki de seni doğru yoldan saptırırlar.

Bilgisine her hususta güvenebileceğin bir âlim bulursan, ona bilmediklerini, iyi anlayamadıklarını sormaktan asla çekinme! Hiçbir vakit alaya kaçma!

Ve bilhassa vaktin kıymetini bil. Boşuna vakit geçirme! Allah'ın insanlara verdiği ömür pek kısadır. İlim yolunda ilerlemek isteyen bir kimse, vaktinin pek dar olduğunu hiçbir vakit unutmamalıdır.

2. Konuşurken çok dikkatli ol! Hiçbir vakit doğruluğundan emin olmadığın bir sözü söyleme! Kafadan atma! Konuşurken de mutlaka ihtiyâtlı ol!

3. İlimde fetvâ verecek bir dereceye vardığın zaman; konuşmadan, fetvâ vermeden önce çok düşün! Yanlış, hatalı bir fetvâ vermeden önce çok düşün! Yanlış, hatalı bir fetvâ vermekten, arslardan korktuğun kadar kork!

4. Biri senden bir şey öğrenmek istediği zaman da, ondan hiçbir karşılık beklemeden ve ummadan kendisine doğru cevaplar vermeğe çalış. Gerekliyorsa cevap vermeden önce başkalarına da danışmaktan çekinme!

... Hz.İmâm Cafer-i Sâdık, bir gün de büyük oğlu İsmail'e nasihat ediyordu. Ona on iki nasihat verdi. Hakikatte bu nasihatlar yalnız oğluna değil, bütün mü'minlere verilmiş nasihatlardır. Kıymeti de pek büyüktür.

İnsana doğruluk ve saâdet yolunu gösteren bu nasihatlar şunlardır:

1. Kendi malına ve hissesine kanâat eden her zaman zengindir. Fakat bir insan ne kadar zengin olursa olsun, eğer başkalarının malında gözü varsa o fakirdir. Ve fakir, muhtaç olarak dünyadan gider. Hayatında da hiçbir zaman rahat edemez.

2. İlâhi kazaya razı olmayanlar, bunu tâyin etmiş bulunan Cenâb-ı Hak'kın emirlerine karşı gelmiş sayılırlar.

3. Kendi hatasını, noksanını bilmeyen ve anlamayan bir kimse, başkalarının hatâ ve noksanlarını olduğundan büyük görür. Böyle bir kimse, herkes de kusur bulmağa çalışır. Böylelikle de hiçbir zaman kendi noksan ve kusurunu göremez. Kendisini ıslâh edemez ve çok yazık etmiş olur.

4. Başkalarının kusurlarını meydana vurmamak isteyen, buna çalışan bir kimse, günün birinde kendi kusurlarının meydana vurulduğunu görerek dünyaya rezil olur.

5. Müslümanlar arasında fesâd çıkarmak maksadıyla kılıç çekmiş olan bir kimsenin kanı, günün birinde yine kılıçla dökülmeğe mahkumdur.

6. Halka kuyu kazanlar, her zaman kazdıkları kuyuya düşerler. Böylece lâıyk oldukları cezayı, kendi elleri ile kendilerine vermiş olurlar.

7. İmkân ve fırsat buldukça bilgi sahibi kimselerle beraber ol. Onlardan bir şeyler öğrenmeğe bak. O zaman fazîletin artar. Merteben yükselir.

8. Eğer câhil ve sefîhlerle düşüp kalkarsan, onlar seni de günün birinde kendi derecelerine düşürürler. Bu gibilerle asla yakınlık kurmayasın.

9. Kötü işlerle uğraşanlara ayak uyduranlar, bir gün onlar gibi kötü olurlar.

10. Her yerde hakikati söylemekten çekinmemelisin. Hatta böyle konuşmaktan sana zarar geleceğini bilsen bile sen yine de doğruyu söylemelisin! Böyle davrandığın için belki ilk zamanlarda sana zarar gelecektir. Ama sonunda böyle davranmış olduğun için ancak fayda

göreceksin. Hakikati gizlediğin için fayda görebilmene imkân yoktur. Fayda gibi göreceğin şeyler de gelip geçicidir. Sonunda fayda umduğun halde büyük zarar görmen muhakkak ve mukadderdir.

11. Başkalarını ayıplamaktan, başkalarının ayıbını yüzüne vurmaktan kaçınmalısın! Böyle davranmayıp ayıbını yüzüne vurursan, herkes sana düşman olur. Ve günün birinde kendi ayıplarının da yüzüne vurulduğunu görürsün.

12. Bir gün bir ihtiyaç karşısında kalabilirsin. O zaman durumunu herkese açma! Herkesten yardım isteme. Ancak kerem sahibi olduklarını bildiklerinden yardım isteyebilirsin.

Bu on iki nasihat, birer birer üzerinde durulacak olursa, ne derece kıymetli olduğu kolayca anlaşılır.

Hazretti İmâm Cafer-i Sâdık, oğluna bu oniki nasihatı verdikten sonra ona şu sözleri söylemiştir:

“Eğer bu nasihatlarımı tutacak olursan, hem bu dünyada rahat yaşarsın; hem de öldükten sonra selâmete ulaşırsın.”

G. Yedinci İmâm Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın Hayatı

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım, Hicret'in 128. yılında Safer ayının 28. gününde Mekke ile Medine arasında Ebvâ denilen yerde dünyaya gelmişlerdir. Babaları Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık, anneleri Hamide-i Berberiyîye'dir.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın künyeleri; "Ebû'l-Hasan, Ebû İbrahim"dir. Lâkapları; "Kâzım, Âlim, El Abd'üs-Salih, Zeynel-Müteheccidin"dir.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın, 18 erkek 19 kız olmak üzere 37 evlâtları olmuştur. 20 yıl babalarıyla yaşamışlar, ömürlerinin kalan kısmını; Mansur, Mansur'un oğulları Mehdî ve Mûsâ ile Mehdî'nin oğlu Hârûn'ür-Reşid'in hükümdarlıkları devrelerinde geçirmişlerdir.

Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık, çeşitli münasebetlerle kendilerinden sonra Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın, imâmet makamına geçeceklerini bildirmişlerdir. Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık'ın bütün ashâbı ve oğulları kendilerinden sonra Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın imâmetinde, ittifak etmişlerdir.

Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık'ın oğullarından Ali buyurur ki;

"Babam Ca'fer bin Muhammed; «Oğlum Mûsâ'ya saygı gösterin; O evlâdımın en üstünüdür, en bilginidir; yerime geçecek olan ve Âdem evlâdı içinde, Allah hücceti bulunan o'dur buyururlardı.»" Ali, Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'dan rivâyetlerde de bulunmuştur. İmâmiyye fıkhnın birçok meselesi, onun rivâyetlerine dayanır.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın, zamanlarında; zühd ve takvâ bakımından eşleri yoktu. Gecelerini ibâdetle, gündüzlerini itâatla, halka yardımla, halkı irşâdla geçirirlerdi; pek az uyurlardı. Münâcaatlarında ağlarlar, gece namazlarını bırakmazlar, bu sûretle kendisine uyanların, korkuyla ümid arasında bulunmasını hareketleriyle, halleriyle ihtâr etmiş olurlar, mü'minlere örnek olurlardı.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım münâcaatlarında;

"Ölüm anında rahat, hesap anında af ve mağfîret" dilerler; "Kulundan suçlar, günahlar çoğaldı; ama katından da bağışlamak pek güzel bir lûtf ve ihsân var" buyururlardı.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım, ataları Hz. Ali'nin ve kendilerinden önceki imâmların yollarını tutmuşlardı. Geceleri içi ekmek, et, para-pul dolu zembili sırtlarına vururlar, yoksulların, kimsesizlerin, yetimlerin evlerini tek tek dolaşırlar, kendilerini tanıtmadan onların ihtiyaçlarını giderirler, yine gizlice evlerine dönerlerdi.

Hz. İmâm'ın Medine'de, devamlı aleyhlerinde bulunan bir kişi vardı; bu işte pek ileri gitmişti. Hatta Hz. İmâm'ın ashâbından, onu öldürmek için izin isteyenler bile olmuştu. Yine birkaç zât bu istekte bulundukları bir gün;

Hz. İmâm:

"Durun" buyurdular; "Şimdi ben onu uyarırım."

Ve katırlarına binip hayvanı, o adamın tarlasına sürdüler. Adam bunu görünce şiddetle bağırıp çağırmaya koyuldu. Hz. İmâm hiç aldırış etmeden o adamın yanına varıp selâm verdiler ve güler bir yüzle;

"Bu hareketim sana kaç mal oldu?" buyurdular.

Adam:

"Yüz altına" dedi.

Hz. İmâm:

"Bu tarladan ne kazanacaksın, ne umuyorsun?" diye sordular.

Adam:

"Ben gaybi ne bileyim" dedi.

Hz. İmâm:

"Sözüme dikkat et; ben de gaybi bilmem, ne umuyorsun diyorum" buyurdular.

Adam, biraz düşünüp;

"İkiyüz altın" dedi.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım, koltuklarındaki keseyi çıkarıp içindeki üçyüz altını adamın ayaklarının dibine döktüler ve dediler ki:

"Bu, zararının ve ümidinin karşılığı; tarlan da senin, ne kazanırsan kazanırsın; Allah umduğunu nasib etsin."

Adam, bu hareket karşısında şaşırды; birden Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın ayaklarına kapanmak istedi, Hz. İmâm ise katırlarına binip döndüler. Bundan sonra o kişi sesini kesti. Aynı adam bir gün Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ı Resûlullah'ın mescidinde görünce, Kurân-ı Kerîm'in şu âyet-i kerîmesini okuyup; «Peygamberliğini kime vereceğini Allah, daha iyi bilir.» (En'am 124. Âyet) Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın Şecere-i Nübüvvet'e mensûb bulunduğunu tasdik etti.

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın bilgilerinin sınırı yoktu; olamazdı da. Hz. İmâm'ın zamanlarında, yoksullara ihsân buyurdıkları keseler, Hicazlılarca dillerde söylenir olmuştu. İhsân da bulundukları keselerdeki para miktarı, iki yüzle üçyüz altın arasındaydı.

Abbas oğullarından Mansûr, "Seffâh-Kan dökücü" lâkabıyla anılan kardeşi Abdullah'tan, çok daha zâlim bir kişiydi. Hele Hz. İmâm Hasan evlâdının kıyâmları dolayısıyla, onlara pek çok zulümlerde bulundu, pek çoğunu şehit ettirdi. Mansûr; Abbas oğulları devletinin kurucusu olan ve kendisi tarafından "Ebû Mücrim" diye anılan Ebû Müslim'i öldürttü; amcası Abdullah bin Ali, Abbas'ı feci bir surette katletti ve kendisi de Hicri 158. yılında öldü.

Mansûr ölünce, yerine şüre ve zevke düşkün olan oğlu Mehdî Halîfe oldu. Mehdî'nin ölümünden sonra, yerine oğlu Mûsâ'l Hâdî geçti. Mûsâ'l Hâdî'nin saltanatı da pek az sürdü ve Hicri 170. yılında o da öldü.

Bunlardan sonra halîfelik makamına Hicri 170. yılında, "Reşid" lâkabıyla tanınan kardeşi Hârûn'ür-Reşid geçti. Hârûn'ür-Reşid, saraya içkiyi, müziği ve raksı ilk olarak sokan Abbasi halîfesidir.

Hârûn'ür-Reşid'in devri; edebiyat, ilim ve fen bakımından Abbas oğullarının en muhteşem devridir. Hârûn'ür-Reşid imparatorluk sınırlarını genişletmiş, çağının tek kudretli hakimiyetini kurmuştu; fakat saraya mensûb olanlardan, saltanat erkânına dayananlardan başka, halk alabildiğine sefâlet içindeydi. Çâresizlerin feryâdlarını, iniltilerini sefâhat nâraları ve saz sesleri, duyurmamaktaydı.

Hârûn'ür-Reşid, bütün debdebesine, saltanatına rağmen bu sefâhata karşı durabilecek kudret sahiplerinden, her an korkmaktaydı; bunların başında da zamanın imâmı, Allah'ın hücceti Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım vardı.

Hârûn'ür-Reşid, Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın üstünlüğünü bilmez değildi. Hârûn, Hicri 179. yılında Medine-i Münevvere'ye gittiği zaman, Ravza-i Mutahhara'yı ziyâret ederken, Resûlullah'a; "Selâm sana Yâ Resûlullah, Ey amcamın oğlu" diye selâm vermişti. Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın selâmlarıysa; "Selâm sana Yâ Resûlullah, selâm Ey babam" tarzındaydı. Hârûn'un içini burkutmuştu bu selâm; ama yine de Hz. İmâm'a dönüp; "Evet" demişti; "Doğru söyledin Ey Eba'l Hasan, bu övünç size düşer."

Hârun'ür-Reşid, Mekke-i Mükerrreme'de, Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'a büyük bir saygı göstermiş, sonradan henüz Hz.İmâm'ı tanımayan Me'mun'a;

"Bu" demişti; "İnsanların imâmıdır, Allah'ın, halka hüccetidir."

Ve bir müddet sustuktan sonra;

"Ama" demişti; "Aleyhime küçücük bir hareketini duyarsam, anlarsam, bugün öptüğüm o başı kılıçla bedeninden ayırırım; çünkü saltanat kısırdır."

Hârun'ür-Reşid, Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın devlet ve iktidar aleyhine kıyâm etmeyeceğini biliyordu; fakat yine de şüphe içindeydi.

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, hayatta oldukça Hârun'ür-Reşid bir türlü rahat edemiyordu. Nihayet Hz.İmâm'ı tutturup zincire vurdurdu. İki mahâfil tertip ettirdi, katıra yükletti. Mahâfillerin üstleri, yanları örtülüydü. Birini Basra'ya, öbürünü Kûfe'ye yolladı. Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, Basra'ya yollanan mahâfildeydi. Hârun'ür-Reşid, bu tertiple Hz.İmâm'ın nereye gönderildiğini halktan gizlemek istiyordu. Hz.İmâm, Basra'da Mansur oğlu Cafer'in oğlu İsâ'nın murâkabesi altına verilerek hapsedtirilmişti.

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'ı şehit etmesini emreden Hârun'ür-Reşid'e, İsâ:

"Bunca zamandır hapsimde; gözcülerim boyuna onu gözlüyorlar, ibâdetten başka birşeyini görmediler; hatta ne sana, ne bana, ne de başka birine ileniyor, onu öldürmem şöyle dursun, hapsedilmesine bile râzı değilim, ne yaptıracaksan başka birine yaptır, yoksa ben onu bırakmayı kuruyorum" meâlinde bir mektup gönderdi.

Bunun üzerine Hârun'ür-Reşid, Hz.İmâm'ı Bağdat'a getirtti. Bağdat'da Hz.İmâm'ı, önce Rabî oğlu Fazl'a, ondan sonra Yahyâ Bermekî'nin oğluna teslim etti. Onlar da Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'a sûikastta bulunmaktan çekindiler. Sonunda Hz.İmâm Sindî bin Şâhik adlı birisine teslim edildi.

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, Bağdat'da 3 yıl yaşadılar, bu müddetin çoğunu hapiste geçirdiler. Sonunda Hârun'ür-Reşid'in emriyle, Sindî adındaki kişi tarafından, kendilerine zorla zehirli hurma yedirilerek, zehirlendirildi.

Rivâyete göre; üç gün önce Sindî bin Şâhik, Hz.İmâm'ı tanıyan ve sayan birçok kişiyi evine çağırarak, Hz.İmâm'ı onlara gösterip hiçbir sûretle kendilerine kötülükte bulunulmadığını, haklarında saygıdan başka bir şey gösterilmediğini, cebir, şiddet ve işkence yapılmadığını, aç ve susuz tutulmadığını söylemiş, hattâ evvelce yazılıp hazırlanmış olan ve bunları ihtivâ eden bir kâğıdı da gelenlere imzalatmıştır. Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım ise bu sözlere, bu harekete karşı, dokuz zehirli hurma ile zehirlendiklerini, iki-üç gün sonra vefât edeceklerini bildirmişlerdir.

Şehâdetleri, Hicri 183. yılı (Milâdi 799), Recep ayının 25. günüdür. Ömürleri müddeti 55 yıl, 5 ay, 18 gündür. Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın cenâzeleri teşyi edilirken de, birkaç yerde ve Bağdat köprüsünde, halka; "Bu Mûsâ bin Cafer'dir; eceliyle vefât etmiştir; gelin, bakın, görün" diye münâdiler seslenmişler ve kefenleri açılıp halka gösterilmişti. Bu sûretle, tabî ölümle vefât ettikleri hakkında, halkta umûmi bir kanâat elde edilmeye çalışılmıştır.

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, Bağdat'ta "Kureyş Makberesi" denen yere defnedilmiştir. Sonradan Hz.İmâm Muhammed'üt-Takiy'de yanlarına defnedildikleri için, iki kubbeli türbelerine ve türbenin bulunduğu yere "Kâzımıyye" denilmektedir.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'ya intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazret İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın Vecîzelerinden Bir Kısım

... Allah'ın insanlara bir açık, fakat bir de kapalı delili vardır. O'nun açık gözle görülür delilleri; Peygamberler'dir, İmâmlar'dır. Gizli delili ise akıllarıdır. Akıllı olan helâle şükreder, harama da sabır gösterir, ona yaklaşmaz.

... Allah'tan sakın da bâtılı, yalanı bırak. Kurtuluşun onda bile olsa, bâtıla yaklaşma. Çünkü helâkın ondadır.

... Allah'tan sakın da doğru söyle! Hatta helâk olacağını bilsen de doğruluktan ayrılma! Kurtuluşun burdadır.

... Biri gelir de sağ kulağınıza kötü bir söz söyler, sonra da sol kulağınıza eğilir, bu davranışından dolayı özür dilerse, onun bu özürünü kabul edin. «Hiçbir şey söylemedin ki deyin!»

... Elinde bir ceviz olsa, halk ise elinde inci olduğunu iddia etse; ne zararı var. Avucundaki inci olsa da halk ceviz var dese, ne faydası var. Hiçbir insan yoktur ki, gönlü alçak olsun da yükselmesin! Hiçbir insan yoktur ki, kendini yüksek görsün de alçalmasın!

... İnsanlığı olmayanın dîni yoktur. Aklı olmayanın insanlığı yoktur. Akıllı olan, yalan olduğu meydana çıkacak sözü söylemez. Verilemeyecek şeyi birinden istemez. Gücü yetmeyecek şeyi yapmağa kalkışmaz. Reddedileceğini tahmin ettiği şeyi ummaz. Başaramayacağı işe koyulmaz.

... İyi komşuluk; eziyetten kaçmak değil, ona sabır göstermektir.

... İyi nasihat veren akıllı kişi ile düş kalk ki, bu doğru yolu bulmak, berekete kavuşmaktır. Başarıya ulaşmaktır. Selâmete erdmektir. Akıllı kişi sana bir şey söyledi mi, onu hemen yapmalı, isteğini yerine getirmelisin! Akıllı kişinin sana söylediğinin tersini yapacak olursan, bunun karşılığında eziyet görürsün. Akıllı olmayanla, emanete hıyânet edenle, hiçbir şekilde düşüp kalkmamalısın! Bu gibi insanlardan, tıpkı yırtıcı hayvanlardan korktuğun gibi korkmalısın!

... Kötü insanlara, ona lâıyk olmayanlara hikmeti vermeyin. Hikmete zulüm etmiş olursunuz. Onu ehline vermekten de kaçınmayın. Ehline zulüm etmiş olursunuz.

... Öfke, şerrin anahtarıdır. Müminlerin en olgun olanı en güzel hûylu olanıdır. Halkla karıştın mı, iyilik edebileceğin kimselerle düşüp kalk! Hilim sahibi ol! Hilim sahibi olmak büyüklüktür, iyiliktir. Sertlik ise kötülüktür. Hilim sahibi olmak, iyilik, iyi hûy bir ülkeyi mamûr eder. Rızkı çoğaltır. «İhsânın karşılığı, ihsândır.» İyilikte bulunana iyilik et! Ancak iyilik edene iyilikle karşılık vermek, o iyiliğin tam karşılığı değildir. Üstelik, ilk iyilik edende kalır. Bir karşılık beklemeden önce sen iyilik et ki, üstünlük sende kalsın!

... Tama'dan çekin! Tamahkâr olma! Başkasının elindekinde gözün olmasın! Tamahkârlık aşağılık olmanın anahtarıdır. Aklı bozar, insanlığı giderir. Şerefi kirletir. Bilgiyi yok eder.

H. Sekinci İmâm Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'nın Hayatı

Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ, Hicret'in 150. yılında Zilkade ayının 11. gününde Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Babaları Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, valideleri Tâhire hatundur.

Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'nın künyeleri "Ebû'l-Hasan"dır. Lâkapları "Rızâ, Sâbir, Radiyy, Zekiyy" ve "Veliyy"dir. En meşhur lâkapları "Rızâ"dır. Allah-ü Taâlâ'ya ve Peygamberine râzı olduklarından, herkesin râzılığını kazandıklarından dolayı, bu lâkapla anılmışlardır.

Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'nın 4 erkek 1 kız olmak üzere 5 evlâdı olmuştur. Soyları Hz.İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd'tan yürümüştür. Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ, babaları Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın Hak'ka kavuştuklarında, 31 yaşındaydı.

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın ashâbından Muhammed bin İshak, Hz.İmâm'a;

"Dinimin esaslarını kimden öğreneyim, bana uyacağım kişiyi bildirmez misin?" dedim.

Hz.İmâm:

"Oğlum Ali'dir" buyurdular.

Esasen Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım'da, kendilerinden sonra oğlu Aliyy'ür Rızâ'nın, imâm olacağını birçok vesilelerle ve birçok defa söylemişlerdi.

Bir gün Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, ashâbının ileri gelenlerini toplamış, onlara;

"Biliyor musunuz, sizi niye çağırdım" buyurmuştur.

"Bilmiyoruz" demeleri üzerine, oğlu Aliyy'ür Rızâ'yı göstererek;

"Bu oğlum vasîymdir; benden sonra yerime o geçecek, halîfem o dur. Kime borcum var ise o ödeyecektir." buyurmuşlardır.

Bir gün de evlâdına, Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'yı göstererek;

"Bu oğlum" buyurmuşlardır; "Âl-i Muhammed'in bilginidir."

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım, babaları Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'ın kendilerine;

"Âl-i Muhammed'in bilgini senin sulbünde; O Emîr'ül-mü'minîn adaşıdır, keşke onun zamanına erişebilsem" diye buyurduklarını, rivâyet ederler.

İbrahim bin Abbas'is-Savli der ki:

"Hiç kimseyi görmedim ki Hz.İmâm Rızâ'ya bir soru sorsun da cevâbını almasın, ondan bilgin bir kimseye rastlamadım. Me'mûn, ona her hususa ait sorular sorar, adeta onu imtihana çeker, fakat her sorusunun da cevâbını alırdı. Ondan üstün bir kimseyi ne gördüm, ne işittim. Sözleriyle, hareketleriyle hiçbir kimseyi incitmemiştir. Söyleyen, sözü bitinceye kadar dinler, kimsenin sözünü kesmezdi. İhtiyacı olup da kendisine baş vuran mahrum dönmezdi.

Hiç kimsenin yanında, ayağını uzattığı görülmemiştir. Hizmet edenlerine bile kötü söz söylediği, kötü muamelede bulunduğu olmazdı. Yemeklerini kendisine hizmet edenlerle yer, seyisini bile sofrasına oturturdu. Sadakası pek boldu. İhtiyaç sahiplerine, muhtaç oldukları şeyleri geceleyin gizlice kendisi götürür, kim olduğunu bildirmeden verir, dönerdi. Her ayın üç günü oruç tutardı. Gece namazını pek bırakmazdı. Gece uykusu pek azdı."

Hârûn'ür-Reşid, Hicri 193. yılında 44 yaşında öldü. 23 yıl hükümdarlık etmişti. Zamanı, İslâm tarihinin ilim, fen, sanat ve edebiyat bakımından en ileri devri olmakla beraber; zulüm, kahr, sefâhat ve sefâlet bakımından da en karanlık devriydi.

Hârûn'ür-Reşid'in ölümünden sonra oğlu Emin saltanat tahtına oturdu. Hârûn'ür-Reşid, Emin'i velîahd yapmış, ondan sonra da kardeşi Me'mûn'un, hükümdar olmasını kararlaştırmıştı.

Emin, hükümdar olunca kardeşi Me'mûn'u velâhdlıktan azletti. Çünkü saltanatı oğlu Abdullah'a bırakmak istiyordu. Emin bu konuda kendisine engel olmak isteyen kimseyi dinlemedi ve kardeşi Me'mûn'u ortadan kaldırmak için, ordusunu üzerine gönderdi, fakat ordusu bozuldu ve kendisi Hicri 198. yılında öldürüldü. Baş, kardeşi Me'mûn'a gönderildi.

Rivâyete göre Me'mûn, kardeşi Emin'le savaşırken ona üst olursa, halîfeliği Hz.Ebû Tâlib soyundan en üstün birisine vermeyi adanmıştı ve bu konuda şöyle söylediğini bildirirler:

"Yeryüzünde Hz.İmâm Rızâ'dan daha üstün birini bilmiyorum."

Halîfe Me'mûn kardeşi ile olan savaşı kazandıktan sonra, Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'ya bir mektup göndererek, hilâfeti kendilerine terk edeceğini bildirdi. Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ birçok sebepler ileri sürerek bu teklifi kabul etmediler. Me'mûn, Medine Vâlisine bir mektup göndererek Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'yı, Kûfe ve Kum yoluyla değil de Basra ve Ehvaz yoluyla, Merv'e göndermesini emretmişti.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, Hicret'in 201. yılında Mekke'den hareket ettiler. Hz.İmâm Nişabur'a gelince şehrin büyükleri onları karşıladılar. Bilginler nöbetle Hz.İmâm'ın bineklerinin yularını ellerine alıyorlar, halk her yandan bu muhteşem alayı karşılıyordu. Ertesi gün hareket ettikleri sırada Horasan'ın ünlü bilginlerinden birkaçı, Hz.İmâm'ın katırlarının yularını tutup and vererek, bir hadis rivâyet etmelerini istediler.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, mahâfilden başlarını çıkarıp şu hadîsi beyân buyurdular:

"Babam Mûsâ bin Cafer-il Kâzım bana dedi ki; babam Cafer'üs Sâdık buyurdu; babam Muhammed'ül-Bâkır bana; babam Ali bin Hüseyin Zeynel Âbidin söyledi dedi. O da, babam Hüseyin bin Aliyy'îş şehit bana; babam Emîr'ül-mü'minin Ali bin Ebû Tâlib dedi ki, buyurdu; kardeşim ve amcamın oğlu Abdullah oğlu Muhammed buyurdular ki; bana Cebrâil söyledi; O da noksan sıfatlardan münezze ulu Allah'tan duydum, buyurdu ki; «Allah'tan başka yoktur tapacak (Lâ ilâhe ill'Allah). Bunlar benim "Ehl-i Beyt'im"dir. Kim "Ehl-i Beyt'ime" dahil oldu ise azâbımdan emindir»"

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ bu hadîs-i şerifi, altın zincirle yani "Ehl-i Beyt" yoluyla Allah-ü Taâlâdan, Cebrâil vasıtasıyla Hz.Peygamber'e; ondan, babadan oğula hep imâmlar yoluyla gelen bu hadîs-i kudsiyi buyurmuşlar ve hadîs'e şu sözleri eklemişlerdi: "Fakat şartlarıyla; bende onun şartlarındanım." Bu sûretle imâmetin dindeki yerini bildirmişlerdi.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, gideceği yere varınca kendilerini o günkü halîfe Me'mûn, veziri, bilginler, seyyidler ve Abbas oğulları soyuna mensub olanlar karşıladılar. Hz.İmâm, Me'mûn ve veziri ile saraya vardılar.

Birkaç gün sonra hilâfet meselesi konuşulmaya başlandı. Me'mûn, hilâfeti Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'ya vermek istiyordu. Hz.İmâm, bunu kabul buyurmadılar, hatta halka duyurulmamasını istediler. Bunun üzerine Me'mûn, velâhdlığı kabul buyurmalarını istedi ve bu hususta hiçbir özrünün kabul edilmeyeceğini bildirdi.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, bu zorlama üzerine memleket işlerine karışmamak, hiçbir sûretle bir işe dair emir vermemek, hiçbir kimseyi bir vazifeye tayîn etmemek ve vazifeden azletmemek şartlarıyla velâhdlığı kabul buyurdular. Bu husustaki görüşüp, konuşma birkaç hafta sürmüştür.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, bu iş için;

"Allah'ın benim ve sizin hakkınızda yapacağını, iradesinin ne olduğunu bilmem, hüküm ancak Allah'ındır" buyurmuşlardı.

Halîfe Me'mûn, bu velâhdlığı bir fermânla tesbit ettirdi. Hicri 201. yılında yazılan bu fermâna Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ, şu cümleleri yazıp imzalarını attılar:

“Rahmân ve Rahîm olan Allah adıyla dilediğini yapan Allah’a hamdolsun; hükmünü değiştiren, takdirini reddeden yoktur. O gözlerde gizlenen kötülükleri gönüllerde örtülü olan işleri bilir. Selâvat, Peygamberlerin sonuncusu olan Peygamberi Muhammed’e ve onun tertemiz soyuna.”

Yazılan fermân, bütün ileri gelenler tarafından imzalandı. Me’mûn, bütün ileri gelenlere, Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ’ya velâhd sıfatıyla bey’at etmelerini emretti. İlk bey’at eden, Me’mûn’un oğlu Abbas’tı. Ardından bütün devlet erkânı, Abbas oğullarının belirli kişileri, Horasan halkı, Hz.İmâm’a bey’at etti. Hicri 202. yılında halîfe Me’mûn, Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ’ya; “Halka bayram namazını kıldırmasını” ricâ etti. Hz.İmâm’ın özür dilemesine karşılık ricâlarını sürdürdü.

Bunun üzerine Hz.İmâm:

“Öyleyse” buyurdular;“Ceddim Resûlullah’ın sünnetine uyacağım.”

Me’mûn da, herkes de, namaza nasıl gidilecek, namaz nasıl kılınacak merak içindeydi. Emevilerin, Abbas oğullarının zamanlarında, halifelerin namaza gidişleri bir debdebe, bir tantana, bir ululuk göstergesiydi. Halîfe, altınlarla mücevherlerle süslü bineğine biner, en yeni en ihtişamlı elbisesini giyer ziynetlere gark olup çıkardı. Hademi-Haşemi de aynı tarzda kendilerini halka gösterirlerdi.

Halîfe Me’mûn, bayram namazını kıldırması için hususi bineğini Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ’nın bulunduğu dairenin kapısına, kullarla-kölelerle göndermişti. Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ, bayram sabahı evden çıktılar. Üzerlerinde beyaz bir pamuk gömlek, başlarında sarık vardı. Ayakları yalındı, ellerinde de bir asâ vardı. Ashâbı ve yakınları da bu tarzda giyinmişlerdi. Biraz yürüyüp durdular ve “Allâh-ü Ekber” diye tekbir getirdiler. Tekbir sesini duyan herkes, bir ağızdan tekbir getirdi. Me’mûn’un adamları, Hz.İmâm’ı bu halde görünce, onlarda bineklerinden indiler, ayakkabılarını çıkardılar, yalın ayak yürümeye koyuldular. Hz.İmâm, bir müddet namaz-gâha doğru yürüyorlar sonra durup tekbir getiriyorlardı. Her yandan gelip toplanan halk da bir ağızdan tekbir getiriyordu. Herkes ağlamaktaydı ve heyecan içindeydi. Adeta bütün şehir Hz.İmâm’la beraber yürümekte, Hz.İmâm’la beraber tekbir getirmekteydi.

Vezir Fazl, koşup bu hâli Me’mûn’a anlattı;

“Bu böyle giderse ne olacağı bilinmez” dedi.

Halîfe Me’mûn, Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ’ya birisini göndererek;

“Size zahmet verdik, makamınıza dönün, namazı her vakit kıldırın kişi kıldırın” buyruğunu bildirdi. Bunun üzerine Hz.İmâm ayakkabılarını istedi, giyip makamına döndü. Halk da me’yus bir hâlde dağıldı.

Hicri 199. yılında Halîfe Me’mûn’un emriyle adamları çeşitli eyaletleri ele geçiriyor, buralarda hüküm sürüyorlardı. Bağdat’da da ayaklanmalar olmuştu. Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ’nın velâhdlık emri Bağdat’a bildirilince, Bağdatlıların bir kısmı bu emre uydu, bir kısmıysa Abbas oğullarına bağlılıkları yüzünden bu emri dinlemediler ve aynı yılın son ayında Me’mûn’u halîfe tanımadıklarını açıkladılar; yerine amcası Mehdi’nin oğlu İbrahim’i halîfe tanıyıp ona bey’at ettiler.

Hiz.İmâm Aliyy’ür Rızâ, duyduklarını Me’mûn’a bildirdiler;

“Halk” buyurdular; “Senin hareketlerini, beni velâhd yapmanı beğenmiyor; Bağdat’da savaş başladı, bana da öğüt vermek vâcib oldu, yakınlarından da memnun değiller.”

Halîfe Me’mûn, Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ’nın sözlerine uyup, Bağdat’a gitmeyi kararlaştırdı. Veziri de, kargaşalık yatışınca kadar Horasan’da kalınmasına taraftardı; fakat sözünü dinlemedi.

Sonunda Me’mûn, veziri ve Hz.İmâm Aliyy’ür Rızâ Irak’a yöneldi, birkaç konak aşıldıktan sonra, Veziri Fazl, bir hamamda üç kişi tarafından öldürüldü. Vezir Fazl’ı öldürenler tutulup

Me'mûn'un yanına getirilince, halîfe Me'mûn'un yüzüne karşı; "Senin emrinle öldürdük" dediler. Me'mûn da onları öldürttü. Bu olay Serahs şehrinde oldu.

Tûs şehrine yedi konaklık yer kalmıştı ki, Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ hastalandılar. Tûs'a varılınca hastalık daha da şiddetlendi. Me'mûn hergün iki kere gelip Hz.İmâm'ı dolaşıyordu; kendisi de hastalanmıştı, yahut hastalanmış görünmek istiyordu.

Rivâyete göre; Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'da, Me'mûn da yedikleri yemekten hastalanmışlardı. Bu hadiseden sonra halîfe Me'mûn iyileşmiş, Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ, zehirli yemeğin tesiriyle iyileşemeyip Hak'ka kavuşmuşlardır. Bu konuda birçok kaynaklar da Hz.İmâm'ın, halîfe Me'mûn tarafından, zehirlettirildiklerini bildirirler.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, Hicret'in 203. yılında (Milâdi 818) Safer ayının 29. gününde Hak'ka vuslat etmişlerdir. Hz.İmâm'ın ömürlerinin müddeti 50 yıldır. Hz.İmâm Aliyy'ür Rızâ'nın kabri, İran'ın Tûs şehrinin Senâbâd köyündedir.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hz.İmâm Muhammed'ül Takıyy'ül Cevâd'a intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazret İmâm Ali Rızâ'nın Vecizelerinden Bir Kısım

... Akıllı, her insanın dostudur.

... Bir Müslüman akıllı, onda on hüý olmadıkça tamamlanmaz:

Ondan ancak hayır umulur. Halk onun şerrinden emindir. Başkasında gördüğü iyi şeyleri büyütür de kendi yaptığı iyi işleri küçük ve az görür. Ona biri muhtaç olursa, bundan dolayı bir kibir duymaz. Ömrünün uzun oluşu, onu devamlı bir şekilde daha fazla bilgi edinmekten alıkoymaz. Onun için, Allah için fakirlik, zenginlikten çok daha kıymetlidir. Allah için fakir düşmek, yükselmekten daha iyidir. Sabırlıdır. İstedığı şeye saldırmaz. Gördüğü kimse için «Belki benden daha hayırlıdır» der. Çünkü insanlar iki kısımdır: Bir kısmı ondan daha hayırlı, bir kısmı ise ondan daha hayırsızdır, bunu bilir. «Belki onun hayrı gizlidir de benden yücedir. Benim ise hayır bildiğim şey kötüdür» diye düşünür. Kendisinden daha hayırlı bir kimse ile tanıştı mı, ona büyük saygı gösterirse kendi derecesi de artar. Hayırlı daha temiz olur. İyi bir adla anılır. Zamanın ulusu olur.

... Cenâb-ı Hak mal ziyânı etmeyi (isrâfi), fazla mal istemeyi ve dedikoduyu sevmez.

... Cömert olan, bir yere davet edildi mi, benim de yemeğimi yesinler diye o davete gider. Hasis kişi ise sonra benim de yemeğimi yemek isterler düşüncesiyle, daveti kabul etmez.

... Çok namaz kılmak, çok oruç tutmak ibâdet değildir. İbâdet, Allah'ın yaptıklarını ve emirlerini çok düşündürmektir.

... Dünyada şunlar yoktur: Hasis insanın rahatı, hased edici kiskancın, dünyadan zevk ve lezzet alması, çabuk usananın vefâsı, yalancının insanlığı.

... Ecel, isteğin âfetidir. İhsânda bulunmak, tedbirli insanın kazancıdır. İleri gidiş, kuvvet sahibinin felâketidir. Hasislik, şerefî alır götürür. Halkın en ulusu, iyilikte bulunanı; İyilikte bulunanın yardımına koşanı, yardım umanın ümidini gerçekleştireni, bir şeyi isteyen için isteğini yerine getireni, hayatta iken dostlarının, öldükten sonra da arkasından ağlayanların çoğalmasını isteyen ve buna göre davranan kişidir.

... Her insanın baş düşmanı bilgisizliktir.

... Her kim yaptıklarının muhasebesini kendi kendine yaparsa, bundan ancak kârlı çıkar. Kim bundan gaflet ederse sonunda zarar görür. Korkan ve çekingen emniyeti bulur. İbret alan görüş sahibi olur. Görmesini bilen anlar. Anlayan bilir. Bilgisiz dost, insan için sıkıntıdır. Malın en kıymetli olanı, insanın şerefini koruyan maldır. Aklın üstünü, insanın kendisini olduğu gibi bilmesi

tanımasıdır. İman sahibi kızdı mı, temkini elden bırakmaz da hiddeti aşmaz. Râzı oldu mu, bâtıla boyun eğmez. Gücü yettiği zaman da hakkından fazlasını almaz.

... İnsanların hayırlıları şunlardır: İyilik ettiler mi sevinirler. Kendilerine karşı işlenen suçu bağışlarlar. Kendilerine bir şey verildi mi, şükür ederler. Bir felâkete uğradılar mı sabrederler.

... İnsanlığı artan kimse herkes tarafından öğülür. Fakat o buna kıymet vermez.

... Susmak, hikmet kapılarından bir kapıdır. Susmak, sevgi kazandırır. Susmak, her hayırlı işin kılavuzudur.

I. Dokuzuncu İmâm Hz. İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd'ın Hayatı

Hz. İmâm Muhammed'ül Cevâd, Hicret'in 195. yılında Recep ayının 10. gününde Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Hz. İmâm Muhammed'ül Cevâd, babaları Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ Hak'ka kavuştuklarında 8 yaşlarında idi. Anneleri Sebike hanımdır.

Hz. İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın künyeleri "Ebû Câfer"dir. En meşhur lâkapları "Cevâd" ve "Takiy"dir. "İmâm Muhammed'ül Cevâd" yahut "İmâm Muhammed'üt Takiyy'ül Cevâd" diye de anılırlar.

Hz. İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın 4 oğlu 4 de kızı olmak üzere 8 evlâdı olmuştur. Soyları, Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî ve Mûsâ-i Mubarka'dan yürümüştür. Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ'dan sonra imâmet, oğulları Hz. İmâm Muhammed'üt Takiyy'ül Cevâd'a intikal etmiş, Allah-ü Taâlâ; Hz. Yahyâ'ya, Hz. İsâ'ya nasıl çocukluklarında Peygamberlik ihsân etmişse Hz. İmâm Muhammed'ül Cevâd'a da küçük yaşta ümmetin imâmetini ihsân eylemiştir.

«Kitâb'ül-Mesâil» gibi telifleri bulunan Ahmet bin Muhammed-i Bezanti, İbn'ün-Necâşî'nin kendisine; "Sahibinden (kendisine uyduğun, sohbetinde bulunduğun zâttan) sor; ondan sonra imâm kimdir" dediğini, Ahmet bin Muhammed-i Bezanti'nin; "Bunu bende bilmek istiyorum" deyip, Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ'dan sorduğunu, Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ'nın "Oğlum'dur" buyurduklarını, o vakit henüz oğulları bulunmadığını, bunu da; "Nasıl oğlumdur diyor, oysa ki henüz oğlu yok diyebilen kimdir ki" sözünü açıklayıp bir oğulları olacağını bildirdiklerini, az bir müddet sonra İmâm Ebû Cafer Muhammed'in doğduklarını bildiriyor.

Yine naklederler ki; birisi Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ'ya sordu:

"Sen, nasıl imâm olabilirsin ki oğlun yok" dedi.

Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ:

"Olmayacağını nasıl biliyorsun? Birkaç gün sonra Allah bana öyle bir oğul ihsân edecek ki; gerçeğe bâtılın arasını, onunla ayıracak" buyurdular.

Muhammed bin Sinan der ki:

"Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım, Irak'a hareketlerinden önce kendileriyle buluştum; oğulları Ali'de yanlarındaydı."

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım bana baktılar da;

"Yâ Muhammed" dediler; "Sakın daralma, bu yıl öyle bir olay meydana gelecek ki!"

Ben, bu söz üzerine;

"Allah, beni sana fedâ etsin" dedim; "Beni derde attın."

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım:

"Sabret" buyurdular. Abbas oğullarından Mehdî'yi kasederek; "Bu azgına dayan; o bana kötülük edemeyecek, ondan sonraki de (Mehdî'nin oğlu Mûsâ'da) öyle."

Ben; "Peki" dedim; "Allah beni sana fedâ etsin, sonra ne olacak?"

Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım buyurdular ki:

"Allah, zalimleri sapıklıklarına terk edecek ve dilediğini yapacak."

Ben; "Neler olacağını" sorunca da; Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım, oğulları Hz. İmâm Aliyy'ür Rızâ'yı kastederek;

"Benden sonra kim bu oğluma zulmeder, imâmetini inkâr eylerse bu hususta ısrarda bulunursa, Resûlullah'tan sonra Ebû Tâlib oğlu Ali'nin imâmetini inkâr etmiş, ona zulmetmeye râzı olmuş gibidir" buyurdular.

Ben; "Allah ömür verirse" dedim; "Onun hakkını teslim eder, imâmetini ikrâr eylerim."

Hazret İmâm Mûsâ-i Kâzım:

"Doğru dedin yâ Muhammed" buyurdular; "Allah ömrünü uzatır; onun hakkını teslim edersen, ondan sonrakinin imâmetini de ikrâr eylersin."

Ondan sonra; "İmâm kim?" diye sordum.

Hazret İmâm Mûsâ-i Kâzım:

"Ondan sonra imâm, oğlu Muhammed" buyurdular.

Ben; "Razı oldum, teslim oldum" dedim.

Safvan bin Yahyâ, Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ'ya diyor ki;

"Allah sana oğlun Muhammed Cevâd'ı vermeden önce, bir oğlun olmasını Allah'tan dilemedeydin. Allah ihsân etti gözlerimiz aydınlandı. Allah yokluğunu göstermesin; fakat sana bir hâl olursa kime başvuralım, kime uyalım" dedim.

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ, elleriyle oğlu Muhammed Cevâd'ı göstererek; "Buna" buyurdular.

Ben; "Sana fedâ olayım" dedim; "Bu daha 3 yaşında bir çocuk."

Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ buyurdular ki:

"Bunun ne zararı var? Hz. İsa, Peygamber olduğu zaman 3 yaşında da değildi."

Hicret'in 204. yılında Halife Me'mûn Bağdat'a gitti. Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd bu sırada Medine'deydiler. Hazret İmâm Hicri 211. yılına kadar da Medine'de kaldılar. O yıl halife Me'mûn, Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'ı Bağdat'a çağırttı. Hazret İmâm o sırada 15-16 yaşlarındaydı. Me'mûn, Hazret İmâm Aliyy'ür Rızâ'yı kendisine dâmâd ettiği gibi, öbür kızını da Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'a vererek onu da kendisine dâmâd edinmek istiyordu. Halife Me'mûn'un bu niyeti halk tarafından duyulmuş, Abbas oğulları taraftarlarınca hoşnutsuzlukla karşılanmıştı.

Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd; Bağdat'da devlet erkânı, bilginler ve halk tarafından büyük bir törenle karşılandılar. Kendilerine hazırlanan eve yerleştirildiler.

Sâmırâ Kadısı olan ve kadıların kadısı, en büyük rütbeli kadı pâyesine erişmiş bulunan Yahyâ bin Ekrem; Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın yaşına bakarak bilgisini, yaşıyla ölçmek gafletinde bulunuyordu. Bu yüzden de Hazret İmâm'a gösterilen saygıyı fazla bulmakta, halk içinde bilgisizliğini meydana koymak için fırsat aramaktaydı.

Sâmırâ Kadısı Yahyâ bin Ekrem, Halife Me'mûn'a; bilginlerin bulunduğu bir mecliste Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın bilgisinden faydalanmak istediğini arz etti. Me'mûn da bu dileği memnurlukla kabul etti. Bilginlere haber salındı. Kararlaştırılan gün ve vakitte hepside bir yere toplandı. Hazret İmâm da orayı şereflendirdiler.

Tanışılıp, görüşüldükten sonra Sâmırâ Kadısı Yahyâ bin Ekrem, Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'tan; "Hac töreninde İhrâma bürünmüş kişinin avlanmasıdaki şer'i hükmü" sordu.

Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd:

"Önce ihrâmda bulunan kişiyi ve kastını bilmek gerek. Erkek mi, kadın mı; avlanması helâl olan yerde mi avlandı, haram olan yerde mi; kendisi hür mü, köle mi; küçük mü, büyük mü; avlanmanın haram olduğunu biliyor muydu, bilmiyor muydu; avlanmasında kasıt var mı, yoksa bu iş rastgele mi oldu; onun ilk suçu mu, yoksa bu suçu defalarca işledi mi; pişman olmuş mu,

suçunda ısrar ediyor mu; gece mi avlandı, gündüz mü; ihrâma umre için mi girmiş, hac için mi; sonra avlandığı hayvana da bakmak gerek; uçan kuş mu, dört ayaklı hayvanlardan mı; küçük mü, büyük mü; ona göre hükmedilir" buyurdular.

Sâmirâ Kadısı Yahyâ bin Ekrem, bu sözler karşısında şaşırıp kaldı. Halife Me'mûn; "İnkâr ettiğiniz kişiyi gördünüz mü?" dedi ve Hz.İmâm'ın bu soruyu cevaplandırmalarını, ayrıntılı hükümleri bildirmelerini diledi.

Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd buyurdular ki:

"İhrâma bürünmüş kişi, avlanmanın helâl olduğu yerde avlanmışsa o av da uçan bir hayvansa, bir kuşsa, büyücekse, avlanana keffâre vâcibdir. Allah rızâsı için bir koyun kurban eder. Avlanmanın haram olduğu yerde avlanmışsa iki koyun kurban etmesi gerektir. Helâl olan yerde küçük bir kuş avlandıysa, suçunun keffâresi, yeni süttan kesilmiş kuzudur. Haremde avlanmışsa o kuzuyu kurban etmekle beraber, bir de avlandığı hayvanın değerini vermesi gerek. Hayvan ehil değilse, mesela yaban eşeğiysen, keffâresi inektir, deve kuşuysa bir deve kurban eder. Bir ceylanı avlanmışsa karşılığında bir koyun kurban etmesi gerekir; haremde avlanmışsa keffâresi iki kattır; iki inek, iki deve, iki koyun kurban eder. Bu suçu işleyen Hac için ihrâma girmişse kurbanlarını Minâ'da, umre için girmişse Mekke'de keser. Bütün bunlarda avlanmanın, meseleyi bilmesi, bilmemesi aynıdır. Ama bu işi bilerek yapmışsa, yani bu suçu inâdına işlemişse, keffâresini yerine getirmekle beraber yinede suçlu kalır; yanılarak işlemişse keffâreyle suçtan kurtulur. Hür olanın kendisi keffâreyi yerine getirir; kulun keffâriyesiyse sahibine aittir. Suçu işleyen, çocuksa, uhdesine keffâre düşmez. İhrâmdayken bu suçu işleyen tövbe ederse, âhiret azâbından kurtulmuş olur; ama suçunda ısrâr ederse âhiret azâbına uğrar."

Halife Me'mûn, Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın bu izâhına karşılık;

"Ne de güzel anlattın ey Ebû Câfer, Allah sana hayırlar versin. Şimdi Yahyâ'nın sana sorduğu gibi sende ona birşey sor" dedi.

Sâmirâ Kadısı Yahyâ bin Ekrem:

"Evet" dedi; "Sana fedâ olayım, bilirim cevap veririm, bilmezsem faydalanmış olurum."

Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd bir soru sordu. Sâmirâ Kadısı Yahyâ bin Ekrem, cevaptan aciz kaldı; "Vallâhi bu soruya cevap veremeyeceğim. Lûtfeder, söylersen faydalanırız."

Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd, sorduğu sorunun cevâbını geniş bir şekilde açıkladı. Bunun üzerine Me'mûn meclistekilere;

"İçinizde" dedi; "Bu meseleye, bu şekilde cevap verecek yahut önceki soruyu o tarzda cevaplandıracak birisi var mı?"

Meclistekiler; "Vallâhi yok" dediler.

Halife Me'mûn; "Yâ" dedi; "İşte bu «Ehl-i Beyt», halktan böyle üstün olmuştur; gördünüz işte, bunların yaşları küçük olsa bile, bu olgunluklarına engel olamıyor" demiştir.

Me'mûn, kızı Ümm'ül-Fazl'ı, Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'a vermiş muhteşem bir düğün yapmıştı. Me'mûn Hicri 218. yılında öldü. Me'mûn öldüğünde 48 yaşındaydı. 25 yıl, 5 ay, 13 gün saltanat sürdü. Yerine kardeşi Muhammed Mu'tasım halife oldu.

Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd, Ümm'ül-Fazl'ı aldıktan sonra onunla Medine'ye döndüler. Hicri 220. yılına kadar Medine-i Münevvere'de kaldılar. Halife Mu'tasım, Hicri 219. yılı sonlarında Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'ı Bağdat'a davet etti. Bağdat'a giderlerken kendilerine sorulan;

"Fedâ olayım sana, korkuyorum birşey olursa senden sonra imâm kimdir?" dediklerinde; "Oğlum Ali imâm'dır" buyurdular.

Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd, Hicri 220. yılında Bağdat'a vardılar. O yılın sonlarına kadar Bağdat'ta kaldılar. Fakat halife Mu'tasım'ın, yanına gidip gelmeleri pek olmuyordu.

Uzun yıllar Bağdat'da kadılıkta bulunan Ebi Davud, bir gün Halife Mu'tasım'ın yanında, hırsızlık eden ve suçunu itiraf eyleyen bir kişinin sağ elinin bilekten kesilmesi gerektiği hakkında fetvâ vermiş, mecliste bulunanların bir kısmı bu fetvâyı yerinde bulmuşlardı. Bir bölüğüse hırsızın elinin dirsekten kesilmesi gerektiğini ve abdest âyetinde; "Dirseklerinize kadar ellerinizi yıkayın"(Mâide 6. âyet) buyrulduğunu, fetvâlarına delil getirdiler.

Bunun üzerine Mu'tasım, mecliste bulunan Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd'a;

Yâ Ebû Cafer, sen ne dersin" diye sordu.

Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd cevap vermek istemedilerse de ısrar üzerine;

"Secde yedi uzvun yere konmasıyla; Alın, ellerin avuçları, dizler ve ayak parmakları. Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de; "Secde yerleri Allah'a mahsustur" (Cin 18. âyet) buyuruyor. Allah'ın olan uzuv kesilemez. Hırsızın elinin parmakları, eklerinden kesilir, avucu bırakılır." buyurdular.

Halife Mu'tasım bu îzâha şaşırıp kaldı ve Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın buyruğuna uyulmasını emretti. Halkın içinde, fetvâsına uyulmayan, Kadı Ebi Davud pek üzüldü; sonradan bunu arkadaşı Zurkan'a anlattı; "Hatta keşke ölseydim de, böyle bu günü görmeseydim" dedi.

Zurkan, birkaç gün sonra halife Mu'tasım'ın yanına gitti ve şöyle dedi:

"Mü'minler emirine öğüt bana vâcibtir; huzûrunda fıkıh bilginleri, vezirler, hükümetin ileri gelenleri varken onların yanında, senin hükmünle kadılık mesnedinde bulunan bir kişinin fetvâsına uymayıp, imâmet davasıyla ümmeti bölen birisinin fetvâsına uyman doğru olmasa gerek; sonra senin hükmünle iş başında olanlar, hükümlerini nasıl yürütebilirler."

Halife Mu'tasım, bu sözleri duyunca pek sıkıldı;

"Öğüdünden dolayı Allah sana hayırlar versin" dedi ve konuşmadan dört gün sonra Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd'ı çağırtdı, yemek getirtti. Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd, yemeği yediler ve zehirli olduğunu anladılar; hemen kalktılar. Oturmasını dileyen Mu'tasım'a, Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd;"Senin yanından çıkıp gitmem, sana daha hayırlıdır" buyurdular. Kaldıkları yere gittiler ve Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd o gece Hak'ka kavuşmuşlardır.

Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd, Hak'ka kavuştuklarında, Hicri 220. yılı (Milâdi 835) Zilkade ayının son günüydü. Ömürlerinin müddeti 25 yaşlarında idi.

Bir rivâyete göre de Hazretleri İmâm Muhammed'ül Cevâd'ı, Abbas oğulları taraftarları eşini kandırarak zehirletmişlerdir.

Hazretleri İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd'ın cenazesinde mübarek naaşları halka gösterilerek, ecelleriyle vefât ettikleri ispat edilmek istenmiştir ki, bu zehirletirilerek şehit edildiklerini göstermektedir sanırız. Bu âdet Hazretleri İmâm Mûsâ-i Kâzım'dan itibaren Abbas oğullarınca rivâyet edilen bir âdet olmuştur.

Hazretleri İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd, babaları ve ataları vasıtasıyla Hz.Peygamber'den ve Hz.Emîr'ül-mü'minîn'den rivâyetlerde bulunmuşlar, kendilerinden de birçok kişiler rivâyet etmişlerdir.

Hazretleri İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd, ataları Hazretleri İmâm Mûsâ-i Kâzım'ın yanına defnedilmişlerdir. Türbeleri Kâzımıyye-Bağdat'dadır.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hazretleri İmâm Aliyy'ün Nakî'ye intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazretleri İmâm Muhammed Taki'nin Vecîzelerinden Bir Kısmı

... Bir kimse senin hislerine ve düşüncelerine uyup da öyle konuşur, doğru yolu sana göstermezse, o kimse sana düşmanlık ediyor demektir.

... Bir kimsenin Allah ile arasında ne olduğunu bilmeden, o kimseye körü körüne düşman olma. O iyi bir kişi ise, zaten sana kötülük etmez. Kötü ise, sadece onun kötü olduğunu bilmen sana yeter.

... Bir sözü dinleyen, ona göre davranan, o söze kulluk ediyor demektir. Sözü söyleyen Allah'tan bahsediyorsa, dinleyen Allah'a kulluk eder, şeytandan bahsediliyorsa, şeytana kulluk eder.

... Eğer kişiye kalben düşman isen, o kişiye hiçbir şekilde kendisinin dostu imişsin gibi görünme!

... Halkla iyi geçinmeyi bırakan, halkla ilgisini kesen bir kimse, istemediği şeye yaklaşmış olur.

... Kendi hevâ ve hevesine uyan bir insan, düşmanına dilediği şeyi vermiş demektir.

... Kötü kişi ile düşüp kalkmaktan, görüşmekten çekin! Çünkü o, sıyrılmış kılıca benzer. Görünüşü güzeldir; fakat işi çirkindir.

...Yeter derecede bilgisi olmadan bir işe girişen, o işi düzene sokmaz da bir kat daha bozar.

...Zaman giderken, her şeyi yıkar da öyle gider.

J. Onuncu İmâm Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin Hayatı

Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî, Hicret'in 214. yılında Recep ayının 2. gününde, Medine'ye üç mil mesafede bulunan ve Hazret İmâm Mûsâ-i Kâzım tarafından kurulmuş olan Suryâ köyünde dünyaya gelmişlerdir.

Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'nin babaları, Hazret İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd, anneleri Seyyide Ümm'ül-Fazl diye anılan Semânet'ül-Magribiyye'dir. Babaları Hazret İmâm Muhammed'ül Cevâd'ın, Hak'ka vuslat ettiklerinde 7 yaşlarında idi.

Hazret İmâm'ın künyeleri "Ebül-Hasan"dır; "Ebül-Hasan-ı Sâlis" diye anılırlardı. Lâkapları "Nâsîh, Fettâh, Tayyib, Murtaza, Âlim, Fakîyh, Emin, Mü'temen, Necip, Mütevekkil, Askerî, Hâdî" ve "Nakî"dir. Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'nin, soyları, Hazret İmâm Hasan'ül Askerî'den yürümüştür.

Hazret İmâm Muhammed'ül Takiyy'ül Cevâd'ın şehâdetlerinden sonra "Ehl-i Beyt" Şîası ittifakla, oğulları Aliyy'ün Nakî'ül Hâdî'nin, imâmetini kabul etmişlerdir. Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'nin imâmetini kabul edenler, ona uyanlar, onu Resûlullah'ın oğlu ve vârisi tanıyıp hakkında saygı gösterenler, Medine Vâlisi Abdullah bin Muhammed-i Hâşimî'nin, dikkatini çekmişti. Medine Vâlisi, hilâfet merkezince hatırının biraz daha sayılması, nüfûzunun biraz daha artması, dileklerinin öncelikle kabul edilmesi düşünceleriyle, durumu Halife Mütevekkil'e bildirmiş ve yazdığı yazıda; "Mekke'yle Medine sana gerekse, Ali'yi burdan aldır" demişti.

Medine Vâlisinin yazısı üzerine Halife Mütevekkil, Yahyâ bin Herseme'yi, Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'den habersiz evini basmak, evinde neler olduğunu anlamak üzere, kimseye duyurmadan Medine'ye gönderdi. Yahyâ bin Herseme, Medine'ye varır varmaz geceleyin adamlarıyla Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'nin evini bastı. Çoluk-çocuk korkup feryâda başlayınca Yahyâ bin Herseme; "Korkulacak birşey olmadığını, yalnız aldığı emre göre bir arama yapacağını" söyleyip ev halkını yatıştırdı. Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'nin de yardımıyla evi aradı ve evde Kur'ân nüshalarından, duâ kitaplarından başka bir şey bulamadı. Yahyâ bin Herseme, işi bir mektupla halife'ye bildirdi.

Mütevekkil, Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'yi devamlı göz altında bulundurmak için, Irak'a çağırdı. Halife Mütevekkil Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'ye gönderdiği mektupta;

"Ali oğullarının, Abbas oğullarıyla yakınlıklarından söz ediyor, kendilerine karşı dâima saygı duyduğunu bildiriyor, gelirse pek memnun olacağını, Medine Vâlisini kötü ve yalan haber vermesi yüzünden azlettiğini, yerine Muhammed bin Fazl'ı tâyin ettiğini haber veriyor, gelmeleri için istihârede bulunmalarını, karar verirlerse Yahyâ bin Herseme ile yola çıkmalarını ricâ ediyordu."

Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî, görünüşte pek saygılı olan bu mektuptaki isteğe uymazlarsa, zorla götürüleceklerini anlamışlardı. Yol hazırlıklarını tamamlayıp, aynı yılda çoluk-çocuklarıyla Irak'a hareket ettiler.

Yahyâ bin Herseme diyor ki:

"Bağdat'a vardığımız zaman, önce Vâli İshak bin İbrahim'in yanına gittim. Bana; «Yahyâ» dedi. «Sen Mütevekkil'i tanırısın. Bu getirdiğin kişi Peygamber'in oğludur. Mütevekkil'i, onu öldürtmeye kışkırtırsan bil ki düşmanın, Resûlullah olacaktır.» Ben; «Vallâhi» dedim; «Ondan iyilikten başka bir şey görmedim; böyle bir şeyi yapmama imkân yok.» Derken Sâmırâ'ya gittim, mahiyetinde bulunduğum Türk kumandanı Vasîf'in yanına vardım. O da bana hemen hemen aynı sözleri söyledi, onu da yatıştırdım; fakat ikisinde aynı fikirde oluşları beni şaşırttı.

Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî'yi Bağdat'ta büyük bir törenle karşıladılar; fakat kendilerini konaklamak için bir yer hazırlanmamıştı. Hazret İmâm'ı Sâmırâ'da «Yoksullar hanı» denen bir hana indirdiler. Bu Hazret İmâm'a gösterilen ilk saygısızlıktı ve âdeta da ilk ihtardı. Sonradan kendilerine hazırlanan yere yerleştirildiler. Bir zaman sonra Mütevekkil'in, Hazret İmâm'ı ziyarete gitmesi

gerekirken, bir adam gönderip görüşmek istediğini bildirdi. Hz.İmâm, Mütevekkil'in sarayına gittiler. Namaz vaktiydi, Hz.İmâm namaz vaktini geçirmemek için hemen namaza durdular. Halifenin yanında bulunanlardan biri, halifenin gözüne girmek için, Hz.İmâm'a; «Ne vakte dek bu mürâilîğe devam edeceksiniz?» demek cüretinde bulundu. Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî namazlarını bitirir bitirmez o adama dönüp; «Bu söylediğin söz yalansa Allah seni kökünden kessin» buyurdular. Hz.İmâm'ın sözü tamamlanır tamamlanmaz o adam, olduğu yere yıkıldı; ölüp gitti. Bu da «Ehl-i Beyt» düşmanlarına Hz.İmâm'ın ilk ihtârıydı; dilden dile de günlerce söylenip durdu.”

Hazret İmâm Aliyy'ün Nakî, Sâmîrâ'da kendilerine ayrılan evde ibâdetle meşgul oluyorlar, ziyaretlerine gelenlerin, sorularını cevaplandırıyorlar, Mütevekkil'le pek görüşmüyorlardı. Halife Mütevekkil, şaraba, zevke pek düşküncü. Mütevekkil, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'yi meclisinde kendisine nedim etmeyi, bunu halka duyurup kadrini, hâşâ küçültmeyi kurmuştu.

Bir gece yarısı, sarhoşken Hz.İmâm'ı sarayına çağırttı. Hz.İmâm gelince, kendisini ağırladı, yanına oturttu; kadehi doldurup Hz.İmâm'a sundu. Hz.İmâm sunulan kadehi almadı ve içmedi. Bu hareket karşısında, meclistekiler, donup kaldılar. Mütevekkil şarap kadehini dikip küstahça; “Öyleyse” dedi; “Bir şiir oku.” Hz.İmâm; “Şiir de rivâyetim az” buyurdular. Mütevekkil aşırı ısrarda bulununca şu beyitleri inşâd buyurdular:

“İnsanlar, korunmak için dağ tepelerine tırmandılar;
Yiğit kişilerdi ama o tepeler fayda etmedi onlara, yenildiler.
Yüceltiler, sonra düşürüldüler; çukurlara yerleştiler;
Ne de kötü yerlerdi onlara, yerleştikleri yerler.
Gömülüp gittiler; sonra da bir feryâd eden ardlarından bağırdı;
Nerde bilezikler, nerde taht-taç, nerde süsler-püsler?
Ne oldu o nâz-ü naîmle beslenen, bezenen yüzler;
Hani vaktiyle nâzlarla, nîmetlerle perdelenirdi o yüzler?
Kabir, bu soruya açık-seçik cevap veriyor da diyor ki;
Şimdi o yüzlerde kurtlar oynaşmada, kurtlara yem olmuş o yüzler.
Nice zamandır, yediler-içtiler, geçindiler;
Şimdi ise dünyâ onları yer-içer.
Nice zaman evlerde barındılar; oturup esenleştiler;
Şimdi ise evlerinden de ayrıldılar; ehilden-ayâlden de; geçip gittiler.
Bunca zaman hazineler yığdılar, mallar biriktirdiler;
Derken mallarını-mülklerini düşmanlarına dağıttılar, bittiler.
Evleri bomboş, içindekiler ise;
Mezarlarında yatıyorlar; göçtüler, göçtüler.”

Mütevekkil bu şiiri dinleyince, sarhoşlukla şarap kadehini yere fırlatıp şiddetle ağlamaya koyuldu; meclistekiler de ağlıyorlardı. Zevk meclisi, yas toplantısına dönmüştü. Mütevekkil, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'den özürler diledi; Hz.İmâm'da kalkıp meclisi terkettiler.

Halife Mütevekkil bir gün maiyetiyle bir yere gidiyordu; Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'de bu alaya katılmıştı. Halifenin aklına esti; “Ordu kumandaları da dahil olmak üzere, herkesin yaya gitmesini” emretti. Bu emir, Hz.İmâm'ı da yaya yürütmek, herkese onun da emrine uyduğunu göstermek

içindi. Herkes bineğinden indi, Hz.İmâm da indiler. Hava pek sıcaktı; Hz.İmâm yürürlerken terliyorlar, zahmet çekiyorlardı.

Halîfe Mütevekkil'in hâciblerinden Zerâfe'nin, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'ye inancı vardı, fakat bunu gizliyordu. Zerâfe diyor ki; "Koşup yanlarına gittim; «Seyyidim, bu azgınlara yaptıklarına çok üzülüyorum»" dedim ve ellerini tuttum.

Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî bana dayandılar da; "Yâ Zerâfe" dediler; "Allah katında, Sâlih'in devesi benden üstün değil."

Alay dağıldıktan sonra Hz.İmâm'ı bir bineğe bindirip evlerine götürdüm, ben de evime gittim. Yemek zamanıydı yemeğimizi yerken Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'nin sözlerini oğluma naklettim.

Oğlum Müeddeb, bu sözü duyunca, elini yemekten çekti ve Allah için şöyle dedi:

"Bu sözü duydun mu?"

Ben; "Vallâhi duydum" dedim; "Böyle söylediler."

Oğlum Müeddeb:

"Öyleyse" dedi; "Mütevekkil'in üç günlük ömrü kaldı, üç gün sonra helâk olacak; bir olay çıkmadan malını-mülkünü korumaya bak."

Ben;"Nerden bildin bunu" dedim.

Oğlum Müeddeb:

"Kur'ân okumadın mı?" dedi; "Kur'ân-ı Kerîm'de devenin öldürülmesi, anlatıldıktan sonra; «Yurtlarınızda üç gün oturun; bu bir vaaddir ki yalanlanamaz» (Hûd 65. Âyet) buyuruluyor. Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'nin sözleri mutlaka yerine gelecektir."

Zerâfe diyor ki:

"Gerçekten de bu sözü söylediklerinden üçgün sonra Muntasar ayaklandı. Türk kumandanı Boğa ve kumandan Vasif Türk askerleriyle, Halîfe Mütevekkil'in sarayına hücum ettiler; kendisini paramparça edip yere serdiler. Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'ye; «Oğlumun sözünü» söyledim; Hz.İmâm; «Doğru demiş» ve «Daralınca, atalarımızdan bize miras kalan kalelerin, silahların, kalkanların en sağlamı bulunan; zulme uğrayanın, zulmedene okuyacağı duâyı okudum» buyurmuşlardır."

Hz.İmâm Muhammed Taki, Abbas oğullarından El-Mu'tasım zamanında şehâdete ermişlerdi. Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî, Mu'tasım, Vâsık, Mütevekkil, Muntasar, Mustâin ve Mu'tezz'in halîfelikleri devrinde yaşamışlardır. Bu bakımdan bu devirlere ve devirlerini temsil eden bu halîfelere dâir kısa, fakat özlü bir bakış gerekiyor.

Önce şunu söyleyelim ki; Emevi halîfeleri açıktan açığa dînin aleyhinde bulunmaktan çekinmiyorlardı. Onlar da yalan hadîs uyduranları koruyorlar, onlar da icâb edince dîni bir kisveye bürünüyorlardı; fakat zamanlarında; Felsefe, Kelâm, Ricâl bilgileri tam anlamıyla tekemmül etmemişti; çeşitli fırkalar, henüz ilmi tartışmalara girişmemişlerdi.

Ümeye oğulları iktidarı; Hâşimi-Emevi rekabetini, Arap milliyetçiliği siyâsetine çevirmişlerdi. İnsanları yaratılış bakımından eşit sayan, inananları kardeş kabul eden; ırk, milliyet, renk, dil, soy-boy ayırımını kaldıran, yaşayışta, mal ve ganîmet bölümünde, hukukta, tam bir eşitlik esasına dayanan İslâm iktidarı; onların zamanında bir Arap saltanatı, bir soylular iktidarı haline gelmiş, halk; şerefliler, horlananlar, yaşayanlar ve sürünenler sınıflarına ayrılmıştı.

Siyâset hayatına "Ehl-i Beyt'in" intikamını almak üzere atılan Abbas oğullarına; Hor görülen toplum, Arap olmayanlar yardımcı olmuştu. Bu yüzden Abbas oğulları ilk zamanlarında, Arap milliyetçiliğinin tam aleyhinde hareket etmişlerdi.

Abbas oğulları, Hâşimilerdendi; fakat en büyük rakipleri, Hâşimilerden Ali evlâdıydı. Ümeyye oğullarının yıkımıyla, Ali evlâdının kıyâmı bitmemiştir. Şiâ'nın ezici çoğunluğu, onlara bağlıydı; Abbas oğulları taraftarları, usûlü tedvin ve tesbit edilmiş bir mezhebe sahip değillerdi. Bu yüzden Abbas oğulları, bazı kere Ali evlâdına taraftar görünmek, bazı kere çeşitli düzenlerle onların en üstün mümessillerini yok etmek, bazı kere Şiâ'nın aleyhindeki mezheplere sarılmak yolunu tutmuşlardı. Hz. İmâm Cafer'üs Sâdık'a karşı Halife Mansûr'un, Hz. İmâm Mûsâ-i Kâzım'a karşı Halife Hârûn'ur-Reşîd'in hareketleri bu yoldaydı.

Kendilerini Resûlullah'ın halifeleri sayan, Mü'minler emiri tanıyan, zavallı halkı da buna inandırmaya zorlayan, inanmayanların seslerini, nefeslerini yok eden, Ul'ül-emr (Emre uymak) kisvesine bürünüp, kendilerine baş kaldıranların başlarını ezen, bunu ilâhî bir emir tanıtan Abbas oğulları; Zulümde, israfta, sefâhata Ümeyye oğullarını kat kat geçmişlerdi. Halbuki emre uymak konusunda Allah Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmaktadır:

"Ey inananlar, Allah'a, Peygamber'e ve içinizden emredecek kudret ve liyâkata sahib olanlara itâat edin. Allah'a ve âhîret gününe inanıyorsanız birşey de ihtilâfa düştünüz mü o hususta Allah'a ve Peygamber'e mürâcaat edin; bu hareket, hem hayırlıdır hem de sonu pek güzeldir." (Nisâ 59.âyet)

Ümeyye oğulları, bir tek yolun yolcusuydular; o da "Ehl-i Beyt" düşmanlığı. Abbas oğulları ise zamana göre yol değiştiriyorlardı. Bu devirlerde halk sürünüyordu; yiyecek bulamayan insanlar ölü eti yemekten çekinmeyecek bir haldeydiler; fakat sarayda sefâhat sürüyordu. Bu sefâhatı, halktan gelen zekâtlarla, ganimetlerle sürdürüyorlardı.

Bu ortamda bir tarafta; Basra'da ve diğer bazı yerlerde ayaklanmalar, isyânlar, boğuşma, zulüm, ölüm, zindanlarda açlıkla-susuzlukla öldürülenler ve sürünen, aç kalan, midesini kemiren insanlar bulunmaktaydı. Diğer tarafta; Mü'minler emiri adına hutbeler Ul'ül-emre itâat fetvâları ve halife. Bunların hepsi vardı; fakat asıl İslâm; İslâm'ın sâf, temiz, tarafsız, eşit adâleti bu yok olup gitmişti; hatta tarih sayfalarından bile yok edilmek isteniyordu bu.

Abbas oğullarının sekizinci halîfesi olan ve 8 yıl hilâfet süren Hârûn oğlu Mu'tasım İbrahim Muhammed, Hicri 227. yılında ölmüş, yerine oğlu El-Vâsık Hârûn geçmişti. Ölümünde sekizbin altını, oniki milyon dirhemi, sekiz oğlu ve sekiz kızı kalan Mu'tasım'ın zamanında bazı isyânlar olmuş, aleyhine kıyâm eden kardeşinin oğlu Abbas, onun hapsinde can vermişti. Mu'tasım korkunç, kan dökücü bir adamdı.

Mu'tasım'ın yerine geçen oğlu Vâsık da 5 yıl hilâfet tahtında oturduktan sonra Hicri 232. yılında öldü ve yerine kardeşi Mu'tasım'ın oğlu El-Mütevekkil Ca'fer geçti. Bu kişi, tam bir zevke düşkün, şehvete tutsak, müsrif ve sadist bir çılgındı. Yaptırmış olduğu saraylarına milyonlarca dirhem harcanmıştı.

Kardeşi Vâsık'ın ölümünden sonra onun yerine geçen ve o anda zindanda olan Mütevekkil, hilâfet makamına oturur oturmaz ilk işi; kendisini bu makama getiren Vezir Abdülmelik'i öldürtmek olmuştu. Mütevekkil'in hareketleri, içki meclislerinde yanında sakladığı akrepleri koyuvermek, husûsî bir yerde beslettiği Arslanları, Kaplanları, meclise saldırtmak, meclistekilerin korkup kaçışmalarından zevk alıp kahrkahaalarla gülmek de âdetlerinden biriydi.

Halife Mütevekkil, hattâ bir kere Hz. İmâm Aliyy'ün Naki'yi de, bu hayvanların bulunduğu yere göndermiş; fakat hayvanlar, Hz. İmâm'ın çevresinde diz çöküp hayran hayran mübârek yüzlerine bakmaya başlayınca hemen Hz. İmâm'ı oradan çıkartmış ve bunu görenlere; "Kimseye söylemeyeceklerini" şiddetle tenbih etmişti.

Halife Mütevekkil Hicri 247. yılında, kendilerine kötü muâmelede bulunduğu Türk kumandanı Küçük Boğa ve Vasîf tarafından gece yarısında paramparça edilerek öldürüldü.

Mütevekkil'in yerine geçen oğlu El-Muntasar, bir yıl sonra Türkler tarafından hilâfetten düşürüldü ve zehirletilerek öldürüldü. Hicri 248. yılında onun yerine geçen Mustâîn bin Mu'tasım,

Hicri 252.yılında Sâmîrâ'da hapsedildi ve 31 yaşında Mütevekkil'in oğlu Mu'tezz tarafından öldürüldü; fakat hilâfet makamı Mu'tezz'e de vefâ etmedi; o da hâcibi Vasîf oğlu Sâlih tarafından hamamda hapsedildi ve ağzına tuz doldurulup susuzlukla öldürüldü. Öldürüldüğünde 23 yaşındaydı.

Bütün bu olaylar yaşanırken Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî, son zamanlarına kadar kendilerine başvuran îman ve ırfân susuzlarını aydınlatmışlar, hiç birisinin sorusunu cevapsız bırakmamışlardır.

Son hastalıklarında, vefâtlarından biraz önce, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'nin yakınlarından biri olan Ebû Duâme kendilerine ziyarete gelmiş, gideceği sırada Hz.İmâm ona; "Sizin, bizim boynumuzda hakkınız var; bir hadîs rivâyet edip o hakkı ödememi, seni sevindirmemi ister misin?" buyurmuşlardı.

Karşısındaki kişiden bu soruya; "Böyle bir hadîs duymayı ne kadar da isterim" cevâbını alınca, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî buyurdular:

"Babam Muhammed bin Ali, babası Aliyy'ür Rızâ'dan, O babası Mûsâ bin Cafer'den, O babası Cafer'üs Sâdık'tan, O babası Muhammed'ül Bâkır'dan, O babası Ali bin Hüseyin'den, O babası Ali bin Ebû Tâlib'den, rivâyet etmiştir; Resûlullah bana; «Yaz» buyurdular diyor. Hz.Ali; «Ne yazayım yâ Resûlullah» dedim. Hz.Resûlullah;«Yaz» buyurdular ve dediler ki;«Rahmân ve Rahîm olan Allah adıyla. İman kalbleri pekiştiren, yapılan işleri, ibâdetleri, gerçekleştiren şeydir; İslâmsa, dille söylenen ve nikâhı, evlenmeyi helâl eden şey.»"

Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî:

"Bu hadîs Resûlullah'tan Atam Ali'ye yazdırdıkları hadîstir ve biz o yazılı hadîsi birbirimize armağan olarak bıraka gelmişizdir" buyurmuşlardır.

Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'il Hâdi, Hicret'in 254. yılı (Milâdi 868) Recep ayının 3. gününde zehirletirilerek şehit edilmiştir. İktidardaki Halîfe Mu'temid tarafından zehirlettirildiği meşhur rivâyettir. Diğer bir rivâyette; Hz.İmâm'ı, Mu'tezz'in zehirlettirdiği, yahut onun emriyle halîfe Mu'temid tarafından, zehirlettirildiği söylenmektedir.

Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî, yıkanıp tekfîn ve techîzlerinden sonra, evde cenaze namazlarını oğulları Hz.İmâm Hasan'ül Askerî kılmışlar, sonra cenaze kalabalık bir cemâatla şehirde gezdirilmiş ve daha sonra defnedilmiştir.

Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî, Hak'ka kavuştuklarında 40 yaşlarında idi. Türbesi, Samarra-Bağdat'tadır.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'ye intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hz.İmâm Ali Nakî'nin Vecîzelerinden Bir Kısım

Hz.İmâm Ali Nakî birçok eserler bırakmıştır. Bunlar üç kitap halinde toplanmıştır.

1. Cebir ve tevîz ehline yazdığı risâle,
2. Kadılar kadısı Yahyâ'nın sorularına vermiş olduğu cevaplar,
3. Dînî ve şer'î hükümlere dâir sözleri.

Bu kitaplar bugün de rahatça istifade edilebilen büyük eserlerdir.

Her biri çok kıymetli nasihatlar ihtivâ eden ve insanlığa ışık tutan bu sözlerden bazıları:

... Asıl yoksulluk, nefis kötülüğüdür; şiddetli bir ümitsizliktir.

... Bir insanın biri hakkında kötü zanda bulunması; onda bir kötülük olduğunu gerçek olarak bilmedikçe, haramdır. Aynı şekilde bir kimsenin hayırlı olduğunu gerçek olarak bilmedikçe; onun hakkında hayırlı olduğu kanâatine varmak da, aynı şekilde doğru değildir.

... Dünya bir pazar yeri gibidir. Bir kısım insanlar o pazarda kâr ederlerken, bir kısım insanlar da ziyana uğrarlar.

... İlim ve hikmet; tabîatı bozuk kişilerin gönüllerinde durmaz. Hayır yapan bir kişi, hayırdan daha hayırlıdır. Güzel sözü söyleyen, güzelden daha güzeldir. Âlim olan ilimden daha üstündür. Şer işleyen ise şerden de daha kötüdür.

... Nefsi kendisine ihânet eden kişinin şerrinden emin ol.

K. Onbirinci İmâm Hz. İmâm Hasan'ül Askerî'nin Hayatı

Hz. İmâm Hasan'ül Askerî, Hicret'in 232. yılında Rebûlâhir ayının 8. gününde Medine-i Münevvere'de dünyaya gelmişlerdir. Babaları Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'ül Hâdi, anneleri Hadis'tir. Hz. İmâm Hasan'ül Askerî, babaları Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin Hak'ka kavuştuklarında 23 yaşlarında idi. Künyeleri; "Ebû Muhammed", lâkapları; "Hâdi, Rafiyyk, Zekiyy, Takıyy, Hâlis" ve "Askerî"dir.

Babalarıyla Sâmirâ'da, Asker mahallesinde oturdukları için ikisine de "Askeriyyen" denmişti. Hz. İmâm Hasan'ül Askerî'nin bir tek oğulları Hz. İmâm Muhammed Mehdi'den başka evlâtları olmamıştır.

Hz. İmâm Hasan'ül Askerî'nin büyük kardeşleri Muhammed, Hicri 254. yılında vefât ettiler. Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'ye uyanların çoğu Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'den sonra büyük oğlu Muhammed'in imâm olacağını sanmışlardı. Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin büyük oğlu Muhammed'in vefâtında, Ali ve Abbas oğulları, Kureyş boyuna mensub olanlar, halk ve hükümet ricâli başsağlığı dilemek için Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin evlerine gitmişlerdi. Yalnız Hâşimiler yüzelli kişiyi buluyordu.

Bu sırada Hz. İmâm Hasan'ül Askerî, yenleri yakaları yırtılmış bir halde babaları Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin huzûruna geldiler. Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin kendilerine; "Oğlum" buyurdular; "Allah'a şükret, çünkü senin hakkındaki takdirini izhâr etti."

Hz. İmâm Hasan'ül Askerî, bu söz üzerine ağlaya ağlaya Kur'ân-ı Kerîm'deki;

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn. (Biz Allah'ın kullarıyız, ancak O'na döneriz, musîbetlerine râzıyız)" (Bakara 156) âyet-i kerîmesini okuyup; "Hamd Âlemlerin Rabbi Allah'a ve ben senin yasınla, bize nimetlerinin tamamlanmasını dilerim" buyurdular.

Muhammed bin Yahyâ, Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin, oğulları Muhammed'in vefât ettikleri gün Hz. İmâm Hasan'ül Askerî'ye;

"Allah, onun yerine seni, bana halef kıldı. Allah'a şükret" buyurdıklarını bildirir.

Yine yakınlarından birisine, Hz. İmâm Aliyy'ün Nakî'nin:

"Oğlum Hasan'ül Askerî, bütün Muhammed soyu içinde en yüce ve en ulu kişidir. İmâmet makamına en lâıyk olan o'dur, oğullarımın en üstünüdür o, benim yerime geçecektir. Sorulacak şeylerinizi muhtaç olduklarınızı ona sormanız gerek" diye yazdıklarını bildirmiştir.

Hz. İmâm Hasan'ül Askerî, Abbas oğulları halîfelerinden El-Mu'tezz, El-Mühtedi ve El-Mu'temid zamanlarında yaşadılar. El-Mu'tezz, Hicri 252. yılında halîfe olmuştu. El-Mu'tezz, kardeşinin birisini öldürtmüş, öbür kardeşini hapsedirmiş, halîfeliğini engelsiz bir hâle getirmeyi kurmuştu.

Sonunda zamanı; batıda Bizanslıların hücumlarıyla, ülkede ise Hâricîlerin isyânlarıyla, askerinin ayaklanmasıyla, yağmalarla, zulümlerle geçen Halîfe Mu'tezz; Hicri 255. yılında halîfelikten indirildi. Bir yeraltı zindanının hamamına hapsedildi, ağzına tuz dolduruldu ve birkaç gün sonra zindanda öldü. Mu'tezz öldüğünde 24 yaşında idi.

Halîfe Mu'tezz zamanında; Ali evlâdı ve Şîa, şiddetli takiplere, işkencelere uğramıştı. El-Mu'tezz'in öldürülmesinden sonra yerine El-Mühtedi halîfe oldu. O da isyânların, askerlerin ayaklanması sonucunda, Hicri 256. yılında ayaklar altında can verdi.

Abbas oğulları, devlet ricâli; Hz. Resûlullah'ın "Ehl-i Beyt'i"ne düşman olanlar ve Şîa'ya karşı duranlar da dahil olduğu halde herkes; "Ehl-i Beyt" imâmlarının bilgilerini, manevî kudretlerini, ahlâk bakımından üstünlüklerini, her hususta ümmetin seçilmiş kişileri olduklarını inkâr edemiyorlar, onlara; içlerinden gelmemekle beraber yine de hürmet etmek zorunda kalıyorlardı.

Tarih bilgilerinin kaydettikleri bir olay da şudur:

Halîfenin en yakın adamı vezir ve kumandan Ubeydullah bin Hakan'ın oğlu Ahmed; Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'nin şehâdetlerinden sonraki olayları şöyle anlatıyor:

“Cafer, babamın huzûruna girdi ve halîfeye; babalarının (Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'nin) makamına kendisinin geçtiğini kabul ettirir, halîfenin bunu kabul ettiğini halka duyurursa; her yıl hilâfet makamına yirmi bin dinar vereceğini söyledi ve babamdan bu işi başarmasını ricâ etti. Babam bu söze pek kızdı ve bağırarak; «Ahmak» dedi; «Halîfe; kılıcını çekmiş, kamçısını kaldırmış; babanın, kardeşinin imâmetine inananları, bu inançtan döndürmek için elinden geleni yapıyor, başaramıyor. Sen ise böyle bir mevkî parayla mı elde etmek istiyorsun? Ne haram düşüncedir bu. Babana, kardeşine uyanlar, sende böyle bir liyâkat görürlerse; ne halîfenin tavsiyesine gerek kalır, ne başkasının» ve Cafer'i huzûrundan çıkarttı; memurlara da, bir daha gelirse içeriye sokmamalarını buyurdu.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî; bütün Ali evlâdı içinde eşine rastlanamaz biriydi. Ağırbaşlılığıyla, bilgisiyle, olgunluğuyla herkesin saygısını kazanmıştı. Bir gün Sâmîrâ'da babamın yanındaydım, bir tören günüydü, herkes bölük bölük girip çıkmadaydı. Bu sırada babama «Ebû Muhammed» geldi dediler. O dönemde Halîfeden, onun yakınları olan birkaç kişiden başka kimse künyesiyle anılmazdı; künyeye anılmak büyük bir şerefti, büyük bir saygıydı. Babam; «Tez buyursunlar» dedi. Biraz sonra uzun boylu, esmer benizli, güzel yüzlü birisi, vakarla içeriye girdi. Babam onu görür görmez yerinden kalkıp birkaç adım atarak karşıladı; yüzünü, göğsünü öptü, elinden tutup oturduğu yerin yanı başına aldı, oturttu. Bir müddet konuştular sonra babam onu uğurladı. Ben bu zâtın kim olduğunu merak ediyordum. Memurlardan sordum, birisi; «Tanımıyor musun?» dedi. «Ali evlâdından Hasan'ül Askerî'dir» dediler. Geceleyin, babama da sordum. Babam; «O» dedi, «Öyle bir kişidir ki; hilâfet Abbas oğullarından alınsa, halîfeliğe ondan lâıyk hiçbir kimse yoktur. Şîâ'nın önderi Ali oğlu Hasan'dır o.» »

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî'ye hizmet eden Ebû Hamza Nasır diyor ki:

“Çok defa Hz.İmâm'ın, bazı kişilerle; Türkçe, Farsça, Rumca ve başka dillerle konuştuklarını duydum ve kendi kendime Medine'de doğdukları halde, bu dilleri nasıl biliyorlar diye şaşım. Bana; «Böyle olmasa» buyurdular; «Hüccet'le ona uyanlar arasında nasıl fark olur?» »

«Kendî» isimli bir hoca, Kur'ân-ı Kerîm'de, kendince bulduğu tenâkuzlara dair bir kitap telifiyle meşguldü. Bir gün talebesinden birkaçı, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'yi görmeye gelmişti. Hz.İmâm onlara; «İçinizde, üstadınıza cevap verecek dirayetli biri yok mu?» buyurdular. Onlar; «Biz onun talebesiyiz, üstadımıza itiraz edemeyiz» dediler. Hz.İmâm; «Söyleyeceğim sözleri, biriniz ona söylesin; cevâbını da gelip bana bildirsin» buyurup, içlerinden birine; «Üstadın huzûruna var, hürmetle ona de ki» buyurdular. «Aklıma bir soru geldi, bunu da sizden başka hiçbir kimse cevap veremez. Kur'ân-ı söyleyen, sizin anladığınız anlamlardan başka bir anlam kastetmiş olamaz mı? Bu takdirde Kur'ân'daki anlamlara ait yorumlarınız yersiz olmaz mı?»

Talebe, Hocası Kendî'nin yanına vardı ve bu soruyu sordu. Filozof Kendî, biraz düşünüp; «Sorunu bir daha tekrarlasana» dedi. Soru tekrarlanınca biraz daha düşünüp; «Evet» dedi. «Lügat ve fikir bakımından, bu mümkündür; Allah aşkına doğru söyle; sen henüz böyle bir düşünceye varacak derecede değilsin; bu soruyu kim öğretti sana?» O kişi; «Doğrusu bu» dedi; «Bana bu soruyu Ebû Muhammed Hasan belletti.» Kendî; «Şimdi doğruyu söyledin, böyle soruları; ancak o soy mensupları sorabilirler; onlar gerçeği aydınlatırlar» ve bu hususta yazdığı müsveddeleri yok etti.”

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî'nin; ataları gibi Hz.Resûl-ü Ekrem gibi lûtuflarına, keremlerine sınır yoktu; kendilerinden isteneni, umulandan fazlasıyla ihsân ederlerdi.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî;

"Cennette bir kapı vardır, adı Ma'ruf'tur; o kapıdan; hayır sahiplerinden, iyilik edenlerden başkaları giremezler; Allah'a hamdolsun ki ben, halkın ihtiyacını gidermeye çalışmadım" buyurmuşlar, sonra Ebû Hâşime bakıp; "Sizde bu yolda yürüyün çünkü; bu dünyada cömertlik edenler, iyilikte bulunanlar, âhirette de ma'ruf olurlar" demişlerdir.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî; bilgiye, irfâna pek büyük bir önem verirlerdi ve bu konuda şöyle buyurmuşlardır:

"Bütün dünya ve dünyada ne varsa hepsi bir lokma olsa, bende o bir lokmayı alsam da; bilen, iman ve irfân sahibi olan birisine versem, yine de onun hakkını ödeyememekten korkarım. Ama bilgisiz, kötü bir kişiye, bir yudumcağız su versem aşırı gittiğimden, israf ettiğimden korkarım."

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî, "Ehl-i Beyt'e" uyanlara da şu sûretle öğüt verirlerdi:

"Allah yolunda takvâyâ riâyet etmenizi, mücâhede de bulunmanızı, iyilikte bulunandan, yâhut günah işleyenden, kimden olursa olsun size emanet edilen şeylere riâyette bulunmanızı, emanete hıyânette bulunmamanızı tavsiye ederim.

Komşularınızla iyi geçinmenizi, Allah'a ibâdetleyken secde de uzun müddet kalmanızı, kulluğu bırakmamanızı dilerim; çünkü Resûlullah'ın risâleti bu esaslara dayanmaktadır. Halkla iyi geçinin, onları dolaşın, hastalarının hatırlarını sorun.

İçinizden biri; takvâ sahibi olur, doğru söyler, gerçek muamelede bulunur, İslâm'ın edeplerine riâyet eder, dîni vazifelerini yerine getirirse; halk, bu kişi «Ehl-i Beyt'in» yolunda der; buysa bizi sevindirir; bizim övücümüz, bezentimiz olun; buna gayret edin; başımızı yere eğdirecek hareketlerden çekinin; bize halkın sevgisini celb edin; bizden onların kötü zanlarını, bize lâıyk olmayan düşüncelerini giderin; çünkü biz hakkımızda söylenecek her çeşit iyiliklerden, övüşlerden üstünüz; o övüşlere daha da lâıykız.

Aleyhimizde söylenecek kötülüklerden ise uzağız; bizim Peygamber'e yakınlığımız var; Kur'ân, hakkımızı tayîn etmiştir, «Tathir âyeti» Allah tarafından bizim hakkımızda inmiştir. Bizden başka kim o âyeti kendisine nisbet ederse yalan söylemiş olur."

Akıykıy-ı Behsâyişi, Hazretti İmâm Hasna'ül Askerî'nin, Müslümanların birleşmesine dair bir mektuplarını, yazılı kaynaklardan sunar:

"Müslümanları bir ailenin fertleri bilmen vazifendir; yaşlıları baba mesabesinde, küçükleri evlât, yaşıt olanlarıysa kardeş. Bunu böyle kabul edersen, nasıl olurda onların birine zulmedebilirsin? Bu böyle kabul edilince kim bir başkasının aleyhinde bir adım atabilir? Yahut onun aleyhinde bulunur, yahut da zararına çalışabilir?

Şeytan, öbür iman kardeşlerinden daha yüce, daha üstün olduğuna dair gönlüne bir şüphe salarsa, ondan üstün olduğunu sandığın kişi senden yaşlıysa, o elbette benden daha fazla hayırlı işlerde bulunmuştur, benden fazla iyilik etmiştir de; yok eğer senden küçükse, ben de ondan daha çok suç işlemişimdir, ondan daha fazla isyân etmişimdir; o hâlde, o benden çok daha iyi. O kişi, seninle yaşıtısa, ben işlediğim suçları biliyorum; ama onun suçlu olup olmadığına şüphem var; nasıl olur da şüpheli yakından üstün tutarım de.

Şunu bil ki insanların en iyisi; iyiliği, hayrı insanlarca bilinen; fakat kendisi halkın ayıplarını, gizli şeylerini yaymayan kişidir."

Onikinci İmâm'ın Mehdî olduğu hakkındaki hadîsler ve Şiâ'nın Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî'yi, Onbirinci İmâm tanıması, Abbas oğullarının telâşını, ürküntüsünü büsbütün arttırmıştı.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî'nin henüz çocukları olmamıştı; fakat bu, doğru muydu? Buna bir türlü inanamıyorlardı. Onun içinde Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî'nin evleri dâimâ göz altındaydı; kendilerini zindana attırmaktansa, bu daha da emin bir çareydi.

Halîfe Mühtedi; Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'yi zindana attırmış, Sâlih'i de hallerini teftişe ve kendisine haber vermeye memur etmişti. Hz.İmâm'a her türlü nobranlığı yapması emredilen Sâlih, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin tesiri altında kalmış, Halîfe Mühtedi'ye; "Gündüzün akşama kadar, geceleyn sabaha kadar ibâdetle meşgul olan, kimseye bir söz söylemeyen, duâdan, ibâdetten başka bir şeyle meşgul olmayan ne yapabilir ki" diye haber göndermişti. Halîfe Mühtedi, Hz.İmâm Hasna'ül Askerî'yi şehit ettirmeyi kafasına kurmuştu, fakat dilediğini başaramadan öldü gitti.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî, halîfe Mu'temid tarafından da birkaç kere hapsedtirilmişti. Bu suretle devrin iktidarı; hem Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'yi Şîa'yla görüştürmemiş oluyor, hem de çocukları olmasını engelliyor, kendileri de göz altında bulunduruluyordu. Halîfe Mu'temid zindandaki memurlardan, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî hakkında dâima haber almakdaydı; fakat Hz.İmâm'ın ibâdetten, namaz ve niyâzdan başka birşeyle uğraşmadıklarını haber alabiliyordu, yalnız her gününü oruçla geçirmekdeydi.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî, iftar vaktinde kendilerine evden gönderilen yemeği zindandakilerle beraber yiyorlardı. Zindanda bulunanlardan da kendilerine uyup oruç tutanlar oluyordu. Hz.İmâm Hasan'ül Askerî, bir kerede, Otamış adlı birinin murâkabası altında hapsedilmişti. Bu adamcağız Ali evlâdına pek düşmandı, Hz.İmâm'a iyice eziyet etmeyi kurmuştu; fakat Hz.İmâm'ın heybetleriyle beraber güzellikleri, temkin ve vakarlarıyla beraber lütufları, mürüvvetleri, Rabbine karşı ibâdetleri, itâatleri bu zâtı şaşırtmıştı. Ali evlâdına riâyet eden, inancı sağlam bir kişi oldu.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî son defa Hicret'in 266. yılında hapsedilmişlerdi. Bir gün annelerine; "Bu yıl bir eziyete uğrayacağım" buyurmuşlardı. Anneleri ağlamaya başlayınca; "Ağlamanın, üzülmenin çaresi yok" demişler, o yılın Safer ayında memurlar gelip kendilerini almışlar, zindana koymuşlardı. Kardeşleri Cafer de kendileriyle beraber zindana atılmıştı.

Birkaç gün sonra Halîfe Mu'temid, zindancıyı çağırdı;

"Git, imâm'a selâmımı söyle, evlerine gidebilirler" emrini verdi. Memur, zindan kapısına gelince orda eğilenmiş, gemi vurulmuş bir atın durduğunu gördü. Kapıyı açınca baktı gördü ki; Hz.İmâm Hasan'ül Askerî giyinmişler, kapıda bekliyorlardı. Memur, Halîfe Mu'temid'in selâmını ve emrini söyleyince Hz.İmâm bir müddet durdular, sonra;

"Git, Mu'temid'e söyle, benim çıkmam Cafer'in kalması ayıp bir şey olur, onunla geldik onunla çıkacağız" buyurdular.

Zindancı gidip bu hâli Mu'temid'e bildirdi. Halîfe Mu'temid:

"Cafer'i de kendilerine hürmetten bırakıyorum, yoksa onu hem bana, hem kendilerine karşı suçlu gördüğümünden hapsedmiştim" demesini zindancıya emretti. Zindancı, dönüp Mu'temid'in sözlerini bildirdi ve her ikisini de bıraktı.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî, Hicri 266. yılı Rebiülevvelin ilk günü rahatsızlandılar, 8. gününe doğru hastalıkları arttı. O gün sabahleyn namazı kıldıktan sonra, mübarek ruhlarını teslim ettiler. Hz.İmâm Hasan'ül Askerî yıkanıp kefenlendikten sonra kardeşleri Cafer, namazlarını kılmak üzere geldikleri sırada, Onikinci İmâm Sâhib'ül-Emr gelip Cafer'in eteğini çekerek; "Amca" buyurdular; "Babamın namazını kılmaya benim senden daha üstün hakkım var." Cafer geri çekilmeye mecbur oldu. Zamanın İmâmı babalarının namazını kılıp çekildiler.

Bütün bu rivâyetlerden anlaşılıyor ki; gasillerinde, tekfîn ve techîzlerinde, namazlarında yani bu dîni emirlerin yerine getirilişinde, hariçten hiçbir kimse bulunmamıştır. Bütün bunlardan sonra Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin Hak'ka kavuştukları duyuruldu. Şehir umumi bir yas havasına büründü. Dükkanlar kapandı, herkes toplandı, cenaze evden çıkarıldı, şehirde gezdirildi.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin, Halîfe Mu'temid tarafından zehirlettirilerek şehit edildikleri rivâyet edilmiştir.

Hz.İmâm Hasan bin Ali'nin ve Hz.İmâm Cafer'üs Sâdık'ın;

“Bizden hiçbir kimse yoktur ki; katledilerek yahut zehirletirilerek şehit olmasın” buyurdıklarına göre bu rivâyet doğrudur.

Hazret İmâm Hasan'ül Askerî'nin Hak'ka kavuşmalarından sonra, Halife Mu'temid tarafından haklarında sonradan gösterilen zâhiri ihtîmam, kefenlerinin açılıp halka, Ali evlâtlarına, Hâşim oğullarına gösterilmeleri, eceliyle vefât ettiklerinin tespitinde gösterilen gayret de, bu rivâyetin doğruluğunu gösterir.

Hazret İmâm Hasan'ül Askerî, Hicri 260. yılı (Milâdi 875) Rebiülevvel ayının 8. gününde, Hak'ka kavuştuklarında 28 yaşlarında idi. İmâmetleri 5 yıl, 8 ay, 5 gün'dür. Soyları evlâdı Hazret İmâm Mehdi'den yürümüştür.

Hazret İmâm Hasan'ül Askerî'nin; tefsirleri, mektupları, risâleleri ve kısa sözlerden oluşan çok değerli yazılı eserleri mevcuttur. Türbeleri Samarra-Bağdat'tadır.

Kendilerinden sonra imâmet, oğlu Hazret İmâm Muhammed Mehdi'ye intikal etmiştir.

En doğrusunu Allah bilir.

Hazret İmâm Hasan'ül Askerî'nin Vecîzelerinden Bir Kısım

Hazret İmâm Hasan'ül Askerî'nin bugün elde bulunan eserleri şunlardır:

1. Tefsirleri,
2. Kısa sözleri,
3. Mektupları,
4. Helâl ve harama ait risâleleri.

Hazret İmâm Hasan'ül Askerî'nin, bu eserlerindeki sözlerinde ve nasihatlarında, insanlık için alınacak nice kıymetli dersler vardır.

Derlenmiş Sözlerinden Bazıları

... Allah'tan çekinin. Dîne ve insanlığa kir değil, süs olun. Kendinizi halka sevdiren. Kendinizden kötü isnâdları giderin.

... Allah'tan çekinmenizi, dinde ihtiyâtla hareket etmenizi, Allah yolunda çalışmanızı tavsiye ederim. Her zaman ve her yerde doğru sözlü olunuz. Size emanet edilen şeyi, bu emaneti yapan ister iyi bir insan, ister kötü bir insan olsun, mutlaka yerine getirin.

... Başkalarında görüp de beğenmediğin şeyler, seni terbiye etmeğe yeter.

... Bâtıl benliğine binen, nedâmet evine konar.

... Beli kıran şeylerden biri de, gördüğü iyiliği örten ve kötülüğü yayan komşudur.

... Biz ancak hakkımızda söylenen güzel sözlere lâyıkız. Bize isnâd olunan her kötü sözden ise uzağız. Allah'ın kitabında hakkımız var. Resûlullah'a yakınız. Cenâb-ı Hak bizi tertemiz etmiştir. Hakkımızda kötü zânda bulunan, bize bir kötülük isnâd eden ancak yalancıdır.

... Budala kişinin yüreği, ağzındadır. Akıllı kişinin ise ağzı, yüreğindedir.

... Cömertliğin de bir derecesi vardır. O dereceyi aştı mı, cömertlik artık isrâf sayılır. Nitekim yiğitliğin, kahramanlığın da bir derecesi vardır. O derece aşılsa kızgınlık, kudurganlık olur. İktisadın da bir hududu vardır. Bu hudut aşıldı mı, hasislik başlar.

... Çok uyuyan, çok rüya görür.

... Düşmanın en az hilekârı, sana olan düşmanlığını ap-açık gösterendir.

... Gönül alçaklığı, öyle bir nimettir ki, hiç kimsenin hasedini çekmez.

... Hayır eken, hayır biçer. Şer eken, pişmanlık biçer. Kim ne ekerse ancak onu biçer.

... Her kötülüğün anahtarı öfkedir.

... İnsanlardan çekinmeyen, Allah'tan da çekinmez.

... Kederli olan bir kimsenin kederine saygı gösterin. Böyle bir kimsenin yanında sevincini göstermek, edebe sığmaz.

... Komşularınızla iyi geçinmeğe bakın. Hz.Muhammed bunu emretmiştir. Dostlarınızı, yakınlarınızı ziyaret edin. Hastaların hatırını sorun. Cenazelerde hazır bulunun, kimsenin hakkı üzerinizde kalmasın, borçlarınızı edâ edin.

... Lâyık olmayan bir kimseyi öven, haksız olarak birine bir kötülük isnâd eden adama benzer. Yaptıkları iş arasında fark yoktur.

... O ne kötü bir kuldur ki; iki yüzlü, iki sözlüdür. O, kardeşini yüzüne karşı metheder de arkasından etini yer. O, kardeşine bir şey verilecek olsa kıskanır. Başına bir felâket geldiği zaman ise onu hemen kötülemeğe kalkışır.

... Sizden biri ihtiyâtle hareket eder, doğru sözlü olur, insanlarla iyi bir hûyla geçinirse ve onu herkes severse, bu beni sevindirir.

... Suç işlemeyi terk eden makbûl bir kuldur.

... Şaşılmayacak bir şeye gülmek bilgisizliktir.

... Şükretmeyen, şükretmesini bilmeyen, nimet nedir bilmez. Uğradığı nimet karşısında buna şükreden, nimetin kadrini bilip anlayandır.

... Yüz güzelliği dış güzelliştir; aklın, zekânın güzelliği ise öz güzelliştir.

L. Onikinci İmâm Hz.İmâm Muhammed Mehdi'nin Hayatı

Onikinci ve son imâm olan, Hz.İmâm Muhammed Mehdi, Hicri 255. yılı Şaban ayının 15. gününde Samarra kentinde dünyaya gelmişlerdir. Babaları, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî, anneleri Nercis Hatun'dur.

İsimleri, cedleri Hz.Peygamber'in mübarek isimleri, künyeleri mübarek künyeleridir. Lâkapları; "Sâhib'üz Zamân (Zamânın Sâhibi), Sâhib'üd Dâr (Yurdun Sâhibi), Kaa'im (Ayakta duran, kıyâm eden), Hüccet (Reddi mümkün olmayan kesin delil), Hâtîm (Hatmeden, sona erdiren) Muntazar (Beklenen), Nahiyet'ül Mukaddese (Kutlanmış yön), Hâdî (Hidâyete sevk eden)" ve "Mehdî (Hidâyete ermiş)" tir. En meşhur lâkapları ise; "Sâhib'üz-Zamân" ve "Hüccet" dir.

Hz.İmâm Muhammed'ül Takiyy, Hz.İmâm Muhammed Mehdi'den bahsederlerken;

"Zuhûr edip, zulümle, cevirle dolmuş olan yeryüzünü eşitlikle, adâletle dolduruncaya kadar adını anmak helâl de değildir" buyurmuşlardır.

Hz.İmâm Mûsâ-i Kâzım da buyurmuşlardır ki;

"Doğumu insanlardan gizli tutulur; üstün ve yüce Allah, cevirle, zulümle, dolmuş olan yeryüzünü, onun vasıtasıyla eşitlikle, adâletle dolduruncaya kadar da adını anmak helâl olmaz."

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin Hak'ka kavuşmalarından sonra, zamanın imâmından, isminden ve mekanından sorulan soruya;"İsmiyle anılırsa yayılır; mekânını bilirlerse bulunur" tarzında cevap gelmiştir.

Onikinci İmâm'dan el yazılarıyla ve sefirler vasıtasıyla gelen emirlerde de; mübarek adlarının anılmaması, kesin olarak buyrulmuştur.

Hz.İmâm Muhammed'ül Takiyy'nin kızları, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin halaları Hakime Hatun, Onikinci İmâm Sahib'ül-Emir'in doğumlarını şöyle anlatır:

"İmâm Hasan'ül Askerî bana, bu gece bizde iftar et, Şâban ayının 15. gecesi ve bu gece Allah, Hüccetini izhâr edecek" diye haber gönderdiler.

Evlerine gittim, kendilerine; "Anneleri kim?" diye sordum. "Nercis" buyurdular. Ben; "Kendisinde doğum alâmeti görmüyorum" dedim.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî:

"Gerçek, benim dediğimdir" buyurdular.

Nercis geldi, bana; "Seyyidem" diye hitab etti ve ayaklarımı çıkarmak istedi.

Ben, kendisine engel oldum; "Seyyidem sensin" dedim.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî bu sözümü duyunca;

"Allah sana hayırla mükâfat etsin hala" dediler.

Ben, Nercis'e;"Allah sana bu gece bir çocuk ihsân edecek ki, dünyanın da efendisi olacak, âhiretin de" dedim. Nercis utangaç bir halde oturdu. Ben; namaz kıldım, iftar ettim; biraz yattım uyudum. Gece namazına kalktım, sonra tekrar yattım. Derken korkarak uyandım, Nercis uyuyordu; biraz sonra o da uyandı; gece namazını kıldı; sonra yattı. Henüz bir doğum alâmeti olmadığı için âdeta tereddüte düştüm.

Hz.İmâm Hasan'ül Askerî odalarından;

"Hala can vaad edilen vakit yaklaşmakta; acele etme" diye seslendiler.

Ben; "Elif-Lâm-Mîm ve Yâ-sin sûrelerini" okudum. O anda Nercis korkarak uyandılar. Koşup yanına gittim;"Allah korusun seni, doğum mu var?" diye sordum.

Nercis; "Evet" dedi. Kendisini bağrıma bastım.

Hazretleri İmâm Hasan'ül Askerî;

"Kadir sûresini oku hala" buyurdular. Tanyeri ağarırken Onikinci İmâm, dünyayı şereflendirdiler.

Sâhib'üz Zamânı, doğumlarından sonra; babaları Hazretleri İmâm Hasan'ül Askerî'nin âhirete intikallerinden önce, yakınlarından birçok kişi görmüş, kendileriyle görüşmüştür. Hazretleri İmâm Hasan'ül Askerî'de; onu yakınlarına göstermişler, müjdelemişler, o cümleden olarak; "Sahibiniz budur" buyurmuşlardır.

Birçok ünlü hadîs kitaplarında bu konu şöyle anlatılır:

"Son zamanda, yeryüzü çevir ve zulümle dolduğu vakit, Resûlullah'ın soylarından ve Hazretleri Fâtıma'nın evlâdından «Mehdî»nin zuhûr edip, âlemi; adâletle, eşitlikle dolduracağı" hakkında birçok hadîs mevcuttur.

Ümeyye ve Abbas oğulları zamanlarında, hattâ daha da sonraki devirlerde;

İslâm'a hükmeden, dîni siyâsete alet haline getiren, halîfeliği kendilerine meşru bir hak olarak tanıtan kişilerin, onların temsil ettikleri iktidarlara karşı kıyâm edenlerin yahut onların kudretlerini ellerine alıp onlar gibi hükmetmek isteyenlerin hemen hepsi, Mehdi hadîslerine dayanmışlar, kendilerini Mehdi tanıtmaya çalışmışlar yahut da taraftarları bu yolu tutmuşlardır.

Ehl-i Sünnet de Mehdi'nin zuhûrunu kabul ederler. Bunun en kesin delili de; Kenya'dan Ebû Muhammed adlı bir zâtın, Mekke-i Mükerrreme'deki "Rabitat'ül-Âlem'il-İslâmi Cemiyeti"ne, Mehdi hakkında gönderdiği yazılı soruya, cemiyet tarafından verilen tafsilâtlı cevapta şöyle denilmektedir.

Hicaz bilginlerinin reylerini de bildiren bu cevapta:

"Kıyamet alâmetlerinden olmak üzere zuhûr edeceği, Mekke'de Rükün'le Makam, yâni Kâ'be-i Muazzama'yla, Hacer'ül-Esved arasında kendisine bey'at edileceği bildirilen ve hadîslerde, sayıları oniki olarak buyurulan ve yine zuhûruyla küfür ve zulümle dolmuş bulunan yeryüzünü, adâletle, eşitlikle dolduracağı, bütün âleme hükmedeceği, 7 yıl hüküm süreceği, kendisinden sonra, İsa Peygamber'in de ineceği, Deccâl'in öldürüleceği anlatılan Mehdi'nin, bir gerçek olup buna inanmanın lüzûmundan" izâh olunmaktadır.

Cevâbın devamında:

"Mehdi'nin zuhûruna iman etmenin Ehl-i sünnet vel cemâat inançlarından bulunduğu, bunu; ancak sünneti bilmeyen, yahut inançta bid'at ehli olan kişinin inkâr edeceği" söylenerek son bulmaktadır.

Gaybet:

Hazretleri Hüccet'in iki gaybetleri, yani gizlenişleri vardır; birinci gizlenişleri doğdukları anda başlar, Hicri 328. yılı Şaban ayının 15. gününe kadar sürer. Bu müddet içinde Onikinci İmâm'ı, babaları Hazretleri İmâm Hasan'ül Askerî, ashâbın ileri gelenlerine göstermişler; "Kendilerinden sonra Allah hücceti ve ümmetin İmâm'ı olacaklarını" bildirmişlerdir.

Bir çok kişi de çeşitli münâsebetlerle Onikinci İmâm'ı görmüşlerdir. Ancak bu görüşler hikmetinden dolayı ânî olmuştur. "Küçük gizleniş çağı" denen ve 73 yıl süren bu müddet içinde, "Sâhib'üz Zamân"la Şîa arasında, yine kendilerinin emirleriyle birbirlerini istihlâf eden dört kişi, Sefirlik hizmetini görmüşlerdir. Bunlar; Dört Nâib, Dört Sefir anlamlarına gelen "Nüvvâb-ı Erbaa, Süferâ-yı Erbaa" diye anılırlar.

Dört Sefir:

1- Said oğlu Ebû Amr Osman:

Esed oğulları boyundan olan Ebû Amr Osman, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî ve Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin ashâbındandır. Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'ye daha çocuk denecek bir yaşta, 11 yaşlarında hizmete başlamış, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin vekilliğini ifâ etmiştir. Sâmirâ'nın "Asker" mahallesinde oturdukları için "Askerî" diye de anılırlardı. Hz.İmâm Hasan'ül Askerî ile Şîa arasındaki sefirlikleri dolayısıyla, kendilerine imâm'ın kapısı anlamına gelen "Bâb"denilmiştir.

Ahmed bin İshak, Hz.İmâm Aliyy'ün Nakî'ye:

"Efendim, her vakit sizinle müşerref olamıyorum; böyle zamanlarda bir müşküle düşersem kimin sözünü tutayım" diye sormuştu.

Hazretti İmâm Aliyy'ün Nakî'de kendisine;

"Bu Ebû Amr kendisine inanılır, emin bir kişidir; size benim tarafımdan ne derse, o söz bendendir" buyurmuşlardır.

Ahmed bin İshak der ki:

Hazretti İmâm Aliyy'ün Nakî Hak'ka kavuştuktan sonra oğulları Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'ye yine aynı soruyu sordum.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî'de bana;

"Bu Ebû Amr, inanılır, emin kişidir, hayatta da, mematta da inandığım zâttır. O, size ne söylerse, ne buyurursa bendendir" dediler.

Bir gün Şîa'dan kırk kişi; kendilerinden sonra Allah hüccetinin kim olduğunu sormak üzere, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin huzûruna varmışlardı.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî;

"Benden sonra hüccet kimdir diye sormaya geldiniz, değil mi?" buyurdular.

Meclistekiler; "Evet" dediler. O sırada meclise, ay parçası gibi bir çocuk geldi. Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'ye çok benziyordu.

Hazretti İmâm Hasan'ül Askerî:

"Benden sonra imâmınız, size halîfem budur; Benden sonra dağılmayın, yoksa hepinizde dîninizde helâke düşersiniz; şunu da bilin ve bildirin ki bu günden sonra onu bir daha göremeyeceksiniz. Ebû Amr ne derse kabul edin, onun emrine uyun, sözünü dinleyin. Artık o, imâmınızın halîfesidir, emir ona râci'dir" buyurdular.

Hazretti İmâm Aliyy'ün Nakî'ye de vekalet hizmetini ifâ eden Ebû Amr, Hz.İmâm Hasan'ül Askerî'nin vekilliğini de yapmıştı. Ebû Amr'ın vefât tarihini kesin olarak bilmiyoruz. Bağdat'da medfundurlar.

2- Ebû Cafer Muhammed:

Ebû Amr'ın vefâtlarından sonra sefirlik hizmetini, oğulları Ebû Cafer Muhammed ifâ etmişlerdir. Hz.İmâm Hasan'ül Askerî hayatlarında, Osman bin Said'le oğulları Ebû Cafer Muhammed'in sefirliklerini Şîa'ya bildirmişlerdi.

Ebû Cafer Muhammed, babalarının vefâtlarından önce de Hz.İmâm-ı Zamân'ın sefirlik hizmetlerini ifâ ederlerdi; arada bir onlara da haber gelirdi. Sağlıklarında kabirlerini hazırlamışlar, vefât edecekleri günü bildirmişlerdi. Her gün hazırladıkları kabre girerler, orada Kur'ân-ı Kerîm'den bir cüz okurlardı. Bildirdikleri zamanda Hicri 305. yılında vefât ettiler ve Bağdat'da hazırlattırdıkları kabre defnedildiler.

3- Hüseyin bin Rûh:

Nev-bahtiler soyundandır. Künyeleri; "Ebû'l-Kasım"dır. Hz.İmâm-ı Zamân'ın emirleriyle, haberleriyle sefirlik hizmeti, Ebû Cafer Muhammed'den sonra kendilerine verilmiştir. Ebû Cafer Muhammed, vefâtlarından evvel Şîa'nın ileri gelenlerini çağırılmışlar;

"Sefârete, Hz.İmâm'ın emirleriyle Hüseyin bin Rûh'un tayîn edildiklerini" bildirmişler; "Benden sonra ona başvurun, işlerinizi, onun vasıtasıyla görün" demişlerdi. Hüseyin bin Rûh, takıyyeye pek riâyet ederlerdi. Hicri 326. yılında vefât ettiler ve Nev-bahtiler kabristanına defnedildiler.

4- Ali bin Muhammed'is Samuri:

Hz.İmâm'ı Zamân'ın emirleriyle, Hüseyin bin Rûh tarafından, kendilerinden sonra, yerlerine sefir olarak tayîn edildikleri bildirilmiştir.

Ali bin Muhammed'is Samuri'nin künyeleri "Ebûl-Hasan"dır. Şîa, onun vasıtasıyla gelen haberlere uyar, sorulara delâletleriyle cevap alırdı. Ali bin Muhammed'is Samuri vefâtlarına yakın, ileri gelenleri çağırıldılar ve onlara Sâhib'üz Zamân'dan gelen şu haberleri getirdiler.

Haberin meâli şu idi:

"Rahmân ve Rahîm olan Allah adıyla.

Ey Sâmirâ'lı Muhammed oğlu Ali, Allah senin yüzünden kardeşlerinin ecrini artırsın. Sen öleceksin, ölümüne de 6 gün kalmıştır. İşini derleyip toparla; ölümünden sonra da yerine geçmek üzere birisi hakkında tavsiyede bulunma. Gerçekten de artık tam Gaybet başlamıştır ve zikri yükseldikçe yücelsin. Allah izin vermedikçe zuhûr yoktur; zuhûr ancak onun izniyle olur; bu da uzun bir zaman sonra, kalbler kasvete düştükten, yeryüzü cevire dolduktan sonra olur ancak. Şîa'ma beni gördüklerini söyleyenler gelecektir; fakat Süfyânî'nin çıkmasından, yüce sesin duyulmasından önce, beni gördüğünü iddia eden yalancıdır, iftiracıdır. Hâlden hâle çevirmek, güç kuvvet ancak yüce ve ulu Allah'ındır."

Gerçekten de bu haberin gelişinden 6 gün sonra Ali bin Muhammed, kendisine gelenlere; "Senden sonra vasiyin kimdir?" sorusunu soranlara, Ali bin Muhammed Kur'ân-ı Kerîm'in; "Emir, ancak Allah'ındır; O yapacağı işi yerine getirir" (Talâk 3.âyet) âyetini okuyarak cevap vermişler ve bu söz, son sözleri olmuştu. Ali bin Muhammed, Hicri 328. yılında vefât etmiştir. Ali bin Muhammed'in vefâtlarıyla "Gaybet-i Kübrâ (Büyük, uzun gizlilik çağı)" başlamıştır.

Sâhib'üz Zamân; "Gaybet-i Kübrâ (Büyük, uzun gizlilik çağı)"da arada sefir yokken, Şîa'nın nasıl hareket etmesi gerektiğini de meâlini yazdığımız şu haberlerinde beyân buyurmuşlardı:

"Yeniden yeniye ortaya çıkan olaylarda, hadîslerimizi rivâyet edenlere başvurun; çünkü; onlar, sizin üzerinizde hüccetimidir benim; ben de onlara Allah hüccetiyim. Gaybetim zamanında benden faydalanmak, bulut altına girdiği zaman güneşten faydalanmaya benzer. Yıldızlar nasıl gök ehline amânsa, ben de yeryüzündekilere amânım; onlar benimle esenleşirler. Soru kapısını kapatın; size gerekmeyen şeyleri sormayın, bilmediğiniz şeylerin üstüne düşmeyin."

Sâhib'üz Zamân'ın haberlerinde ki son emirde, şu âyeti buyurmuşlardır:

"Ey inananlar, size açıklanınca hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın. Kur'ân indirilirken bunlara ait bir şey sorarsanız, hükmü açıklanır size."(Maide 101-102. âyetler)

Hz.İmâm Zeynel Âbidin Ali bin Hüseyin;

"Yeryüzü, Allah Âdem'i yarattığı andan beri, Allah hüccetinden hâli kalmamıştır; ama o hüccet görünür, tanınır yahut gizlenir görünmez; fakat kıyamet kopuncaya kadar yeryüzü Allah hüccetinden hâli kalmaz. Bu böyle olmasa, Allah'a kulluk edilmez" buyurmuşlardır.

Onikinci İmâm'ın gaybetleri dolayısıyla, kendilerinin sefîrlik ve nâiblik hizmetlerini emirleriyle görenler bulunduğu gibi, bu makama sahib olduklarını iddia edenler, bu sûretle dünyalarını mamur etmeye, halk içinde mevkîlerini yüceltmeye çalışan, yalancılar da çıkmıştır.

Mehdî'nin son zamanlarda çıkacağı hakkındaki hadîslere dayanarak, bazı kişilerin, Mehdi olduğu iddia edilmiştir. Bazı kişilerde bu çeşit davaya girişerek, meydana çıkmışlardır. "Mehdî'yim" diye çıkanların bir kısmı uydurma bilgilerle, güç riyâzâtlarla, akli dengelerini yitirenler, kendi kendilerini inandıranlar ve bazı saf kişileri de kandıranlardır. Bir kısmıysa âhiretlerini dünyaya satanlar, hüküm ve hükümet peşinde koşanlardır.

Zuhur Alâmetleri:

Hazretti İmâm Muhammed Mehdi'nin gaybetleri, iman ehli için bir imtihandır. Gerçek inanç ehli onun varlığına inanır.

"İbâdetin en üstünü, darlıktan kurtuluşu, ferahlığa çıkışı beklemektir ve Allah'ın kudretiyle, lûtfuyla kurtulmayı, ferahlığa kavuşmayı bekleyiş ibâdetidir" Hadîs-i şerifleri gereğince; gerçek iman ve inanç ehli; "Hazretti İmâm Muhammed Mehdi'nin zuhûruyla genişliğe feraha çıkmayı, iman ve İslâm'ın bütün dünyaya hakim olmasını bekler; imanlarında şüphe ehli olanlar ise, ümitsizliğe eleme düşer, inkâra yönelir."

Hazretti Peygamberimizin Hadîs-i şeriflerinde; "Ehl-i Beyt" imâmlarının beyânlarında zuhûr alâmetleri de bildirilmiştir.

Bu alâmetlerde Hazretti İmâm Muhammed Mehdi'nin;

"Yalanın, inançsızlığın hüküm sürdüğü, rüşvetin, faizin helâl bilindiği, namazın yittiği, iyiliği buyurmanın, kötülüğe engel olmanın imkânı kalmadığı, haram olan şeylerin hepsinin de helâl tanındığı, zulmün yayıldığı, müminlerin ümitsizliğe elemelere düştükleri, Kur'ân'dan yalnız ders, İslâm'dan yalnız ad kaldığı, kan dökmenin önemsiz sayıldığı bir zamanda, zuhûr edip, âlemi adâletle yeniden ihyâ edecektir."

Bunlar zuhûrun küçük alâmetleridir ve hepsi de hemen hemen belirmiştir.

"Hazretti İmâm Muhammed Mehdi'den önce Mehdilik davası güdenler çıkacak; «Nefs-i Zekiyye (Temiz kişi)» denen biri, Mekke-i Mükerrreme'de, Rükün'le Makam arasında şehit edilecek, bulaşıcı hastalıklarla birçok kişi telef olacak, halkın yarısından fazlasını kırıp geçiren savaşlar kopacak, «Süfyânî» denen bir zalim çıkacak, Mekke'yle Medine arasındaki Beydâ çölünde adamlarıyla yere batacak, Ramazan ayında; uyuyanları uyandıracak, uyanıkları korkutacak şiddetli bir ses onu bildirecek, Güneşle Ay bir biri ardınca tutulacak ve Mehdi zuhûr edecek."

"Hazretti İmâm Muhammed Mehdi zuhûr edince; «Bedir savaşında bulunanların sayısınca üçyüz onüç kişi, Kabe-i Muazzama'nın dibinde, kendilerine bey'at eyleyecek, sonra bütün iman ehli ona uyacak, gökten İsa Peygamber inecek, namazda ona uyacak, Deccâl denen ve zulmün yalanın mümessili olan kişi öldürülecek, İslâm bütün gerçekliğiyle, adâletiyle âleme yayılacaktır. »"

Bu anlatılanlarda, zihinlerin takıldığı tek şey;

"Büyük Gizleniş devrinin uzunluğu ve bir insanın bu kadar müddet yaşayıp yaşamamasıdır. Biz, bunun üzerinde durup uzun ömürlüleri örnek vermeyi, hayatın uzatılması üzerindeki çalışmaları, bunun imkânını anlatacak, bu konulara dalecek değiliz. Âlemde olmasına aklen imkân bulunmayan nice şeyler olmuştur ve ola gelmektedir. Allah'ın gücü, kudreti herşeye yeter.

Esasen, bu imana ait bir şeydir. Zerrede âlem yaratan, zerreye âlemler sığdıran, hayatı ölüme, ölümü hayata sebep eden mutlak kudret sahibine inanan, hikmetlerini bilemediğini bilen, kudretini anlayamadığını anlayan kişi buna da inanır; inanmayana ise, zaten sözümüz yoktur."

Bu bahsi, Kur'ân-ı Kerîm'in şu âyet-i kerîmesiyle tamamlamak istiyoruz:

“Onlara de ki: Gayb, ancak Allah’a mahsustur. Bekleyiniz, işte ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.” (Yunus 20. âyet)

En doğrusunu Allah bilir.

V. HACI BEKTAŞ VELÎ

A. Hacı Bektaş Velî'nin Hayatı

1. Menkıbevi Hayatı

Velâyetnâme'ye göre, Hacı Bektaş Velî, Horasan Hükümdârı İbrahim-al-Sani diye anılan Seyyid Muhammed ile Şeyh Ahmed adlı Nişabur'lu âlim bir zatın kızı Hatem Hatun'un oğullarıdır.

Sultan İbrahim-al-Sani ile Hatem Hatun 24 yıl evli kaldıkları halde çocukları olmaz. Sultan İbrahim, şehrin din âlimlerini toplayarak, bir erkek çocuğunun olması için duâlar edilmesini, Kur'an-ı Kerîm'den hatimler indirilmesini ister. Buna karşılık ihsânlarda bulunur. Bir hafta kadar hatimler yapılır, duâlar edilir. Nitekim Hâteme Hatun, Sultan İbrahim'den hâmile kalır, müddeti dolunca da nur topu gibi bir erkek çocukları olur. Çocuğun adını Bektaş koyarlar.

2. Tarihi Hayatı

Asıl adı Muhammed Bektaş olan Hacı Bektaş Velî'nin, yaşadığı dönem ve çevre iyi bilinmekle beraber, tarihi kaynaklarda yaşadığı dönemler hakkında farklı bilgilere rastlanmaktadır.

Anne ve babası Türk soyundan olan Hazret-i Pîr Hünkâr Hacı Bektaş Velî, İran-Horasan'ın Nişabur şehrinde dünyaya gelmiştir. Hacı Bektaş Velî'nin doğum ve göçüş tarihleri konusunda; kütüphanelerde bulunan yazma eserlerde, ansiklopedilerde ve yazılı tarihi kaynaklarda farklı bilgiler verilmektedir. Velâyetnâme adlı eserde adı geçen; Mevlâna, Seyyid Mahmud Hayrânî, Hacı Sultan, Yunus Emre v.s. gibi bir çok zât 13. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış erenlerdir. Bu bilgilerde bize, Hacı Bektaş Velî'nin yaşadığı çağ hakkında tahmini bir fikir vermektedir.

Hacı Bektaş Velî; Horasan diyarından Anadolu'ya gönül erleri uyandırmak için kopup gelen pek çok Türk mutasavvıfından biri, belki de en mühim kişisidir.

Hacı Bektaş Velî; Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşundan önce 13. yüzyılda, Anadolu'da gönülleri aşkla, insan sevgisiyle, birlik ve beraberlik çerağıyla tutuşturan, büyük bir "Velî", büyük bir "Düşünür"dür.

Hacı Bektaş Velî; Pîr-i Türkistan Hoca Ahmed Yesevî'nin talebelerinden Lokman Perende elinde yetişmiş ve daha sonra da kendisinin geliştirmiş olduğu inanç sisteminde, öz be öz Türkçe'yi kullanmış, İslâm dîninin aşk ve bilgi mahiyetini arz diliyle yorumlayarak pek çok gönül er'i yetiştirmiştir.

Hacı Bektaş Velî; Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında birlik ve beraberliği temin eden güçleri, kendi fikir şemsiyesi altında toplayarak; büyük bir hoşgörü, insan sevgisi ve îman ile Türk tarihinin belki en kritik bir zamanında, büyük aksiyonunu kârizmâtik yapısıyla gerçekleştirmiş, Anadolu Türklüğünün ayakta kalmasını temin etmiştir.

Hacı Bektaş Velî'nin yaktığı îman, aksiyon ve inanç çerağı, tekkeleri yoluyla Anadolu'ya ve hatta Balkan ülkelerinin içlerine, Avrupa'ya kadar ulaşmış, neticede İslâm kültürü, diğer milletlerin hayatında da tesirini göstererek, günümüzde Amerika'ya kadar yayılmıştır.

3. Hacı Bektaş Velî'nin Soyu Şeceresi ve Eğitimi

Hacı Bektaş Velî; Hz.Muhammed, Hz.Ali'nin soyundan ve yedinci İmâm Mûsâ Kâzım'ın neslindendir. Ve kendileri "Seyyid"dir.

Hacı Bektaş Velî hakkında bilgi veren eski kaynaklardan biri olan Velâyetnâme'de, Hazret-i Pîr'in soy şeceresi hakkında geniş bilgi verilmektedir.

Menkıbeye göre okul çağına geldiği zaman babası, Hacı Bektaş Velî'yi, Hoca Ahmed Yesevî'nin talebesi ve halîfesi Lokman Perende'ye teslim etmiştir. Lokman Perende, bâtın ve zâhir

ilimlerine sâhip mübarek bir zâttır. Lokman Perende'nin himayesinde ve Yesevîlik'ten feyiz alarak yetişen Hacı Bektaş Velî, iyi bir eğitim almıştır. Parlak zekâsı ve düzenli eğitimi sayesinde küçük yaşta kendisini yetiştiren Hacı Bektaş Velî, Kur'ân-ı Kerîm, dîni bilgiler ve bâtın ilmine vâkıf olmuştur.

Hacı Bektaş Velî olgunluk çağına gelince icâzetnamesini alır, daha sonra irşad göreviyle Anadolu'ya gönderilir. Velâyetnâme'de, Hacı Bektaş Velî'nin vehbî bir ilme sahip olduğuna delil olarak, hocasıyla arasında geçen bir vak'a gösterilir. Bu vak'a, Hacı Bektaş'ın henüz çocukken birçok kerâmetler gösterdiğini de belirtmektedir.

Velâyetnâme'de yer alan bu vak'a şöyledir:

Bir gün Lokman Perende, aniden Hacı Bektaş'ın bulunduğu odaya girer, odayı nûr ile dolmuş görüp şaşırır; etrafına bakınır, Bektaş'ın sağında ve solunda iki nûrânî zât görür. Onlar Bektaş'a Kur'ân okutuyorlardır. Lokman Perende girer girmez hemen onlar kaybolurlar. Lokman Perende şaşırır kalır.

Hacı Bektaş'a; "Bunların kim olduklarını" sorar. O da; "Sağımda oturan iki cihân güneşi Ceddî Muhammed Mustafa idi, solumda oturan Allah'ın Arslanı, insanların emîri Hz.Âli idi" der.

4. Hacı Bektaş Velî'nin Lâkabı ve Ünvanları

a) "Hacı" Ünvanını Alması

Birçok önemli şahsiyetlerde olduğu gibi Hacı Bektaş Velî'nin hayatı ile ilgili olarak anlatılanlarda da menkıbe ile tarihi gerçeklik, iç içe girmiş bulunmaktadır. Bu yüzden onları birbirinden ayırmak oldukça güçtür.

Hacı Bektaş Velî'ye, "Hacı" ünvanının atfı da onun şu şekilde vuku bulan bir kerâmetine bağlanmaktadır.

Hocası Lokman Perende hacca gitmiş, diğer görevlerini yerine getirdikten sonra Arafat'a çıkıp vakfe'ye durmuştu.

Lokman Perende yanındakilere; "Bugün arefe günü, şimdi memlekette bizim evde «bişi» pişirirler" demiş. Bu söz Hünkâr'a mâlum olmuş. Hünkâr hemen Lokman Perende'nin evine giderek, şeyhin hanımından; bir tepsiye birkaç tane "bişi" koyup kendisine verilmesini istedi. Tepsiye konulup kendisine takdim edilen "bişi"yi alan Hünkâr, göz yumup açıncaya kadar Lokman Perende'ye götürüp sundular. Bundaki hikmeti anlayan Şeyh Lokman Perende, arkadaşları ile beraber bu "bişi"yi yerler.

Hac dönemi bitip Hicâz'dan dönülünce Nişabur halkı, Lokman Perende'yi karşılamaya çıktılar. "Haccın kabul olsun" diyerek tebrik ettiler, elini öptüler. Lokman Perende, gelen halka Bektaş'ın kerâmetlerini anlattıktan sonra; "Esas hacı olan Bektaş'tır" diyerek onu tebrik etti. Bunun üzerine adı, "Hacı Bektaş-al-Horasan"i oldu. Bu menkıbevi anlatımın yanı sıra, onun Horasan'dan Anadolu'ya gelirken hac vazifesini bizzat yerine getirdiği de, tarihi kaynaklarda yer almaktadır.

b) "Hünkâr" Lâkabını Alması

Bektaşî kaynaklarında Hacı Bektaş Velî için çok sık kullanılan bir de "Hünkâr" lâkabı vardır. Hacı Bektaş Velî'ye "Hünkâr" denilmesi de yine onun bir kerâmetine bağlanmaktadır.

Hocası Lokman Perende bir gün Bektaş'a ders verirken abdest almak için dışardan su getirmesini ister. Bunun üzerine Bektaş;

"Hocam, bir nazar etseniz, mektebin içinden su çıksa da dışarıdan su getirmeye muhtaç olmasak" cevabını verir.

Lokman Perende ise;

"Bizim buna gücümüz yetmez" deyince, Bektaş el kaldırıp; "Duâ" eder.

Lokman Perende; "Amin" der. Bektaş elini yüzüne vurup secdeye kapandığında, mektebin bahçesinden bir pınar akmaya başlar.

Hacı Bektaş'ın bu kerâmetini gören hocası Lokman Perende sevinçle;

"Yâ Hünkâr!" demekten kendini alamaz. Bundan sonra da Hacı Bektaş Velî'nin adı "Hünkâr Hacı Bektaş" kalmıştır.

Gerek Velâyetnâmelerde, gerekse Hacı Bektaş Velî ile ilgili diğer bazı eserlerde, Hacı Bektaş Velî için söylenen şu sıfatlar vardır:

"Kutb'ul-Aktâb, Mesned-i ul'lul-elbâb, Sultânü'l-evliyâ, Burhânü'l-asfiya, Fahr-i erbab-ı, Bâbullah, Envârü'l-yâkin, Fatihü'l-evbâb-ı sülâle-i hazret-i sâhib-i sırr-ı ve'l-keşf, Aşk Deryası, Küşade-i bâb-ı hikmet, Nesl-i sâki-i kevser, Sâhibi keşf-i ledünnî, Fahr-ı ma'den-i erkân, Sultânü'l-ârifin, Ser-çeşme-i nûr-ı dîn, Tâcü'l-ârifin, Gavsü'l-vasılîn, Heykel-i nûrânî, Kutb-ı Rabbânî ... v.s."

5. Hacı Bektaş Velî'nin Anadolu'ya Gelişi

Aslen Horasanlı olan ve Nişabur şehrinde doğduğu bilinen Hacı Bektaş Velî, Hoca Ahmed Yesevî dergahında üç yıl hizmet ettikten sonra şeyhinden emanetleri ve icâzeti alır.

Şeyhinin:

"Müjde olsun ki; «Kutb'ul-aktâblık» senindir; kırk yıl hükmün vardır. Şimdiye kadar bizimdi, bundan sonra senindir. Biz bu yokluk yurdunda çok eğlenmeyiz, âhirete gideriz. Var, seni Rûm'a saldı, Sulucakarahöyük'ü sana yurt verdik. Rûm abdallarına seni baş tayin ettik" demesiyle Hacı Bektaş Velî, Anadolu'ya gelmek için yola çıkar. Velâyetnâmedeki bu kayıt, tarihi kaynaklarca da doğrulanmaktadır.

Türkistan Piri Hoca Ahmed Yesevî'nin kültür ocağında,engin bilgi hazinesini dolduran Hacı Bektaş Velî, daha sonra siyâsi ve iktisadi düzeni bozulan Anadolu Türk halkına öncülük etmek, Türk birlik ve beraberliğini sağlamak, Türk dilini yabancı etkilerden korumak, Anadolu'yu Türkleştirmek ve İslâmlaştırmak amacıyla, Hoca Ahmed Yesevî'nin isteği ve işaretleri üzerine Anadolu'ya gelmiştir.

Hacı Bektaş Velî'nin, kesin olarak tarih belli olmamakla birlikte, tahminen Milâdi 1275-1280 yılları arasında Anadolu'ya geldiği kabul edilmektedir. Bu yıllarda Anadolu bir yandan Moğol istilâsı altında ezilirken, bir yandan da büyük bir siyâsi ve ekonomik buhran ile beraber, taht kavgalarına sahne oluyordu. Böyle bir ortamda Anadolu'ya gelen ve Kapadokya yöresindeki Hristiyanlık merkezine karşı bir Türklük merkezi tesis etmek isteyen Hacı Bektaş Velî; bugünkü ismi Hacı Bektaş (O zaman yedi haneli bir köy ve adı Sulucakarahöyük) olan yere gelerek buraya yerleşir.

Türkistan'dan gelen Hacı Bektaş Velî, Türklerin yoğun olduğu Anadolu'yu gezmiş, Türk gelenek ve göreneklerinden korunabilenleri birer birer tespit etmiştir. Bunları, Sulucakarahöyük'te kurmuş olduğu ilim yuvasında, İslâm inancı ve Türk kültürü ile yoğurarak birleştirmiş, ileri sürdüğü düşüncelerini, bu birleşimin üzerine yerleştirmiş ve burada öğrenci yetiştirmeye başlamıştır.

Hacı Bektaş Velî'nin, hoşgörü ve insan sevgisine dayalı düşünce sistemi; kısa bir sürede Hristiyanlığın büyük bir merkezi durumundaki Kapadokya'da bile, geniş halk kitlelerine ulaşmış ve benimsenmeye başlanmıştır. Hacı Bektaş Velî'nin felsefi düşüncelerinin temelinde, insanın varoluşu ve insan sevgisi vardır.

Değişik kaynaklarda Hacı Bektaş Velî'nin, Anadolu'ya gelmeden önce Necef, Kerbelâ, Bağdat'a gittiği ve buralardaki "Ehl-i Beyt" imâmalarının makamlarını ziyaret ettiği; Kâ'be'ye gittiği, Şam, Kudüs, Halep, Gaziantep, Elbistan, Tarsus, Bozhöyük, Muğlan kalesi gibi birçok yerleri de dolaştığı kaydedilmektedir.

Hacı Bektaş Velî'nin; Amasya, Kayseri, Sivas şehirlerine de uğrayarak, daha sonra Sulucakarahöyük'e yerleştiği de anlatılmaktadır.

a) Hacı Bektaş Velî Rûm Ülkesinde

Hacı Bektaş Velî, Rûm ülkesine, Türkmen içinde, Zülkadırlı ilinde Bozok'dan girer. Burada yol üzerinde bir çoban koyun gütmektedir. Koyunlar Hünkâr'dan Velâyet kokusu alarak ona doğru koşarlar. Çoban, sürünün önünü keserek dağılmalarını engellemek ister. Ancak bu kez arkadakiler de Hünkâr'a koşunca, çoban kendi kendine; Olsa olsa bu er Tanrı dostlarındandır, koyun kadar da aklım yokmuş diyerek, Hacı Bektaş Velî'nin ayaklarına kapanır.

Hacı Bektaş Velî, çoban'a:

"Çoban, adın ne?" diye sorar.

Çoban; "İbrahim Hacı" diye cevap verir.

Hacı Bektaş Velî; "Başındakini çıkar" der.

İbrahim Hacı, başındaki geyik postundan dikilmiş börkü çıkarır. Hünkâr, o börkü tekbirleyip İbrahim Hacı'nın başına giydirir; "Yürü, Bozok'la Üçok'u sana yurt verdik ekmeğin olsun, koyuncuklar da beraber varsınlar" diyerek yoluna devam eder.

Hünkâr Hacı Bektaş Velî, Kayseri'ye varır. Orada erenlerden biri ile görüşürler. Konuşma sırasında erenler, elini koynuna koyarak bir salkım üzüm çıkarır ve huzûra koyar. Bunu gören Hünkâr:

"Sizin erenlerden olduğunuz, bizce mâlumdu, sizden kerâmet isteyen de yoktu. Böyle yapmaya ne hâcet vardı" der. Bir müddet daha otururlar. Hünkâr gitmek için ayağa kalkınca, eteğinin arasından bir tane Hindistan cevizi düşer.

O eren:

-Böyle yapmaya ne hâcet vardı dediniz, peki ya bu sizin yaptığınız ne oluyor?

Hünkâr:

-Hak'ka giden hak uğrum hakkı çün, benim bundan haberim yoktu. Siz o kerâmeti gösterdiğiniz için Horasan erenleri gayrete geldiler, bunu getirdiler, diye cevap verir.

Hacı Bektaş Velî, o erenle vedâlaşıp yola revân olur. Kayseri'den Ürgüp'e gelirken yolda Sineson adlı bir Hıristiyan köyüne ulaşır. Burada pek durmayıp Üçhisar adlı diğer bir köye geçer. Bu köyde halk, birbirleriyle kavgaya tutuşmuştur.

Hacı Bektaş, köylülerden birine;

-Bu köyde derviş konaklayacak yer var mı? diye sorar.

Köylü:

-Halk konuk kaygısında mı? Şimdi kavgacılar gelir seninle de kavgaya tutuşurlar, var git, diye tersler.

Bu sırada halktan birkaç kişi Hacı Bektaş Velî'yi merak edip başına toplanırlar. Hacı Bektaş Velî, bunu bir fırsat bilerek konuşmaya başlar:

"Birbirinizin gönlünü kırmayın. Çünkü mü'minin gönlü Kâ'be'ye benzer, lâkin gönül ondan da yeğdir. Zira Beytül-ma'mur göktedir. Orayı melekler tavâf eder. Halbuki gönül Tanrı'nın

nazargâhidir. Tanrı ile gönül arasında perde yoktur. Kâ'be nasıl dokunulmaz, harim ve mübarek ise gönül de Tanrı'nın tecelli ettiği yer olduğu için mübarektir, ona dokunmayın."

Bu nutku dinleyen halk, büyük bir suskunluk ve hayranlıkla onu süzerler.

Topluluktan biri:

-Ey Tanrı dostu! Bize ismini, nereden gelip nereye gittiğini ve maksadını söyler misin? der.

Hacı Bektaş:

-Adım Hacı Bektaş'dır. Horasan'dan Hicaz'a, oradan da Sivas şehrine gitmekteyim. Maksadım, şâki olana amân vermemek ve ahâlinin sulh ile bir arada yaşaması için lüzûmlu olan hakikat sırlarını anlatmaktır. Bunun için Pîrim Hoca Ahmed Yesevî'den emir alıp Anadolu'ya (Rûm'a) geldim.

b) Hacı Bektaş Velî Sulucakarahöyük'te

Hacı Bektaş Velî Sulucakarahöyük'e güvercin donunda indikten sonra bu durum Rûm erenleri arasında bir huzûrsuzluğa sebep olur. Hacı Bektaş'ın alt edilmesi için Karaca Ahmed adlı bir eren gönderilir. Karaca Ahmed, her mahlûkun eşiyle oturduğunu, yalnız Sulucakarahöyük'de güvercin şekline girmiş bir erenin tek başına oturduğunu, murakabe sonunda anlar. Bu eren Hacı Bektaş Velî'dir.

Hacı Bektaş Velî, İdris Hoca ile karısı Kutlu Melek'in (Kadıncık Ana) misafiri olarak bir süre evlerinde kalır. Ama daha sonra câmide kalıp ibâdetle meşgul olmaya başlar. Sulucakarahöyük'te, Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin kısa zamanda müridleri çoğalır. Gördükleri kerâmetler, ona bağlanmak istemeyen âsi ve inatçı mizaçtaki insanları bile yumuşatır.

c) Hacı Bektaş Velî'nin Evli Olup Olmadığı

Ansiklopediler, bilimsel eserler, birçok yazılı kaynaklar Hacı Bektaş Velî'nin evlenmemiş (Mücerred) olduklarını yazar. Hacı Bektaş Velî'nin evli olduğunu iddia ettikleri Kadıncık Ana (Kutlu Melek, Fatıma Nuriyye de denilir) ki, İdris Hoca adındaki kişi ile evli bir hanımdır. Her ikisi de Hünkâr Hacı Bektaş Velî'ye ilk intisâb edenlerdendir. Hacı Bektaş Velî, Kadıncık Ana'yı kendisine mânevî evlât edinmiştir.

d) Hacı Bektaş Velî'nin Halîfeleri

Hünkâr Hacı Bektaş Velî, Sulucakarahöyük'e yerleştikten sonra; kimi gelir nasîbini alır giderdi; kimi gelir kalır, hizmet ederdi; kimisini de Hünkâr bir yere yollar, kendisine halîfelik verirdi. Halîfe olan gittiği her yerde mürid, muhib edinir, halkı uyarırdı. Hünkâr Hacı Bektaş Velî, otuz altı bin çerağı uyarmış, otuz altı bin halîfe dikmişti. Bunların üçyüz altmışı, gece gündüz, Hünkâr'ın huzûrunda hizmette bulunurdu.

Hünkâr, âhiret âlemine göçünce onların her biri, Hünkâr'ca daha evvel tesbit edilen yerlerine gittiler. Bunların en meşhurları Cemal Seyyid, Sarı İsmail, Kolu açık Hacım Sultan, Baba Resûl, Pîr Ebi Sultan, Recep Seydi, Sultan Bahâeddin, Yahyâ Paşa, Barak Baba, Ali Baba, Saru Kadı, Atlas-pûş-Sultan, Dust-ı Hudâ, Hızır Sâmit v.s. idi.

e) Hacı Bektaş Velî'nin Sarı İsmail'e Vasiyyeti ve Hak'ka Yürümesi

Hacı Bektaş Velî, bir gün namaz kıldı, evrâdını okudu, halvete vardı. Sarı İsmail'i çağırdı. Dedi ki:

-Sen benim has halîfemsin. Bugün Perşembe, ben bugün âhirete göçeceğim. Göçünce kapıyı ört. Çile dağı tarafını gözle. Oradan bir boz atlı gelecek, yüzünde yeşil örtü olacak. Bu zât, atını kapıda bırakıp içeri girecek, bana Yasîn okuyacak. Attan inip selâm verince selâmını al, onu ağırla. Hulle donundan kefenimi getirir, o beni yıkar. Beni yıkarken su dök, ona yardım et. Ceviz

ağacından tabut yapar, beni tabuta kor, ondan sonra beni gömün. Onunla söyleşmeyin sakın. Benden sonra Fâtîma Ana (Kadıncık) oğlu Hızır Lala Civan, yerime geçsin. O elli yıl hizmet eder, ondan sonra yerine oğlu Mürsel geçer. O, kırk sekiz yıl şeyhlik eder, ölür, yerine oğlu Yûsuf Bâli geçer. O da otuz yıl hizmet eder, sonra Hak yakınlığına ulaşır.

Dünyanın hâli budur, gelen gider. Sen de hizmet et, sofraya yay. Himmet dilersen cömertlikte bulun. Murtazâ'dan halk, erlik kerâmet istediler. Kanber'e, sofrayı yay buyurdu. Benden kisvet giyen her mürid, konuk istesin, konuğa hizmet etsin. Şeytan gibi kendisini görmesin, kimsenin yatan itini kaldırmamasın. Kimseye karşı ululanmasın, hased etmesin, dedikten sonra, ikinci vasiyyete geçer ve şöyle devam eder:

-Öğüdümü tut, ölümünden sonra bin koyunla, yüz sığır kurban et, bütün halkı çağır, hizmet et, onları doyur. Yedinci günü, kırkinci günü, helva dağıt, korkma, erin harcı eksilmez. Ne kadar muhib ve mürid varsa davet et, onları topla. Öğüt ver, ağlamasınlar. Bir halîfem de Barak Baba'dır (Ali Emîri), gerçek bir er'dir. Ona da söyleyin, Karasiye varsın, Balıkesir'e gidip orasını yurt edinsin.

Hünkâr böylece vasiyyette bulunduktan sonra, Sarı İsmail ağlamaya koyuldu;

"Tanrı bana o günü göstermesin" dedi.

Hünkâr:

"Biz ölmeyiz, sûret değiştiririz" diyerek onu teselli etti. "Sonra dışarı çık, bizden ses kesilince içeri gir" dedi.

Hünkâr daha sonra Tanrı'ya niyâzda bulundu, Peygamber'e selâvat getirdi. Kendisi, kendisine yâsin okudu ve Hak'ka kavuştu.

Sarı İsmail, vasiyyet gereği dışarı çıktı. Sonra içeri girdiğinde, Hünkâr bu fena âlemini terk etmişlerdi. Hünkâr'ın yüzünü hırkasıyla örttü. Halvetin kapısını çekip tekrar dışarı çıktı. Hünkâr'ın muhibleri dört bir yandan gelerek ağlaştılar.

Derken birde baktılar ki, Çile dağı tarafından bir tozdur koptu. Bir anda yaklaştı. Hünkâr'ın dediği bu zâtın elinde bir mızrak vardı. Yüzüne yeşil nikâb örtmüştü. Altında da tarife uygun olarak boz bir at vardı. Erenlere ve muhiblere selâm verdi. Selâmını aldılar. Mızrağını yere dikti ve atından inerek doğruca halvete girdi. Kendisiyle beraber içeriye yalnız Sarı İsmail girdi. Karaca Ahmed kapıda durdu, kimseyi içeriye sokmadı. Sarı İsmail su döktü, yüzü örtülü er yıkadı. Cennetten gelmiş bulunan yanındaki hulle donları, kefen yaptı. Tabuta koyup doğruca musallaya götürdüler. Boz atlı er imamlık etti, erenler de saf olup ona uydular. Namazı kıldırı, götürüp mezara koydular.

Boz atlı kişi, erenlerle vedalaştıktan sonra atına atlayarak yürüdü. Sarı İsmail atın yularından tutarak köyün dışına kadar gittiler, vedalaşacakları zaman acaba bu kim, diye merak etti. Eğer Hızır ise görüştüğüm için tanımam lâzımdır deyip;

-Namazını kıldığın, yüzünü gördüğün er hakkı için, kimsin bildir bana, dedi. Boz atlı er, Sarı İsmail'in yalvarmalarına dayanamadı, örtüsünü açtı. Hacı Bektaş Velî'nin kendisinden başkası değildi.

Sarı İsmail atının ayağına düşüp yalvardı:

-Lûtfet erenler şahı, otuz üç yıldır hizmetindeyim, kusurum var seni bilememişim, suçumu bağışla, dedi.

Hünkâr:

-Er odur ki, ölmeden ölür, kendi cenazesini kendi yıkar. Sen de var buna gayret et, dedikten sonra Çile dağı'na yönelip gözden kayboldu.

Rivâyete göre, Hünkâr Hacı Bektaş Velî, Hak'ka vuslat ettiğinde 63 yaşındaydı.
En doğrusunu Allah bilir.

B. Hacı Bektaş Velî'nin Kişiliği

Türk-İslâm tarihini süsleyen büyük şahsiyetlerden biri olan Hacı Bektaş Velî, kitleleri etkilemiş ve peşinden koşturmuştur. Pek çok insanın gönlüne taht kuran Hacı Bektaş Velî'nin bir gönül eri olması; Ahmed Yesevî gibi büyük bir mutasavvıfın mânevî ocağında, İslâm'ın hayat düsturlarını özümlemesi, aldığı ölçüleri uygulama safhasında gösterdiği hassasiyet, onun kişiliğini ortaya koyan en önemli özellikleridir.

Şu bir gerçektir ki dünya üzerindeki kavga, dövüş ve savaşların altında yatan en önemli sebepler; Bencillik, hoşgörüsüzlük, kibir, gurur, hırs ve haseddir.

Hacı Bektaş Velî'nin;

"İncinsen de, incitme",

"Her ne ararsan kendinde ara" sözleri, onun hoşgörüsünü ortaya koyarak bütün insanlığı sevgi, barış ve kardeşliğe çağırmıştır. "Düşmanınızın bile insan olduğunu unutmayınız" sözü ile de insana verdiği değeri anlatmaya çalışmıştır.

Hacı Bektaş Velî, önce olgun eğitilmiş insan; sonra olgun toplum olarak yaşamayı şîâr edinmiş; din ve mezhep savaşlarını insan potasında eritmeyi hedeflemiş ve yukarıdaki sözü ile de insanı merkez yapmıştır.

Hacı Bektaş Velî'de; Allah aşkı ve sevgisi ile insan sevgisi, hatta hayvan sevgisi en yüksek noktaya ulaşmış; bu sevgi yumağı etrafında toplanan insanlar, gönül erliğine ulaşmanın hazzını yaşamıştır.

İnsanlığın ancak 20. Yüzyılda, üstelikte çoğu kez politik amaçlarla kullandığı insan sevgisi ve insan haklarını; Hünkâr Hacı Bektaş Velî'de 13. Yüzyılda, üstelik insanların birbirlerinin kanını su gibi akıttığı bir dönemde, en içten duygularla dile getirmiştir.

Dîni kurallara bağlılığı, mânevî gücü, "Ehl-i Beyt" sevgisi, engin zekâsı ve sarsılmaz inancıyla Hacı Bektaş Velî kitleleri etkilemiş; günümüzde de etkilemeye devam etmektedir.

Hacı Bektaş Velî; "Oturduğün yeri pak et, kazandığın lokmayı hak et" diyerek temizlik, dürüstlük, çalışmak ve helâl kazanç konusunda tavsiyede bulunurken yıkıcılığa, zulme, sömürüye ve tembelliğe karşı da tavrını ortaya koymuştur.

Hacı Bektaş Velî:

"Ayağa kalkarsan hizmet amacıyla kalk,

Eğer konuşacaksan hikmet ile konuş,

Oturacağın zaman, saygı ile otur!"

Hacı Bektaş Velî, bu sözleri ile toplumda birlik ve dirliğin sağlanması, gönüllere sevgi yumağının dolması, insanların kardeş gibi yaşaması hususlarını dile getirirken; "Gelin canlar bir olalım" mesajını da vermektedir.

"Bir olalım, diri olalım, iri olalım" diyerek gönüllere taht kuran Hacı Bektaş Velî; birleştirici, yapıcı, hoşgörü sahibi, sevgi dolu bir gönül eri; büyük bir mutasavvıftır.

Bir toplumun kimliği o toplumun kültürüdür. Kültürün temeli dildir, hakiki dindir. Toplamların kültürleri asla mı asla dilsiz, dinsiz oluşamaz.

Hacı Bektaş Velî, Türkçe'yi ibâdet dili olarak benimsemiş ve uygulamıştır. Yedi yüzyıl öncesinden günümüze kadar da uygulanmasına öncülük etmiştir. Eğer atalarımız İslâm'ı kabul etmekle, Arap ve Fars (İran) kültürünü de benimsemiş olsalardı; benliklerini de yüzyıllar içinde

kaybederek, bugün Anadolu topraklarında ne Türkiye Cumhuriyeti ve ne de Türk Devletlerinin hiçbirisi olmayabilirdi. Dilini kaybedince; kültürünü ve benliğini de kaybederdi.

Hünkâr Hacı Bektaş Velî, insanı öldürmekle bir yere varılamayacağını; gönülle hem insana, hem de Hak'ka ulaşılacağını; kadın, erkek, ırk, din, mezhep ayırımı olmadan insanın merkez olduğunu, şu özlü sözüyle ne kadar güzel dile getirmişlerdir:

“Karşısındaki insanın iyi olmasını isteyen, önce kendisi iyi olmalıdır.”

Hacı Bektaş Velî, Allah'ı insan eliyle yapılmış mabetlerde değil; insanın gönlünde ve onun özünde ki sevgi de bulmuştur. Hacı Bektaş Velî, Türk'ün Orta Asya bozkırında zaten rûhunda var olan engin hoşgörüsünü İslâm'la geliştirerek; başka milletlere ve dinlere karşı da kullanmıştır.

İnsan olmanın onurunu, Hacı Bektaş Velî:

“Eğer insan isen, ölmezsin korkma,

Aşık'ı kurt yemez uc'da değildir” sözleriyle ne güzel ifade etmiştir.

Hacı Bektaş Velî, önce insanı sonra İslâmlığı savuna gelmiştir. İnsan olmadan İslâm'ın olamayacağını savunmuştur. İnsan olmanın temelini de, şu vecîzesinde ne güzel öz Türkçe olarak ifade etmişlerdir:

“Eline, diline, beline sahip ol.” İşte Türk'ün özünde olan bu olgu; “Edeb” tir, “Terbiye” dir.

Hacı Bektaş Velî, kadına büyük değer vermiş, kadını hiçbir zaman ikinci sınıf bir insan olarak görmemiş, kadına cinsiyet olarak bakmamış, insanın diğer yarısı olarak görmüştür. Hacı Bektaş Velî, kadının dört duvar arasında kalmaması gerektiğini savunmuş, kadınla erkeğin toplum içinde yan yana mutlu, birbirine kardeş, eş, ana, bacı olduğunu belirtmiştir. Kendisine ikrarla bağlı canlar da, bu ulu Velî'nin sözlerinden yüzyıllardır çıkmamışlardır.

Bu konuda biz sözü yine Hünkâr Pîr Hacı Bektaş Velî'ye bırakalım:

“Erkek dişi sorulmaz muhabbetin dilinde,

Hak'kın yarattığı her şey, yerli yerinde.

Bizim nazarımızda kadın, erkek farkı yok,

Noksanlıkla, eksiklik senin görüşlerinde.”

C. Hacı Bektaş Velî'nin İnanç Sistemi

Hacı Bektaş Velî'de Allah sevgisi esastır. Allah'ı seven, yaratılmış kulları sever; yaratılmışları bu sevgiden dolayı kucaklar. Bu inancı benimseyen kişi, kendisinin yücelmesi için fedakarlıkta bulunur.

Hacı Bektaş Velî'nin inanç yapısında mutlak bir hoşgörü, samimiyet ve sevgi vardır. İyilik etmek, hüsn-i niyyet sahibi olmak, tevâzu ve edeb içinde olmak, kulun mutlak varlığa karşı başlıca sorumluluklarındandır. Yoksa insan gerçek kimliğini bulamaz, hayvanî davranışlardan kurtulamaz.

Hacı Bektaş Velî'nin en fazla değer verdiği şey; "Fazîlet ve bilgidir". Fazîletli bir insan tipi oluşturmak için tek bir yol vardır. O da ilimdir. İlmî pek bir üstün değer kabul eden Hacı Bektaş Velî, Makâlât'ında şöyle der:

"Her kim ki ilme yakın olsa, öğrenmelikten mahrum kalmaya." Elbette ki başta; "Allah ilmi" gelir.

Türk ve Dünya İslâm tarihinde derin ve benzersiz izler bırakan Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin, felsefî düşüncelerinin temelinde Allah ve insan sevgisi vardır.

Hacı Bektaş Velî'nin şu sözleri, felsefesini en iyi ve en güzel bir biçimde açıklamaktadır:

- Araştırma açık bir sınavdır.
- Eline, diline, beline sahip ol.
- Her ne arar isen kendinde ara.
- Kadınlarınızı okutunuz.
- İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.
- Düşmanınızın dahi insan olduğunu unutmayınız.

Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin bu dünya görüşü, asırlar sonra 1948 yılında yayınlanan; "İnsan Hakları Evrensel Beyânnamesi"nin temelini oluşturmuştur ve aynı anlayışı aksettirmektedir.

Hacı Bektaş Velî'nin bu düşüncelerinin bir kısmı, kendisinden yaklaşık 600 yıl sonra 1923 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından hayata geçirilmiştir. Atatürk'te kadınları okutmuş, ilme büyük değer vermiştir.

Hacı Bektaş Velî'nin aradan geçen bunca zamana karşın, düşünceleri hâlen güncelliğini korumakta, bütün insanlığın yolunu da aydınlatmaya devam etmektedir.

Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin verdiği eğitimde dört devre bulunmaktaydı. Bunlar:

1. Allah aşkı: İnsan gerçek olgunluğa ve huzûra ancak Allah aşkı ile ulaşabilir. Başka hiçbir şey bunu sağlayamaz.

2. Maddeden manaya geçme: Gizli ilimler ve Allah ile ilgili şeylerin ilmi; ancak Allah'ın kendi istediği kişilere tanıdığı özel bir lütûftur. Allah hiçbir zaman sizin davranışlarınızın dış görünüşüne bakmaz, onları yaparken ki niyetinize bakar.

3. İnsanlar arası sevgi ve birlik: Dünya malı insana, eğer kullanmasını bilmezse hiçbir şey kazandırmaz. Allah aşkı ve insan sevgisi ise insanın yolunu aydınlatır. Âhiret âlemine gidenler bu gerçeği orada görürler ama, dünyadakiler neyin orada kıymetli olduğunu burada bilemezler. Ancak erenler bilir. En yüce mertebe, seven gönülün ulaştığı mertebedir.

4. İnsandaki enerjinin ortaya çıkarılması (Kerâmet): İnsanlar, Allah'ı doğuda, batıda aramaktan vazgeçmelidirler. Eğer kişi yeteri kadar olgunlaştığına inanıyorsa, gözünün kudretine güveniyorsa,

dalgın müneccim gibi göklere bakmamalıdır. Aranılan yukarıda değil, kişinin dış görünüşünün altındadır, kişinin içindedir.

Bütün bunların yanında Hacı Bektaş Velî'nin inanç sistemi, gönül birliğine dayanır. Kimseyi ayıplamayan, her türlü varlığı en üstün vasıflarla görmeye çalışan, sohbet ve muhabbeti toplumun birliğinde kesin ilke kabul eden bu görüş; Vefalı, sabırlı, çalışkan, vatansever bir insan modelinin gerçek temsilcisidir. Kadına, toplumun kutsal varlıkları olan analarımıza, kardeşlerimize Hünkâr Hacı Bektaş Velî kadar değer veren pek nadir gönül er'i vardır.

D. Hacı Bektaş Velî'nin Türk Tasavvuf Hayatındaki Yeri ve Tesirleri

Hacı Bektaş Velî'yi anlayabilmek için, Hoca Ahmed Yesevî'ye kadar uzanmakta fayda vardır. Hacı Bektaş Velî, Hoca Ahmed Yesevî'nin Kur'ân'dan aldığı feyizle ateşlediği, Türk insanının gönül dünyasının aydınlığını da beraberinde taşıyan ilim, irfân ve mâna meş'alesini Anadolu'da yeniden tutuşturmakla kalmamış; aynı zamanda asırlara uzanan ve parlaklığından hiçbir şey kaybetmeyen bir ışık kaynağı olmuştur. İlâhi takdir böyle olsa gerek.

Hoca Ahmed Yesevî tarafından ana çizgileri belirlenen, Hacı Bektaş Velî tarafından geliştirilen ve daha sonra Bektaşilik olarak tarihteki yerini alan gönül seferberliğine dayalı Tasavvufî harekete; Türkçe'nin, Türk edebiyatının, Türk sanatının, çok şeyler borçlu olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

Hacı Bektaş Velî, Türk kültürünün en önemli kişilerinden birisidir. O, Anadolu'nun İslâmlaşma ve Türkleşme sürecinde etkili olmuş; kalıcı izler bırakmıştır. Hacı Bektaş Velî'nin din anlayışını ve inanç sistemini ortaya koyabilmek için öncelikle, Onun yaşadığı ortamın birtakım özelliklerinin bilinmesi lâzımdır.

Türk tarihinde 13. asır, Selçuklu Devletinin; siyâsi, ictimâî ve iktisâdî buhranların sonu gelmez tazyiki altında can çektiği, istikrarsız ve huzûrsuz bir devridir. Yine bu devirde vukû bulan Moğol istilâsı, mutasavvıfların yorumuyla; dizlerinin dermanı kesilmiş, gözlerinin ferî sönmüş İslâm dünyasında, Allah'ın yeni bir doğuş için insanların başına musallat ettiği, bir kahır ve celâl tecellisi olmuştur.

İşte Hacı Bektaş Velî; bu çaresiz ve muztarib kitleleri engin sevgi, birlik, kardeşlik anlayışıyla İslâm tasavvufunun; zengin ve mûnis şevk ile îman potasında mayalayıp, yeniden doğuşu (halk-ı cedid'i) gerçekleştiren uluların, kahramanların ön saflarında yer alır.

Hoca Ahmed Yesevî'nin Türkçe söylediği "Hikmetleri", kendi ifadesiyle "Mâna-i Kur'ân"dır. Hoca Ahmed Yesevî'nin günümüze kadar ulaşan "Hikmetleri"; dikkatlice incelendiğinde, onların Kur'ân'ın rûhunun Türk insanının gönül dünyasında mayalanması sonucu; şiir (nefes) kalıplarına dökülen özlü sözler, gönülden kopup gelen deyişler hemen fark edilmektedir. Hoca Ahmed Yesevî; İlimin, ilmiyle âmil olan âlimin üstünlüğünün farkındadır.

Hacı Bektaş Velî, Kur'ân'da belirtilen îman esaslarına inandığını, âyetlerden deliller de göstererek tek tek belirtir.

Din; insan için, insanın en iyi şekilde insanlığını gerçekleştirebilmesi için bir araçtır, şarttır. Din; dünya içindir, burada uygulanır ve âhireti kazandırır. Din denildiği zaman akla ilk gelen de, îman esasları olmaktadır. Hacı Bektaş Velî'nin; "İmanın akıl üzere" olduğunu belirtmiş olması, onun İslâm'ın inceliklerini çok iyi bildiğinin bir kanıtıdır.

Hacı Bektaş Velî'nin; üstün karakteri, geniş hoşgörüsü, keskin zekâsı, teşkilatçılığı, yöneticiliği, derin ilmi ile birleşince; Hacı Bektaş Velî'nin yerleşmiş olduğu Sulacakarahöyük'ün çehresi değişmiş ve mânevî bir potansiyel merkezi durumuna gelmiştir.

Hacı Bektaş Velî; ilmi, irfânı, kişiliği ve engin hoşgörüsü ile kısa sürede pek çok dost edinmiş, düşmanların dahi takdirini kazanmıştır. Bu dostların sevgisi önce Sulacakarahöyük'ü aşmış, daha sonra da Anadolu sınırlarından taşarak, Rumeli'ye, Balkanlar'a ve Avrupa'ya ulaşmıştır.

Hacı Bektaş Velî'nin; İman büyüklüğü, ibâdet üstünlüğü, ilim, hoşgörü ve sevgi gibi konularda verdiği mesajlar, geçmişte olduğu gibi günümüze ve geleceğe de ışık tutacak açıklamalarıdır.

E. Hacı Bektaş Velî'nin Eserleri

1. Fevâ'idnâme

Eserin yazması Türkçe'ye çevrilmiş ve basılmıştır. Eser muhtevâ olarak Makâlât'la çok büyük benzerlikler göstermektedir. Dîni, ahlâki ve tasavvufî konuları ihtivâ eder.

2. Fâtiha Sûresi Tefsiri

Hacı Bektaş Velî'nin böyle bir eseri bulunduğunu ilk defa Fuat Köprülü haber vermiştir.

3. Şathiyye

Hacı Bektaş Velî'nin iki sayfa kadar tutan bir şathiyyesi olduğunu Abdülbâki Gölpınarlı nakletmektedir.

4. Hacı Bektaş Velî'nin Nasîhatları

Hacı Bektaş Velî'ye ait nâsihat ve vasiyyetler, bir nüshası Hacı Bektaş İlçesi Halk Kütüphanesinde kayıtlı olan ve Dedemoğlu tarafından yazılan "Akâidi Tarîkat" müteakiben kaydedilmiştir.

5. Besmele Şerh-i

Bir nüshası Manisa Kütüphanesinde bulunan bu eser Türkçe olarak kaleme alınmıştır. Eser, Hacı Bektaş Velî'nin Besmele Tefsiri adıyla yayınlanmıştır. Hacı Bektaş Velî bu eserinde Bismelinin mânâ ve rûhunu yorumlar. Bunu yaparken de âyet, hadîs ve birtakım kıssalardan deliller getirir.

Hacı Bektaş Velî'nin Şerh-i Besmele isimli eseri, genellikle ilâhi merhamet ve hoşgörü konusunu işlemektedir. Bu eserde Rüştü Şardağ tarafından 1985 yılında Manisa İl Halk Kütüphanesindeki el yazmaları arasından bulunarak, aynı yıl yayınlanmıştır.

6. Makâlât

Sefer Aytekin, Prof.Dr. Esad Çoşan ve Mehmet Yaman tarafından yayımlanan Makâlât'ın aslı Arapça'dır. Velâyetnâme'de Said Emre'nin Makâlât'ı Türkçeye çevirdiği söylenir. Oldukça zengin bir nüsha özelliğine sahip olan eserin manzûm ve mensûr olarak kaleme alınmış nüshaları da bulunmaktadır. Makâlât, bilindiği gibi, dört kapı-kırk makam tertibi üzere kaleme alınmıştır. Dört kapı (Şerîat-Tarîkat-Marifet-Hakikat), kırk makam anlayışı Türk mutasavvıflarının kabûl ve takip ettikleri bir sülûk anlayışıdır.

Hacı Bektaş Velî'nin dünyevi, dîni ve tasavvufî konularındaki duygularını, düşüncelerini ve nihayet bütünüyle "insan imajını" en açık, sade, anlaşılır, tabîî söyleyişlerle ortaya koyduğu eseri hiç şüphesiz "Makâlât"dır.

Makâlât; Şerîat, Tarîkat, Marifet ve Hakikat gibi dört kapıdan ve her kapının da on makamından bahseder. Makâlât'ta; tasavvuftan, kalp ahvalinden, zâhid, ârif ve muhiblerden bahsedilerek insan övülmekte, kendisine verilen nimetler dile getirilmektedir.

Makâlât'ın ilgi çeken en önemli hususu, düşüncelerin Kur'ân-ı Kerîm'in âyetlerine ve Hz.Peygamber'in Hadîs-i şeriflerine dayandırılmış olmasıdır. Bazı bölümlerinde, konular sadece âyetler zikredilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Sekiz ayrı bölümden oluşan Makâlât'ın, birinci bölümünde; "Anâsır-ı Erbaa", yani; hava, su, toprak ve ateş'ten ibaret dört unsura bağlı olarak, dört çeşit Müslüman imajı tipi bulunduğundan bahisle, bunların sırasıyla; Âbidler, Zâhidler, Marifet Ehli ve Muhibler olduğu belirtilir.

Hünkâr Hacı Bektaş Velî Makâlât'ta; İslâm dîninin îman, ibâdet ve ahlâk konularına yer vermiş, ele aldığı konuları âyet ve hadîslerin ışığında ve onlarla destekleyerek incelemiştir. İyi bir

Müslüman olabilmek ve Allah'ın rızâsına erebilmek için dikkat edilmesi gereken hususları, dört ana başlık ve her birini de on altı başlık halinde sıralamış, kendi üslubu ile de dört kapı, kırk makam olarak ifade etmiştir.

Şimdi dört kapı, kırk makam olarak ele alınan konuları sıralamaya çalışalım. Şeriat, Tarikat, Marifet ve Hakikat olarak isimlendirilen dört kapının makamları da aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

1 . Birinci Kapı – Şeriat ve On Makamı:

1. İman getirmektir.
2. İlim öğrenmektir.
3. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, gücü yeterse hacca gitmek, gazâ etmek vegusletmektir.
4. Helâl kazanç kazanmak ve ribâ'yı (faizi) haram bilmektir.
5. Nikah kıymak-evlenmektir.
6. Hayız ve lohusalıkta (Kadınlardan uzak durmak), cima'ı haram bilmektir.
7. Ehl-i sünnet ve'l-cemââtten olmaktır.
8. Şefkat ve merhamet sahibi olmaktır.
9. Helâl yemek ve temiz giyinmektir.
10. Emr-i bi'l ma'ruf ve nehyi'ani'l münkerç. (İyiliği emredip, yaramaz işlerden sakınmaktır.)

2. İkinci Kapı – Tarikat ve On Makamı:

1. Mürşitten el alıp tövbe etmektir.
2. Talib ve mürid olmaktır.
3. Saçını, sakalını ve elbiselerini temiz tutmaktır.
4. Mücâhede etmektir. (Nefsine söz geçirmektir.)
5. Hizmet etmektir.
6. Korkmak, sakınmak, emin olmamaktır.
7. Hak'tan ümidini kesmemektir.
8. Hırkadır, zenbildir, makasdır, seccâdedir, ibrettir, hidâyettir.
9. Sâhib-i makam, sâhib-i cemiyet, sâhib-i nasihat, sâhib-i muhabbet olmaktır.
10. Aşk, şevk ve fakirlik (yokluk) üzere olmaktır.

3. Üçüncü Kapı – Marifet ve On Makamı:

1. Edebtir.
2. Korkmaktır.
3. Perhizkârlıktır.
4. Sabır ve kanâattır.
5. Utanmaktır.
6. Cömertliktir.
7. İlimdir.
8. Miskinliktir. (Gösterişsiz yaşamaktır.)
9. Marifettir.
10. Kendi özünü bilmektir.

4. Dördüncü Kapı – Hakikat ve On Makamı:

1. Toprak gibi olmaktır. (Alçak gönüllü, tevâzu ehli olmaktır.)
2. Yetmiş iki milleti bir görmek ve kimseyi ayıplamamaktır.
3. Elinden gelen yardımı kimseden esirgememektir.
4. Dünyada yaratılmış bütün nesnelerin, kendisinden emin olmasıdır.
5. Her bir iş için mülkün sahibi Allah'a güvenip yalnız ondan yardım ve başarı dilemektir.
6. Sohbetir. Sohbetinde hakikatın sırlarını söylemektir.
7. Seyr-i sülûk sâhibi olmaktır.

8. Sır'dır. Kendinden sadır olan kerâmetleri saklamaktır.
9. Münâcât etmektir. (Allah'a yalvarmaktır.)
10. Müşâhede'dir. (Tanrı'ya ulaşmak- Fenâfillah makamıdır.)

7. Hacı Bektaş Velî'ye Ait Olduğu Söylenen Diğer Eserler

Abdûlbaki Gölpınarlı tarafından Hacı Bektaş Velî'ye ait bir "Hadîs-i Erba'in Şerhi" bulunduğu nakledilmiştir. Ayrıca "Makâlât-ı Gaybiyye ve Kelimât-ı Ayniyye" adlı bir diğer eserin de ona ait olduğu söylendiği hâlde, esere dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

Hacı Bektaş Velî'nin "Hunda-nâme" ve "Üssü'l-Hakika" adlı iki eserinin daha olduğu söylenmekteyse de, şimdiye kadar hiçbir nüshasına rastlanılmaması, bizim bu eserlerin niteliği hakkında bir yargıda bulunmamızı güçleştirmektedir.

F. Hacı Bektaş Velî'nin Vecîzelerinden Bir Kısım

- » Abdal, Hak'ka hayran olandır.
- » Adâlet her işte, Hak'kı bilmektir.
- » Âdem suretinde olan herkes, Âdem değildir.
- » Âdem'in Âdemliği; akıl, hayâ ve ilim ile dir.
- » Âlimlere ve kendini bilenlere, alçak gönüllülük yaraşır.
- » Allah ile gönül arasında perde yoktur.
- » Ara, bul.
- » Araştırma, açık bir sınavdır.
- » Ârifler hem arıdır, hem arıtıcı.
- » Âriflerin içinde, murdar nesne (kötülük) eğlenmez.
- » Aşk meydanı, erenlerin ve bilenlerindir.
- » Bilim, gerçeğe giden yolları aydınlatan ışıktır.
- » Bir olalım, iri olalım, diri olalım.,
- » Bizi sevenlerin gönüllerinde biz oturur, dillerinde de biz konuşuruz.
- » Bizim erkânımız; ahlâkı Muhammed'i ve edebi Ali'dir.
- » Cahiller ve hak tanımazlara, sükût ile karşılık veriniz.
- » Cennet için ibâdet geçersizdir.
- » Çalışan insan kötülük düşünmez.
- » Çalışmadan geçinenler, bizden değildir.
- » Dâimâ iyiyi, güzeli, doğruyu öğrenebilmek için okuyunuz, okutunuz.
- » Devletli odur ki; cehli sile, gafletten uyanıp kendini bile.
- » Dil mızraktan, daha derin yaralar.
- » Dili, dini, rengi ne olursa olsun iyiler iyidir.
- » Dînine dizlerinle değil, kalbinle bağlan.
- » Doğruluk dost kapısıdır.
- » Düşmanınızın bile, insan olduğunu unutmayınız.
- » Düşünce karanlığına ışık tutanlara ne mutlu.
- » Düşünce, davranış ve sevgiyi, Allah lezzeti olarak tadın.
- » Edeb elbisesini, sırtınızdan ölünceye kadar çıkartmayınız.
- » Elden gelen her iyiliği, herkese yapınız.
- » Eline, diline, beline sahip ol.
- » En büyük kerâmet çalışmaktır.
- » En yüce servet, ilimdir.
- » Hak'ka erişebilmek için, büyüklere ve doğrulara yaklaşın.
- » Hakikatın ilk makamı, toprak olacağımızın bilinmesidir.
- » Hamı pişiremezsen bari, pişmişi ham etme.
- » Her ne arar isen, kendinde ara.
- » Hiçbir milleti ve insanı ayıplamayınız.
- » Hükümdar (idareci), ancak adâleti ile başarılı olur.
- » İbâdetin yeri başkadır, işin yeri başkadır.
- » İçi murdar kimseyi ne kadar dıştan yıkarsan arınmaz.
- » İlim, hakikate giden yolları aydınlatan ışıktır.
- » İlimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır.
- » İlmi ve bilgiyi yüce tutan kimse hiçbir zaman küçülmez, alçalmaz.
- » İmanın kemâli, âhlak güzelliğidir.
- » İncinsen de, incitme. İnsan dilinin arkasında gizlidir.
- » İnsanın kemâli, ahlâk güzelliğidir.
- » İnsanın olgunluğu, davranışlarının doğruluğundadır.

- » İslâmın temeli güzel ahlâk; ahlâkın özü bilgi; bilginin özü akıldır.
- » Kadınlarınızı okutunuz, kadınları okumayan millet yükselmez.
- » Kanâatkâr olanlar, en büyük zenginliğe sahiptir.
- » Karşısındaki insanın iyi olmasını isteyen, önce kendisi iyi olmalıdır.
- » Kendini tanımayan, Yaratan'ı da bilemez.
- » Kibrin aslı şeytan, tevazûnun aslı Rahmân'dır.
- » Kimsenin ayıbını arama, kendi ayıbını görür ol.
- » Mevki hırsı, koğu, gıybet, edepsizlik, hıyânet Hak'kı inkâr eder.
- » Murada ermek, sabır iledir.
- » Mürüvvet hoş görme ve affetmektir.
- » Nebîler, Velîler, insanlığa Tanrı'nın hediyesidir.
- » Nefsine ağır geleni, kimseye tatbik etme.
- » Oturduğun yeri pâk et, kazandığın lokmayı hak et.
- » Özünde ve sözünde temiz olmayanların, îmanı tam değildir.
- » Sevgi ve acıma, insanlık; hiddet ve şehvet ise hayvanlık vasfıdır.
- » Yolumuz; ilim, irfân ve insanlık sevgisi üzerine kurulmuştur.

G. Hacı Bektaş Velî'nin Kıt'a ve Beyitlerinden Bir Kısım

Hararet nârda'dır, sac'da değildir,
Kerâmet sendedir, tâc'da değildir.
Her ne arar isen, kendinde ara,
Kudüs'te, Mekke'de, Hâc'da değildir.
Sakın, bir kimsenin gönlünü yıkma,
Gerçek erenlerin sözünden çıkma.
Eğer insan isen ölmezsin, korkma,
Aşığı kurt yemez, uc'da değildir.
Gönül kâbesine girmesin hülya,
Nefsine hakim ol düşme bed hûya.
Kirleri arıtan baksana suya,
Hep yüzü yerlerde, buc'da değildir.

Dostumuzla beraber, yaralanır kanarız,
Her nefeste aşk ile, yaratana anarız.
Erenler meydanına, vahdet ile gir de gör,
Kırk budaklı şamdanda kırkımız bir yanarız.
Edeb, erkâna bağlıdır, ayağımız başımız,
Güllerden koku almıştır, toprağımız taşımız.
Soframızda bulunan, lokmalar hep helâldir,
Yiyenlere nûr olur, ekmeğimiz aşımız.

Erkek dişi sorulmaz, muhabbetin dilinde,
Hak'kın yarattığı her şey yerli yerinde.
Bizim nazarımızda, kadın erkek farkı yok,
Noksanlıkla eksiklik, senin görüşlerinde.

Hak'ka tâlib olan kişi, başka murâd isteme,
Dostun seninle beraber, başka vuslat isteme.
Bu dünya bir sofradır, arzular gelir geçer,
Eğer bizi buldun ise, başka murâd isteme.

Sevgi muhabbet kaynar, yanan ocağımızda,
Bülbüller şevke gelir, gül açar bağımızda.
Hırslar, kinler yok olur, aşkla meydanımızda,
Arslanlarla ceylanlar, dosttur kucağımızda.

Madde karanlığı, akıl nûru;
Cehâlet karanlığı, ilim nûru;
Nefis karanlığı, marifet nûru;
Gönül karanlığı, aşk nûru ile aydınlanır.

Malım mülküm servetim, hepsi evde kaldı,
Eşim dostum akrabam, geçtiğim yolda kaldı,
Dostlarımdan birisi, benden hiç ayrılmadı,
Allah için yaptığım iyilikler bende kaldı.

Sensiz benim bir dem karara mecâlim yok,
İhsânını ta'dâ da imkânım yok.
Tenimdeki her tûy eğer dillense,
Binde bir şükrümü ifâya imkânım yok.

Hünkâr Pîr Hacı Bektaş Velî

VI. MAKALELER

A. Hz.Ali'nin Hâris'ül-Eşteroğlu Mâlik'i Mısır'a vali tayin ettiği zaman ona verdiği emir-namedir

Bu emir-name bugünün yöneticilerinin okuyup ders alacakları ve nasıl iyi bir yönetici olabileceklerini gösteren çok büyük bir kaynaktır. Ve bugün için bu üstün değerlere çok ihtiyacımız vardır.

Hâris'ül-Eşteroğlu Mâlik'i Mısır'a vâli tâyin ettiği zaman ona verdiği emir-nâmedir.

Senden önce ordan adâletle hükmeden, zulümle hüküm yürüten nice devletler gelip geçmiştir. Sen kendinden önceki buyruk sahiplerinin yaptıklarını nasıl görüyor, seyrediyorsam halk da senin yaptığın işleri, senin gibi görecektir, seyredecektir. Sen onlar hakkında neler diyorsan halk da senin hakkında o çeşit sözler söyleyecektir.

Kendine temiz işleri zahîre edin, en fazla sevdiğin azık, sence bu olsun. Hevâ ve hevesine hâkim ol, sana helâl olmayan şeyleri yapma; nefsinin bunlara meylettirme;... Halka merhametle muâmeleyi kendine âdet et; onları sevmeyi, onlara lûtfetmeyi huy edin.

.....

Halkın kusurlarını bağışlayınca nedâmete düşme; onlara cezâ verince de sevinme; seni yoldan çıkaracak öfkeye kapılıp cezâ vermekte tez davranma. Allâh'ın gücünü kuvvetini düşün, onun kudretine karşı aczini gör...

.....

İnsanların ayıplarını görüp gözetken, onları açıp söyleyen kişiler sana en uzak kişiler olsun. Onları kendine yaklaşturma. Çünkü insanlarda ayıp olabilir; vâliyse bunları örtmeye en fazla hakkı olan kişidir. Onların bilmediğin ayıplarını açmaya, öğrenmeye kalkışma; sence bilinenleri, iyiliğe, temizliğe yormaya bak; bilmediklerin hakkındaysa Allâh hükmeder. Ayıpları elinden geldikçe ört; buyruğuna uyanların ayıplarını örtmeyi sevdikçe, bu huyla huylandıkça Allah da senin ayıplarını örter, bağışlar.

....

Nekes kişiyle meşverette bulunma; seni üstünlükten alıkor, ihsandan men'eder, yoksulluğa sevk eyler. Korkakla danışma; işlerde zaafa düşürür, yapacağın şeyden seni alıkor. Haris kişiyle de danışma; zulümle mal yığmayı güzel gösterir sana. Nekeslik, korkaklık, hırs, ayrı ayrı huylardır ama bunların hepsi birden Allâh'a kötü zan meydana getirmede birleşir.

Vezirlerinin en kötüsü, senden önce, kişilere vezirlik edenlerdir; suçta onlarla birlik olanlardır. Bunların yerine reiipleri onlar kadar isâbetli geçkin olan, fakat onlar gibi zâlîme zulmünde yardımcı, suçluya suçunda ortak olmayan hayırlı kişiler bulabilirsin. ...

Sonra acı bile olsa sana gerçeği söyleyen, Allâh'ın dostlarında bulunmasını hoş görmediğın şeylerde sana az müsâade eden kişileri seç; onların sözleri seni gerçeğe götürür, haksızlıktan geri kor. Takvâ ehliyle gerçek kişilerle dost ol; onların seni fazla övmelerine, yapmadığın işleri yapmış göstererek övünmene sebep olmalarına müsâade etme; çünkü fazla övölme, insanı kibre götürü fazîletten düşürür.

İyilik edenle kötülükte bulunana, katında bir görme sakın, çünkü onları bir görüş, iyilik edenleri iyilikten vazgeçirir; kötülük edenleri kötülüğe alıştıtır; bunlara karşı lâıyk oldukları muâmeleyi yap.

.....Onlara öylesine muâmele et ki, halk senin hakkında güzel bir zanna sâhib olsun. Gerçekten de iyi ve güzel zan, senin ağır yükünü hafifletir; o yükü senin sırtından alır. Şunu da bil ki senin

hakkında iyi fikir güden, idâreden memnun olandır; kötü fikir taşıyan da idâreden memnun olmayandır.

.....

İdaren altındaki şehirlerin düzene girmesi, halkın huzûra kavuşması için dâima bilginlerle görüş, bu hususta düşünceli kişilerle danış.

Bil ki halk sınıflara ayrılmıştır. O sınıfların bir kısmı öbür kısmının düzene girmesiyle düzelir, huzûra erer; bir kısmının öbür kısmından müstağni kalmasına imkân yoktur.

Bu sınıflardan biri, Allâh ordusudur, askerlerdir; biri umûmî ve husûsî işleri düzene sokan kâtiplerdir; biri adâletle hükmeden kadılardır; biri insafla, yumuşaklıkla kullar arasında hükmeden, beytûmal işlerini gören kişilerdir, biri Müslümanların amânına girmiş olan ve cizye veren Kıtâb ehlidir, vergi veren Müslümandır; biri alış verişle uğraşanlar ve sanat ehli olanlarıdır; bir de ihtiyaç sâhibi olan yok yoksul kişilerdir ki bunlar, bu sınıfların en aşağı tabakasıdır. Bunların hepsinin de adlı adınca Allah katında pay vardır.

....

Orduna sence Allâh için, Rasûlü için ve İmâmı için en fazla öğüt verenlerinden, emânet ve iffet bakımından en temiz olanlarından, hîlimde en üstün bulunanlarından kumandanlara seç. Bunları, öfkelenildiği zaman öfkelenildiği zaman öfkesini yenen, cezâ vermekte acele etmeyen, özü kabûl eden, zayıfları esirgeyen, kuvvetlilere karşı gevşemeyen kişilerden seçip tâyin et; bunlar ne zora başvuranlardan olsun, ne zaafa düşenlerden.

.....

Vâlilerin gözlerini aydınlatan işlerin en üstünü şehirlerde, dos-doğru olarak adâleti yaymak, halk arasında sevginin belirmesine sebep olmaktır. Onların sevgileri de, ancak gönüllerinin huzûra ermesiyle mümkün olur.....

Sonra herkesin, sınanan, bilinen derecesini tanı; birinin çektiği zahmeti başkasına maletme; onun yerine başkasını övme; herkese noksansız olarak hakkını ver; herkesin hakkını tanı. Birisinin büyük oluşu yaptığı, başardığı iş küçük bir işse, büyük görmene, gene birinin yaptığı iş büyükse, fakat kendisi düşkünse o işi küçük görmene sebep olmasın.

.....

Halka hüküm verecek kişileri, sence idâresine memur olduğun kişilerin en üstünlerinden seç. Öyle ki işler onları daraltmasın, birbirlerine hasım olanlar, onlara üst gelmesin, ayakları sürçüp yanlış bir işe düşmesinler; bilmezken sonra bilip, anlamazken sonra anlayıp hakkı yerine getirmediklerine nâdim olmasınlar; kendilerini zanna kaptırmassınlar, azacık bir anlayışla hükmün sonunu araştırmaktan kalmassınlar; şüpheli işlerde hüküm verirken düşünsünler, dayansınlar; apaçık delillere uysunlar; hasmın mürâcaatı onları sıkmasın, gönüllerini daraltmasın; işleri iyice açıp yayıp anlayışta en sabırlı kişiler, hak meydana çıkınca da en kesin hükmü verenler olsunlar; övülmede ileri gidiş onları kibre sevketmesin: aldatışa kapılmasınlar; bu çeşit kişiler de pek azdır. Sonra onların hükümlerinden de haberdâr olmaya fazlasıyla çalış; hâkimin geçimini fazlasıyla temin et; halka ihtiyâcını azalt. Sana yakın olanlara karşı küçük görünmemeleri, halkın dedikodusundan emin olmaları, hîleye kapılmamaları için onlara, katında yüksek bir mevki sağla. Bilhassa buna çok dikkat et; çünkü bu din, kötü kişilerin ellerine tutsak düştü; onunla hevâ ve havese uyuldu; onunla dünyâ dilenir oldu.

Sonra vergi ve zekât memurlarına dikkat et. Onları sınadıktan sonra tâyin et; onları şahsî bir meyille ve rastgele tayîn etme; çünkü bu iki şey cevir ve hıyânet kollarının bir araya toplanmasına sebep olur. Bunları temiz âilelerden, İslâma eskiden girmiş olanlardan tecrübe ve utanç sahibi kişilerden seç; çünkü onlar, ahlâkça en üstün namusça en doğru, gazezlerden en kurtulmuş, tamahları en az, işlerin sonuçlarını dikkatte en fazla gayretli kişilerdir. Sonra da onların rızıklarını

bol bol ver. Çünkü bu nefislerini düzeltmeye kuvvet verir onlara. Müslümanların elleri altında bulunan malları yemekten alıkor onları. Aynı zamanda, emrine uymazlar, emânetine hıyânette bulunurlarsa bu, onların aleyhine de delil olur sana. Sonra işlerini görüp, anlayıp sana bildirsinler. Çünkü onların haberleri olmadan senin onlardan haberdar olman, onların emin bir sûrette iş görmelerine, halka yumuşaklıkla muâmele etmelerine sebep olur. Onların içinde zâlimlere yardım edenler varsa onlardan korun. Onlardan biri, vazifesinde hıyânet eder de gözcülerin verdikleri haber onun aleyhinde olur, hepsinin de verdiği haber aynı bulunursa bu tanık olarak yeter sana. Artık ona bedenî cezâyı verebilir, yaptığına karşılık onu suçlu tutar, onu aşağılık bir derekeye düşürür, onu hıyânet dağıyla dağlar, töhmet zincirini boynuna takarsın.

Vergi işini de araştır, vergi memurlarının düzene girmesi, onlardan başkalarının da düzene girmesi demektir.Ancak vergi toplamaktan ziyâde memleketin kalkınmasına dikkat etmelisin; çünkü vergi memleket kalkındıkça toplanabilir. Memleket kalkınmadıkça, mâmur bir hâle gelmedikçe vergi isteyen, şehirleri yıkar gider, kullarıysa helak eder. Vergi verenler, verginin ağırlığından, yahut vergi verecekleri şeylere bir âfet geldiğinden, yahut içecekleri, sulayacakları suyun kesildiğinden, yahut bir bendin yıkılıp arâzîyi su bastığından, toprağın kaydığından, yahut da mahsûlün mahvolduğundan şikâyet ederlerse hallerini düzene sokacak bir derecede vergilerini azaltman gerektir. Bu sana güç gelmemeli. Çünkü bu yardımla, bu kolaylık göstermenle halk refâha kavuşur.

.....

Sonra kâtiplerini de teftîş et; onların da hallerine dikkat et; işlerine, onların hayırlılarını tâyin et.Memurlarından gelen mektupları sana sunmakta gâflet etmemeleri, senden aldıkları emri, aldıkları gibi bildirmeleri, bir ahde gireceğin vakit şartları gevşek, zayıf bırakmamaları, gerekirse o ahdi bozmakta aciz göstermemeleri, şartları ona göre koşmaları, işleri başarırken de hadlerini bilmeleri gerektir. Kendi haddini bilmeyen kişi başkasının haddini hiç bilmez.

.....

Her işin başına en büyüğü kendine güç gelmeyecek, işlerin çokluğu, onu şaşırtmayacak kişileri geçir. ...

Bir de tâcirleri, sanat ve zenaat erbâbını tavsiye ederim sana; onlara karşı hayırlı ol. Onların bir kısmı oturdukları yerlerde ticaretle meşgul olur. Bir kısmıysa bir yerden bir yere gider, mal götürüp getirir; bir başka bölümü de halkın muhtâç olduğu şeyleri ellerinin emekleriyle hazırlar. Bunlara hayırla muâmelede bulun; çünkü onlar faydalı kişilerdir. Ama şunu da bil ki, bütün bunlarla beraber, bunların çoğunda aşırı bir hırs, kötü bir nekeslik, bencillik, faydalı şeyleri gizleyip, saklayıp azalınca değerinden fazla satma gayreti, menfaat düşkünlüğü vardır; ellerinde bulunanları bildikleri gibi satmak isterler; buysa halkın zararına sebep olduğu gibi vâlilere de buna göz yummak ayıptır, noksandır.

Sonra Allâh için, Allâh için aşağı tabakayı gör gözet. Onlar başvuracakları bir düzen bulamayan, yok yoksul, muhtaç, darlıkla bunalmış, dertlere karmış, kazançtan âciz kalmış kişilerdir. Bu sınıf içinde dilenenler olduğu gibi bir şey umup bekleyenler, fakat kimseden bir şey istemeyenler de vardır. Unutturmasın sana onları ehemmiyetli işlere dalman; yüzünü çevirme onlardan. Onların gözlere hor görünenlerini, insanlar tarafından sayılanlarını, fakat sana gelip hâllerini anlatamayanlarını sen ara, bul. Onları bulmak, hâllerini sorup anlamak için Allah'tan korkan, ona karşı ululanmayan güvendiğin kişiler yolla; onların hâllerini sana bildirsinler.

Yetimlerden, kocalmış kişilerden bir düzenebaş vuramayanları, kimseden bir şey dilemeyenleri gör gözet.

Zamanın bir kısmını ihtiyaç sahiplerine hasret, onların hepsini huzuruna al, otur, onlarla görüş. O mecliste seni yaratan Allâh'a karşı gönül alçaklığını takın. Askerinden, yardımcılardan,

koruyucularından , zaptiye erkânından hiç kimse onları korkutmasın; onlara mâni olmasın; onlar da seninle yüzyüze korkmadan, çekinmeden konuşsunlar.

Rasûllah'ın bir yerde değil, birçok yerde "Zayıfın korkup çekinerek, dili dolaşarak söz söylemeye çalıştığı, fakat kuvvetliden hakkını alamadığı toplum ne temizliğe ulaşır, ne kutluluğa kavuşur" buyurduğunu duymuşumdur; onların sert konuşmalarına, söz söylerken ağır lâflar edenlerine tahammül et; daralmayı, onlarla görüşmekten çekinip utanmayı bırak da Allah bu yüzden sana rahmetlerini yaysın.....

Bâzı işler de vardır ki bizzat senin yapman gerektir. Biri de halkın ihtiyacı sana hangi gün arzedilirse hemen o gün ihtiyaçları gidermendir kir bu, olabilir ki yardımcılarını sıkır; vaktinde yapmazlar bu işi. Her günün işini o gün gör. Çünkü hergün yapılacak bir iş vardır.

.....

Halka namaz kıldırıldığı zaman namazı uzatıp onları usandırmadan, tez, fakat erkânını yitirmeden kıldır; çünkü halk içinde hasta olan vardır, işi-gücü olan vardır. Allâh'ın salâtı o'na ve soyuna olsun, beni Yemen'e gönderdiği zaman Rasûlullah'a, onlara nasıl namaz kıldırayım diye sordum. En zayıfının kıldığı namaz gibi kıldır, inananlara karşı merhametli davran buyurdular.

..... Vâli de bir insandır ancak; halkla görüşmedikçe onların hâllerini bilemez.

Sonra vâlinin bâzı adamları da bulunabilir ki onlar, kendi reiiyle hareket ederler; zulümde bulunurlar; insafları azdır; muâmelelerinde adâleti gözetmezler; bütün bunların sebeblerini kesip ortadan kaldırarak şerlerini insanlardan gider. Yakınlarına, yanında bulunanlara arâzi verme ki bâzı yerleri, bâzı tarlaları elde etmek tamahına düşmesinler; aksi halde ordaki köye zarar gelir; bu işin; bir ırmaktan su almak ihtiyâcında bulunanlara zararı dokunur; o sudan faydalanmak, o yerden fayda sağlamak isteyenlere arâziye sâhip çıkanlar zulmederler. Yakın olsun, uzak olsun, kime gerekse hakkını ver; bu hususta sbairli ol, ecrini Allah'tan iste; akrabaları ve yakın adamların bile olsa haktan ayrılma; işin sonunu düşün; isterse sana ağır gelsin bu iş, hayırlı olduğu sence mâlûmsa yapmaktan çekinme; hakkını yerine getir. Halk bir işte zulüm var zannına düşer, sana hayıflanırsa aslını anlatarak, özürler getirerek zanlarını değiştir; bu sûretle sen adâletle iş görmüş olursun, buyruğun altındakilere de yumuşaklıkla muâmele etmiş bulunursun. Özür getirmekle sen hakka riâyet eder, murâdına erersin, halk da doğruyu anlar, işin aslını bilir.

Düşmanın, seninle barışmak isterse reddetme. Barışta Allâh'ın rızâsı var, orduna huzur ve istirahat et, sen de sıkıntılardan kurtulmuş olursun; şehirlerinse eminliğine kavuşmuş olur. Ama barıştıktan sonra düşmanından sakın da sakın; çünkü çok kere düşman yaklaşır, gaafil olmanı bekler. Şu halde ihtiyatla hareket et, bu hususta iyi bir zanna düşmeyi töhmet altına al. Seninle düşmanın arasını bir bağla bağladın, onunla bir muâhedeye vardın, yahut da ona aman elbisesini giydirdin mi ahdine vefâ et. Verdiğin amana gadretme; ahdini bozma, hiyânette bulunarak düşmanını aldatma, çünkü Allâh'a karşı böyle bir cür'ette bulunan, çok kötü, çok ziyankâr bir bilgisizdir ancak. Allah, ahdini, amanını kulları arasında bir rahmet olarak yaymıştır ki o , bir emniyettir.....

Sakın haksız olarak kan dökmekten, çünkü azâba sebep olan, suç bakımından ondan daha büyük bulunan, nîmetin zevâline, devletin yitmesine sebep teşkil eden hiçbirşey yoktur ki haksız olarak kan dökmekle kıyaslanabilsin. Harâm olarak kan dökmekle gücünü kuvvetini çoğaltmaya kalkışma; çünkü bu gücü kuvveti zayıflatır, hattâ yok eder gider. Bilerek kan dökme husûsunda ne Allah katında bir özrün kabûl edilir, ne benim katımda.

Kendini beğenmekten, seni ululuğa sevkeden şeylere uyup güvenmekten, övülmeyi istemekten çekin; çünkü bunlar, ihsan sâhiplerinin ihsanlarını yok etmek, ecirlerini mahveylemek için Şeytanın gözettiği fırsata yol açan şeylerdir.

İdarene tâbi olanlara ihsanda bulunca da onları minnet altında bırakmaya, ihsânını başlarına kakmaya kalkışma. Yaptığını çok görmekten de çekin. Vaadedince de vaadinden dönme. Başa kakmak, ihsanı yokeder; yapılan iyiliği çok görmek, büyük saymak, gerçeğin ışığını söndürür....

Zamânı gelmeden işlerde aceleye düşme. Yapmak imkânı olunca da o işte ihmâl etme; doğruluğu sence belli olmayan işe girişme; ama doğruluğu açıkça belli olan işi de savsaklama. Her işi yerinde yap, her işi yerinde işle.

Herkesle bir ve eşit olduğun şeylerde kendi payını çoğaltmaya kalkışma; herkesin gözettiği şeylerde gaflete düşme; çünkü sen, başkalarına da örneksin. Az bir zaman sonra işleri örten perdeler açılır, mazlûmun hakkı da senden alınır.

Öfkeni yen, kendine sâhib ol. Elini, dilini gözet. Bütün bu hâllerde hemencecik ceza vermekten çekin; cezâyı geriye at; öfken yatışınca dek elini, dilini gözet. Bu söylediklerimi âhireti anarak, Rabbine ulaşacağına inanarak derdini, gussani çoğaltmadıkça da yapamazsın.

Ve ben, benim ve senin, kulların en güzel anışlarına iyi ve yerinde övüşlerine mazhar olmamızı, şehirlerde iyi ve güzel eserler bırakmamızı, nîmetin, hakkımızda tam ve olgun olarak, lûtf ve ihsânın kat kat fazlasıyla verilmesini, benim de, senin de ömrümüzün kutlulukla ve şehîd olarak tamamlanmasını Allâh'ın bol ve sayısız rahmetine, pek büyük kudretine, her dilenen şeyi lûtfedip vermesine sığınarak niyâz etmekteyim ve biz, gerçekten Allâh'ın rızâsını istemekteyiz. Selâm Rasûlullah'a; Allâh'ın salâtı ve selâmı o'na ve tertemiz soyuna olsun.

B. Ankara, Atatürk ve Aleviler (CAN DÜNDAR, Sabah Gazetesi)

Dün Mustafa Kemal'in Ankara'ya ilk gelişinin 80. yıldönümüydü... Her yıl beylik kutlamalarla anılan bu günün ayrıntıları artık unutulmaya yüz tuttu. Yıldönümü vesilesiyle hem 80 yıl önce Ankara denilen bu köyden bozma kasabada yaşanan heyecanı hatırlatmak, hem de Mustafa Kemal'in tam o günlerde Aleviler'le yaptığı çok önemli bir görüşmeyle kendi soyağacına ilişkin bazı verilere dikkat çekmek istiyorum bugün...

Enver Behnan Şapolyo, "Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi" (1958) adlı kitabında 27 Aralık 1919 günü bütün ayrıntısıyla anlatmıştır.

Günlerden Cumartesi'ydi. Hazırlıklar sabahtan başlamış, karşılama için büyük bir konvoy oluşturulmuştu. En önde Seymen alayı yürüyordu. Zeybek kıyafeti içinde 7 yüz yaya, 3 bin atlı Seymen yola dizilmişti. Bala'dan gelen 50 davulcu ile 30 zurnacı, şamanlar gibi raks ederek çalışıyorlardı.

Seymenler'in arkasından Ankara'daki muhtelif tarikatların dervişleri yürüyordu. En fazla müridi olan Nakşibendi dergahı başta olmak üzere, Sadi dergahı, Rufai, Kadiri dergahları, Mevlevi dergahı, Hacı Bayram Veli müritleri, esnaf Ahileri ve civar köylerden gelen Kızılbaşlar sıraya dizilmişlerdi. Rufai dervişler, kudüm çalıp, yanaklarında ucu sivri topuzlar, karınlarında kılıçlar saplı olduğu halde "Ya Rahim, ya Gafur" diye hu çekerek yürüyorlardı. Arkadan esnaf loncaları geliyordu. Kale'yi Atpazarı'nı, Çıkrıkçılar'ı mesken tutmuş keçeciler, bakırcılar, demirciler, pırpıtçılar, semerciler, çıkrıkçılar, nalbururlar, tiftikçiler, orakçılar, düvenciler, debağlar, kilciler, kabatuzcular, kasaplar, bahçıvanlar, haffaflar, urgancılar, saraçlar, kundurucular, terziler, sofçular, sokumacılar, esnaf bayrağının arkasından ilerliyorlardı.

Onların ardından, başta Nakşibendi ilk mektebi Ay Melek, Tacettin olmak üzere, Ulucanlar ilk mektepleriyle, Ziraat mektebi, sanayi mektebi ve "Taş Mektep" denilen Ankara sultanisi de ellerinde bayraklar ve başlarında muallimleriyle ikişerli sıra, alayı takip ediyorlardı.

Bekledikleri heyet tam 3'ü 10 geçte ufukta göründü. Büyük harpten kalma eski ve boyası dökülmüş 2 otomobil, patlak lastiklerine paçavralar tıkanmış halde şehre yaklaşıyordu.

O konvoyun serüvenini de Mustafa Kemal'le Ankaraya gelen Mazhar Müfit Kansu (Atatürk Beraber, 1986) en ince ayrıntısına kadar yazmıştır.

Mustafa Kemal, yolda Hacıbektaş'a uğrar. Mazhar Müfit'e göre o dönem Anadolu'da bulunan 3-4 milyon kadar Alevi, Hacıbektaş'daki Çelebi Cemalettin Efendi ve dede postu vekili Salih Niyazi Baba'ya bağlıdırlar. Mustafa Kemal, Alevi cemaatini milli mücadeleye katabilmek için onlarla görüşmek ister.

Aslında –genel olarak pek dillendirilmese de- Mustafa Kemal, zaten Bektaşiliğe çok yakındır. Doğup büyüdüğü Selanik ve genelde Rumeli bölgesi Bektaşî dergahlarının yoğun olduğu bir bölgedir. Hüseyin Şekercioğlu'nun Atatürk'ün babasoyu üzerine yaptığı araştırmaya göre (Türk Kültürü Dergisi, Sayı:245) Ali Rıza efendi, Anadolu'dan koparılıp Rumeli'ye yerleştirilmiş "Kızılkocalı Türkmenleri" boyundadır. Falih Rıfkı Atay, "Çankaya" kitabında, Kılıçoğlu Hakkı'ya atfen, Mustafa Kemal'in, Harbiye yıllarında tatillerde Selanik'e geldiğinde Şeyh Rıfat Efendi'nin tekkesine gidip, dervişler halkası içinde ayinlere katıldığını yazar. Mustafa Kemal de Nutuk'ta, Selanik'ten arkadaşı olan Abdülkerim Paşa ile telgraflaşmalarını anlatırken Paşa'nın, kendisine "Kutb-ul akrap" yani "Kutuplar kutbu" diye hitap ettiğini anlatır. Bu Bektaşiliğin en üst derecesi için kullanılan bir terimdir.

Bu mazinin de katkısıyla olsa gerek Mustafa Kemal, Çelebi Cemalettin Efendi ile çok iyi bir diyalog kurar.Şapolyo'ya göre o ziyarette Çelebi'nin oğlu Hamdullah Efendi'nin odasında "aynıcem" düzenlenir. Bir "ıkrar töreni" ile Mustafa Kemal'e "kılıç kuşatılır" ve "yola kabul edilir." Bu buluşmada Cemalettin Efendi, Kuvayi Milliye'ye tamamen taraftar olduğunu söyler.

Can DÜNDAR
Sabah Gazetesi